

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Metehan GÜMÜŞ

GÜNEY ANADOLU KENTLERİNDE
GYMNASION OLGUSU

Eskiçağ Dilleri ve Kùltürleri Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2022

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Metehan GÜMÜŞ

GÜNEY ANADOLU KENTLERİNDE
GYMNASION OLGUSU

Danışman

Doç. Dr. Nuray GÖKALP ÖZDİL

Eskiçağ Dilleri ve Kùltürleri Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2022

Akdeniz Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Metehan Gümüş'ün bu çalışması, jürimiz tarafından Eskiçağ Dilleri ve Kùltürleri Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Dr. Öğr. Üyesi Elif Akgün Kaya

Üye (Danışmanı) : Doç. Dr. Nuray Gökarp Özdil

Üye : Doç.Dr. Burak Takmer

Tez Başlığı: Güney Anadolu Kentlerinde Gymnasion Olgusu

Tez Savunma Tarihi : 30/10/2022

Mezuniyet Tarihi : 13/10/2022

AKADEMİK BEYAN

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Güney Anadolu Kentlerinde *Gymnasion* Olgusu” adlı bu çalışmanın, akademik kural ve etik değerlere uygun bir biçimde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım bütün eserlerin kaynakçada gösterildiğini ve çalışma içerisinde bu eserlere atıf yapıldığını belirtir; bunu şerefimle doğrularım.

İmza

Metehan Gümüş

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU BEYAN BELGESİ

Öğrenci Bilgileri	
Adı-Soyadı	Metehan Gümüş
Öğrenci Numarası	20195216001
Anabilim Dalı	Eskiçağ Dilleri ve Kültürleri Ana Bilim Dalı
Programı	Tezli Yüksek Lisans
Danışman Öğretim Üyesi Bilgileri	
Unvanı, Adı-Soyadı	Doç. Dr. Nuray Gökalp Özdil
Yüksek Lisans Tez Başlığı	Güney Anadolu Kentlerinde Gymnasion Olgusu
Turnitin Bilgileri	
Ödev Numarası	1919927779
Rapor Tarihi	08.10.2022
Benzerlik Oranı	Alıntılar hariç: %6 Alıntılar dahil: %7
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE, Yukarıda bilgileri bulunan öğrenciye ait tez çalışmasının a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana Bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 168 sayfalık kısmına ilişkin olarak Turnitin adlı intihal tespit programından Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esaslarında belirlenen filtrelemeler uygulanarak yukarıdaki detayları verilen ve ekte sunulan rapor alınmıştır. Danışman tarafından uygun olan seçenek işaretlenmelidir: (X) Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşmıyor ise: Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporunun doğruluğunu onaylarım. ( ) Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşıyor, ancak tez/dönem projesi danışmanı intihal yapılmadığı kanısında ise: Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporunun doğruluğunu onaylar ve Uygulama Esaslarında öngörülen yüzdelik sınırlarının aşılmasına karşın, aşağıda belirtilen gerekçe ile intihal yapılmadığı kanısında olduğumu beyan ederim.	
Gerekçe:	
Benzerlik taraması yukarıda verilen ölçütlere uygun olarak tarafımda yapılmıştır. İlgili tezin orijinallik raporunun uygun olduğunu beyan ederim. Danışman Doç. Dr. Nuray Gökalp Özdil	

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	iii
KISALTMALAR LİSTESİ	vi
ÖZET	vii
SUMMARY	viii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM ANTİK DÖNEM'DE GYMNASION

1.1 Gymnasion Tanımı	3
1.2 Gymnasion Bölümleri	8
1.3 Gymnasion Kullanıcıları	9
1.3.1 <i>Paides</i>	9
1.3.2. <i>Epheboi</i>	9
1.3.3 <i>Neoi</i>	10
1.3.4. <i>Gerontes</i>	10
1.4 Gymnasion Yönetimi	11
1.4.1 <i>Gymnasiarkhos</i>	11
1.4.2 <i>Hypogymnasiarkhos</i>	16
1.4.3 <i>Paidonomos</i>	17
1.4.4 <i>Ephebarkhos</i>	17
1.5 Hellen ve Roma Dünyasında Gymnasion'un Önemi	18

İKİNCİ BÖLÜM GÜNEY ANADOLU KENTLERİNDE GYMNASION OLGUSU

2.1. Epigrafik Değerlendirme	20
2.1.1 <i>Gymnasiarkhos Olma Yolları ve Gymnasiarkhos'un Görevleri</i>	20
2.1.2 <i>Gymnasiarkhos'un Diğer Görevleri</i>	27
2.1.3 <i>Devamlı Olarak Gymnasiarkhia'yı Elinde Tutma</i>	33
2.1.4 <i>Kadın Gymnasiarkhos'lar</i>	36
2.1.5 <i>Eikon ve Çeşitli Hediyelerle Onurlandırılma</i>	39
2.1.6 <i>Gymnasion Kategorileri</i>	43
2.2. Nümizmatik Değerlendirme	45
2.2.1. <i>Kilikia</i>	45

2.3. Epigrafik ve Arkeolojik Verilerin Karşılaştırılması.....	48
2.3.1. <i>Lykia</i>	48
2.3.2. <i>Pisidia</i>	49

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM KATALOG

3.1. LYKIA	52
3.1.1. <i>Arneai</i>	52
3.1.2. <i>Arykanda</i>	53
3.1.3. <i>Idebessos</i>	57
3.1.4. <i>Kadyanda</i>	60
3.1.5. <i>Kandyba</i>	62
3.1.6. <i>Ksanthos-Letoon</i>	63
3.1.7. <i>Lydai</i>	73
3.1.8. <i>Patara</i>	73
3.1.9. <i>Phaselis</i>	75
3.1.10. <i>Telmessos</i>	76
3.1.11. <i>Sidyma</i>	78
3.1.12. <i>Tlos</i>	81
3.2. PAMPHYLIA	81
3.2.1. <i>Attaleia</i>	81
3.2.2. <i>Perge</i>	87
3.2.3. <i>Side</i>	100
3.3. PISIDIA	102
3.3.1. <i>Adada</i>	102
3.3.2. <i>Apollonia</i>	103
3.3.3. <i>Ariassos</i>	104
3.3.4. <i>Etenna</i>	105
3.3.5. <i>Kibyra</i>	107
3.3.6. <i>Selge</i>	112
3.3.7. <i>Termessos</i>	114
3.4. KILIKIA	128
3.4.1 <i>Anemourion</i>	128
3.4.2. <i>Antiokeia ad Cragum</i>	129
3.4.3. <i>Iotape</i>	129
3.4.4. <i>Iulio Sebaste</i>	135

3.4.5. <i>Kestros</i>	136
3.4.6. <i>Mallos</i>	137
3.4.7. <i>Seleukeia ad Kalykadnum</i>	138
3.4.8. <i>Tarsos</i>	138
SONUÇ	140
KAYNAKÇA	142
KAYNAKÇA KISALTMALARI	146
İNTERNET KAYNAKLARI	148
RESİMLER-TABLÖLAR	149
ÖZGEÇMİŞ	157

KISALTMALAR LİSTESİ

Bkz.	Bakınız
Ed.	Editör
Çev.	Çeviri
İ.Ö	Milattan Önce
İ.S	Milattan Sonra
Syf.	Sayfa
Str.	Satır
S.v	Sub voce
V.d	Ve devamı

ÖZET

Bir kentin demirbaşlarından biri olan *gymnasion*'lar sadece antrenman alanı değildir. *Gymnasion* bedensel eğitimin yanında ruhani eğitimin de sağlandığı bir mekandır ve yurttaşlık bilincinin temeli *gymnasion*'da atılmaktadır. Girit ve Sparta kökenli olduğu düşünülen *gymnasion*'un yönetimi *gymnasiarkhos* tarafından yapılmaktaydı ve *gymnasiarkhos*, *gymnasion*'a yüklü miktarda bağış yapmıştır ancak bu bağışları sadece kente faydalı olmak için değil aynı zamanda şöhret elde etmek amacıyla yapmıştır. Zeytinyağı *gymnasion* için çok önemliydi ve *gymnasiarkhos* hem dini ritüeller hem de spor karşılaşmalarındaki zeytinyağı masraflarını karşılıyordu. *Gymnasiarkhos* İ.Ö 5. ve 4.yy civarında bir yıllıkına yerine getirilen bir *leiturgia* idi ancak İ.Ö 4.yy sonrasında devamlı olarak görev alınabilen bir memuriyet halini almakla kalmamış, aynı zamanda daha sonraki dönemlerde de kalıcı *gymnasiarkhia* şeklini almıştır. *Gymnasion*, Roma Dönemi'nde şekil değiştirerek hamam-*gymnasion* şeklini almıştır.

Bu çalışmada Anadolu'nun güney bölgelerinde *gymnasion* olgusu yazıtlar ışığında incelenecektir. Epigrafik ve nümizmatik değerlendirme ile Lykia, Pisidia ve Kilikia bölgelerinde *gymnasion* olgusu ve *gymnasion* kategorileri, *gymnasiarkhos*'ların göreve geliş şekilleri, görevleri sırasındaki faaliyetleri, *eikon* ve çeşitli hediyelerle onurlandırılmaları, kadın *gymnasiarkhos*'lar ve daimî *gymnasiarkhia* olgusu yazıtlar eşliğinde incelenecektir. Katalog bölümünde Lykia, Pamphylia Pisidia, Kilikia bölgelerinden yazıtlar çevirilerek *gymnasion* olgusuna ışık tutulmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: *gymnasion*, *gymnasiarkhos*, *leiturgia*, Pisidia, Kilikia, Lykia, Pamphylia, hamam-*gymnasion*, *güney anadolu kentlerinde gymnasiarhos olgusu*

SUMMARY

Gymnasion case in South Anatolian cities is based on both an abstract and a concrete ground. *Gymnasion* is most important place that are not just training grounds. *Gymnasion* is a place where spiritual education is provided as well as physical education, and the foundation of civic consciousness is laid in the *gymnasion*. The management of the *gymnasion* which is thought to be of Cretan and Spartan origin, was managed by *gymnasiarkhos*. *Gymnasiarkhos* made a large donation to the *gymnasion*, but he made these donations not only to be useful to the city but also to gain fame. Olive oil was very important for the *gymnasion*, and *gymnasiarkhos* covered the expenses of olive oil for both religious rituals and sports events. *Gymnasiarkhos* was a leiturgia performed for a year in the 5th and 4th centuries BC, but after the 4th century BC, it took the form of a permanent *gymnasiarkhia* in later periods. The *gymnasion* changed shape during the Roman Period and took the form of a bath-*gymnasion*.

In this study, the phenomenon of *gymnasion* in the southern regions of Anatolia will be examined in the light of inscriptions. With epigraphic and numismatic evaluation, the phenomenon of *gymnasion* and *gymnasion* categories in Lycia, Pisidia and Cilicia, the way the *gymnasiarkhos* came to office, their activities during their duties, their honoring with *eikon* and various gifts, the female *gymnasiarkhos* and the permanent *gymnasiarkhia* phenomenon will be examined with inscriptions. In the catalog section, inscriptions from Lycia, Pamphylia, Pisidia, and Kilikia will be translated and the phenomenon of *gymnasion* will be tried to light on.

Key words: *gymnasion*, *gymnasiarkhos*, Lycia, Pamphylia, Pisidia, Kilikia, bath-*gymnasion*, Anatolian cities, the phenomenon of *gymnasion*, *Gymnasion* case, South Anatolian cities

GİRİŞ

Bir kentin kent sayılabilmesi için o kentte kesinlikle bir *gymnasion* yapısının bulunması gerekmektedir. *Gymnasion* yapısı itibariyle salt bir eğitim alanı değil aynı zamanda çok yönlü bir komplekstir. Bu kompleksi finanse ve organize etmek için bazı memurlara ihtiyaç duyulmuştur ve bu aşamada *gymnasiarkhos* denilen bir memur ortaya çıkmıştır. *Gymnasiarkhos*, ihtiyaç olduğu durumlarda güreşçilerin zeytinyağı tedarikini sağlaması, *gymnasion*'da eğitim veren çok yönlü eğitimcilerin masraflarını karşılaması, şöenler vermesi, *gymnasion*'u restore ettirmesi, çeşitli düzenlemeler yapması ve *gymnasion* için ne gerekiyorsa yapması beklenen, kentin öne çıkan yurttaşlarından seçilen ya da göreve gelen birisidir. Bu çalışmada, *gymnasion*'un yapısı, oluşumu ve organizasyonu ele alınarak Anadolu'nun Güney Kentleri'nde *Gymnasion* olgusu araştırılacaktır. (Tablo 1-2-3-4-5)

Birinci bölüm başlığı altında, Antik Dönem'de *Gymnasion* konusuna değinilerek, *gymnasion*'un etimolojik kökeni, *gymnasion*'un tanımı, bölümleri, kronolojik bağlamda *gymnasion*'un değişimi ve gelişimi, *gymnasion*'un kullanıcıları ve bu kullanıcıların hangi yaş gruplarına karşılık geldiği ve *gymnasion* yöneticilerine dair kapsamlı bir inceleme gerçekleştirilecektir. *Gymnasion*, kent yurttaşının yaşamının her döneminde bulunan, her yaştan insanın kendisini *gymnasion* olgusunun bir parçası olarak gördüğü çok yönlü bir komplekstir. Bu nedenle *gymnasion* olgusu, vatandaşlık bilincini burada edinen *epheboi* grubu ile kentin önde gelen yaşlılarından oluşan *gerontes* grubunu aynı çatı altında buluşturma özelliğine sahiptir. *Gymnasion* olgusu içerisinde *gymnasiarkhos*'ların yanısıra *gymnasiarkhos* yardımcıları ve *gymnasion* eğitimcilerine de oldukça önemli rol düşmektedir. Birinci bölüm başlığı altında tüm bu olgular, somut veriler ile aydınlatılmaya çalışılacaktır.

Çalışmanın ikinci bölümünde ise yazıtlar ışığında edinilen bilgiler değerlendirilip disiplinlerarası incelemeyle kanıtlandırılmaya çalışılacaktır. *Gymnasiarkhos* olma yollarında memurların ne tür faaliyet içerisinde bulundukları, *gymnasiarkhos* olmadan önce kent için hangi memuriyetlerde yer aldıkları, kalıcı *gymnasiarkhia*'ya oluşumuna dair kanıtlar, kadın *gymnasiarkhos*'lara ait bulgular ve tüm bu faaliyetlerin sonucunda kentlerin kendi memurlarını çeşitli hediyelerle onurlandırmaları yazıtlar ışığında incelenecektir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde ise Güney Anadolu Kentleri'nde kazı çalışmalarıyla bulunan yazıtlar değerlendirilecektir. *Gymnasion*'un çeşitli yapısı, sadece bir spor kompleksi değil, savaşa hazırlanma mekânı, pozitif bilimlerin ve müzik eğitiminin verildiği bir mekân ve yurtlarından uzak insanlar için vatandaşlık bilincini koruma mekânı, antik çağ yurttaşının

şöhretini arttırma aracı olmuştur. Bu çalışmada bütün bu *gymnasion* olgusu bütün çeşitliliğiyle incelenecektir.

BİRİNCİ BÖLÜM

ANTİK DÖNEM'DE GYMNASION

1.1 Gymnasion Tanımı

Bütünüyle *gymnasion* kavramına değinmeden evvel *gymnasion* kelimesinin etimolojik kökenini incelemek gerekmektedir. *Gymnasion* kelimesi γυμνός, ή, όν¹ sıfatından türetilmiştir. Bu kelimenin anlamları ise şöyledir: Çıplak, elbisesiz, silahsız, mahrumiyet, sakalsızlık, kellik ya da kafa derisi yüzölme durumu, imkansızlıkların kanıtlanmasında da benzer olarak, *nagnás* Lat. *nādus*, (karş. *Avγνός*), kullanılan yakın anlamlara sahiptir.²

Gymnasion (γυμνάσιον [ǎ], τό), ‘beden egzersizi’ anlamını karşılamasının yanısıra daha çok bu egzersizlerin yapıldığı bir yer anlamını karşılamaktadır. *Gymnasion*’lar, bedensel zindeliğin yanında savaş talimlerinin yapıldığı önemli alanlardır bu nedenle Sparta’dan çıkmış olabileceği düşünülmektedir. Burada yapılan bedensel hareketler spor kavramını karşılamaktadır. Spor ise *gymnasion*’larda yapılan bedensel hareketlerin çıkış noktasıyla benzerlik göstermektedir. Bu kapsamda av hareketleri, mızrak ile yapılan hareketler, kaçma, kovalama kısacası hayatta kalabilmek adına yapılan hareketler söz konusudur.

Gymnasion, kentte hem sosyal bir mekân hem de eğitim için önemli bir mekandır. Bir kentin gerçekten bir *polis* sayılabilmesi için o kentin politik kurumlarının yanısıra bir *gymnasion* bulunması gerekmektedir.³ Bu ifade kent için *gymnasion* yapısının önemini vurgulamaktadır. En erken *gymnasion*’lara ilişkin veriler kısıtlıdır ancak bu konuda çeşitli fikirler bulunmaktadır. *Gymnasion*’lar ilk olarak Dorlar tarafından kurulmuş olup Girit ve Sparta kökenlidir.⁴ Ordudaki zırhlı asker sayısı artınca doğal olarak askeri eğitim gerekliliği doğmuştur. *Gymnasion*’un ise bu amaçla yapılan yapılardan biri olduğu savunulmuştur.⁵

İ.Ö 6.yy *gymnasion*’u başlangıçta mimari olarak az gelişmiş, uzun yarış pistinin (*dromos*) hâkim olduğu, ağaçların gölgelediği koruda bulunan bir yapıydı. Beden egzersizleri başlangıçta basit bir koşu parkuruna (*dromos*) ve basit bir talim alanına (*palaestra*) dayanıyordu.⁶ Daha sonra ise bu iki yapı birleşerek temel *gymnasion*’u oluşturduğu söylenebilir.

¹Çelgin, G. 2011: 136.: s.v γυμνός; karş. LSJ s.v.

²<http://stephanus.tlg.uci.edu/ljsi/#eid=23791> (erişim tarihi: 10.05.2021).

³Schuler, 1999: 124-132.

⁴Yaraş, 1997: 239.

⁵Dolerme, 1986: 156.

⁶Ioannidis, T., Stefanović, Đ., Kariotu, M., Šiljak, V., & S. Mijatović, 2008: 77.

Hellen spor salonlarının ana binası *palaestra* idi. *Gymnasion* İ.Ö 6.yy ortalarından itibaren alçak bir duvarla çevrelenmiştir ve bu nedenle yapı açısından farklı bir yer olarak düşünülmüştür. Daha sonraki dönemlerde İ.Ö 4. yy civarında *gymnasion* kelimesi *palaestra* ile eş anlamlı kullanılmıştır. Bu ‘güreş okulu’ aslında güreşçilerin üstünde talim yaptığı, geniş *peristyl* ile çevrili bir kum alanıdır. Resim 2 elinde bir alet, üç mızrak ve duvara asılı bir disk ile *palaestra* yöneticisini göstermektedir.

Gymnasion, Klasik Dönem boyunca *ephebos*’ların talim yaptıkları yer olmasının ötesinde bir mekân olmuştur. *Gymnasion*’larda fiziksel eğitimin yanısıra zihinsel eğitim de önemli bir yere sahiptir. Bu nedenle felsefe, güreş, savaş talimleri, müzik eğitimi, astronomi, aritmetik, okul eğitiminin bir arada bulunduğu bir mekandır.⁷ Platon’a göre insanların ruhuna ahenk ve müzik serpiştirince onlar daha güzel konuşmaya, doğruya ve iyiye hazırlanmış oluyorlardı.⁸ Ancak C. Höcker’e göre, *Neoplatonizm*’in sağladığı yedi özgür sanatın (gramer, retorik, dialektik, geometri, aritmetik, astronomi, teorik müzik) getirdiği eğitim anlayışına bakarak *gymnasion*’u bir üniversite gibi görmek yeterli olmamaktadır. Burada verilen derslerde antrenörlerin yanı sıra filozoflar, hatipler ve müzisyenler tarafından günlük sporcuların yarışmalara hazırlandığı da bilinmektedir.⁹ *Gymnasion*’da bir diğer önemli husus ise müziktir. Sporcular talim için gerekli konsantrasyonu sağlamak zorunda oldukları için müzikten yararlanmışlardır. Sporcular egzersiz yaparken onları motive eden, *aulos* çalan bir müzisyen de bulunuyordu.¹⁰

Birçok kent çocuklar (*paides*, παῖδες), ergenlik dönemindeki erkekler ([*epheboi*, ἑφηβοί], 15-18 yaş arası), ve genç erkekler (*neoi*, νέοι, 18-19 yaş arası) için ayrı *gymnasion*’lar inşa etmiştir. Yazıtlar *epheboi*, *paides* ve *neoi* dahilinde *gymnasion*’u kullanan kişiler hakkında bilgi vermektedir ancak bazı bölgelerde *gymnasion*’a girmesi kesinlikle yasaklanmış kişiler de bulunmaktadır. *Gymnasion* herkese açık bir yer değildir. Örneğin, 1949 yılında Makedonya’nın Beroia kentinde bulunmuş *gymnasiarkhos* yasasına göre, kaçakçılar, sarhoşlar, homoseksüellerin *gymnasion*’a girmesi kesinlikle yasaklanmıştır. Yasaklı kişilerin *gymnasion*’a girmesine izin veren kişi *gymnasiarkhos* ise 1.000 *drakhmi* para cezasına çarptırılıyordu.¹¹

Kentler, eğitimcilerin atanmasına, göreve getirilmesine ve masraflarının karşılanmasına çok önem veriyordu. Örneğin, Miletos ve Teos’ta eğitimcilerin maaşı dikkat

⁷Quass, 1993: 286

⁸Bilgiç, 2014: 333.

⁹Ioannidis, T., Stefanović, Đ., Kariotu, M., Šiljak, V., & S. Mijatović, 2008: 79.

¹⁰Ioannidis, T., Stefanović, Đ., Kariotu, M., Šiljak, V., & S. Mijatović, 2008: 80.

¹¹Dinç, 2021: 57; Gunaropulu, 1998: B. 26-32.

çeken en önemli unsurlardan biriydi ancak kent hazinesi genellikle öğretmen maaşını karşılayamıyordu. Genellikle kent hazinesinde para sıkıntısı vardı ya da bu görev için ayrılan para yeterli olmamaktaydı. Bu nedenle *gymnasiarkhos* para talep etmemiş ve bütün masrafları kendisi üstlenmiştir. Özel günlerde kokulu bir yağ dağıtılmasının yanı sıra, fiziksel egzersizlerden sonra gerekli olan banyonun temizliğinin sağlanması da masraflıydı.¹² Eğitim alanında da *gymnasion* oldukça maliyetliydi. Kent dışından da eğitimcilerin görev almasına çalışıyorlardı. Bunun için yüklü bir miktar para gerekliydi ve bu durumda iş *gymnasiarkhos*'lara düşüyordu. *Gymnasiarkhos*'lar bu şekilde eğitimcilerin masraflarını karşıladılar ve gençlerin eğitim programlarını daha da üst seviyeye çekmeleri için eğitim programları hazırladılar.¹³ İ.Ö. 4.yy sonrasında *gymnasion*'da eğitim veren kişilerin çeşitli isimlerle adlandırıldığı görülmektedir. Buna göre *paidotribes* eğitmen, *gymnastes*¹⁴ ise antrenör olarak adlandırılmıştır. *Paidotribes*, *gymnasion*'da cirit atma, koşu yarışı, güreş talimleri ve beden eğitiminden (*pentathlon*) sorumluydu.¹⁵ Bu egzersizlere savaş talimleri de eklenmekteydi. Her Hellen *polis*'inde, *gymnasion*'larda gezgin öğretmenlerin, zengin vatandaşlar için özel ders verdiği de bilinmektedir.¹⁶ *Gymnastes* daha önce spor faaliyetlerinde bulunmuş eski sporculardan oluşmaktaydı.¹⁷ Bu kişiler, anatomiden sporcunun psikolojik durumuna, fazla antrenman yapmanın getirdiği rahatsızlıklara ve kas kütlelerinin nasıl daha iyi geliştirilebileceğine dair öneriler veren eğitimcilerdi.¹⁸

Arazi genişliği ve nüfus ile ilgili olarak bir *polis* içerisinde birden fazla *gymnasion* yapısı bulunabilirdi. Örneğin Iasos, Mylasa, Didyma, Perge, Attaleia, Miletos, Ephesos, Pergamon, Ksanthos gibi kentlerde birden fazla *gymnasion* yapısı bulunduğu bilinmektedir.¹⁹ Kentte birden fazla *gymnasion* bulunduğu için kent *gymnasion*'lara çeşitli isimler vermiştir. Örneğin, Thebai'da Iolaos *Gymnasion*'u, Thebai'daki Herakles *Gymnasion*'u gibi.²⁰ Bunların haricinde aşağıdaki katalogta da görüleceği gibi, *gymnasion*'lar yukarı ya da aşağı *gymnasion* olarak da adlandırılmıştır. Refah seviyesi ve arazi yapısı daha sınırlı olan kentler doğal olarak

¹² Quass, 1993: 288.

¹³ Quass, 1993: 287.

¹⁴ Çutuk ve Zengin, 2006: 4; Başgelen, 2009: 13.

¹⁵ Bilgiç, 2014: 333.

¹⁶ Hadot, 2011: 23-24.

¹⁷ Kyle, 1993: 142; Ioannidis, T., Stefanović, Đ., Kariotu, M., Šiljak, V., & S. Mijatović, 2008: 81

¹⁸ Gardiner, 1930: 89.

¹⁹ IK Iasos 248; Mylasa 51; Didyma 317; Miletos 415; IK Ephesos 1518; MDAI(A) 29 (1904) 152,1; FdXanth VII 92; IK Perge 179; SEG 17, 575.

²⁰ Pausanias, IX 23.1, 11.7.

tek *gymnasion* ile yetinmişlerdir. *Gymnasion*'lar Hellenistik Dönem ile birlikte daha gelişmiş bir yapıya dönüşmüşlerdir. Bu dönemde kurulan kentler *boule*, *demos*, *gymnasion* ve tiyatro yapılarına sahiptiler.²¹ *Gymnasion*, Hellenizm ile birlikte merkezi bir kamu binası haline bürünmüş ve *gymnasion* yetkilileri için bu düşünceyi temsil etme aracı haline gelmiştir.²² Bu açıdan *gymnasion*, konsept olarak sadece bir yapı olarak değil, farklı anlamları da bünyesinde barındıran bir mekân olmuştur.

Gymnasion, aynı zamanda bir kült merkezi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu açıdan bu yapıya, dini bir nitelik yüklemek yanlış olmayacaktır. Hermes, Herakles ve sıklıkla Mousa'lar *gymnasion*'da koruyucu tanrılar olarak saygı görmüş²³ ve *gymnasion*'larda sunakları bulunmuştur. Spor ve dinin, Antik Yunan'da toplumun sosyal hayatının iki önemli faktörü olduğu bilinmektedir.²⁴ Genç insanların festivallere düzenli olarak katılması sağlanıyordu ve bu festivallerde ilahi (*hymnos*) söyleyen korolar bulunuyordu. Yarışmalar ve bunlarla bağlantılı olarak kazananların *gymnasion*'larda onurlandırılmaları dikkat çekici bir özelliktir. *Gymnasion*'da yapılan askeri egzersizler, dayanıklılık koşusu, *stadion*, çift koşma, güreş, boks, çok yönlü dövüş, şarkı söyleme, okuma, epik şiirlerin okunması vs. gibi farklı bölümleri içeriyordu.²⁵ *Gymnasion*'larda disiplinlerin uygulanma saatleri sistemleştirilmiştir. Buna göre boks, pankreas, disk atma, uzun atlama, koşu egzersizleri öğleye kadar yapılmış, öğleden sonra ise retorika, gramer ve matematik eğitimi verilmiştir. Bunların yanında, epigrafik verilerden anlaşıldığı üzere, Teos'taki *gymnasion*'un özel bir durumu vardı. Başka hiçbir yerde sunulmayan ve muhtemelen özellikle oyuncu olma eğitimini hedef alan derslerden, örneğin *ritmografi*, *melografi*, *komedia*, *tragedia*'dan söz edilmektedir.²⁶ *Gymnasion*'lar yalnızca bedensel faaliyet merkezi değildi aynı zamanda ruhsal ve zihinsel gelişim merkezi olarak da faaliyet gösteriyorlardı. Bu bağlamda bedeni terbiye etmenin yanında zihinsel ve ruhsal terbiyeye odaklanma durumu da gözlenmektedir. Bütün bunların amacı *kalokagathia*'ya, yani maddi ve manevi olarak ideal olana ulaşmaktır.²⁷ Antik Yunan'da son derece önemli olan bu kavram bize *gymnasion*'ların kullanım amacını daha iyi açıklamaktadır. *Gymnasion*, yüksek bir statüye sahipti ve başka kentlerden gelen katiplerin

²¹Jones, 1963: 9.

²²Höcker, 2011: 20-21.

²³Bilgiç, 2014: 323; Başgelen, 2009: 13.

²⁴Ioannidis, T., Stefanović, Đ., Kariotu, M., Šiljak, V., & S. Mijatović, 2008: 80.

²⁵Hadot, 2011: 24-25.

²⁶CIG II 3088.

²⁷Aytaç, 1972: 18.

konferanslar verdiği, çok uzaklardan gelen zenginlerin oğullarına *gymnasion* eğitimi aldirmek için onca yol gelmesi, *gymnasion*'un bir Yunan kültür merkezi olduğunu göstermektedir.²⁸

İdeal olma düşüncesi Hellen dünyasında çok önemli bir yere sahiptir. Hellen dünyasının çok tanrılı inancı sayesinde on iki temel tanrıya adanan bayramlar ve dini festivallerde ideal olma, yarışmalarda başarılı olma düşüncesi ağır basmaktadır. Bu nedenle festivallerde yapılacak yarışmalara hazırlanmak için gerekli egzersiz alanları da önemliydi. Yukarıda da kültler hakkında belirtildiği gibi kültlerin, *gymnasion* gibi kurumların oluşmasında ve gelişmesinde önemli bir payı olduğu söylenebilir. Bilindiği gibi şöenler, *heros* kültlerine ait organizasyonlar, bayram kutlamaları *gymnasion*'larda yapılmaktaydı.²⁹ Pozitif bilimlerin bu *gymnasion*'larda eğitim olarak sunulmasına kanıt olarak, Nysa Antik Kenti'nde ortaya çıkmış açık *gymnasion* kütüphanesi bu durumu kanıtlar niteliktedir.

Gymnasion'ların sağlıkla, sağlığın da Asklepios ile ilgisi bulunmaktadır. Bu nedenle, bazı *gymnasion* yapılarının yakın çevresinde Asklepios kutsal alanının bulunması tesadüf olmamalıdır.³⁰ Pergamon Antik Kenti'ndeki Pergamon *gymnasion*'u Hellenistik dönemin en geniş *gymnasion*'u olmasıyla ünlüdür.³¹ Pergamon'un başlı başına bir tedavi merkezi olması göz önüne alındığında, bu durum *gymnasion* ve Asklepios ilişkisini kanıtlamaktadır.

Roma Dönemi'nde, Hellenizm'de görülen olguların dışında bazı dikkate değer unsurlar ön plana çıkmıştır. Daha önceki unsurlar İmparatorluk Dönemi'nde de karşımıza çıkmakla birlikte geliştirilmiştir. Kentlerin büyük taleplerinin yanı sıra beslenme ihtiyacı, inşaat faaliyetleri, *gymnasion* bakımı ve çok sayıda şenlikler kentlerin yaşamında devam etmekteydi.³²

Roma Dönemi'nde de *gymnasion*'lar bir eğitim kurumu olma rolünü devam ettirmiştir. Roma etkisiyle *gymnasion*'lar mimari olarak değişime uğramışlardır.

Bu değişim hamam-*gymnasion* kompleksi şeklinde adlandırılmasıyla gerçekleşmiştir. F. Yegül, Hellen *gymnasion*'u ve Roma hamamlarının karışımından meydana gelen bu yeni formu hamam ile *palaestra* karışımı olarak niteleyerek hamam-*gymnasion* şeklinde adlandırmıştır. F. Yegül hamam-*gymnasion*'larını dört ayrı formda gruplandırmıştır. Bunlar, çift sıralı mekân dizileri, asimetrik, u biçimli salonlar, ters dolaşım modeli, *palaestra* ve hamamın aynı aks üzerinde bulunduğu tiplerdir.³³

²⁸Krş. IG II 1 1028 (İ.Ö 100/99) ve IG II 2097 (169/70). Bean, 1997: 59.

²⁹Bingöl, 2013: 7.

³⁰Başgelen, 2009: 13.

³¹Başgelen, 2009: 24; Radt, 2002: 111

³²Quass, 1993: 343.

³³Yegül, 2006: 216, 235-268.

1.2 *Gymnasion* Bölümleri

Genel olarak *gymnasion*’lar büyük ve kare planlardan oluşmaktaydı. Bu yapılar üç tarafında saçaklı geniş koridorlara, dördüncü tarafında ise iki saçaklı alana sahiptiler. Bu alan 192 metre uzunluğunda olup, *dromos* veya *ksystos* olarak adlandırılıyordu. Bu bölge kötü hava koşullarında kullanılmaktaydı *dromos-ksystos* dışında yine 192 metre uzunluğunda (güzel havalarda koşmak için kullanılan) *paradromis* olarak başka bir koşu parkuru vardı.³⁴ Dışarıda, biraz daha ileride bir *palaestra* ve onun yanında farklı işlevlere sahip çeşitli bölümler bulunmaktaydı. *Gymnasion*’un bölümleri Resim 1’de de görüldüğü üzere şunlardır.³⁵

Apodyterion: Silah ve giysi değiştirme yeri olarak bilinmektedir.³⁶

Eksedra: Filozofların, katiplerin ve *gymnasion* çalışanlarının oturup konuştukları mekandır.³⁷

Ephebeion: *Gymnasion*’daki ergenler için ayrılmıştır, sadece bir tarafı açık ve oturma yerleri olan bir salondur.³⁸

Elaiotherision: Güreşçilerin yağlanma odasıdır.³⁹

Konisterion: Güreşçilerin pudra odasıdır.⁴⁰

Korykeion: Boksörlerle özel kum torbası bulunan bir odadır.⁴¹

Lakonikon: Sauna odasıdır.⁴²

Loutron: Soğuk banyo odasıdır.⁴³

Palaestra: Dövüş mekanıdır.⁴⁴

Paradromis: Atletlerin kış aylarında talim yaptıkları üstü açık bir alandır.

Pyriaterion: Ocak odasıdır.⁴⁵

Sphairisterion: Top oyununun oynandığı mekandır.⁴⁶

³⁴Ioannidis, T., Stefanović, Đ., Kariotu, M., Šiljak, V., & S. Mijatović, 2008: 77.

³⁵Vitruvius. V 11; Vitruvius *gymnasion* kelimesini kullanmaz, *palaestra*’dan söz etmektedir.

³⁶Höcker, 2011: 21; Aslında dini ritüeller için kullanılan bir oda olarak bilinmekteydi daha sonra Hellenistik Dönem öncesinde ise soyunma odası olarak kullanılmıştır. Dutch, 2005: 104.

³⁷Ioannidis, T., Stefanović, Đ., Kariotu, M., Šiljak, V., & S. Mijatović, 2008: 77.

³⁸Ioannidis, T., Stefanović, Đ., Kariotu, M., Šiljak, V., & S. Mijatović, 2008: 77.

³⁹Saltuk, 1993: 72; Höcker, 2011: 21.

⁴⁰Ioannidis, T., Stefanović, Đ., Kariotu, M., Šiljak, V., & S. Mijatović, 2008: 77.

⁴¹Tekçam, 2007: 85.

⁴²Ioannidis, T., Stefanović, Đ., Kariotu, M., Šiljak, V., & S. Mijatović, 2008: 77.

⁴³Saltuk, 1993: 72; Höcker, 2011: 21.

⁴⁴Ioannidis, T., Stefanović, Đ., Kariotu, M., Šiljak, V., & S. Mijatović, 2008: 77.

⁴⁵Höcker, 2011: 21.

Ksystos: Atletlerin kış aylarında talim yaptıkları (koşu) üstü kapalı (çatılı pist) bir alandır.⁴⁷

1.3 Gymnasion Kullanıcıları

1.3.1 *Paides*

Paides, 12-18 yaşları arasındaki çocuklardan oluşur. Bu yaş grubu ilk olarak teorik eğitim alırdı. Yukarıda da belirtildiği gibi bu eğitim arasında okuma-yazma, müzik eğitimi ve beden eğitimi bulunmaktaydı. *Paides*'e okuma-yazma eğitimini *grammatodidaskalos* (γραμματοδιδάσκαλος) veriyordu. Beden eğitimini *paidotribes*, müzik eğitimini ise *kitharistes* veriyordu.⁴⁸ Askeri konulardan ziyade teorik eğitim maliyetliydi ve bu nedenle *paides* okulu lüks bir seçenek olarak görülüyordu. *Paides* okulu refah seviyesi yüksek kentlerde kurulmuştur diyebiliriz.⁴⁹

Bazı kentlerde yalnızca *paides*'e özel *gymnasion*'lar bulunmaktaydı ve Pergoman'da bulunan bir yazıt bu durumu kanıtlamaktadır.⁵⁰ *Paides*, genellikle *epheboi* ve *neoi* ile aynı *gymnasion*'u kullanmamıştır ancak etkinliklerde, festivallerde aynı *gymnasion*'u kullandığı bilinmektedir.⁵¹

1.3.2. *Epheboi*

Epheboi, 18-20 yaşları arasında iki yıllık eğitim sürecindeki ergenleri ifade etmektedir. *Epheboi* silahlandıkları zaman yemin ederlerdi. Bir kimsenin *epheboi* olabilmesi için meşru bir evlilik sonucu dünyaya gelmiş olması gerekmektedir. Bunun haricinde, eğer herhangi biri gayrimeşru yollardan *ephebos* olursa, bu kişi tespit edildiğinde yetkililerce para cezasına çarptırılıyordu. Aristoteles, anne ve babası Atina vatandaşı olanları Atina vatandaşı sayıldıklarından bahseder. Onsekiz yaşını dolduranlar demotların yeminleriyle vatandaş olup olmadıklarına karar vermek için önce araştırma yaparlar ve eğer onsekiz yaşına basmamış birisi tespit edilirse o kişi çocuk statüsüne geri dönecektir. Vatandaş yapılacak kişinin meşru evlilik sonucu doğduğu araştırılır ve bu durumda araştırılan kişi hakkını aramak için mahkemeye de başvurabilir. Kent gencin vatandaş olamayacağına karar verirse genç, köle

⁴⁶Yaraş, 1997: 243.

⁴⁷Saltuk, 1993: 72; Höcker, 2011: 21.

⁴⁸Scholz, 2004: 105 vd.

⁴⁹Dinç, 2021: 58.

⁵⁰MDAI(A) 32 (1907) 433,288: ἐν τῷ τῶν παίδων] γυμ [νασίῳ τούτου τοῦ ἐνιαυτοῦ οἱ ἐγκριθέντες.

⁵¹Dreyer, 2004: 220.

olarak satılır.⁵² İ.Ö 335/334 yılında Atina’da eğitimde yapılan bir düzenleme neticesiyle *epheboi* eğitim süresi iki yıl olarak kesinleştirilmiştir ancak sonraki yıllarda İ.Ö 307/6’da bir yıla indirilmiştir. *Epheboi* eğitim süresi belirli zaman aralıklarında değişmiştir.⁵³ *Polis*’te yaygın bir biçimde görülmekte olan *epheboi* eğitimi önemi bakımından eğitim aşamaları içinde en dikkat çekenidir. Bazı kentlerdeki *gymnasion* varlığının bilinmesinin sebebi *epheboi* listeleridir.⁵⁴

1.3.3 *Neoi*

Neoi, 20-30 yaşları arasındaki genç erkeklerin eğitim sürecini ifade etmektedir. Eğitimin üçüncü basamağı olan *Neoi* grubu, yaptığı egzersizlerle olası savaşa karşı zinde kalmak için egzersizlerine devam etmektedir. *Gymnasiarkhos* ve *agon* yazıtlarından elde edilen bilgilere göre, Lesbos’taki Eresos Antik Kenti’nde bulunan İ.Ö 209-204 yıllarına tarihlenmiş bir yazıttan ve Sestos Antik Kenti’nde bulunan İ.Ö 133-120 yılları arasına tarihlenmiş bir yazıttan⁵⁵ da anlaşıldığı gibi *neoi* en fazla *diadrome* (διαδρομή) koşusu⁵⁶ yapıyordu. Mızrak atma, *pankration* da *neoi* eğitimi arasındaydı. Patara ve Tlos yazıtlarıyla *neoi* için dilbilgisi öğretmenleri olduğu da kanıtlanmıştır. Sidyma ayrı bir ilgiyi hak etmektedir çünkü küçük bir kent olan Sidyma’da üç dilbilgisi okulu olduğu bilinmektedir ve iki tanesi *neoi*’un kullanımına verilmiştir.⁵⁷

1.3.4. *Gerontes*

Kentin önde gelen ailelerinin yaşlıları tarafından oluşan bir gruptur. İlk olarak İ.Ö 4.yy civarına tarihlenen Ephesos’tan bir yazıt ile belgelenmiştir. *Gerontes* dini ve sosyal grup olarak ikiye ayrılmıştır. Yaşlılar tarafından oluştuğu için saygın bir topluluk olan *gerontes*, *boule* ve *demos* ile onurlandırmalarda karşımıza çıkmaktadır ve bu durum *gerontes*’in saygın olduğunu kanıtlamaktadır. *Neoi* ve *epheboi* gibi *gymnasion*’a yerleşmiş ve içinde örgütlenmiştir.⁵⁸ Hellenistik ve Roma dönemlerinde de *gerousia* varlığını sürdürmüştür. Birçok kentte bu yaş grubuna ait *gymnasion*’un varlığı bilinmektedir ve onlara ait

⁵²Aristoteles, Ath. Pol. XLII, XLIII

⁵³Scholz, 2004: 112.

⁵⁴Dinç, 2021: 60-61.

⁵⁵IK Sestos 1; IG XII, Suppl. 122

⁵⁶IK Sestos 1; IG XII, Suppl. 122; Samos 169; Miletos 47; JÖAL 8 (1905) 161,1 (3); JÖAL 8 (1905) 161,1 (2).

⁵⁷Wörle, 1988: 113.

⁵⁸Şengül, 2016: 261-262.

gymnasion'larla ilgilenen yöneticilere de sahiptiler.⁵⁹ Bilindiği üzere *gerousia* kentin varlıklı kişilerinden oluşan yaşlılar topluluğudur. Örneğin Magnesia ad Meandrum'da bulunan bir onurlandırma yazıtında, Demetrios adındaki kişinin *gerontes*'e *gymnasiarkhos* olması dikkat çekmektedir.⁶⁰ Apollonia (Uluborlu) kentinden İ.S (yaklaşık olarak) 150-175 yıllarına tarihlenen *boule*, *demos* ve *gerousia*'nın aldığı ortak bir onurlandırma kararında onurlandırılan kişinin onursever bir şekilde *gerontes gymnasion*'unun *gymnasiarkhos*'luğunu yaptığı öğrenilmektedir.⁶¹

1.4 Gymnasion Yönetimi

1.4.1 Gymnasiarkhos

Gymnasiarkhia, yer ve zamana bağlı olarak kapsamı ve önemi değişen bir *gymnasion*'un, *gymnasiarkhos* tarafından yönetilmesidir. *Gymnasiarkhos* ise, *gymnasion*⁶² ve *arkhos*⁶³ sözcüklerinin birleşimidir ve yönetme eylemini gerçekleştiren kişidir. Bu durumda *arkho* fiili öncelikle 'başlamak, yönetmek anlamlarına gelirken, *arkhe*⁶⁴ ismi ise, 'otorite, liderlik' anlamlarına gelmektedir. *Gymnasiarkhos*, *gymnasion*'un en önde gelen kişisidir.⁶⁵

Atina'da İ.Ö 5. ve 4. yy civarında *gymnasiarkhia* olgusu sadece bir yıllığına yerine getirilen bir *leitourgia* idi (λειτουργία). Bu görevi üstlenen kişinin asıl amacı Büyük Panatheneia, Hephaestia, Promethea gibi festivallerde meşale yarışmacılarına katılacak koşucuları eğitmektir. Koşucuların tüm ihtiyaçlarını sağlamakla *gymnasiarkhia* İ.Ö 4.yy sonunda tekrar tekrar görev alınabilecek bir memuriyet halini almıştır.⁶⁶ *Gymnasiarkhos*'un festivaldeki bağışları ve faaliyetleri devam etmiştir. *Gymnasiarkhos*, Hermes ve Herakles tanrılarına düzenli olarak adak adamak zorundaydı. Kurtarıcı tanrılar adına yarışmalar düzenlenmesi, et dağıtımı ve diğer festival görevleri gibi kent hazinesinin karşılayamadığı maddi sorumlulukları üstlendiler. *Gymnasiarkhos*'ların bu örnek davranışı, Eretria'daki Anemisia, Bergama'daki Kabeiria ve Nikeophoria, Priene'deki Panathenaia ve diğer festivallerle kanıtlanmıştır.⁶⁷

⁵⁹Dinç, 2021:63-64.

⁶⁰IMagn 102.

⁶¹MAMA IV 152.

⁶²Çelgin, G. 2011: 135.: s.v γυμνάσιον; karş. LSJ s.v γυμνάσιον.

⁶³Çelgin, G. 2011: 101.: s.v ἄρκος, ἄρκω; karş. LSJ s.v ἄρκος, ἄρκω.

⁶⁴Çelgin, G. 2011: 101.: s.v ἀρχή; karş. LSJ s.v ἀρχή.

⁶⁵Ioannidis, T., Stefanović, Đ., Kariotu, M., Šiljak, V., & S. Mijatović, 2008: 77.

⁶⁶Welwei, 2011: 19.

⁶⁷Quass, 1993: 289-290.

Gymnasion müsabakalarında zeytinyağı büyük bir öneme sahiptir. Resim 3’de Kırmızı figüratif tarzda bir kraterde Atina’daki *gymnasion* betimlenmiştir. İ.Ö (yaklaşık olarak) 350 yılı civarına tarihlenen bu vazo, kafalarında çelenk taşıyan üç çıplak genç adamın eğitime hazırlandığını göstermektedir. Ortada duran kişinin (*gymnasiarkhos*?) sporcunun ellerine özel bir şişeden (*aryballos*) yağ döktüğü görülmektedir. Sağ tarafta *strigilis* tutan başka bir genç adam, şişman ve fit olmayan bu gençlerin *epheboi* kategorisinde olduklarını akla getirmektedir.⁶⁸

Gymnasiarkhos olan kişi kendi kesesinden harcamalar yapacağı için, bu görevi üstlenecek kişinin zengin birisi olması gerekiyordu, hatta en az 25.000 drahmiye sahip vatandaşlar bu görev için uygun sayılıyorlardı.⁶⁹ Bu görev büyük mali harcamalar gerektiriyordu. Zeytinyağı pahalı olduğu için *gymnasiarkhos* bu maliyeti karşılamayı üstleniyordu. Zeytinyağı hem dinsel ayinlerde hem de yarışmalarda kullanıldığı için önemli bir yere sahipti. Dini amaçlı kullanımın dışında, zeytinyağı sadece yağlanma amacıyla değil beslenme amacıyla da kullanılıyordu.⁷⁰ Güreş müsabakalarında önemli bir yer teşkil ediyordu. *Epaleimma* ἐπάλειμμα ismi “bedene sürülen yağ” anlamı taşımaktadır. Bu ismi karşılayan zeytinyağları genellikle *gymnasion*’larda *ephebos*’lara tedarik edilmektedir. Ayrıca zeytinyağının dağıtılma miktarları hakkında da yazıtlarda bazı ifadeler yer almaktadır. Bu ifadelerden bazıları ise şunlardır: δρακτόν (bir miktar), ἀκόλυτος (sınırsız), ἀνέδην (bol bol), ἀδιάλειπτος (sınırsız) miktarını ve νυκτὸς καὶ ἡμέρας (geceden gündüze, gece gündüz fark etmeksizin) ve διὰ ὅλης ἡμέρας μέχρι νυκτὸς (tüm gün boyunca, geceye dek) bu tür ifadeleri ile de zeytinyağı dağıtımının devamlı surette yapıldığını belirtmektedir.⁷¹

Gymnasiarkhos, tüm bu maddi masrafların yanında çok yönlü bir lider olarak rol almaktaydı. *Gymnasiarkhos*, bağışlarıyla hem kente yararlı bir birey hem kendi hanesine ün getiren bir seçkin görevini üstlenmektedir. Hem *gymnasion*’da antrenman yapan insanların hem de *gymnasiarkhos*’un amacı tek yönlü değildi, her ikisinin de kent içerisinde manevi bir beklentisi de vardı. Bu durumdan Özdil, N. G. (2020), *philanthropia*’adlı çalışmasında⁷² bahsetmektedir. Bu kavram ile paralel olarak, *kalokagathia*—ideal bir *polites*’e yaraşır davranışlarda bulunmaktır. Sporcular *kalokagathia* bağlamında talimlerini gerçekleştirirken,

⁶⁸Ioannidis, T., Stefanović, Đ., Kariotu, M., Šiljak, V., & S. Mijatović, 2008: 77-78.

⁶⁹Quass, 1993: 200.

⁷⁰Ünver, 2012: 116.

⁷¹Güler, 2017: 21-22.

⁷²*Philanthropia* kent adına cömert ya da insansever olarak değil kent adına yararlı vatandaşı içine alan bir kümedir. Bunun için: Özdil, N. G. (2020). “Philanthropia Hellenistik Dönem Karia Kentlerinde İnsan Sevgisi ve Yardımseverlik. Kabalcı Yayıncılık; İstanbul.

gymnasiarkhos da üzerine düşen görevi bu yolla gerçekleştiriyordu. *Gymnasion*, bireysel eğitimin mutlak bir parçası ve yurttaşlık bilincinin temelidir.⁷³ *Gymnasiarkhos* tüm bu masrafları kendisi (ἐκ τῶν ἰδίων) karşılıyordu ancak bazı durumlarda kent hazinesinden ya da özel şahıslardan (*leiturgia*) karşılıyordu.⁷⁴ *Gymnasiarkhos*'un devamlı olarak pahalı ihtiyaçları karşılaması bekleniyordu ve yeri gelirse vakıf bile kurabilirdi. *Gymnasiarkhos* harcamalarını toplumda yerini sağlamlaştırmak için yapıyordu. *Gymnasiarkhos*'lar yüksek harcamalar yaparak kentlerine faydalı oldular ve hatta pek çok memur, yapması gerektiğinden daha fazla harcama yaptı. Bu görevin aşırı bir şekilde yerine getirilmesi yalnızca özveriden kaynaklı değil, aynı zamanda bu memuriyete talip olan diğer insanlar arasından öne çıkmak için yapıldı. Görevini beklenenden daha iyi yapan *gymnasiarkhos* kent nezdinde saygı ve kent yurttaşının güvenini kazandı. Memurun bu şekilde kazandığı liturjik başarı artık yasal bir yükümlülük olmaya başlıyordu.⁷⁵ Bu noktada *agonothetes* ve diğer memurların faaliyetleri de liturjik memuriyet olarak kabul edilmelidir.⁷⁶

Özel şahıslar (kent için yüksek bağışlar yapmaktan çekinmeyen kişiler) veya *gymnasiarkhos* devamlı surette bağış yaparsa klasik vakıf diye tabir edilen vakıf kavramını karşılayacaktır.⁷⁷ Klasik vakıf diye tabir edilen durum, *gymnasiarkhia*'ya yapılan bağışların daha sonraki yıllarda kalıcı bir vakıf sistemine dönüşeceğinin belirtilmesidir. Bu durum *gymnasiarkhia*'ya yapılan bağışların önemini vurgulamaktadır.

Gymnasiarkhia kapsamında memurların nüfuzlarını arttırmak için çeşitli alanlarda bağışlar yaptığı bilinmektedir. Örneğin, Pisidia Bölgesi'ndeki Mallos Antik kentinden bir *gymnasiarkhos*'un, *neoi* için kendi kesesinden bol miktarda bir zeytinyağı bağışladığı kaydedilmiştir.⁷⁸ Hellas'tan başka bir örnekte Eretria kentinden Kallikrates Mantidoros *gymnasiarkhos* olarak, şehrin *neoi*'lerinin ve edebiyat öğretmeninin eğitim hizmetleri için kendi kesesinden tüm masrafları karşılamıştır.⁷⁹ Bu memuriyeti dört kez üstlenmiş anonim bir *gymnasiarkhos* yaşamı boyunca *gymnasiarkhia*'yı finanse etmeyi ve ayrıca Kyme şehrine arazi bağışlamayı vaat etmiştir, böylelikle bu arazinin kiralanmasından elde edilen paranın gelecekte *gymnasiarkhia* masraflarını karşılaması bekleniyordu. Ömür boyu *gymnasiarkhos*'luğu finanse edeceğine dair söz verdiği için, dört kez memuriyeti elinde tutma

⁷³Ünver, 2012: 140.

⁷⁴Başgelen, 2009: 11.

⁷⁵Quass, 1993: 200-201.

⁷⁶Quass, 1993: 299.

⁷⁷Dinç, 2021: 16.

⁷⁸Dmitriev, 2005: 39.

⁷⁹Dmitriev, 2005: 39.

fırsatına sahip oldu. Bu durum *gymnasiarkhia*'nın devamlı olarak finanse edilmesinin gerekli olduğunu vurgulamaktadır ve kent içinde *gymnasiarkhos*'un kendi konumunu güvence altına almasını sağlamıştır. Bu sayede adayların bu memuriyetteki görevleri sırasında cömertçe davranmalarının hem kent hem de talipler açısından olumlu olduğunun anlaşılmasına başlandığının göstergesidir.

Diğer bir örnek ise, *gymnasion* restore ettiren Pergamonlu Diodoros Pasparos hakkındadır. (İ.Ö 69) Bu şahıs *gymnasiarkhos* olduğu zaman *neoi gymnasion*'u kullanılamaz durumda olduğu için *gymnasion*'u restore ettirdi. Diodoros restore işlemi sonrasında *gymnasion*'un ikinci kurucusu ünvanına sahip oldu.⁸⁰

Gymnasiarkhia'nın masraflarını kalıcı olarak karşılama düşüncesi *gymnasiarkhos* olarak görev yapan kişilerin nüfuzlarını sağlama almak için oldukça etkili olmuştur ancak bütün bağışlar özgür iradeyle yapılmıştır. *Gymnasion* çok yönlü bir kompleks olmasının yanında, kent eşrafı için eğitim anlamı da barındırdığından dolayı çok önemlidir. Bu nedenle masrafların kısa süreli değil, devamlı olarak karşılanması gerekmektedir. Kentler *gymnasion*'ların devamlılığını sağlama yükümlülüklerini de ciddiye aldılar. Bu yüzden bu memuriyet, zenginlerin yerine getirmek zorunda olduğu bir memuriyet haline geldi.⁸¹

Kent eşrafının memnun oldukları *gymnasiarkhos*'ların görev sürelerini uzattığı görülmektedir. Bu duruma en iyi örnek ise Ksanthos'tan Demosthenes oğlu *gymnasiarkhos* Lyson'dur. Bu memuriyeti yerine getirirken yaptığı fedakâr harcamalar nedeniyle halk tarafından *gymnasiarkhia*'yı bir yıl daha elinde tutması istenmiştir. (Kat. No:19)

Gymnasion'lar *gymnasiarkhos*'un yaptığı bağışlar ile eksiklerini karşılıyordu ancak bazı durumlarda yukarıda da bahsedildiği gibi kent hazinesi, özel şahıslar ya da kraliyet ailelerinden destek alabiliyorlardı. İ.Ö 3.yy civarına tarihlenmiş Asia Minor yazıtları kraliyet ailelerinin üyeleri tarafından yapılmış mali harcama vaatlerine atıfta bulunmaktadır. Örneğin, Pergamon kralı II. Eumenes, Miletos'taki *gymnasion*'u inşa ettirmek için para bağışlamaya söz vermiştir. I. Attalos ise *gymnasion*'u ısıtmak için para bağışlamış ve bu tür bağışlar, *gymnasiarkhos*'un yükünü bir miktar hafifletmiştir. Kısa bir süre içinde başka şehirlerde yaşayanlar da dahil olmak üzere hayırseverlerin bu tutumlarının arttığı görülmeye başlanmıştır. Bu kişiler muhtemelen kralları taklit etmişlerdir. Ephesos'tan bir yazıtta, özel bir şahıs olarak adlandırabileceğimiz T. Flavius Montanus büyük tiyatronun inşasını tamamlamıştır ve imparatorluk kültürünün baş rahipliğini üstlendiğinde kent onu

⁸⁰Quass, 1993:205-206.

⁸¹Quass, 1993: 286.

onurlandırmıştır. Ayrıca Ephesos limanının imar faaliyetleri ve limanın genişletilmesi için kente 7.500 *denaria* bağışladığı da yazıtlar ışığında bilinmektedir.⁸²

Gymnasiarkhos'ların yardımları zorunlu değildi ve gerçekleştirilmesi gereken faaliyetler için giderlerin en azından bir kısmının karşılanması yeterliydi, ancak seçilmeden önce bazı bağışlar yapacaklarına dair söz vermeleri gerekiyordu. Bu durum *gymnasiarkhos*'lara sadece saygınlık ve kent nezdinde prestij kazandırmakla kalmıyor aynı zamanda görevi alma şansını da artırıyordu. Bir strateji olarak değerlendirilen bu davranışlar yani masrafları karşılama, bağış yapma, diğer adaylarla rekabet ederken güçlü bir araç haline gelmiştir.⁸³ Yazıtlarda geçen bazı kalıp ifadeler kalıcı *gymnasiarkhia*'ya kanıt oluşturmaktadır ve bunlardan birisi olan *γυμνασίαρχος εἰς τὸν αἰῶνα* ifadesi ömür boyu memuriyet masraflarını karşılamayı ifade etmektedir. Bu durum kişinin kent içerisinde devamlı surette görev almasını ve aynı zamanda kalıcı memuriyetini simgelemektedir ve kişinin bireysel şöhretini kanıtlamaktadır. Kendi kesesinden ifadesi *ἐκ τῶν ἰδίων* ise yapılan gönüllü bağışları ifade etmektedir.⁸⁴ *Gymnasiarkhia*'nın devamlılığı ömür boyu masrafların karşılanması hem bireyin hem de kentin yararına olmuştur. Kalıcı bağışlar ile kişi öldükten sonra da şöhret elde etmeyi planlamıştır. Bu duruma Kibyalı Philagros örnek olarak gösterilebilir. Philagros daimî *gymnasiarkhia*'ya 400 bin rhodos *drahme* 'si bağışlaması örnek olacaktır.⁸⁵ (Kat. No:57-58-59) Kent içinde nüfuzlarını sağlamlaştırmak için harcama yapmak, *leiturgia* ile *euergesia* sisteminin ortak bir şekilde kent içinde işlerliğini sağladığına kanıt niteliğindedir.⁸⁶ Bu durumun kalıcı olması vakıf sistemine zemin hazırlamıştır.

Hellenistik Dönem'de kadınların da *gymnasiarkhos* olarak görev aldıkları bilinmektedir. Kent içerisinde prestij elde etmek isteyen aileler, kamusal yaşama kadınları da dahil etmeye başlamışlardır. Bu sayede kadınlar *gymnasiarkhos* olarak daha fazla görünür hale gelmişlerdir. Geç Hellenistik Dönem'de genellikle varıl ailelere mensup kadınlar, *stephanephoria* gibi *eponymos* memuriyetler ve *gymnasiarkhia* gibi *leitourgia* 'ları gerçekleştirmişlerdir.⁸⁷ Kadın veya erkek *gymnasiarkhos*'ların üstlendikleri görevlerde kent için yaptıkları faaliyetler *summa honoraria* olarak adlandırılmıştır. *Summa honoraria* yalnızca para ödeme söz konusu değildir bunun dışında imar faaliyetleri, yiyecek-içecek dağıtımı,

⁸²Quass, 1993: 223.

⁸³Dmitriev, 2005: 37- 44.

⁸⁴Arca Akdoğu, E. N. 2001: 143.

⁸⁵γυμνασιάρχῃαν τὴν αἰώνιον μυριάδας δραχμῶν Ῥοδίων τεσσαράκοντα.

⁸⁶Bkz. *euergesia* (Arca Akdoğu, E. N. (2001). Antik Çağ Lykia ve Pamphylia kentlerinde *euergesia* (Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü).

⁸⁷Ünver, 2012: 11.

ziyafet verme, bir mekânın ısıtılmasından sorumlu olma gibi çeşitli işlerle de kente katkı sağlamaktır. Bu kavram yalnızca bir eylemi gerçekleştirmeyi tanımlamaz, aynı zamanda ahlaki ve geleneksel yükümlülüğü de tanımlamaktadır. *Summa honoraria* olarak üstlenilen bu *arkhe* ya da *leitourgia* faaliyetleri yazıtlarda karşımıza *ὑπέρ* (uğruna) veya *ἀντί* (karşılığında) edatlarıyla çıkmaktadır.⁸⁸

1.4.2 Hypogymnasiarkhos

Hellenistik Dönem boyunca Asia Minor'de yardımcı memurların nasıl seçildiği, sorumlulukları ya da maddi durumları hakkında fazla bir bilgi günümüze ulaşmamıştır ancak *hypogymnasiarkhos*, *hypagoranomos*, *hypephebarkhos*, *hypagonothetes* ve *hypotamias* gibi⁸⁹ memuriyetlerin olduğu bilinmektedir.⁹⁰ Bu memuriyetlerin çoğuna Roma Dönemi ve Hellenistik Dönem'de karşımıza çıkmaktadır.⁹¹ *Hypo* (ὑπό) prepozisyonu memurların yardımcı bir pozisyonda hizmet etmiş olduklarını göstermektedir.⁹² *Gymnasion* idaresinde *gymnasiarkhos* dışında başka kişiler de yer almaktaydı. Bu yardımcılardan birisi olan *hypogymnasiarkhos* idari konularda *gymnasiarkhos*'a yardımcı olurdu. Lykia Bölgesi'nde Tlos kentinde bulunan ve İ.Ö 2-1.yy civarına tarihlenen yazıt⁹³ *hypogymnasiarkhos* ve *gymnasiarkhos*'un bir arada belirtilmesi açısından önemlidir. Yazıtta bahsi geçen Apollonios oğlu Apollonios *gymnasiarkhos* olarak ifade edilirken, yazıtın devamında karşımıza çıkan Antigenes ise *hypogymnasiarkhos* olarak belirtilmiştir. Arykanda'da bulunmuş İ.S 1-2.yy civarına tarihlenmiş bir başka yazıtta ise, Toallis oğlu Hermaios'tan söz edilmektedir. Hermaios, *gerousia* ve *demos*'a bağışlar yapmakla kalmamış aynı zamanda *gymnasiarkhos*'lara ve *hypogymnasiarkhos*'lara bağış yapmıştır. (Kat. No.:5) Karia Bölgesi'nden Halikarnassos'ta bulunan diğer bir yazıtta ise, Neos oğlu Demetrios oğlu Neos'un *gymnasiarkhos*'luğundan söz edilirken, Neos oğlu Dionysodoros'un ise *hypogymnasiarkhos*'luk yaptığından söz edilmektedir. *Gymnasiarkhos*, *gymnasion*'u kullanan herkesten sorumlu bir yöneticiyken *gymnasion*'daki eğitim ile ilgilenmesi beklenen diğer

⁸⁸Ünver, 2012: 13-15.

⁸⁹*Hypogymnasiarkhos*: SEG 49, 1924; IG XII.2, 258.2 (Mytilene, İmparatorluk Dönemi); IG XII.3, 1091 (Melos, İ. Ö 2-1.yy) *Hypagoranomos*: SEG 41, 335.5, 336.7; *Hypephebarkhos*: CIG II 3665.5–10 (Kyzikos, İ. S 2-3.yy). *Hypagonothetes*: I. Laodikeia am Lykos I 60.8–9; *Hypotamias*: I. Didyma 390 a. I.6 (İ.Ö 54).

⁹⁰Dmitriev, 2005: 228-229.

⁹¹Dmitriev, 2005: 229.

⁹²Dmitriev, 2005: 60.

⁹³TAM II 512.

yardımcılar *ephebarkhos* (ἐφήβαρχος), *hypogymnasiarkhos* ve *paidonomos* (παιδονόμος) olarak bilinmektedir.⁹⁴

1.4.3 Paidonomos

*Paidonomos*⁹⁵, eğitim danışmanı, eğitim uzmanı veya eğitim denetleyicisi anlamına gelmektedir.⁹⁶ Bilindiği üzere *paides*'ten sorumlu olmaktadır. *Paidonomos*'un görevi bir yıllık dönemden ibarettir. Miletos'ta bulunan bir yazıtta filancanın *paides*'in sağlığı için (τῆς ὑγίας) kurban kestiği açıklanmaktadır.⁹⁷ Teos'ta bulunan ve İ.Ö 3.yy civarına tarihlenen bir yazıttan öğrenildiğine göre sadece kırk yaşından büyük kişiler *paidonomos* olarak seçilebilmekteydi.⁹⁸ Bu sınırlandırma yaşı memuriyetten memuriyete farklılık gösterebiliyordu. Nasıl ki Miletos'ta göreve yeni başlayan bir rahip, göreve başlamadan önce gerekli eğitimi almış ve kentine karşı askeri görevini yerine getirmiş olmalıysa, Teos'ta görev yapan *paidonomos*'un da yeterli deneyime sahip olması bekleniyordu.⁹⁹ *Paidonomos* olan kişi aynı zamanda *gymnasiarkhos* da olabilirdi. Bu duruma örnek olarak Karia Bölgesi'nde Halikarnassos kentinde bulunan bir yazıt kanıt niteliğindedir. Bu yazıtta *gymnasiarkhos*'luk ve *ephebarkhos*'luk yapan Myton oğlu Deinomenes adlı şahsın Hermes'e adak adadığı görülmektedir.¹⁰⁰

1.4.4 Ephebarkhos

Ephebarkhos, *epheboi*'dan sorumlu bir memur idi. *Ephebarkhos*'un görevleri imparatorluk döneminde Lykia belgelerinde rastlanmamaktadır ancak Küçük Asya'nın diğer bölgelerinde sıkça bahsi geçmektedir.¹⁰¹ Lydia Bölgesi'nde Philadelphia kentinde bulunan ve İ.S 229/230

⁹⁴Peker, 2012: 58-59; Dinç, 2021: 65.

⁹⁵Liddle & Scott 1997, 512, bk. "παιδο-νόμος"

⁹⁶Bilgiç, 2014: 327.

⁹⁷Miletos 14: παιδονόμοι ὑπὲρ τῆς ὑγίας τῶν παίδων ἐν τῇ αὐτῇ ἡμέραι οἶν.

⁹⁸CIG 3059, 1125: (satır 15-23) .....ἀποδείκνυσθαι δὲ κιθαριστὴν ἢ ψάλτην, μισθὸν δὲ δίδοσθαι τῷ | χειροτονηθέντι τοῦ ἐνιαυτοῦ δραχμὰς ἐπτακοσίας· οὗτος δὲ | διδάξει τοὺς τε παῖδας οὓς ἂν καθήκηι εἰς τοῦπιόν ἐκκ[ρ]ίνεσθαι [καὶ] | τοὺς τούτων ἐνιαυτῷ νεωτέρους τὰ τε μουσικὰ καὶ κιθαρίζειν ἢ ψάλλειν, | τοὺς δὲ ἐφήβους τὰ μουσικά· περὶ δὲ τῆς ἡλικίας τῶν παίδων τούτων ἐπικρινέτω ὁ παιδονόμος· προσδίδοσθαι δὲ καὶ ἐὰν ἐμβόλιμον μῆνα ἄγωμεν τὸ | ἐπιβάλλον τοῦ μισθοῦ τῷ μηνί. ὀπλομάχον δὲ καὶ τὸν διδάζοντα | τοξεύειν καὶ ἀκοντίζειν μισθοῦθωσαν ὃ τε παιδονόμος καὶ ὁ γυμνασί|αρχος ἐπ' ἀναφορᾷ τῇ πρὸς τὸν δῆμον·

⁹⁹Dmitriev, 2005: 47.

¹⁰⁰SEG 16, 649.

¹⁰¹Wörle, 1988: 116.

yıllarına tarihlenen bir yazıtta¹⁰² *ephebarkhos*'luk yapan M. Aurelius Diodoros onurlandırılmaktadır. Diodoros bu görevi dindar ve seçkin¹⁰³ bir şekilde gerçekleştirmiştir. *Ephebarkhos*'un dindar bir şekilde görevini yapması ve bu şekilde onurlandırılması dikkat çekicidir. Bir başka örnek ise Ephesos kentinden ve İ.S (yaklaşık olarak) 132-270 yılları arasına tarihlenen bir onurlandırma yazıtıdır. Bu yazıtta *dekaporotos* olan, *ephebarkhos*'luk yapan, *paidonomos*'luk yapan, liman başkanlığı yapan, Gaius Mindius Hegoumenos adlı şahıs onurlandırılmıştır. Gaius Mindius Hegoumenos bütün bu görevleri dindar ve iyi niyetli bir şekilde üstlenmesi yazıtta ifade edilmiştir ancak yazıtta¹⁰⁴ bu şahsın hem *paidonomos*'luk hem de *ephebarkhos*'luk yapması dikkat çekicidir. *Ephebarkhos*'lar tıpkı *gymnasiarkhos*'lar gibi kendi keselerinden bağışlar gerçekleştirmişlerdir. Onlar da tıpkı *gymnasiarkhos*'lar gibi *eikon* ve çeşitli hediyelerle onurlandırılmışlardır. Teos kentinden bir yazıt buna örnek olarak gösterilebilir.¹⁰⁵ Bu yazıt, *ephebarkhos* olan Aiskhrion'un *Epheboi*, *neoi* ve diğer *gymnasion* kullanıcıları tarafından onurlandırılmasıdır. Aiskhrion'un mermerden bir heykelle ve altından bir çelenkle onurlandırılması dikkat çekicidir. *Gymnasiarkhos*'un yardımcısı *hypogymnasiarkhos* ise *ephebarkhos*'un da yardımcısının *hypephearkhos* olduğu bilinmektedir. Mysia Bölgesi'nde Kyzikos kentinde bulunan ve İ.S 222-235 yıllarına tarihlenen *epheboi* listesi bu durumu kanıtlar niteliktedir.¹⁰⁶

1.5 Hellen ve Roma Dünyasında Gymnasion'un Önemi

Marcus Tullius Cicero, *gymnasion*'u gevezelik yapılan bir mekân olduğunu Hellen *gymnasion*'larının eşcinsellik ile özdeşleştiğini düşünmekteydi. Bunun yanı sıra Cicero *gymnasion*'un, eğitim ve felsefeye katkısını reddetmemesi nedeniyle Tusculum'daki villasına iki adet *gymnasion* yaptırdığı bilinmektedir. Romalılar gelenek ve görenekleriyle tutucu bir toplumdur. Bu nedenle ve *gymnasion* eğitimi onlar için edepsiz hareketler silsilesi olarak görülebilirdi. Halihazırda jimnastik ve atletizmin önemsiz olduğunu düşünmekteydiler. Roma dünyasına *gymnasion* Cumhuriyet'in son dönemlerinde girmiştir. İlk genel *gymnasion* Neron döneminde inşa edilmiştir.¹⁰⁷ Roma Dönemi'nde *gymnasion*'lar daha çok hamam-*gymnasion* kompleksi adı altında yeni bir yapı haline gelmiştir. Traianus, Hadrianus, Commodus gibi imparatorların da *gymnasion* yaptırdıklarını biliyoruz. Hellenlerin *gymnasion*'a bakış açısı

¹⁰²CIG 2.3421

¹⁰³εὐσεβὴς καὶ ἐπιφανὴς.

¹⁰⁴SEG 34, 1093 (l. 11).

¹⁰⁵CIG 3085.

¹⁰⁶CIG 3665.

¹⁰⁷Bingül, 2013: 22-23.

biraz daha farklıdır. *Gymnasion*, Kıta Yunanistan'da yoğunlaştıktan sonra adalara ve Asia Minor'a geldiği zaman buradaki Hellenlerin toplandıkları lokal olma özelliği taşımıştır. Buradaki *gymnasion*'lar buluşma, kültür koruma hatta bu unsurları yayma kurumu olarak görülmüştür. A. Yaraş'ın ifade ettiğine göre, eğer bir kentte Hellen egemenliğine son vermek istenirse ilk olarak yıkıma *gymnasion*'lardan başlamak gerekmektedir.¹⁰⁸ Hellenler, Romalılara oranla *gymnasion*'lara daha fazla saygı göstermiştir. Romalı vatandaşlara göre daha fazla sevilip, daha fazla saygı duyulmuştur. *Gymnasion*'lar yalnızca Yunanistan, Asia Minor hatta Mısır'da değil daha doğuda Syria'da da var olmuştur.¹⁰⁹ Poseidonios, *gymnasion*'ların Roma İmparatorluğu Dönemi'nde antrenman alanı ya da kültürel zenginliğin semboli olmaktan çıkıp, ziyafetin ve pahalı mermerlerin döşendiği bir hamam haline gelmesinden şikâyet etmektedir.¹¹⁰ Yukarıda da değinildiği gibi *gymnasion*'lar, Geç Hellenistik Dönem'de önemli bir yurttaşlık lokali haline geldi ancak Louis Robert *gymnasion*'ların bu dönemde ikinci bir *agora*'ya dönüştüğünü belirtmektedir. Bu dönüşümü *gymnasia* kurumunun itibarının düşüşü olarak ifade etmek yanlış olmayacaktır.¹¹¹ Kurumun itibar kaybetmesine karşı olarak bazı görüşler de bulunmaktadır. Bu düşüncelerden bir tanesi ise, *gymnasion*'ların ergenlik çağındaki insanları gerçek hayata hazırlanmaları için elverişli bir yer haline geldiğini belirtmektedir. Bu görüş, dini ritüeller, dini ziyafetler ve görkemli binaların bu ergenlerin davranışları ve yurttaşlık bilincini üzerinde etkisinin olumlu olduğunu söylemektedir.¹¹²

---

¹⁰⁸Yaraş, 1997: 245.

¹⁰⁹Groß-Albenhausen, 2004: 313-22.

¹¹⁰Poseidonios, fr. 62a, Athen., 12. 527 E-F.

¹¹¹Daubner, 2015: 34.

¹¹²Daubner, 2015: 34.

İKİNCİ BÖLÜM

GÜNEY ANADOLU KENTLERİNDE GYMNASION OLGUSU

2.1. Epigrafik Değerlendirme

Bu bölümde Lykia, Pamphylia, Pisidia ve Kilikia bölgelerinde *gymnasion* olgusu yazıtlar temelinde incelenmiştir. *Gymnasiarkhos*'ların göreve geliş şekilleri, bu görev sırasında ne gibi faaliyetlerde bulundukları, bu faaliyetleri doğrultusunda nasıl onurlandırıldıkları, daimî olarak *gymnasiarkhia*'nın yerine getirilmesi, kentlerde tespit edilen *gymnasion* türleri yazıtlar aracılığıyla ele alınacaktır.

2.1.1 Gymnasiarkhos Olma Yolları ve Gymnasiarkhos'un Görevleri

Gymnasiarkhos 'luk görevini üstlenmek, sadece bir mekândan sorumlu olma ve kent için faydalı bir memur olma ile kısıtlanamaz. Bu görev, kente faydalı bir memur olmanın yanısıra bireysel şöhreti artırma amacını barındırdığı düşünülmektedir. *Gymnasiarkhos*, kent için yüklü miktarda bağış yapması, gerektiği zaman tahıl tedariki yapması, zeytinyağı tedariki yapması, *gymnasion*'u restore ettirmesi, *gymnasion*'da eğitim alan insanların masraflarını ve eğitmen masraflarını karşılaması gerekmektedir. Bu masraflar için *gymnasiarkhos*'un refah seviyesi yüksek bir vatandaş olması gerekmektedir ve tüm bu görevleri salt görev aşkıyla değil aynı zamanda siyasi güce sahip olmak için yapmak isteyecek ve bunu da *gymnasiarkhos* olarak yapacaktır. Böyle bir görev üstlenen kişinin elbette yükümlülükleri de vardır. Bunlardan karşımıza en sık çıkanı ise zeytinyağı teminini üstlenmektir. Lykia'nın Arykanda antik kentinden İ.S 2-3. Yy civarına tarihlenmiş bir yazıtta geçen '*vatanı için kendi hanesinden zeytinyağı bağışı yapmış, faziletli ve kocasına sadık bir kadın*' (Kat. No.5)¹¹³ ifadesi sık kullanılan zeytinyağı bağışına genel bir kanıt niteliğindedir. Yazıtta bahsi geçen şahıs kadın *gymnasiarkhos*'tur ve refah seviyesinin yüksek olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Zeytinyağı temininin yanında tahıl teminini sağlayan *gymnasiarkhos*'lar ile ilgili örnekler de mevcuttur. Lykia'nın Kadyanda antik kentinden elde edilen Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenen bir yazıttan elde ettiğimiz '*iki veya üç defa ucuz tahıl ve zeytinyağı teminini sağlamış*' (Kat. No.11) ifadesi ucuz buğday tedarik etmenin de *gymnasiarkhos*'un görevleri arasında olduğunu kanıtlamaktadır. Kente 6.000 *muriad* bağışta bulunması da net

¹¹³ οἰκο[θε]ν τῇν τοῦ ἐλαίου θέσι[v] [ἐ]ν τοῖς γυμνασίοις.

bir tutar belirtmesi açısından önemlidir.¹¹⁴ Bu yazıt, tahıl teminine işaret etmesinin yanısıra Apollonis *Phyle*'sinden Kadyanda'lı Kleboulos oğlu Hyperenoras'ın ismini vermesi açısından önemlidir. *Phyle* ismi vermesi dikkat çekicidir. Yazıtta karşımıza çıkan *σειτομετρήσαντα participium*'u ile buğday tedarik eden kişilerden bahsedilmektedir. Bilindiği üzere buğday, kentler için temel bir gıdadır bu nedenle buğday tedarikiyle ilgili memuriyetler oluşmuştur. Bu memuriyetlere Küçük Asya'da sıkça rastlanmaktadır. Söz konusu *participium*, *σιτομετρέϊν* fiilinden türemiştir ve dönüşlü çatıdadır. *σιτομετρέϊν* ise buğday dağıtmak anlamına gelmektedir. Buğday dağıtımını (*σιτομέτριον*) gerçekleştiren memura (*σιτομέτρης*), buğday dağıtım işine de *σιτομετρία* denmektedir.¹¹⁵ Bu memuriyeti üstlenen kişiler (*sitometroumenoi*)¹¹⁶ sadece Lykia Bölgesi'nde belgelenmesi dikkate değerdir. Buğday tedariki sayesinde kentler siyasi, maddi ve kültürel hayatlarına yön verebiliyorlardı.¹¹⁷

Tahıl dağıtımı *gymnasiarkhia* için zeytinyağı kadar önemli bir olgudur. Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenen Kadyanda'dan bir yazıt bunu desteklemektedir. Yazıtta geçen 'aynı zamanda iki ve üç defa ucuz tahıl ve zeytinyağı tedariki sağlamış...' ifadesi (Kat.No.12) bahsi geçen *gymnasiarkhos*'un hem tahıl yardımı hem de zeytinyağı yardımı yaptığını gözler önüne sermektedir. Tahıl ve zeytinyağı tedarikinin birden fazla yapılmış olması da ayrıca önemli bir ifadedir çünkü *gymnasiarkhos*'un tekrar tekrar bu görevi yerine getirmiş olabileceğini düşündürmektedir. *Gymnasiarkhos*'un tekrar tekrar göreve gelmesi kalıcı bir *gymnasiarkhia* olgusunu doğuracaktır. Tahıl ve zeytinyağının haricinde, yazıtta karşımıza çıkan '*gymnasion*'daki düzenlemeyi ve her bir işi (yardımı, iyiliği) yapmış, yaşamı boyunca kendini tüm kente adanmış...' ifadesi ise *gymnasiarkhos* iken yerine getirdiği faaliyetler açısından önemli bir bilgidir. Yaşamı boyunca kendini tüm kente bağışlamış yani adanmış ifadesiyle de hayattayken yüklü bağışlar ve faydalı işler yaptığı anlaşılmaktadır.

Yazıtlarda karşımıza çıkan zeytinyağı ve kent için fayda sağlayacak diğer ürünlerin temini, *gymnasiarkhos* olma yolunda atılan adımlardan birisidir ve aynı zamanda *gymnasiarkhos*'tan beklenen temel bir görevdir. *Gymnasiarkhos*, kent yurttaşına hizmet etmek ve kendi şöhretini sağlamlaştırmak için pek çok harcama yapması gerektiğinin bilincinde olup bu yüzden yüksek harcamalar gerçekleştirmiştir. Bu yüksek harcamaları yazıtlar gün ışığına çıkarmaktadır.

¹¹⁴καὶ ἐγ δευτέρου καὶ [τρίτου] τετελεκότα παραπράσεις [σειτου] καὶ ἐλαίου / δωρορμένον τῇ πόλ[ε]ι ἀργ[υ]ρίου μύ(ρια) ζ', α εἷς τε διανομά[ς καὶ] πανήγυριν.

¹¹⁵Akdoğan Arca, 2016: 115.

¹¹⁶Garnsey, 1988: 262-3, Ras, 1995: 30.

¹¹⁷Gökalp-Özdil, 2020: 491.

Ksanthos-Letoon'dan İ.S 152 yılına tarihlenmiş bir yazıt bize yüksek kamu harcamaları hakkında bilgi vermektedir. Harcamaları yapan kişinin ismi yazıtta geçmemektedir ancak bizi ilgilendiren kısım, harcamalar hakkında doğrudan bilgi vermesi bakımından önemlidir. *Gymnasiarkhos*'un yüksek kamu harcamaları için hangi kuruma ne kadar tutar bağışladığını doğrudan ifade etmesi bakımından bu yazıt bir kanıt niteliğindedir. “*Lykia Koinonu'na 250 bin, caesareion'a 30 bin, tapınak işlerine 250 bin*” ve bizi ilgilendiren bölüme yani “*gymnasion* ve hamamına 45 bin” *denaria* bağışlamıştır. Myralıların *gymnasion*'unun sütunlu galerisine ve onun desenli (yapısı) ve çatlaklarının onarımı için 56 bin *denaria* bağışlamış¹¹⁸ olan hayırsever şüphesiz kentin en önde gelenlerinden birisiydi ve kamu harcamaları içerisinde *gymnasion*'a yüklü miktardaki bu bağışı, *gymnasion*'un kent yaşamındaki yeri ve önemine dikkat çekmektedir. (Kat. No.14) Yüksek kamu harcamaları şüphesiz kalıcı bir *gymnasiarkhos* olma yolunda önemli bir hizmettir. *Gymnasiarkhos*'un görevleri arasında yüksek kamu harcamaları yapma, yazıtlardan elde edilen bilgiler ışığında çok büyük önem teşkil etmektedir.

Bir başka yazıttan elde ettiğimiz bilgiler ışığında, *gymnasiarkhos*'ların yalnızca yüksek harcamalar değil aynı zamanda pek çok düzenleme yaptığını da öğrenmekteyiz. Letoon'dan İ.S 152 yılına tarihlenen bir yazıtta geçen ‘yaşamdan göçenler için cenaze töreni düzenledi ve yoksul genç kızları evlendirdi, fakirleri besledi. Letoon Tapınağı’nda yakılan yalın ve çift katlı *stoa*’ları ve kendi kesesinden *kaisareion*’u restore etti ve kutsal işler yaptı...’ (Kat. No.15) ifadeleri konumuz kapsamında önem arz etmektedir. Cenaze töreni masrafları, genç kadınların evlendirilmesi ve bu tarz masrafların karşılanması yazıtlarda sık görülmeyen ifadelerdendir. Tapınak restorasyonu ve bir mekân ismi olarak *kaisareion* ifadesi ayrıca önemlidir. 7-8. satırlarda geçen *γυναῖκες βαλανεῖον* ifadesi kadınlar ve erkekler hamamının ayrı olduğu anlamına gelmektedir. 12-14. satırlarda geçen liman yakınlarındaki ‘στοὰ διπλῇ’ iki katlı *stoa*’ anlamına gelmektedir. 17. Satırda ise, *σκοιτλώ* fiili ‘mozaiklerle bezeme yapıyorum’ anlamına gelmektedir. Bu nedenle bu fiilden türetilen *σκοιτλωσις* ismi ise desenli, damalı anlamlarına gelebileceğini düşündürmektedir. 38. satırda ise, *σιτομετρούμενοις* olan kişiler, vatandaşlar ve *metoikos*’lardan da oluşabilmektedir.¹¹⁹ *Gymnasiarkhos*'un kent içinde dini bir anlamı olduğundan yukarıda söz edilmişti ve bu yazıtta da bir *gymnasiarkhos*'un ‘kudretli tanrılar için bronz bir sunak’ (Kat.No.19) inşa

¹¹⁸ ἱερῶι ἔργα μ(υριάδας) ἰβ’ (ἧμισυ), εἰς τὸ γυμνάσιον καὶ τὸ ἐν αὐτῷ βαλανεῖον μ(υριάδας) δ’ (ἧμισυ) Μυρεῦσιν εἰς τὸ περίστυλον τοῦ γυμνασίου.

¹¹⁹ Ayrıca, TAM II 578; SEG 26, 938.

ettirdiğini öğrenmekteyiz. Yazıtın devamında ise *gymnasiarkhos* faaliyetleri ile ilgili olarak geri kalan tüm *leiturgia*'ları da yerine getirdiğini bu yazıt sayesinde öğrenmekteyiz.

Gymnasion'un inşası ve gerektiği zaman restorasyonu *gymnasiarkhos*'ların en temel görevlerinden birisidir. Letoon'da bulunmuş İ.S 196/7 yılına tarihlenmiş bir yazıt bu durumu kanıtlar niteliktedir. Yazıt, Nikanor adında birisinin başrahiplik yaptığı döneme tarihlenmektedir. Yazıt doğrudan tarih vermesi ve Ksanthos'lu gençlerin kendi *gymnasiarkhos*'larını onurlandırması açısından çok önemlidir. Yazıtta geçen '*gymnasion*'un bakımı için seçilerek *gymnasiarkhos*'luk yapan ve bütün gayretiyle inşaatını yapan ve masrafların büyük bir kısmını kendi kesesinden harcama yaparak düzenleyen' ifadeleri (Kat.No.20) *gymnasiarkhos*'un seçimle göreve geldiğini kanıtlar niteliktedir ve ayrıca bu memuriyete bir yıl süreyle geldiğini de vurgulamaktadır. Yazıtta da bahsedildiği gibi kent bu şahsı *gymnasiarkhos*'luk görevini teslim alması için çağırmıştır ve bahsi geçen *gymnasiarkhos* da bu görevi 'şikâyet etmeksizin' teslim alıp layıkıyla yerine getirmiştir. 2. Satırda $\varsigma\rho'$ tersten yazılmıştır, $\varsigma'=6$, $\iota'=10$, $\rho'=100$ buradaki tarih 116 yılına tarihlenmektedir. Yıl 116, yani 197/6. Kent tarafından atanan 'kralların rahibi' ilk *eponym* olarak belirtilmiştir ve adı resmi belgelerde geçmiştir. Onurlandırma da 197/6 yılından itibaren olmalıdır. Bu nedenle 1. yıl başında, *Seleukos Erası*'na göre 116 olması gerekir. 14. Satırda ($\kappa\alpha\tau\alpha\sigma\kappa\epsilon\upsilon\eta$) Lyson'un *gymnasion*'u onarmasından söz edilmektedir.

Gymnasiarkhos'un onarım işlerinin yanında *gymnasion*'da kullanılmak üzere çeşitli hediyeler bağışladığı yazıtlar ışığında bilinmektedir. Lydai kentinde bulunmuş bir yazıt bu duruma örnek teşkil etmektedir. Bu yazıtta (Kat.No.21) bir *patronus* onurlandırılmaktadır. *Gymnasiarkhos*'luk da yapan bu şahıs, kent gümüş bir kap hediye etmiştir. Bu kabın tapınaklarda sunulan sunular için hediye edildiği tahmin edilmektedir. Hediyeler ile ilgili diğer bir yazıt Sidyma'da bulunmuştur. Diomedes oğlu Lyson, bir heykel kaidesi diktirerek babasını onurlandırmaktadır. Diomedes, diğer memuriyetlerin yanısıra ünsever bir şekilde *gymnasiarkhos*'luk ve imraparator kültü rahipliği yapmıştır. Sidyma'da bulunan Artemis kültünden dolayı Diomedes'in *gymnasiarkhos*'luk yanısıra Artemis rahibi olduğu kanıtlanmaktadır.¹²⁰ Bu şahsın memuriyetteki görevi boyunca halka üç defa şölen düzenlemesi önemli bir bilgidir. (Kat.No.26)

Gymnasiarkhos faaliyetleriyle ilgili önemli bilgiler barındıran diğer bir yazıt da Sidyma'da bulunmuştur. Bu yazıttaki *gymnasiarkhos*, hem kentin yaşam boyu rahibi olmasının yanısıra hem de kent için önemli bir memuriyet olan kent *dekaprotos*'u olarak karşımıza çıkmaktadır. (Kat.No.28) *Gymnasiarkhos*'luğu boyunca *gymnasion* masraflarını

¹²⁰ Wörrle, 1988: 109-110.

karşılması ve banyo odası için zeytinyağı hediye etmesi *gymnasiarkhos*'un görev alanlarına ve yaptığı faaliyetlere bir kanıt niteliğindedir. Yazıtta *gymnasion*'un içerisindeki bir oda, bu odaya zeytinyağı tedariki ve bu odanın yağlanma odası olduğu ifade edilmektedir. Bir başka örnek de Perge'de bulunan ve İ.S 2 yy. civarına tarihlenmiş bir yazıttandır. Yazıtta Artemis rahibi olmuş, *demiourgos*'luk gibi kentin en ileri gelen memuriyetini üstlenmiş Vibianus Tertullus adlı şahıs onurlandırılmaktadır. Bu yazıtın dikkat çeken özelliği 'Tanrılaştırılmış İmparator Antoninus tarafından bahşedilen/hediye edilen *gymnasion* çevresine yerleştirilmek üzere Frig mermerleri yenileme işiyle ilgilenmiş olan' ifadesidir. (Kat. No. 44) Tanrılaştırılmış Antoninus ile işaret edilen kişinin Roma İmparatoru Antoninus Pius olması yazıtı daha farklı bir konuma koymaktadır. Vibianus Tertullus'un yaptığı görevler haricinde yazıtın en can alıcı noktası ise, İmparator Antoninus'un *gymnasion*'a Frig mermerleri yerleştirme sözüdür ve Antoninus'un verdiği bu sözü ise Tertullus'un gerçekleştirmesidir. Yazıtta Vibianus Tertullus'un *gymnasiarkhos* olup olmadığı net bir şekilde belirtilmemiştir ancak *gymnasion*'daki Frig mermerleriyle ilgilenme işinin bir *gymnasiarkhos* görevi olma olasılığı yüksektir. Bu nedenle diğer şanlı görevleri yapmış bu şahsın aynı zamanda bir *gymnasiarkhos* olduğu da yazıt ışığında ortaya çıkmaktadır. Termessos'ta bulunan ve İ.S 212 yılına tarihlenen diğer bir yazıt *gymnasion*'un inşa faaliyetleri ile ilgilidir. Bu yazıtta bahsi geçen ve dini bir görev üstlenen *gymnasiarkhos*, devamlı olarak görev yapan *gymnasiarkhos*'lara bir örnektir ancak *gymnasiarkhos*'un bu özelliği 'kalıcı olarak *gymnasiarkhia*'yı elinde bulundurma başlığı altında incelenecektir. Yazıtta bahsi geçen Artemis'in, *gymnasion*'u temeliyle ve bütün stoalarıyla beraber inşa ettirmesi çok önemlidir. (Kat. No: 68) Bu durumun *gymnasiarkhos*'luk görevini kalıcı olarak yapmasını etkileyip etkilemediği ise bilinmemektedir.

Iotape'de bulunan ve İ.S 2.yy civarına tarihlenen iki parça halindeki yazıt *gymnasiarkhia* için yapılan bağışlar hakkında önemli bilgiler ihtiva etmektedir. Yazıtta bahsi geçen Kendeas, belirtildiği gibi önemli memuriyetler üstlenmiştir. Kendeas'ın *dekaprotos*, *demiourgos* ve *boule* üyesi olması, kent için önemli ve zengin bir şahıs olduğunu kanıtlamaktadır. Kendeas, Poseidon tapınağına bronz bir heykel yaptırmasının yanısıra, diğer masraflar için yüksek meblağlarda harcama yapmıştır. Bu harcamalar içerisinde *oinodosia* 'lara ve kentin *gymnasiarkhos*'luğuna 5 *myriad* vermiştir. (Kat. No:89) Yazıtta net bir harcama tutarı geçmesi açısından bu yazıt son derece önem teşkil etmektedir. Bu durum *gymnasiarkhia*'ya yapılan masrafların ne kadar yüksek olduğu kanıtlanmaktadır.

Mallos'ta bulunan ve yaklaşık İ.Ö 2.yy civarına tarihlenen bir yazıt değerli bilgiler sunmaktadır. Apollonius oğlu Iason, kıymetli bir şekilde *gymnasiarkhos*'luk yapmış olup ve

en önemlisi ise gençlerin yağlanmasına katkıda bulunup, kendi kesesinden bu yağı *gymnasion*'a armağan etmiştir. (Kat. No: 93) Bu yazıtta yağlanma masrafını karşılaması *gymnasiarkhos*'un görev ve faaliyetleri arasında olduğuna bir kanıt niteliğindedir. *Gymnasiarkhos* olan Iason, görevini bu yönde başarılı bir şekilde yapmıştır ve kent nezdinde iyi bir onur nişanesiyle onurlandırılmıştır. Bu yazıtta benzer bilgi içeren yazıt ise Seleukeia ad Kalykadnum'da bulunmuştur. Bu yazıtta önemli bir şahıs olan Theodotos onurlandırılmaktadır. Theodotos, *demiourgos* ve *gymnasiarkhos* olmuş ve yağlanma işini yöneten kişi olarak karşımıza çıkmaktadır. (Kat. No:94) Bu yazıttan elde ettiğimiz bilgilere paralel olarak, İ.S 2.yy civarına tarihlenmiş bir yazıt Kilikia Bölgesi'nde bulunmuştur. Bu yazıttan edinilen bilgilere göre *gymnasiarkhia*'ya 5 *urias* değerinde bir bağış yapılmıştır. Bu bağışı Mompsos, eşi Mas ile birlikte yapmıştır. (Kat. No.88)¹²¹ Bu yazıtta doğrudan bir rakam verilmiş olması ve bu bağışı eşlerin birlikte yapmış olması dikkat çekicidir. Kadınların eşleriyle beraber *gymnasiarkhia*'daki faaliyetini göstermesi açısından yazıt önem teşkil etmektedir. Kadın *gymnasiarkhos*'lara, kadın *gymnasiarkhos*'lar bölümünde değinilecektir.

Gymnasiarkhos olmak için öncelikle *polis* eşrafına yaraşır olmak, ideal bir yurttaş ve kente maddi desteğini her koşulda sağlamış bir birey olmak gerekmektedir. Bunların haricinde genç insanların fiziksel ve zihinsel olarak gelişimi her koşulda çok önemlidir. *Gymnasiarkhos* yalnızca para veren bir memur değil, aynı zamanda gençlerin gelişimi için iyi koşullar yaratması gereken bir yöneticidir. Bu nedenle *gymnasiarkhos* görevleri arasında *gymnasion*'un bakımı büyük önem teşkil etmektedir. *Gymnasion*'u sıklıkla kullanan *neoi*'un desteği *gymnasiarkhos*'un şöhretini daha da arttıracak aşikardır. Bu durumu Ksanthos-Letoon'dan bir yazıt kanıtlar niteliktedir. Bu yazıtta Demosthenes oğlu Lyson onurlandırılmaktadır. Yazıtta geçen ifadelerde bu kişinin kente gösterdiği çabalardan ve gençler için yaptığı işlerden bahsedilmektedir. Konumuz ile ilgili olan kısım “*gymnasion*'un bakımı için seçilerek *gymnasiarkhos*'luk yapan...inşaatını yapan ve büyük kısmını kendi kesesinden harcama yaparak düzenleyen” ifadesi ‘*gymnasion*'un bakımı için’ ifadesi bu durumu kanıtlar niteliktedir. Bu yazıttan çıkarılabilecek bir başka sonuç ise *gymnasiarkhos*'un seçilerek göreve gelmesidir. “*Bir yıl boyunca (oylamayla) seçerek gönül rahatlığıyla (istekle) ona gymnasiarkhos*'luğu verdik” yazıtta ağırlıklı olarak *gymnasion* ile ilgili bilgiler verilmektedir. *Gymnasion* için yaptıkları kent eşrafını memnun ettiğinden dolayı yazıtta Lyson ara ara övülmektedir. Letoon'da bulunan bu yazıt Ksanthos'ta onursal bir kararın açıklanmasıdır. Bu yazıt İ.S 196/7 yılına tarihlendirilmektedir ve *gymnasion*'a sık sık giden 18 ila 30 yaşlarındaki genç insanların onurlandırmasıdır. Bölgenin *gymnasion*'unun durumu

¹²¹ ε' εἰς τε διανομὰς τῶν βουλευτῶν καὶ οἰνοδοσίας καὶ γυμνασιαρχίας τῶν πολιτῶν.

hakkında bilgi vermesinin yanısıra Hellenistik temelli Ksanthos *gymnasion*'unun varlığına işaret etmesi açısından bu yazıt çok önemlidir. Bu durumun yanısıra bu onurlandırma *gymnasion*'da değil, kentin dört km. güneyindeki Letoon'da yapılmıştır. Lyson'un, yılın sonlarına doğru Hermaia Festivali boyunca yetenek ve üstünlüklerini göstermek adına yarışan ve kazandıktan sonra taçlandırılarak ödüllendirilen yarışmacılar tarafından onurlandırılması, yazıtı daha farklı bir şekilde konumlandırmaktadır. Gençler (véoi) taçlarını *gymnasiarkhos*'larının elinden aldıktan sonra meclise bir delege göndererek bir onurlandırma yapmak istediklerini söylemişlerdir, ardından bu istekleri kabul edilince ise meclis taslak bir fermanla, gençler tarafından *gymnasiarkhos*'larının niteliklerini, genç insanlara yaklaşımını bu onurlandırmada belirtmiştir. Burada bahsi geçen niteliklerin *cursus honorum*'dan ziyade son bir-iki yılında yaptığı restorasyon, faziletli davranışlar olarak belirtmemiz de yanlış olmayacaktır. Ksanthoslu gençler olarak tanımlanan bu grup, *gymnasion*'da bir kültür varlığına da işaretir. *Neoi* olarak adlandırılan bu topluluk otonom olmayan bir oluşumdur diyebiliriz. (Kat. No.19) *Gymasion*'un bakımı ve *neoi*'a verilen destek ve siyasi olarak nüfuz sağlamak için *gymnasiarkhos*'un görevleri arasında en önemlisidir.

Gymnasion'un bakımı ve *gymnasion* harcamaları *gymnasiarkhos*'un asli görevi olduğu zaten bilinmektedir. Yukarıda da değinilen bilgilere paralel olarak karşımıza çıkan diğer bir yazıt ise, Perge'den kireçtaşı bir kaidedir. Bu yazıt İ.S 2.yy civarına tarihlenmektedir. Bu yazıtta İmparator kültü ve Artemis rahipliği yapan, *demiourgos*'luk ve kent için pek çok görevi layıkıyla yerine getiren Vibianus Tertullus onurlandırılmıştır. Yazıtta bu çalışmayı ilgilendiren bölüm ise “Tanrı Antoninus tarafından söz verilen *gymnasion* çevresine yerleştirilmek üzere *Frig* mermerleri yenileme işiyle ilgilenmiş olan, *gymnasion*'a top sahası inşa ettirmesinden dolayı” ifadeleri oldukça dikkat çekicidir.¹²² Yazıttan elde ettiğimiz bir başka detayı ise atlamamak gerekmektedir. Bu yazıttan, *gymnasion*'un bir top sahası ihtiva ettiği kanıtlanmış olmaktadır.¹²³ *Frig* mermerleri bilgisi aynı ölçüde değerlidir. (Kat. No.43)

Bu bölümde ele alınan yazıtlardan önce *gymnasiarkhos* olma yollarından birisinin, pek çok farklı memuriyeti tamamlamış olmak, yüksek kamu harcamaları yapmak, tahıl-zeytinyağı tedariki yapmak, kent için yüksek harcama ve bağışlar yapmaktır. Bunun haricinde *gymnasiarkhos*'un asli görevi ise *gymnasion*'un bakımı ve geliştirilmesi, *gymnasiarkhos* olabilmek adına yaptığı tüm harcama ve hizmetlerini devam ettirmesidir. Yazıtta geçen tüm bu ifadeler hem *gymnasiarkhos* olma hem de *gymnasiarkhos*'un görevinin ne olduğunu

¹²² λίθων Φρυγίων τῶν χαρισθέντων ὑπὸ θεοῦ Ἀντωνεῖνου καὶ κατασκευῆς πάντων τῶν περὶ τὸ γυμνάσιον καινούργηθέντων/ κατασκευάσαντα καὶ σφαιριστήριον ἐν τῷ γυμνασίῳ.

¹²³ σφαιρ-ιστήριον, τό, ball-court, <http://stephanus.tlg.uci.edu> (erişim tarihi: 30.11.2021).

kanıtlar niteliktedir. *Gymnasiarkhos* olma ve *gymnasiarkhos*'un görevleri diğer görevler başlığı altında daha da geliştirilecektir.

2.1.2 *Gymnasiarkhos*'un Diğer Görevleri

Şahıslar *gymnasiarkhos* olmanın yanısıra başka memuriyetlerde de görev yapmışlardır. Bunları yazıtta *gymnasiarkhos* ifadesiyle birlikte görmekteyiz. Kent için yapılan memuriyetler için bir *cursus honorum* bulunmuyordu ve ayrıca memurlar istedikleri memuriyetten göreve başlayabiliyorlardı.¹²⁴ Bu başlık altında *gymnasiarkhos* olan şahsın farklı hangi memuriyetlerde görev yaptığı incelenecektir.

İlk yazıt Lykia Bölgesi'nden erken Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenmektedir ve bir *prytan* için onurlandırmadır. Yazıtta geçen 'atalarından beri *prytan*'lık yaptı' ifadesi şahsı *prytan*'lık ile özdeşleştirmektedir. Bu şahıs *agoranomos*, *prytan* ve *gymnasiarkhos* olarak kente hizmetlerini layıkıyla yerine getirmiştir.¹²⁵ 'Atalarından beri dürüst bir şekilde yöneticilik yapmış, lekesiz ve mertçe *gymnasiarkhos*'luk yapmış, atalarından beri *prytan*'lık yapmış, ünsever ve cömert bir şekilde *agoranomos*'luk yapmış.' Bu ifadeler bu olguyu kanıtlamaktadır. (Kat. No. 4)

Arykanda'da bulunmuş diğer bir yazıt ise İ.S 2-3. yy civarına tarihlenmiştir ve İmparator rahibesi için bir onurlandırmadır. Bu yazıt, bahsi geçen şahsın *consul* ve senatoyla ilişkisi bulunması ve imparatorluk kültü rahibeliği yapması açısından önemlidir. İmparator kültü rahibeliği yapan kadının yazıtta (Kat.No:6) *gymnasiarkhos* olduğuna dair bir bilgi bulunmamaktadır. Tiberius Claudius Epimakhos Aristainetos'un eşi olan bu kadın, cömert bir şekilde *gymnasion*'lara zeytinyağı bağışı yapmıştır. Bu bilgi *gymnasiarkhos* olabileceğini akla getirmektedir. Kendi kesesinden zeytinyağı tedariki sağlaması ise varlıklı olduğunu düşündürmektedir. Yazıtta 6-7. satırda yer alan Tib. Epimakhos Aristainetos, görünüşe göre karısıyla birlikte birlik rahibidir.¹²⁶ İsim bölümü hasarlı olduğu için okunması zordur.

Diğer bir yazıt Lykia Bölgesi'nden Perikles adıyla bilinen bir şahsın onurlandırılmasıdır. *Gymnasiarkhos* olan birisinin aynı zamanda *dekaprotos* olması, *gymnasiarkhia* görevinin maddi boyuttaki önemini göstermektedir. Bu şahıs *dekaprotos* olmasının haricinde pek çok önemli görevlerde de bulunmuştur. 'Ünsever bir şekilde *prytan*'lık, lekesiz bir şekilde *tamias*'lık, cömert bir şekilde *gymnasiarkhos*'luk, Lykialıların

¹²⁴ Wörle, 1988: 118-119

¹²⁵ πρυτανεύσαντα καθαρῶς καὶ ἐπ'ἀνδρῶς καὶ γυμνασιαρχήσαντα μεγαλομερῶς καὶ ἐνδόξως καὶ καλῶς ἀγορανομήσαντα.

¹²⁶ IGR III 713.

hypophylaks'liğini, uygun bir şekilde *sympoliteia*'nın *dekaprotos*'luğunu yapmış olan¹²⁷ ifadeleri Perikles adlı bir *gymnasiarkhos*'un, *gymnasiarkhia* görevlerinin yanısıra diğer memuriyetlerde de görev yaptığını kanıtlar niteliktedir. (Kat. No.7)

Diğer bir yazıt Idebessos'ta bulunmuştur ve İ.S 1-2 yy civarına tarihlenmiştir. Bu yazıtta onurlandırılan kişi Trebemos oğlu Perikles'tir ancak yazıtta onurlandırılan kişi değil onurlandırılan kişinin oğlu *gymnasiarkhos* olarak diğer memuriyetleri üstlenmiştir. Diğer memuriyetlerden söz ederken yazıtta geçen ifadelerden '*prytan*'lık, Lykia'nın *hypophylaks*'liğini, *sympoliteia*'nın *dekaprotos*'luğunu (Kat.No.8) yapmış olması önemlidir. Kent için *gymnasiarkhia* olgusu oldukça önemli bir konudur. Bu görev için hizmet eden kişiler kent içerisinde çok önemli diğer görevleri yerine getirmişlerdir.

Idebessos'tan İ.S 1-2 yy civarına tarihlenmiş bir yazıt diğer memuriyetler hakkında önemli bilgiler sunmaktadır. Yazıtta Kondosas ve Pigres, babaları Pigres'i onurlandırmaktadırlar. Yazıtta baba Pigres'in eşi Toadne ve Melinne olarak belirtilmektedir. Kadın isimleri yazıtlarda sık görülen bir durum değildir. Bu yönden önemli bir bilgidir. Diğer memuriyetler ile ilgili olarak, *prytan*'lık ve *paraphylaks*'lık, imparator kültünün baş rahipliğini üstlenmiş olduğu ve nihayetinde *gymnasiarkhos*'luk yapmış olduğu belirtilmektedir.

(Kat.No. 9) Κοινόσαç ve Πίγρηç isimlerinin *peregrinus* kategorisinde olduğu düşünülmektedir.

Lykia Bölgesi'nden diğer bir yazıtta geçen '*prytan*'lık ve *demos*'un *tamias*'lığını yapmış, *boule*'nin *katipliğini* yapmış, yaşlılar meclisinin *tamias*'lığını yapmış, *Serapis Tapınağı*'nın baş rahipliğini yapmış, *gymnasiarkhos*'luk yapmış, iki defa *paraphylaks*'lık yapmış, buğday alımına yönelik para dağıtım işini gerçekleştirmiş, Lykia halkının *hypophylaks*'liğini yapmış, *eikosaprotos* olmuş ve diğer *leitourgia* ve yönetimlerini tamamlamış olan, *Apollonis Phyle*'sinden *Kadyandialı Kleboulos oğlu Hyperenoras*' ifadeleri çok fazla memuriyet üslenen Hyperenoras'ın önemli bir şahıs olduğunu vurgulamaktadır. Hyperenos, *prytan*'lık, *demos*'un *tamias*'lığını, *boule*'nin *katipliğini*, yaşlılar meclisinin *tamias*'lığını, *Serapis Tapınağı*'nın baş rahipliğini, *gymnasiarkhos*'luk *paraphylaks*'lık, Lykia halkının *hypophylaks*'lığı, *eikosaprotos*'luk ve diğer *leitourgia* ve yönetimleri ile ciddi bir görev üstlendiğini kanıtlamaktadır. (Kat. No.11) Bu üstlendiği görevlerden dolayı yalnızca bir *gymnasiarkhos* olarak değil, diğer memuriyetlerde de görev yapmış çok önemli bir memur olduğu anlaşılmaktadır. Yazıtta geçen *σειτομετρήσαντα* ile buğday tedarik eden kişilerde

¹²⁷ πρυτανεύσαντα φιλοτείμως, ταμιεύσαντα ῥ[ο]σίως, γυμνασιαρχήσαντα δαπανηρῶς, ὑποφυλα-κήσαντα Λυκίων, δεκαπρωτεύσαντα τῆς συνπολιτείας ἐπεικῶς.

bahsedilmektedir. Kentlerde buğday önemli bir gıdadır ve buğday tedarikiyle ilgili memuriyetler oluşmuştur. Küçük Asya’da sıkça rastlanmaktadır. Σιτομετρέω filinden türemiş dönüşlü çatıda bir *participium*’dur. Yazıtta geçen σιτομετρέω ise buğday dağıtıyorum anlamına gelmektedir. Buğday dağıtımını (σιτομέτριον) gerçekleştiren bir memuriyeti (σιτομέτρης) ya da buğday dağıtımı (σιτομετρία) belirtmektedir.¹²⁸ Bu memuriyetin (*sitometroumenoi*)¹²⁹ sadece Lykia Bölgesi’ne özgü olması da dikkate değerdir. Buğday tedarikiyle kentler siyasi, maddi ve kültürel hayatlarına yön verebiliyorlardı.¹³⁰

Kadyanda’da bulunmuş bir başka yazıt Roma İmparatorluk Dönemi’ne tarihlenmektedir. Yazıtta onurlandırılan şahsın adı geçmemektedir. Bu şahsın, *eikosaprotos*’luk yapmış olduğu yazıtta net bir şekilde ifade edilmektedir ancak *gymnasiarkhos*’luk yaptı ifadesi geçmemektedir. Yazıtta geçen ‘iki ve üç defa ucuz tahıl ve zeytinyağı tedariki sağlamış, *gymnasion*’daki düzenlemeyi ve her bir işi (yardım, iyilik) yapmış...’ ifadeleri (Kat. No:12) şahsın *gymnasiarkhos* olabileceğini akla getirmektedir. *Gymnasiarkhos* olmadan zeytinyağı tedariki ve *gymnasion*’da düzenlemeler yapmak pek olası değildir.

Diğer bir yazıt Kandyba’da bulunmuş olup olarak İ.S 1.yy civarına tarihlenmiştir. Bu yazıtta göze çarpan ilk ifade Kandyba’lıların gençlerinin kent için önemli memuriyetlerde bulunmuş Aleksandros’u onurlandırmasıdır. Aleksandros, *gymnasiarkhos* olmasının yanısıra *prytan*’lık, *tamias*’lık, rahiplik yapmış, *nomophylaks*’lık ve *agonothetes*’lik yapmıştır ve diğer görevleri de başarıyla yerine getirdiği yarışmalarda en ön önde oturma hakkı verilmesinden anlaşılmaktadır. (Kat. No: 13)

Lykia Bölgesi’nden bir başka yazıtta ‘*Lykia Birliği, dürüst bir şekilde arkhiphylaks*’lık yapmış, yazmanlık yapmış, üç kez *gymnasiarkhos*’luk yapmış, *agonothetes*’lik yapmış, oğulları adına da *arkhiphylaks*’lık, *hypophylaks*’lık, üç kez ulusuna rahiplik yapmış, iki kez yazmanlık yapmış, iki kez *prytan*’lık yapmış, iki kez para almaksızın Roma’ya ve en kutsal imparator Augustus’a elçi olarak gitmiş, *gymnasiarkhos*’luk (görevlerini) cömertçe tamamlamış olan’ Marcus Aurelius Euelthon’un kent adına çok önemli bir şahsiyet olduğu *arkhiphylaks*’lık, üç kez *gymnasiarkhos*’luk, *agonothetes*’lik *hypophylaks*’lık, üç kez kentine rahiplik yapması ve iki kez yazmanlık yapması, *prytan*’lık yapmış olması ve en önemlisi Augustus’a elçi olarak gitmesi bu durumu kanıtlar niteliktedir. (Kat.No.17)

Diğer bir yazıt Ksanthos’ta bulunmuştur. Yazıtta geçen ‘*gerousia gymnasiarkhos*’u olan ve diğer pek çok memuriyeti tamamlayan...’ ifadelerinden (Kat.No.18) anlaşıldığı gibi

¹²⁸ Akdoğu Arca, 2016: 115.

¹²⁹ Garnsey, 1988: 262-3, Ras, 1995: 30.

¹³⁰ Gökalp-Özdil, 2020: 491.

gymnasion kategorilere ayrılarak yönetilmiştir.¹³¹ Diğer memuriyetleri de başarıyla yerine getirmesi bu başlık altında incelediğimiz diğer memuriyetlere de kanıt oluşturmaktadır.

Diğer bir yazıt ise Letoon'da bulunmuştur. Yazıtta kent için pek çok memuriyeti başarıyla yerine getiren Eukleides onurlandırılmıştır. Eukleides salt *gymnasiarkhos*'luk yapmakla kalmamış aynı zamanda *agoranomos*'luk yapmış, iki kez *prytan*'lık, ve ulusal bayramda iki kez gençlerin *gymnasiarkhos*'luğunu yapmış, vatan tanrıları (adına düzenlenen oyunlarda) *agonothetes*'lik yapmış ve kapsamlı (büyük) *eponym* memuriyeti üstlenmiş' 63 ifadeleri diğer memuriyetleri de başarıyla yerine getirdiği kanıtlanmaktadır. (Kat. No:19)

Lydai'da bulunan bir başka yazıt bir Apollon, Zeus, Theoi Agrioi, Dioskour'lar ve Pan'ın rahipliği yapmış bir *patronus* onurlandırmasıdır. Bu şahsın dini görevleri yerine getirmesinin yanısıra *gymnasiarkhos*'luk, iki kez *prytan*'lık ve *boule* ile *demos*'un yazmanlığını yaptığı yazıt ışığında bilinmektedir. Bu şahıs kente bir kap hediye etmiştir bu da dini nitelikteki sunular için olduğunu kanıtlamaktadır. (Kat.No.21)

Diğer bir belge, Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenmiş olan Phaselis'te bulunan bir yazıttır. Bu yazıtta onurlandırılan şahıs son nefesine kadar *eikosaprotos*'luk yapmıştır. Yazıttan bu şahsın idarecilik alanında üstün bir başarı gösterdiğini ve diğer memuriyetleri yerine getirdiğini öğrenmekteyiz. *Gymnasiarkhos*'luk yapmış, *boule*'nin katipliğini, rahipliğini ve iki kez *prytan*'lığını yapmış, *gymnasiarkhos*'luk ve kamu işleri yöneticiliğini yapmış, bütün memuriyetleri şevkle yerine getiren, tüm bu idareciliğinden dolayı ve atalarından gelen şanı ve kentin ileri gelenlerinden olması ve erdeminden dolayı, kent ve *gerousia* tarafından onurlandırılması bu durumu kanıtlamaktadır. (Kat. No:23)

Sidyma'da bulunan diğer bir yazıt kent için önemli bir şahsın onurlandırılmasıdır. İmparator kültü rahipliği, kentin *grammateus*'luğunu yapmış, Lykia *hypophylaks*'ı olmuş, Ksanthos *metropolis*'inde *prytan* olan Demosthenes Antipatrianos Aurelius Marcus'tur. (Kat.No.27) Kızı Androbiane adıyla da bilinen Marcia Aurelia Aristoteleia ise kent için yaptığı değerli faaliyetler sebebiyle onurlandırılmıştır. Bu şahsın kadın *gymnasiarkhos* olması hakkında bir bilgi yoktur ancak olabileceği düşünülmektedir.

Diğer bir örnek ise Pamphylia Bölgesi'nden Attaleia'da bulunmuş bir heykel kaidesidir. Bu yazıt İ.S 98-117 yıllarına tarihlenmektedir. (Kat. No: 30) Bu yazıt, askeri içerikli bir onurlandırma niteliğindedir. Yazıtta geçen 'Kyrenaika Lejyonu'na *primipilarius* ve XV. Apollinaria Lejyonu'na *Praefectus Castrorum* olan ilk ve tek kişi olarak, Roma halkının *quaestor* ve *propraetor*'u Lucius Gavius Aelianus'un babası, senatör Lucius Gavius Clarus'un büyükbabası, imparator tarafından devlet atıyla ve en yüce şereflerle şereflendirilen,

¹³¹ Wörrle, 1988: 113.

İmparator Traianus tarafından askeri görevlerini tamamlayarak 3000 lejyonerin Kyrene'ye yerleştirilmesi emri verilen, beş yıl süreyle sürekli *gymnasiarkhos*'luk yapan' ifadeleri bu durumu kanıtlar niteliktedir.

Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenen bir başka Attaleia örneğinde ise Marcus oğlu Plancius Marcus Platonianus Proclus adlı şahıs, hem *eiranerkhes*'lik hem de *gymnasiarkhos* başkanlığı yapması bakımından öne çıkmaktadır. (Kat. No: 36) Yazıtlarda genellikle *participium* formda ifade edilen bu memuriyet, bu yazıtta γυμνασιαρχικοῦ ἀρχῆ[ς] yani *gymnasiarkhia*'nın memuriyeti şeklinde ifade edilmiştir.

Diğer yazıt ise Perge'de bulunmuştur ve İ.S 81-96 yıllarına tarihlenmiştir. Bu yazıttaki şahıs *agonothetes*, Artemis Bayramı'nda bayram yöneticisi, *demiourgos* ve üç kategoride *gymnasiarkhos* olmuştur. (Kat. No:41) Bir başka yazıt ise İ.S 1 yüzyıl civarına tarihlenmiş olup Side'de bulunmuştur. *Agonothetes* olmuş, imparator rahibi olmuş ve *gymnasiarkhos*'luk yapmış şahıs bir anıt ile onurlandırılmıştır. Bu şahsın adı Tiberius Magnus'tur. Magnus, Roma vatandaşıdır ve Side'deki tiyatrodaki Iulius Magnus'un oturma alanında adı geçen yazıtlar bulunmaktadır. (no.143,3) Yazıtta adı geçen kişi ἀγωνοθέτης idi. Her ikisi de büyük olasılıkla aynı kişidir. (Kat. No:48)

Ariassos'ta bulunmuş ve İ.S 238/239 yılına tarihlenmiş bir yazıt, diğer memuriyetler kapsamında aydınlatıcı bilgiler vermektedir. Onurlandırılan şahıs Samos oğlu M. Aur. Condianus Diotimos, yazıtta geçen ifadelerle göre *gymnasiarkhos* başkanlığı yapmış ve *proboulos* olmuştur. Diğer yazıtlarda geçen '*gymnasiarkhos* olmuş' ifadesi sık olarak geçmektedir ancak bu yazıtta *gymnasiarkhos* başkanlığı yapmış olması ifade edilmektedir. Yazıtın bir başka önemli özelliği ise doğrudan bir tarih vermesidir. Yazıtta İ.S 238/239 yılında onurlandırılmıştır ifadesi geçmektedir, (Kat. No:54) ἀρχι-πρόβουλος, *proboulos*'ların başkanı olarak karşımıza çıkmaktadır.¹³² Etenna'da bulunan bir başka yazıt İ.S 2. yüzyılın ilk yarısına tarihlenmiştir. Kireçtaşından silindirik bir heykel kaidesidir. Yazıtta geçen ifadelerden birisi, şahsın hem elçilik hem de *gymnasiarkhos*'luk yapmış olduğudur. (Kat. No:55) Etenna'da bulunan diğer bir yazıt köşesinde bir taş barındırması sebebiyle önemlidir. Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenmektedir. Yazıtta annesi tarafından onurlandırılan şahıs Iangbeis Bryon'dur. Bryon ismi lokal bir isim olarak karşımıza çıkmaktadır. Bryon, *eirenarkhos*'luk, *gymnasiarkhos*'luk, *agoranomos*'luk yaparak kent nezdinde şöhretini sağlamlaştırmıştır ve bu işlerinden dolayı da onurlandırılmıştır. (Kat. No:56)

İki ayrı parçaya bölünmüş halde Kormoi'da bulunmuş olan yazıt, Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenmektedir. Bu yazıt, diğer memuriyetler hakkında bilgi vermesinin yanı sıra

¹³²CIG 4364.

vasiyetname uyarınca onurlandırılan şahıslara da bir kanıt niteliğindedir. *Prytan*'lık ve *tamias*'lık yapan, *gymnasiarkhos* 'luk ve Lykia *hypophylaks* 'lığı yapmış olan ve aynı zamanda Zeus Olympios rahipliğini yapmış olan iki şahsın adı Parpolingis ve Oreios'tur. Bu şahıslar bilindik onurlandırma ritüeliyle onurlandırılmışlardır. Bu onurlandırmada *sympoliteia*'nın adı geçmesi de ayrıca önemlidir. (Kat. No:62)

Selge'de bulunan ve İ.S 225-250 yıllarına tarihlenen *agon* onurlandırma yazıtında, 'II. Plancius Magnus Aelius Arrius Perikles'in zamanında' ifadesi bize net bir tarih sunmaktadır. Yazıtta onurlandırılan şahıs, yaşam boyu *demiourgos*, *gymnasiarkhos*, *agonothetes* ve *arkhierethutai* olmuştur. Onurlandırılan kişi ise çocuklar kategorisinde aldığı başarıdan dolayı oldukça iyi tanınan bir yarışmacıdır. (Kat. No: 63) Diğer bir yazıt ise yukarıda değinilen yazıt ile paralellik göstermektedir. Bu yazıtta da benzer bir durum söz konusudur. Bu yazıt Selge'de bulunmuştur ve yazıttaki önemli bilgi onurlandırılan kişi çocuklar kategorisinde sekizinci olmasıdır. (Kat. No:64)

Diğer bir yazıt Termessos'ta bulunmuştur ve İ.S 198-212 yıllarına tarihlenmiştir. Çift taraflı olan bu yazıtta *arkhiereus* 'luk ve *gymnasiarkhos* 'luk yapmış Tiberius ve onun eşi onurlandırılmıştır. (Kat. No:65) Termessos'ta bulunan diğer bir yazıt elçilik yapan *gymnasiarkhos* için bir onurlandırmadır. (Kat. No:71) ve bu yazıt yukarıda incelenen yazıt ile benzerlik göstermektedir. Iotape'de bulunan ve İ.S 98-117 yıllarına tarihlenen yazıtta Toues onurlandırılmaktadır. Toues, *gymnasiarkhos* olmasının haricinde üç defa imparator baş rahipliği, iki defa *demiourgos* 'luk yapmıştır. Bu durum bize *gymnasiarkhos* 'ların başka hangi memuriyetleri üstlendiğini göstermektedir. (Kat. No:85)

Gymnasiarkhos 'lar diğer memuriyetler olarak genellikle *prytan* 'lık, *agonothetes* 'lik, *tamias* 'lık, *hypophylaks* 'lık, *grammateus* 'luk, *eikosaprotos* 'luk gibi memuriyetlerde görev almışlardır. *Agonothetes* 'lerin tıpkı *gymnasiarkhos* 'lar gibi son derece önemli onur nişaneleriyle onurlandırılıp, saygı duyulan memur olduklarını yazıtlardan öğrenmekteyiz. Tıpkı *gymnasiarkhos* 'ların *gymnasion* 'u geliştirmesi ve devamlılığını sağlaması için özverili ve istikrarlı bir şekilde çalıştığı gibi, festivallerin ve yarışmaların organizasyonundan sorumlu olan memurların da benzer bir özelliği vardı. Bu duruma örnek olarak, Athmonon'lu *agonothetes* Herakleitos, *gymnasion* içinde Lykurgos tarafından yaptırılan *stadion* 'u restore ettirip kullanıma açması sayesinde bir kararname ile onurlandırılmıştır. Atina'dan bir örnek bu durumu daha iyi açıklamaktadır. Zoilos'un oğlu Miltiades, *akropolis* 'teki onarıma ihtiyacı olan yapıların restorasyon işlemini gerçekleştirmiştir. Bununla birlikte içinde pek çok faaliyetin gerçekleştiği *odeion* 'u ve ayrıca askerler için bir toplanma yeri olarak hizmet veren bir

tapınağı onardığı yazıtlar ışığında bilinmektedir.¹³³ Diğer bir örnek ise Attaleia'dandır. Tanrıça Roma'nın iki defa rahipliğini yapan *agonothetes* Sextus Paccius Valerianus Flaccus'un onurlandırıldığı görülmektedir. (Kat. No.31)

Agonothetes ile verilen örneklerden sonra konumuza dönersek, Lykia Bölgesi'nden benzer örnekler için (Kat. No. 18-20-22-25-26).

Pamphylia Bölgesi'nden birkaç örnek bu durumu daha iyi ifade edecektir. İ.S 98-117 yılları arasına tarihlenmiş Attaleia'dan bir yazıt karşımıza çıkmaktadır. Bu yazıtta geçen '*Beş yıl süreyle sürekli gymnasiarkhos'luk yapan ----- agonotethes olan L. Gavius Fronto*¹³⁴, ifadeler yazıtta *gymnasiarkhos'un leiturgia* olarak memuriyeti uzun yıllar elinde bulundurduğunu göstermesinin yanısıra *agonothetes* olarak hizmet vermiş olması da önem arz etmektedir. (Kat. No. 29)

Pamphylia Bölgesi'nden bir başka yazıt Attaleia'da bulunmuş ve Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenmiştir. Bu yazıtta adı geçen şahıs Plancius Marcus Platonianus Proclus '*gymnasiarkhos'luğa başkanlık eden üstelik kentin eirenarkhes'liğini üstlenmiş olan...*¹³⁵, gibi ifadelerle anılmıştır. Plancius Marcus Platonianus Proclus *gymnasiarkhos* başkanı olmasının yanısıra elbette *eirenarkhes*'liği de üstlenip kente faydalı olmuştur. (Kat. No.35)

Bu bölümdeki yazıtlardan elde edilen bilgiler ışığında şahıslar, *gymnasiarkhos*'luğun yanında diğer önemli görevleri de üstlenmiştir.

2.1.3 Devamlı Olarak Gymnasiarkhia'yı Elinde Tutma

Yazıtlarda 'devamlı, yaşam boyu *gymnasiarkhos*'luk yapan' gibi zaman ifadeleri bulunmaktadır. Bu bölümde bu yazıtlar incelenecektir.

İlk yazıt Pisidia Bölgesi'nden İ.S 72-73 yıllarına tarihlenmiş bir yazıttır ve bu yazıt bize önemli bilgiler sunmaktadır. Yazıtta geçen '*on iki yıl gymnasiarkhos'luk yapan, kente ve doğumundan beri gymnasiarkhos olarak seçildiği için sürekli olarak gymnasiarkhos'luğa 400 bin Rhodos drahma'sı bağışlamış, kalıcı gymnasiarkhos memuriyetinin başlangıçtan beri kırk dokuzuncu yılında görevi üstlenen...*' ifadeleri bu durumu kanıtlar niteliktedir.¹³⁶ Bu yazıtta karşımıza çıkan on iki yıl boyunca *gymnasiarkhos*'luk yapma durumu uzun süre boyunca *gymnasiarkhos*'luk yapma durumunu ve kalıcı *gymnasiarkhos*'luğu kanıtlamaktadır. (Kat. No. 57) Yazıtta bahsi geçen şahsın doğumundan beri *gymnasiarkhos* olarak seçilmesi, bir

¹³³ Quass, 1993: 208.

¹³⁴ Γαουίου Αἰλιανοῦ ταμίου καὶ ἐπηγγελμένον αἰώνιον γυμνασιαρχίαν κατὰ πενταετίαν πρῶτον/ καὶ ἀγωνοθέτην

¹³⁵ Μ(ᾱρκον) Πλάνκιον Μ(ᾱρκου) υ(ιὸν) Πλατωνιανὸν Πρόκλον ἄνδρα κ[α]λὸν καὶ ἀγαθὸν γένους ἱερατὶ κοῦ γυμνασιαρχικοῦ ἀρχῆ[ς] κο. ξαντα τῆς πόλεως καὶ εἰρηναρχήσαντα.

¹³⁶ γυμνασίαρχον ἐπὶ ἑτὶ δεκάδωο.

ailenin *gymnasiarkhos*'luk memuriyetini elinde bulundurduğunu düşündürmektedir. Daha önceki yazıttan da anladığımız üzere (Kat. No.:19) *gymnasiarkhos*'un seçilerek göreve geldiğini bu yazıt da gözler önüne sermektedir.

Diğer bir yazıt, Erken Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenmiş olup Side'de bulunmuştur. Yazıtta onurlandırılan şahıs *dekaprotos* olan ve uzun yıllar rahiplik yapan Kneis onurlandırılmıştır. Kneis yaşamı boyunca pek çok kez *gymnasiarkhos*'luk yapmıştır. Bu durumu ' *dekaprotos*'lardan ve devamlı *gymnasiarkhos*'luk yapmış adil biri' ifadesi kanıtlamaktadır. *Gymnasiarkhia*'yı devamlı olarak elinde bulundurması ifadesinden dolayı bu ifadelerin bu başlık altında incelenmesi gerekliliğini doğurmuştur. Yazıtta bahsi geçen şahıs, *gymnasiarkhia*'ya dört yıl boyunca hizmet vermiştir. Uzun bir süre olması da ayrıca dikkat çekicidir. (Kat. No: 50)

Diğer bir yazıt Kibyra'da bulunmuştur ve İ.S 72-73 yıllarına tarihlenmektedir. Bu yazıt Q. Veranius Philagrus için yapılan onurlandırma yazıtıdır. Q. Veranius Philagrus kent için son derece önemli faaliyetler gerçekleştirmiştir. Philagrus, Arete rahibi olmasının yanı sıra kalıcı bir *gymnasiarkhos*'tur. Yazıtta geçen 'on iki yıl *gymnasiarkhos*'luk yapan, kente ve doğumundan beri *gymnasiarkhos* olarak seçildiği için daimî *gymnasiarkhos*'luğa 400 bin Rhodos *drahma*'sı bağışlamış, kalıcı *gymnasiarkhos* memuriyetinin başlangıçtan beri kırk dokuzuncu yılında görevi üstlenen' ifadeleri kalıcı *gymnasiarkhos*'luk mevkisinin olduğuna kanıt niteliğindedir. 15-16. Satırlarda No. 42 D yazıtının sonunda da görüleceği gibi heykeli dikmekle görevli kişinin adını görmekteyiz. 3. Satırda geçen Ἀρετή erdem tanrıçasıdır. Philagros, Arete'nin rahibidir. Philagrus, Arete'nin rahipliğine ek olarak *gymnasiarkhos* olarak görev yapıyordu. *Akkusativ* ile belirtilen kelimelerle *gymnasiarkhos*'luk memuriyeti Philagros'un uzun yıllar hizmet etmesinin yanı sıra eskiden beri aktif bir memuriyet olduğunu vurgulamaktadır. Philagrus, *gymnasiarkhos*'luk masrafları için yıllık 400.000 bin *drahma* bağışladı. Kendi görev süresinden hemen sonra başlaması gereken bu finansmanın başlangıç yılı muhtemelen μετὰ ταῦτα'dan anlaşılmalıdır. Kibyra'nın (yeni) kuruluşundan sonraki 49. yıla, yani MS 72/73 yılına tarihlenmektedir. Yazıt, o dönemde geçerli olan Roma dinarı ile Rodos drahmisi arasındaki döviz kuru hakkındaki bilgiler bulunmaktadır. İki para birimi arasındaki ilişki *Assarion* ile tanımlanmaktadır. Yazıttan da anladığımız gibi "(1) Roma denariisi 16 assariustan fazla gelir, Kibyra'daki Rhodos drahmisi ise 9 assariustan fazla gelir." (Kat.No:58-59-60)

Diğer bir yazıt, Q. Veranius Philagrus ile ilgilidir. Bu yazıt kalıcı *gymnasiarkhia* makamına ve kalıcı *gymnasiarkhos*'lara kanıt niteliğindedir. Yazıtta *gymnasiarkhia* makamının önemi vurgulanmaktadır. Kent için önemi yüksek olan bir mekâna her kim zarar verir ise

lanetleneyecektir. Bu tarz ifadeler yazıtın genelinde görülmektedir. Hem kalıcı *gymnasiarkhia* ifadesi hem de bu makama verilecek zarar halinde uygulanacak yaptırım ifadeleri dikkat çekmektedir. Bunların yanısıra kent için önemli olan bir mekânı korumak adına cezalar yetersiz kalırsa eğer *ephebos*'lardan yardım istenmektedir. *Ephebos*'lar *gymnasion*'da vatan borcu için her yıl *gymnasiarkhos*'luğu koruyacaklarına ant içmelidirler. Bu ifadeler, *gymnasiarkhia*'nın değerini göstermektedir. *Gymnasion*'ların çeşitli isimlerle adlandırıldıkları bilinmektedir ancak bahsi geçen *gymnasion*'un farklı bir durumu vardır. Yazıtta geçen ifadeler ışığında bahsi geçen *gymnasion Philagrian Gymnasion* olarak adlandırılmıştır. Bu bilgiler dikkate değerdir.

Philagrus'un *gymnasion*'u sadece şehir tanrıalarının koruması altında değildir aynı zamanda insanların kurallara uyduğu bir kent ortamını yaratabilen bir imparator ve senatonun da bu kurumu koruması ve kollaması beklenmekteydi. Bunun gerçekte nasıl olduğu bilginizin ötesindedir. Kurum, *ephebos* ve diğer insanların yemin etmeleri için her yıl tekrarlanan yeminlerle güvence altına alınır. Yeminin içeriği hem kurumun bakımına hem de sermayeden elde edilen faizin ($\pi\acute{o}\rho\omicron\nu\varsigma$) teminat altına alınmasına kadar uzanmaktadır. 11 numaralı satır ve 13-18'in gösterdiği gibi, memurlar ve *grammateus* görünüşe göre şehrin en yüksek organıdır ve aynı zamanda fahri yazıtlardan da sorumlu olduğu bilinmektedir. (Kat. No: 61) Claudius döneminde Patara kentinin mührünü bir *grammateus*'un taşıması da *grammateus*'un kent için önemini ayrıca göstermektedir.¹³⁷

Bir başka yazıt Termessos'ta bulunmuştur. Yazıtta Artemeis Aurelia ve onun eşi Medianus Platon onurlandırılmıştır. Yazıtta geçen 'yaşam boyu *gymnasiarkhos* olmuş, *gymnasion* işlerinden (sorumlu) ve onun kurucusu olan Artemeis Aurelia'yı ve onun eşi Medianus Platon' ifadeleri dikkate değerdir. Aurelia hem *gymnasion*'un kurucusu hem de yaşamı boyunca *gymnasiarkhos* yöneticisi olması çok önemlidir. Aurelia kadın bir *gymnasiarkhos*'tur. Bu durum kalıcı *gymnasiarkhos*'luğa bir örnektir. (Kat. No: 70) Tıpkı yukarıda değinilen Termessos yazıtına benzer bir yazıtta geçen “‘Yaşamı boyunca Apollon rahibi olmuş, devamlı olarak *gymnasiarkhos*'luk yapmış' ve *gymnasiarkhia*'yı devamlı elinde bulundurduğuna dair kanıt niteliğindedir. (Kat. No: 72) Termessos'ta bulunan diğer yazıt bu durumu daha da kanıtlar niteliktedir. Yazıtta onurlandırılan şahıs için *gymnasion*'un kurucusu ve daimî yöneticisi ifadeleri geçmektedir. (Kat. No:73)

Termessos'tan İ.S 212 yılına tarihlenmiş bir diğer yazıt ise, kalıcı *gymnasiarkhos*'luğa kanıt teşkil etmektedir. Bu yazıtta geçen 'yaşam boyu Apollon rahipliği ve devamlı olarak

¹³⁷ Wörrle, 1988: 108.

gymnasiarkhos 'luk yapmış *Meidius Platon oğlu Meidius Platon torunu Platonianus Medianus Marcus Aurelius* ' ifadeleri ve bu durumu kanıtlar niteliktedir.¹³⁸ (Kat. No.67)

Pisidia Bölgesi ile devam ediyoruz. İ.S 2. yy civarına tarihlenmiş bir yazıtta geçen '*Vatansever, kentin oğlu, yaşamı boyunca gymnasiarkhos* olmuş' ifadesi ile Perikles isimli şahıs onurlandırılmaktadır ve bu yazıttan yaşamı boyunca *gymnasiarkhos*'luğu elinde tuttuğu anlaşılmaktadır.¹³⁹ (Kat.No.68)

Geç Helenistik, erken Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenen diğer bir yazıtta geçen '*Demos, yıllık olarak daimî gymnasiarkhos*'luk yapan Ptolemaios oğlu merhum Philokrates için (bu adağı adadı.)' ifadeleri bu durumu kanıtlar niteliktedir. (Kat. No:83)

Kilikia'dan bir yazıtta devamlı *gymnasiarkhos*'luk ibaresi geçmektedir. Iouliosebaste'de bulunan bu kısa yazıt bize önemli bilgiler vermektedir. '*Devamlı gymnasiarkhos* 'luk yapan ve rahip olmuş *Elonis oğlu Enenkis* 'i' ifadeleri¹⁴⁰ devamlı olarak yapılan kalıcı (daimî) *gymnasiarkhos*'luğa bir örnektir. (Kat.No.89)

2.1.4 Kadın Gymnasiarkhos'lar

Bilindiği üzere kadınlar kent yönetiminin önemli alanlarında yer almışlardır. Kadınlar da erkekler gibi kendi keselerinden bağışlar, maddi yardımlar yaparak kente yararlı yönetici olmuşlardır.¹⁴¹ Bu pozisyonlardaki kadınların pahalı bağışlar yapmış oldukları yazıtlar ışığında bilinmektedir. Bu bölümde kadın *gymnasiarkhos*'lar incelenmiştir. (Tablo 3)

İlk yazıt Lykia Bölgesi'nden Teimarkhos kızı Lalla ile ilgilidir. Bu yazıt İ.S 101/102 yıllarına tarihlenmektedir. Lalla'nın yazıtta geçen ifadelerle onurlandırılması üstün bir *gymnasiarkhos* olduğunu kanıtlamaktadır. '*İmparator baş rahibeliğini yapmış, hayrına gymnasiarkhos* 'luk yapmış, düzenleme işi yapmış, atalarından gelen erdemi (taşıyan)... ' Hayrına, lütufla *gymnasiarkhos*'luk yapmış ifadesi Lalla'nın bir kadın *gymnasiarkhos* olduğunu kanıtlar niteliktedir.¹⁴² (Kat. No.2) Yazıtta geçen hayrına *gymnasiarkhos*'luk yapma ifadesi dikkat çekicidir. *Gymnasiarkhos*'luğu görev olarak benimsemekten çok sadece maddi yardım amaçlı yaptığını, *gymnasiarkhia*'yı bir *leiturgia*'dan çok bir *euergesia* olarak benimsediğini düşündürmektedir.

¹³⁸ ὁ διὰ βίου ἱερεὺς Ἀπόλλωνος καὶ γυμνασίαρχος εἰς τὸν αἰῶνα Μάρκος Αὐρήλιος Μειδιανὸς Πλατωνιανὸς Πλάτων Μειδίου Πλάτωνος Μειδίου

¹³⁹ δι' αἰῶνος γυμνασίαρχον

¹⁴⁰ Ενεγκνιτα Ελωνιτος τὸν πατέρα, τὸν ἱερέα καὶ γυμν[ασίαρχο]ν δι' αἰῶνος.

¹⁴¹ Quass, 1993: 321.

¹⁴² γεγυμνασιαρχηκυῖαν δωρεάν.

Diğer bir yazıt ise Lalla ile ilgilidir ancak bu yazıtta bir *gymnasiarkhos* ifadesi bulunmadığı için önce 2 numaralı yazıt değerlendirilmiştir. Bu yazıt İ.S 101/102 yılları civarına tarihlenmiş olup, kadın *gymnasiarkhos* olan Lalla'nın faaliyetleri ile ilgilidir. Yazıtta eşi Dioteimos ile birlikte görülmektedir ve yazıtta net bir zaman dilimi ifadesi bulunmaktadır. *'İmparator Nerva Traianus Caesar Augustus Germanicus Dacicus'un altıncı konsüllüğü sırasında'* Bu ismin ifade edilmesiyle yazıt daha da önemli bir hale gelmektedir. Yazıt kısa ancak faydalı bilgiler ile doludur. Hem tarihi hem Lalla'nın faaliyetini, kocasının ismini ve ne kadar bağış yaptıklarını öğrenmekteyiz. Yazıtta geçen *parokhion* devlet misafirhanesi olarak karşımıza çıkmaktadır.¹⁴³ *'İmparator Nerva Traianus Caesar Augustus Germanicus Dacicus'un altıncı konsüllüğü sırasında, Dioteimos oğlu Vassas oğlu Dioteimos ile karısı Dioteimos oğlu Teimarkhos kızı Lalla önceden gymnasion olan yeri parokhion (devlet misafirhanesi) yaparak, restorasyon için kendi keselerinden üç bin denaria harcadılar.'* (Kat. No. 1)

Diğer bir yazıt yine Lykia Bölgesi'nden *gymnasiarkhos* olan bir kadını işaret etmektedir. Yazıt Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenmektedir. Yazıtta *gymnasiarkhos* olan bir kadın ile birlikte ifade edilen Makedon adlı birisine rastlamaktayız.¹⁴⁴ *'Gymnasiarkhos olan bir kadın, eşi Makedon ile beraber kendi keselerinden bu sunağı diktiler.'* (Kat. No.6) Bir kadının bir erkek ile beraber sunağı dikmeleri bu noktada önemli bir husustur.

Diğer yazıt Lykia Bölgesi'nden Patara'da karşımıza çıkmaktadır. İ.S 117-137 yıllarına tarihlenmektedir. Bu yazıt, hayırhahlığı ve kente sağladığı faydalardan dolayı onurlandırılan ve görevini iyi bir şekilde yerine getiren bir kadına işaret etmektedir. Bu yazıtta direkt olarak *gymnasiarkhos* ibaresi yer almıyor ancak *'gymnasiarkhia'*ya yaptığı katkılardan dolayı' ifadesi yer aldığı için bu yazıt önem teşkil etmektedir. *'Claudia Anassa Pataris'i, Pataralı Eudemos Tiberius Claudius'un eşini, gönlü yüce ve vatansever, asil bir soydan gelen, vatani için pek çok hatırı sayılır olanaklar sağlamış, hayırseverlik, vatandaşlara ve gymnasiarkhos'luğa tüm yaşamı boyunca bağışlar vermiş..'*¹⁴⁵ Görüldüğü üzere yaşamı boyunca *gymnasiarkhos*'luğa bağış yapması bir *gymnasiarkhos* olarak görev yapabileceğini

¹⁴³ Αὐτοκράτορι Ν[έρ]ουα Τ[ρ]αϊανῷ Καίσαρι Σεβασ-τῷ Γερμανικῷ Δακικῷ τὸ ἕκτον Διοτέιμος Οὐ-
άσου τοῦ Διοτέιμου καὶ Λάλλα Τειμάρχου τοῦ Διοτέιμου, ἡ γυνὴ αὐτοῦ, ἐπεσκέυασαν τὸ παῖρ καρόχιον καὶ
τὰ ἐν αὐτῷ τάχειον γενόμενον γυμνάσιον ἀναλώσαντες ἐκ τῶroma ν ἰδίων εἰς τὴν ἐπισσκευὴν αὐτοῦ δηνάρια
τρισχίλια.

¹⁴⁴ γυμνασιαρχοῦσα σὺν τῷ ἀνδρὶ Μακεδόνι ἐκ τῶν ἰδίων ἀνέθηκεν.

¹⁴⁵ ἐπιδόσεσιν τοῖς πολεῖταις καὶ γυμνασιαρχία εἰς ἅπαντα τὸν αἰῶνα.

akla getirmektedir ancak yazıtta *gymnasiarkhos* olarak ifade edilmediği için net bir tanım yapmak bilimsellikten uzak olacaktır. (Kat.No. 22)

Diğer yazıt Pamphylia Bölgesi'nden kadın *gymnasiarkhos* için bir onurlandırmadır. Yazıttaki şahıs Caecilia Tartulla gençler, yaşlılar ve çocuklar olmak üzere üç kategoriye de *gymnasiarkhos*'luk yapan bir kadın *gymnasiarkhos*'tur. Kadın *gymnasiarkhos*'lar arasında hem *gymnasiarkhos* olması hem de pek çok kategoriye başarılı bir şekilde hizmet etmesi dikkat çekicidir. '*Genç, yaşlı ve çocuklara gymnasiarkhos*'luk yapmış ve aynı zamanda Vali Marcus Calpurnius Rufus'un annesi olan Caecilia Tartulla'yı¹⁴⁶' ifadesi üç kategoride de *gymnasiarkhos*'luk yapan bir kadın ifadesi önemli bir detaydır. (Kat. No.32) Diğer bir yazıt Plancius Varus'un kızı Plancia Magna ile ilgilidir. Perge'de bulunan bu yazıtta Plancia Magna'nın yöneticilik makamına yaptığı katkılardan dolayı onurlandırıldığı görülmektedir. Plancia Magna bir kadın *gymnasiarkhos*'tur. (Kat. No:43) İ.S 212 yılına tarihlenen diğer bir yazıtta (Kat. No: 67) *boule* ve *demos*, başrahibelik yapmış ve kocasıyla birlikte imparator kültü rahibeliğini şanlı bir biçimde yapmış olan Aurelia Lalla'yı onurlandırmıştır. İ.S 2. yüzyılda Lykia kentlerinin imparatorluk rahipleri yalnızca kült işleriyle değil aynı zamanda farklı görevlerle de ilgilendiler. Bu yüzden Lalla'nın kent için önemi ayrıydı ve özel bir şekilde onurlandırıldı.¹⁴⁷ Aurelia Lalla'nın kadın *gymnasiarkhos* olduğu net olarak belli değildir ancak *gymnasiarkhos*'ların soyundan gelmiş olması *gymnasiarkhos*'luk da yapmış olduğunu düşündürmektedir. Diğer yazıt yine Pisidia Bölgesi'nden kadın *gymnasiarkhos*'u ihtiva etmektedir. Bu yazıt yaklaşık olarak İ.S 2-3.yy arasına tarihlendirilmiştir. Bu yazıtta geçen '*Boule ve demos kararınca: Yaşam boyu kent için Tanrıça Demeter rahibi olmuş, (verdiği) hediyelerle birlikte gymnasiarkhos olmuş Aurelia Septimiana Nana'yı..*' ifadeleri kadın *gymnasiarkhos* olduğunu kanıtlamaktadır. (Kat.No.57) *Gymnasiarkhos* olmasının yanısıra, verdiği hediyelere yazıtta dikkat çekilmesi önemlidir. Yazıttan sadece bir *gymnasiarkhos* olduğu değil, aynı zamanda kenti için bir hayırhahlık seviyesinde bir konuma sahip olduğu çıkarımı yapılabilmektedir.

Diğer bir yazıt ise Pisidia Bölgesi'nden meclisin annesi ünvanıyla desteklenmiş önemli bir kadın *gymnasiarkhos*'u ihtiva etmektedir. '*Boule ve demos kararınca, Hermaios Thoas kızı olan kurucu, meclisin annesi, vatansever, yaşam boyu gymnasiarkhos olmuş, gymnasion işlerinden (sorumlu) ve onun kurucusu olan Artemeis Aurelia'yı ve onun eşi*

¹⁴⁶ ὁ δῆμος ἐτέμῃσεν Καικιλίαν Τέρτυλλαν ἱερασαμένην Ἰουλίᾳ Σεβαστῆς καὶ θεᾷ ἀρχηγέτιδος Ῥώμης. καὶ γυμνασιαρχήσασαν γεραιῶν καὶ νέων καὶ παιδῶν.

¹⁴⁷ Wörle, 1988: 104.

*Medianus Platon ile, ikinci Aurelius Moles kendisinin patroniçesi olmasından dolayı...)*¹⁴⁸, Aurelius Moles kendi patroniçesini onurlandırmaktadır. Yazıtta geçen yaşam boyu *gymnasiarkhos* ifadesi de son derece önemlidir. (Kat. No.70) Kentin annesi ifadesi ve kendisiyle birlikte yaşam boyu *gymnasiarkhos* olması ifadeleri önemlidir çünkü kent için önemli bir şahsiyet olduğunu ve kent için yaptığı işlerin son derece önemli işler olduğunu vurgulamaktadır. Bu yazıttan hareketle hem bütün kente verdiği hizmetler hem de mecliste ona gösterilen değer açık bir şekilde gözler önüne serilmektedir.

Diğer bir yazıt Pisidia Bölgesi'nden kocasıyla birlikte *gymnasiarkhos*'luk yapan Aurelia Artemeis'i karşımıza çıkarmaktadır. Bu yazıtta geçen '*Hermaios Thoas kızı, meclisin annesi, kurucu ve yaşam boyu gymnasiarkhos, Aurelia Artemeis'i..*' ifadeleri kadın *gymnasiarkhos* olgusuna ışık tutmaktadır. Diğer yazıtlardaki gibi bu yazıtta da yaşam boyu *gymnasiarkhos* ifadesi önemlidir. (Kat. No : 67) Termessos'ta bulunan yazıt kalıcı *gymnasiarkhos* olan bir kadına işaret etmektedir. Yazıtta geçen ifadelerde, yaşam boyu *gymnasiarkhos* olmuş, *gymnasion* işlerinden sorumlu olmuş ve *gymnasion*'un kurucusu olan Artemeis Aurelia kadın *gymnasiarkhos* ünvanıyla onurlandırılmıştır.

Termessos'ta bulunan diğer bir yazıtta *boule* ve *demos*'un annesi, *gymnasion*'un kurucusu ünvanlarıyla nitelendirilmiş ve çok önemli bir kadın *gymnasiarkhos* olarak onurlandırılmıştır. Diğer bir yazıt İ.S 2.yy civarına tarihlenmiştir ve Kestros'ta bulunmuştur. Bu yazıtta kadın *gymnasiarkhos* olan Apphia şanından dolayı onurlandırılmıştır. (Kat. No:92)

2.1.5 Eikon ve Çeşitli Hediyelerle Onurlandırılma

Gymnasiarkhos olmak için ne gibi faaliyetler yapıldığı ve ne gibi bağışlar sunulduğu önceki başlık içerisinde aydınlatılmaya çalışılmıştır. Bu başlık altında ise yazıtlardan yola çıkılarak, *gymnasiarkhos*'ların ne gibi farklı hediyelerle onurlandırıldığı ve bu hediyelerin *gymnasiarkhos*'un şöhretine ne gibi katkılar sunduğu cevaplanmaya çalışılmıştır. (Tablo 4)

Arykanda'da bulunmuş ve erken Roma İmparatorluk Dönemi'ne (İ.S 1-2 yy) tarihlenen bir yazıttan edindiğimiz bilgilere göre, *gymnasiarkhos*'luk yapan bir yönetici onurlandırılmıştır. Arykandalıların *demos*'u onurlandırmayı yapmıştır ve meclis yarışmalarda en önde oturma hakkı bulunan bir *gymnasiarkhos*'u onurlandırmıştır. Bu şahıs, kent için yaptığı faaliyetlerden ve gençlere kesintisiz desteklerinden dolayı yüksek onurlarla onurlandırılmıştır ve ayrıca yarışmaları en önde izleme hakkına sahip olmuştur.

¹⁴⁸ και δι' αἰῶνος γυμνασίαρχον, κτίστριαν καὶ αὐτὴν τοῦ γυμνασίου καὶ ἐτέρων ἔργων μετὰ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς Μειδιανοῦ Πλάτωνος.

Gymnasiarkhos'lar kent için yüklü miktarda bağışlar, gıda tedariği ve restorasyon faaliyetleri yapmışlardır bunun sonunca kentler de kendi *gymnasiarkhos*'larını çeşitli onur nişaneleriyle onurlandırmış ve onlara hediyeler vermiştir. Bu yazıtta da bu durum 'yarışmalarda en önde oturma' hakkı olarak görülmektedir. (Kat. No:3) Arykanda'dan diğer bir örnek ise, erken Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenen bir *prytan* onurlandırmasıdır. Yazıtta bahsi geçen şahıs *agoranomos*'luk, *gymnasiarkhos*'luk ve *prytan*'lık yaptığı ve kente faydalı olduğu için *prytaneion*'da ve yarışmalarda en önde oturma hakkını kazanmıştır. Bu şahsın kent için çok önemli bir şahıs olduğu, elde ettiği hediyelerden anlaşılmaktadır. Yazıtta geçen 'halka karşı sonsuz yardımlarından dolayı' ifadesi bu durumu kanıtlamaktadır. (Kat. No:4)

Kandyba'da bulunmuş ve İ.S 1.yy civarına tarihlenmiş bir yazıtta geçen ifadelere göre Kandybalıların gençleri, *gymnasiarkhos*'luk ve *agonothetes*'lik yapan Hermaios oğlu Aleksandros'u bronzdan bir *eikon* ve yarışmalarda en önde oturma hakkıyla onurlandırılmışlardır. Yarışmalarda en önde oturma hakkının yanında bronzdan bir *eikon* ile onurlandırma bu şahsın kent nezdinde önemli bir şahıs olduğunu göstermektedir. (Kat. No:13)

Letoon'da bulunan ve İ.Ö 2.yy civarına tarihlenen bir yazıtta, Ksanthos'lu gençler kendi *gymnasiarkhos*'larını altın bir çelenk ve *eikon* ile onurlandırmışlardır. *Eikon* ve altın çelenk ifadeleri kent için önemli bir şahıs olduğunu vurgulamaktadır ancak yazıtta geçen kendi *gymnasiarkhos*'larını ifadesi önemlidir. (Kat. No:14) Diğer bir yazıt Ksanthos'ta bulunmuştur. Bu yazıt *gymnasiarkhos* da olan bir şahsın pek çok memuriyeti yapmasının, en Tanrısal Augustus'a elçi olarak gitmesinin yanısıra çeşitli hediyelerle onurlandırılmasından da söz etmektedir. *Arkhiptylaks*, *hypophylaks* ve *gymnasiarkhos* olan bu şahıs, altın bir taç ve bronz bir heykel ile onurlandırılmıştır. Kent için, vatani için yaptığı fedakarlıklara karşılık olarak bu şekilde onurlandırılması dikkat çekicidir. (Kat. No: 17) Yukarıda değinilen yazıtta benzer bir yazıt Letoon'da bulunmuştur. Bu yazıtta kent adına pek çok memuriyeti tamamlayan Apollonius oğlu Ksanthoslu üçüncü Eukleides, dernekler tarafından *eikon* ve heykelle onurlandırılmıştır. (Kat.No:19)

Letoon'da bulunan ve İ.S 196/97 yılına tarihlenen yazıt detaylı bilgiler sunmaktadır. Bu yazıtta yukarıda da değinilmiştir ancak burada değinilecek konu farklıdır. Yazıtta bahsi geçen şahsın ne gibi faaliyetler, hangi memuriyetleri yaptığından ziyade bu başlık altında ne gibi hediyelerle onurlandırıldığı önemlidir. Bu yazıtın diğer yazıtlardan öne çıkmasını sağlayan temel etken '*gymnasion*'un görünen bir bölgesinde bronz heykeli dikilmesine' ifadesidir. Kent için önemli bir memur olan bu şahıs, kent tarafından yüksek onurla onurlandırıp, herkesin görebileceği bir yerde onurlandırılması ayrıca dikkat çekicidir. Bununla

birlikte dikilecek taşın üzerine yazılacak satırlar ve bu satırlar arasında Zeus'un adı da geçmesi hem yazıtı hem de yazıtta bahsi geçen memurun önemine dikkat çekmektedir. (Kat. No:20) 42-44.satırlar bize Zeus Soter kültünün kentte var olduğunu kanıtlamış olmaktadır.

Diğer bir yazıt Perge'de bulunmuştur ve İ.S 20 yılına tarihlenmektedir. Bu yazıtta kent için pek çok görevi başarılı bir şekilde yerine getiren Lysimakhos oğlu Apollonides onurlandırılmıştır. Bu başlık altında incelenmesi gereken husus ise bu şahsın ne tür hediyelerle onurlandırıldığı olacaktır. Yazıtta ise durum açıkça ifade edilmektedir. 'Meclis, en cesur olana verilen altın bir çelenk ile taçlandırmaya karar verdi' ifadesi yalnızca memurun yaptığı işleri başarılı bir şekilde tamamlamasını ifade etmesinin yanısıra cesur olarak adlandırıldığını da göstermektedir. Üst üste bezeli bir alet ve üzeri yazılı bir *eikon* ile onurlandırılması da ayrıca önemli bir bilgidir. (Kat. No: 38)

Yine Perge'de bulunan bir yazıt önemli bilgiler barındırmaktadır. Bokios oğlu Stasias, altın bir çelenk ve bronz bir *eikon* ile onurlandırılmıştır ancak bu onurların Artemis Tapınağı'nda herkesin görebileceği yere konuşlandırılması Bokios oğlu Stasias'ın son derece önemli işler yapmış bir memur olduğunu kanıtlamaktadır. *Gymnasiarkhos* olan Stasias'ın iki kez bu görevi üstlendiği anlaşılmaktadır. Yazıt boyunca görevini cesurca, sorunsuzca yerine getirdi ifadesi Stasias'ın kent içinde sahip olduğu saygıyı da göstermektedir. Kente verdiği hizmetlerden dolayı halk da aynı şekilde hak ettiği şanı ve onur nişanelerini kendisine vermiştir. (Kat. No:47) Lykia Bölgesi'nden İ.S 1.yy civarına tarihlenen bir yazıttan¹⁴⁹ edindiğimiz bilgiye göre "*Hermaios oğlu Aleksandros bronzdan bir eikon ile minnet ile yarışmalarda en önde oturma hakkıyla onurlandırdı.*" Her *gymnasiarkhos* aynı miktarda bağış yapmamıştır bu nedenle kent için ve *gymnasiarkhia* için cömertlik oranı arttıkça polis eşrafı da *gymnasiarkhos*'a aynı cömertliği göstermiştir. Bu durum ise çeşitli onurlandırmalara sebebiyet vermektedir. Bu yazıtta gördüğümüz bronz bir çelenk ve daha önemlisi yarışmalarda en önde oturma hakkı verilmesi bu durumu kanıtlar niteliktedir. (Kat. No. 12)

Yine Lykia'dan İ.S 2.yy civarına tarihlenen bir yazıt karşımıza çıkmaktadır ancak bu sefer bronz bir çelenk değil altın bir çelenk ile onurlandırılma söz konusudur.¹⁵⁰ Ksanthoslu gençler kendi *gymnasiarkhos*'larını neden bronz bir çelenk ile değil de altın bir çelenk ile onurlandırdıkları sorularımızı cevaplar niteliktedir. (Kat. No. 13)

Diğer bir yazıt Ksanthos'lu Marcus Aurelius Euelthon'un altın bir taç ve bronz bir heykel ile onurlandırıldığını göstermektedir.¹⁵¹ Bu şahıs *gymnasiarkhos*'luğun yanında diğer

¹⁴⁹ εἰκόνη χαλκῇ, χρυσῷ στεφάνῳ, ἐπαίνῳ, προεδρίᾳ ἐν τοῖς ἀγῶσιν.

¹⁵⁰ εἰκόνη χαλκῇ καὶ χρυσῷ στεφάνῳ.

¹⁵¹ ἐτείμησεν χρυσῷ στεφάνῳ καὶ εἰκόνη χαλκῇ.

memuriyetleri de üstlendiği için onurlandırma derecesi de artmıştır diyebiliriz. Bu onurlandırma seviyesini sadece tek bir memuriyete bağlamak elbette yanlış olacaktır ancak Ksanthos’lu Marcus Aurelius Euelthon *gymnasiarkhos* olarak görev yapmıştır ve en nihayetinde altın bir taç ve bronz ile onurlandırılmıştır. Bu bölümde ele almanın bir sakıncası olmayacaktır. (Kat. No.16)

İ.S 196 yılına tarihlenmiş ve Ksanthos’ta bulunan bu yazıtın bir kısmı önceki başlıkta belirtilmiştir ve bu yazıtta onurlandırılan şahsın *gymnasiarkhos*’lar içinde farklı bir yeri bulunmaktadır. Bu fark ise şu maddeden kaynaklanmaktadır. “*Onu onurlandırmak için bronz büstü gymnasion’da görünebilir bir yere dikilecek ve taşın üstünde şunlar yazacaktır; Ksanthoslu gençler gymnasiarkhos’luk yapan Demosthenes’in oğlu Lyson’u iki yıldaki erdeminden dolayı ve kente iyi niyetinden dolayı gymnasion’un görünen bir bölgesinde iki adet sunak inşa edilmesine, Zeus Soter adına ve diğeri de Lyson adına, [— — —] birinde Lyson Zeus’a canlı bir kurban verirken, diğesinde yıllık gymnasiarkhos olarak seçilen o (olacak)...*”¹⁵² Bu uzun yazıtta Demosthenes oğlu Lyson bir büst ile onurlandırılmayı sadece *gymnasiarkhos*’luk yaparak kazandığını söylemek iddialı bir ifade olur ancak onun bu layık olduğu onurun *gymnasion*’da sergilenmesi onun ne kadar önemli bir *gymnasiarkhos* olduğunu göstermektedir. (Kat. No.19)

Pampylia Bölgesi’nden bir yazıtta Bokios oğlu Stasias onulandırılmıştır. Bu yazıtta “*gymnasion’a uygun bir şekilde gymnasiarkhos olarak liderlik eden*” ifadesi ile birlikte “*cesur insanlara verilen altından bir çelenk ile taçlandırılması, bronz eikon ile onurlandırılması*” ifadeleri *gymnasiarkhos* olarak bu onurlandırmayı hak ettiğini açıkça görmekteyiz ancak bir başka spesifik ifade bizi daha da aydınlatmaktadır. Bu yazıtta geçen “*Gymnasion’da kurban törenlerinde bilgilerinden (yararlanılan)*” ifadesi bir *gymnasiarkhos*’un neden *eikon* ve çelenklerle onurlandırıldığının yanında bir *gymnasiarkhos*’un ne gibi faaliyetleri vardır sorusuna da cevap niteliğindedir. (Kat.No.47)¹⁵³

¹⁵²Ξανθίων οἱ νέοι vac. vac. Λύσωνα Δη]μοσθένου γυμνασιαρχήσαντα ἐφ’ ἑτη δύο ἀρετῆ]ς ἔνεκεν καὶ εὐνοίας τῆς εἰς αὐτοὺς καὶ τὴν πόλιν vac. ἰδρύσασθαι δὲ καὶ βωμοὺς δύο ἐν τῷ ἐπιφανε]στάτῳ τόπῳ τοῦ γυμνασίου, τὸ μὲν τοῦ Διὸς τοῦ Σ]ωτῆρος, τὸν δὲ ἄλλον τοῦ Λύσωνος vac. [— — — — —], ἐφ’ ᾧ θύσει Λύσων τε ἕως ἂν ζῇ ἢ ἄλλος ἀντ’ αὐτ]οῦ τῷ Δί, τὸν δὲ ἕτερον ὁ κατ’ ἐνιαυτὸν αἰρούμενο]ς γυμνασίαρχος.

¹⁵³γυμνασίαρχος ἡγήσατο τοῦ γυμνασίου πρεπόντως / Στασίαν Βοκίου καὶ τετιμῆσθαι χρυσῶι στεφάνῳ ἀριστείῳ καὶ εἰκόνι χαλκῇ / καὶ εἰς τὴν εὐσχημοσύνην τοῦ γυμνασίου τοῖς τε ἀπὸ τῶν μαθημάτων ἀπαρχομένοις.

2.1.6 Gymnasion Kategorileri

Gymnasion kullanıcıları bölümünde değinildiği üzere *gymnasion*'u *paides*, *epheboi*, *neoi* ve *gerontes* kullanmıştır. Bu bölümde bunları yazıtlar aracılığıyla desteklemek amaçlanmaktadır. Genel olarak yazıtlarda gençlerin *gymnasiarkhos*'luğu, yaşlıların *gymnasiarkhos*'luğu, çocukların *gymnasiarkhos*'luğu gibi ifadeler yer almaktadır.

Göze çarpan ilk yazıt Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenen, Lykia Bölgesi'nden bir yazıttır. Bu yazıtta Marcus Aurelius Aleksion isimli Romalı “*Marcus Aurelius Aleksion, nam-ı diğer Boetus oğlu Boetus, gençlerin gymnasiarkhos'luğunu yapmış.*” ifadesiyle¹⁵⁴ gençler kategorisindeki *gymnasiarkhos*'luk görevinde kalıcı iz bırakmış olmalı ki bu şekilde onurlandırılmıştır. (Kat. No. 23) Yalnızca gençler kategorisinde olarak belirtilmesi de ayrıca önemli bir bilgidir. Diğer bir yazıt Ksanthos-Letoon'da bulunmuş olup İ.S 196/7 yılına tarihlenmiştir. Bu yazıtın diğer yazıtlardan ayrılan bir yönü bulunmaktadır. Bu yazıtta Ksanthoslu gençler kendi *gymnasiarkhos*'larını onurlandırmaktadırlar. (Kat. No:20) Yazıtta gençlerin *gymnasiarkhos*'luğunu yaptı gibi bir ifade yer almamaktadır ancak Ksanthoslu gençlerin bir araya gelip kendilerine *gymnasiarkhos*'luk yapan kişiyi onurlandırmaları bu şahsın gençler kategorisinde de *gymnasiarkhos*'luk yaptığını düşündürmektedir. Başka bir yazıtta gençlerin *gymnasiarkhos*'luğunu yapmış ifadesini yazıtta açık bir şekilde görebilmekteyiz. Bu yazıt Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenmiş olup Patara'da bulunmuştur. Yazıtta Aleksion isimli bir şahıs onurlandırılmaktadır. Aleksion ismi Bithynia ve Ionia' da oldukça sık karşılaşılan isimdir.¹⁵⁵ ‘Yazıtta geçen Marcus Aurelius Aleksion, nam-ı diğer Boetus oğlu Boetus, gençlerin *gymnasiarkhos*'luğunu yapmış’ ifadesi Aleksion'un gençler kategorisinde *gymnasiarkhos*'luk yaptığını kanıt niteliğindedir.¹⁵⁶ (Kat. No: 24)

Pamphylia Bölgesi'nden İ.S 2.yy civarına tarihlenen bir yazıt ise yaşlıların *gymnasiarkhos*'luğunu yapmış bir *gymnasiarkhos*'a işaret etmektedir.¹⁵⁷ “*Yaşlıların gymnasiarkhos'luğunu yapmış olan Sextus Paccius Valerianus Flaccus'u onurlandırdı.*” (Kat.No.30)

Bazı yazıtlarda birden fazla kategoride *gymnasiarkhos*'luk yapan şahıslar bulunmaktadır. Buna örnek olarak yine Pamphylia Bölgesi'nden İ.S 2.yy civarına tarihlenen

¹⁵⁴ M(ἄρκος) · Αὐρήλιος Ἀλεξίων ὁ καὶ Βόηθος β γυμνασιαρχήσας τῶν νέων τῇ γλυκυτάτῃ πατρίδι μετὰ πάσας ἄς ἐτέλεσεν ἀρχὰς ἐκ τῶν ἰδίων ἀνέστησε.

¹⁵⁵ LGPN V/A, 20.

¹⁵⁶ Aurelius gens isminden dolayı MS 212 sonrasına tarihlendirilmektedir.

¹⁵⁷ καὶ γυμνασιαρχήσαντα γεραιῶν.

bir yazıtta geçen “*Yaşlılar, gençler ve çocukların gymnasion'unda (gymnasiarkhos'luk yapmış olan), kente kölelerle birlikte Sious adlı tarlayı bağışlamış (filanca kişiyi)*” ifadeleri bu durumu destekler durumdadır.¹⁵⁸ (Kat.No.31)

Üç kategoride *gymnasiarkhos*'luk yapan bir başka şahıs ise yine Pamphylia Bölgesi'nden¹⁵⁹ ‘*Genç, yaşlı ve çocukların gymnasiarkhos'luğunu yapmış ve geniş çaplı kutsal yarışmaların agonothes'liğini yapmış, imparator tapınaklarına karşı düzenli ve cömert (tavrından), yardımsever birisi olmasından...*’ Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenmektedir. (Kat. No.34)

Attaleia'da bulunmuş ve Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenen yazıtta şahsın üç kategoride de *gymnasiarkhos*'luk yaptığı belirtilmektedir. ‘Gençlerin, yaşlıların ve çocukların *gymnasiarkhos*'luğunu yapmış’ ifadesiyle anlatılmıştır. (Kat.No:35) Yazıtta şahsın *agonothes*'lik de yaptığı görülmektedir bu duruma *gymnasiarkhos*'un diğer görevleri başlığında değinilmiştir.

Gymnasion kategorilerine farklı bir örnek ise Pamphylia Bölgesi'ndendir. Perge'den İ.S 20 yılına tarihlenmiş bir yazıtta Lysimakhos oğlu Apollonides, Germanicus Caesar'a yaptığı elçilik yaparak kuşkusuz kent nezdinde büyük bir saygınlık kazanmıştır. Bu nedenle kent eşrafı, üzeri yazılı bir *eikon* ile bu şahsı onurlandırma kararı almıştır. Bu heykelin çocuklar *gymnasion*'unda işaretli bir şekilde dikilmesi ise bu çalışmayı destekleyen bir veridir.¹⁶⁰ “*İyi Talihle; Meclis, en cesur olana verilen altın bir çelenk ile taçlandırmaya karar verdi. Üst üste bezeli bir alet ve üzeri yazılı bir eikon ve heykelle onurlandırıldı ve bu heykel çocuklar gymnasion'una işaretli bir şekilde dikildi...*” (Kat.No.38) Yazıtta *gymnasiarkhos* ya da çocukların *gymnasiarkhos*'luğu gibi bir ifade bulunmamaktadır ancak üzeri yazılı bir *eikon* ve altın bir çelenk ile onurlandırılan şahsın heykeli çocuklar *gymnasion*'una dikilmesi ise dikkat çekici bir ifadedir. Bu ifade, çocuklar kategorisinde çocukların *gymnasiarkhos*'luğunu yaptığını düşündürmektedir. Perge'den İ.S 81-84 yıllarına tarihlenmiş bir başka yazıtta ise üç kategoride *gymnasiarkhos* olmuş Demetrios adlı şahıstan söz edilmektedir. Bu şahıs ‘genç, yaşlı ve çocukların *gymnasiarkhos*'luğunu yapmış’ ifadesi *gymnasion*'un üç kategorisinde de *gymnasiarkhos*'luk yaptığını kanıtlamaktadır. (Kat. No.40)

Yine Perge'den, İ.S 81-96 yıllarına tarihlenen bir yazıtta, onurlandırılan şahıs Gnaeus Cornutus'un üç kategoride *gymnasiarkhos*'luk yaptığı belirtilmektedir. (Kat.No.41)

¹⁵⁸ γυμνασιαρχήσαντα γεραιῶν καὶ νέων καὶ παίδων.

¹⁵⁹ γυμνασιαρχήσαντα γεραιῶν καὶ νεῶν καὶ παίδων.

¹⁶⁰ ἔδοξε τῇ βουλῇ ἐστεφάνωσθαι μὲν αὐτὸν χρυσῷ στεφάνῳ ἀριστείῳ, τετειμηῆσθαι δὲ καὶ εἰκόνι γραπτῇ ἐν ὄπλῳ ἐπιχρυσῷ καὶ ἀνδριάντι· καὶ τὴν μὲν εἰκόνα ἀνατεθῆναι ἐν τῷ παιδικῷ γυμνασίῳ, ἐπιγραφῆς γενομένης·

Pisidia Bölgesi'nde, Adada'da bulunmuş ve İS-238-239 yıllarına tarihlenmiş bir yazıtta geçen ifadeler yukarıda değinilen yazıtlardan biraz farklılık göstermektedir. Yazıtta Antiokhos oğlu Bianor onurlandırılmıştır. Bianor'un kentin kurucusu olarak onurlandırılması önemlidir. Bianor'un *gymnasiarkhos* olmasının yanısıra *boule*, *demos* ve yaşlılar meclisi üyesi olması nedeniyle bu başlık altında değerlendirilmesi uygun olacaktır. (Kat.No.51-52)

Önemli bilgiler içeren bir başka yazıt Termessos'ta bulunmuş olup İ.S 200 yılına tarihlenmiştir. Bu yazıt aslında Tiberius Claudius Zenodotianos Mollianos ile ilgili *agon* onurlandırılmasıdır ve bu şahıs *agon* birincisi olmuştur. Yazıtın bu çalışmayla ilgili kısmı ise rahip Tiberius Claudius Teimodoros ve eşi Claudia Perikleia *gymnasiarkhos*'luk yapmış ebeveynler olmalarıdır. Yazıt Teimodoros ve Perikleia çiftinin *gymnasiarkhos* ünvanlarından dolayı burada bulunan *gymnasion*'da hem erkek hem de kadın öğrencilerin katılım sağladığı bir tesis olabileceği düşündürmektedir.¹⁶¹

Diğer bir yazıt Termessos'ta bulunmuştur ve yarışmada zafer kazanan Marcus Aurelius Oplisianos ile ilgilidir. Bu yazıtın (Kat.No.76) açık bir şekilde *gymnasion* kategorisinden bahsettiği görülmemektedir ancak yarışmalarda zafer kazanan birisinden söz etmesi ve yetişkinler arasında düzenlenen yarışmada zafer kazanmış olması ve yazıtın en sonunda 9. satırda geçen γυμνάσι(ov) kelimesi heykel kaidesinin *gymnasion*'a dikileceğini düşündürmektedir.¹⁶²

2.2. Nüvizmatik Değerlendirme

2.2.1. Kilikia

2.2.1.1. Syedra

Gymnasiarkhia ile ilgili söz konusu sikkeler incelendiğinde Syedra'dan bir sikkenin dikkat çektiği görülmektedir. Decius Dönemi'ne İ.S 249-251 yıllarına tarihlenen bu sikkenin ön yüzünde defne yaprağı ile süslenmiş bir büst sağ tarafında, CYEDREWN GYMNACI-ARXIA lejantı ile, üstünde ve altında iki adet tek kulplu fincan ve *gymnasiarkhos*'un palmyeli yağ haznesi, altta küçük palmye şeklinde betimlenmiştir. (Tablo 2)

¹⁶¹Çelgin, 1994: 138.

¹⁶²Çelgin, 1994: 114.

Şekil 1.1 Traianus Decius'un CYEΔPEΩN ΓYMNACI APXIA lejantlı *gymnasiarkhos* sikkesi (RPC IX, 1206.)

Syedra'dan karşımıza çıkan bir diğer sikke Gallienus Dönemi'ne, İ.S 253-268 yıllarına tarihlenmektedir. Sikkenin ön yüzünde defne yaprağından tacı ile İmparator Gallienus büstü, arka yüzünde ise lejantı, üç bardağın üstünde iki kez yapıldığını gösteren sayı, sikke merkezinde ise palmiye dalları ortasında yer alan bir yağ haznesi ve bunun altında iki satırdan oluşan CYEDREWN GYMNACI-ARXIA lejantı şeklinde betimlenmiştir. (SNG Cop 251; SNG Levante 439)

Şekil 1.2 Gallienus'un CYEΔPEΩN ΓYMNACI APXIA lejantlı *gymnasiarkhos* sikkesi (SNG Levante 439)

Kentten bir diğer sikke ise Salonina Dönemi'ne tarihlendirilmektedir. Bu sikkenin ön yüzünde KORNHLIA CALONINA lejantıyla Salonina büstü, taç giyen bir figür bulunmaktadır. Arka yüzünde CYEΔPEΩN, farklı boyutlarda üç kulplu bardak palmiye yapraklarıyla çevrili, *gymnasiarkhos*'un yağ haznesinin üzerinde GYMNACIA/PXIA olarak iki satır halinde yazılmıştır.

Şekil 1.3 Salonina'nın CYEΔPEΩN ΓYMNACI APXIA lejantlı *gymnasiarkhos* sikkesi (SNG Levante 444)

Syedra'dan karşımıza çıkan ve Decius dönemine denk gelen sikkenin ön yüzünde AYT KAIC Γ MECC KY TPAIAN ΔEKIOC CEB yazılıdır ve Decius'un defne çelenkli ve dökümlü kesik büstü karşımıza çıkmaktadır. Arka yüzünde CYEΔPEΩN, ΓYMNACIAPXIA yazılıdır. *Gymnasiarkhos*'un yağ haznesi üzerinde eşit olmayan boyutlarda üç adet tek kulplu silindirik vazo karşımıza çıkmaktadır.

Şekil 1.4 Traianus Decius'un CYEΔPEΩN ΓYMNACI APXIA lejantlı gymnasiarkhos sikkesi (RPC IX, 1207.)

Syedra'dan karşımıza çıkan ve Decius dönemine denk gelen sikkenin ön yüzünde ΕΡΕΝΝΙΑ ΑΙΤΡΟΥΥΚΙΑΛΛΑ CEB yazılıdır ve Etruscilla'nın diademli ve dökümlü büstü karşımıza çıkmaktadır. Arka yüzünde CYEΔPEΩN, ΓYMNACIAPXIA yazılıdır ve Gymnasiarkhos'un yağ haznesi üzerinde eşit olmayan boyutlarda üç adet tek kulplu silindirik vazo karşımıza çıkmaktadır.

Şekil 1.5 Etruscilla'nın CYEΔPEΩN ΓYMNACI APXIA lejantlı gymnasiarkhos sikkesi (RPC IX, 1209.)

Syedra'dan karşımıza çıkan ve Trebonianus Gallus dönemine denk gelen bu sikkenin ön yüzünde ΑΥΤΟΚΡΑ ΚΑΙ ΓΑΙ ΟΥ ΤΡΕ ΓΑΛΛΟΝ CEB yazılıdır ve Gallus'un çelenkli ve dökümlü kesik büstü karşımıza çıkmaktadır. Arka yüzünde CYEΔPEΩN, ΓYMNACIAPXIA yazılıdır ve Gymnasiarkhos'un yağ haznesi üzerinde eşit olmayan boyutlarda üç adet tek kulplu silindirik vazo karşımıza çıkmaktadır.

Şekil 1.6 Gallus'unn CYEΔPEΩN ΓYMNACI APXIA lejantlı gymnasiarkhos sikkesi (RPC IX, 1214.)

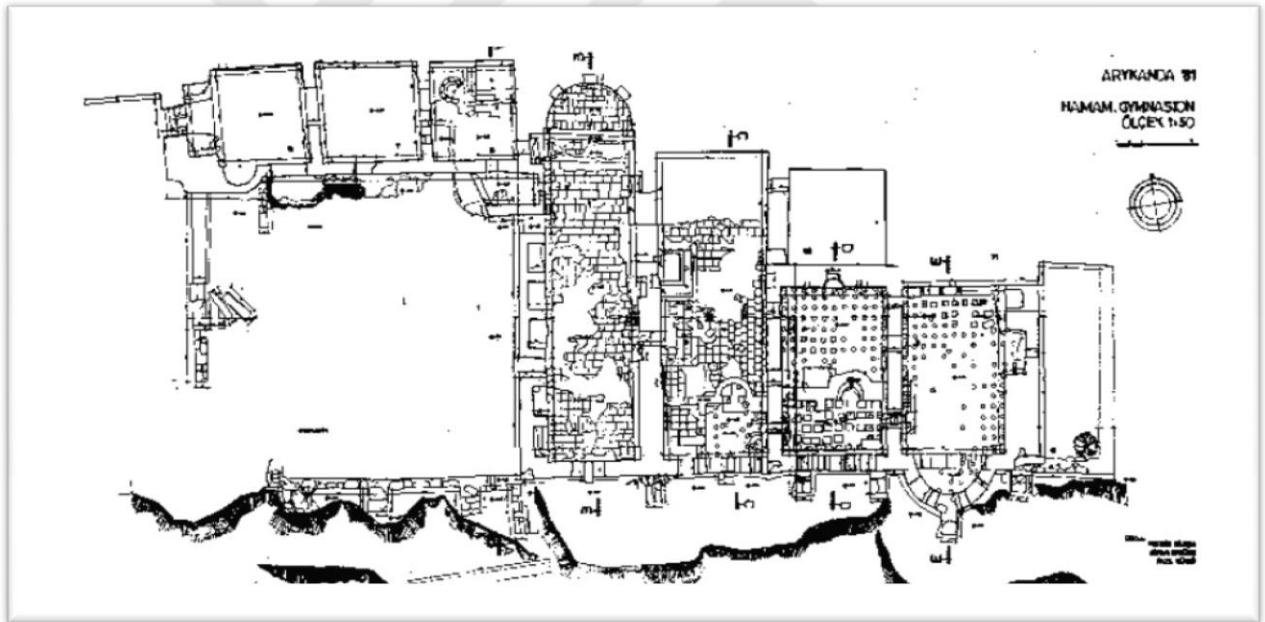
2.3. Epigrafik ve Arkeolojik Verilerin Karşılaştırılması

Bu bölümde kentlerin *gymnasion* planlarına yer verilmiştir. Epigrafik ve arkeolojik veriler tablo yardımıyla yapılmıştır. (Tablo 1)

2.3.1. Lykia

2.3.1.1 Arykanda

1981 yılında Arykanda kazı ve onarım çalışmalarından edinilen bilgilere göre Arykanda'da bir *gymnasion* olgusu bulunmaktadır. Bu hamam-*gymnasion* olarak ifade edilen ve hamama bitişik olarak bulunan yapı bir *palestra* da barındırmaktadır. *Gymnasion* ve *frigidarium* arasında geçitler bulunmaktadır. *Gymnasion*'un *palaestrası* ile *frigidarium*'un *palestra*'sı yönündeki duvarda L şeklinde duvar arasını kaplayan bir tonoz örtü bulunmaktadır. Temizlik sonucu rastlanan *gymnasion*'da, sel yatağından bir giriş kapısı ortaya çıkmıştır. Dikkat çeken duvar bölümü tavandan biraz yüksekte olduğu gözlenmiş olup bu yerin ocak veya fırın olarak kullanıldığı düşünülmektedir. Toprağın yağlı dokusu *gymnasion*'un yağlanma yerine işaret etmektedir. (Kazı Sonuçları Toplantısı, 1984: 277-281.)

Şekil 1.7 Arykanda hamam-gymnasion planı (Kazı Sonuçları Toplantısı, 1984: 233)

2.3.1.2. Rhodiapolis

2007 yılındaki kazı çalışmalarıyla birlikte kentte bir *gymnasion* olduğu kanıtlanmıştır. Hamam-*gymnasion* olarak adlandırılan ve geç geometrik döneme (İ.Ö 8.yy sonu) ait olduğu saptanan *palaestra* seramikleri bulunmaktadır. Kentteki Opramoas yazıtları¹⁶³ incelendikten sonra 54 blok halinde bulunan uzun yazıtlarda *gymnasion* giderleriyle ilgili yazıtlar da bu

¹⁶³Bütün yazıtlar için; TAM II 905.

kentte halihazırda bir *gymnasion* olduğunu ve kent için önem teşkil ettiğini kanıtlamaktadır. (30. Kazı Sonuçları Toplantısı, 2008: 302-307)

2.3.2. Pisidia

2.3.2.1. Ariassos

1988 yılında Pisidia Bölgesi çalışmaları kapsamında Ariassos Antik Kenti'nde sürdürülen çalışmalar ile birlikte kentin bir *gymnasion* yapısına sahip olduğu kanıtlanmaktadır. Araştırma sonuçları toplantısında geçen ifadeler, hamam-*gymnasion* yapısına işaret etmektedir. Vadinin batı kısmında dairesel bir yapıya rastlanmaktadır. Bu dairesel yapının bir *nymphaeum* olduğunu ve sarnıçlar, su kemerleri vasıtasıyla gelen suyu *nymphaeum*'a bitişik olarak bulunan hamam-*gymnasion*'a taşıması için planlandığı düşünülmektedir. Bu hamam yapısı, dikdörtgen şeklinde sütunlu bir *palestra* ve batı kısmında derin bir *exedra*'dan oluştuğu belirtilmiştir.

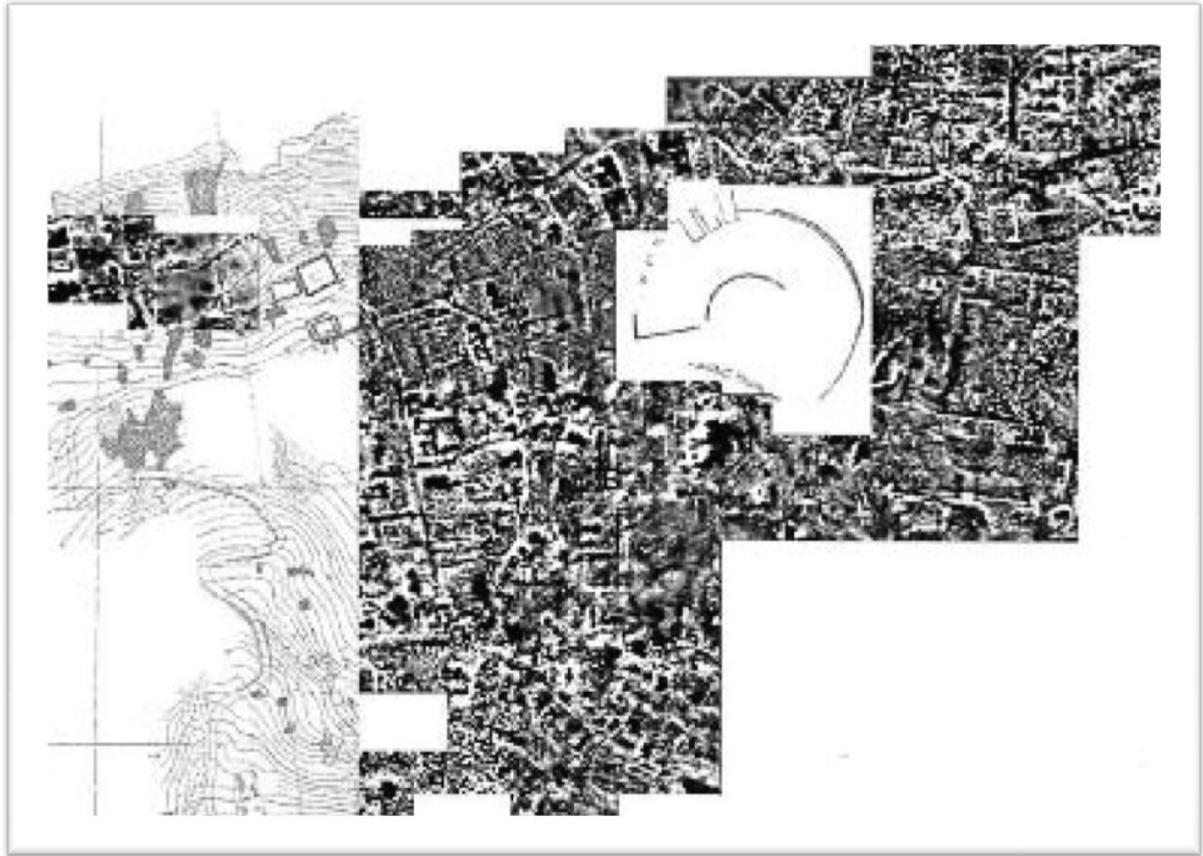

Şekil 1.8 Ariassos kent planı, Helenistik agora sağ tarafta, Prytaneion sol tarafta, hamam *gymnasion* batı tarafta (Araştırma Sonuçları Toplantısı, 1989: 152)

2.3.2.2. Sagalassos

1999 yılında Sagalassos kentinin işlevini araştırmak amacıyla yoğun bir kazı çalışması başlatıldı. Kentin mekânsal evrimini belirlemek için yapılan araştırmada duvarın içinde kalan güneybatı bölümü incelendi. Bu çalışmayı ilgilendiren kısım ise araştırma raporunda

belirlenen bir *gymnasion* olgusudur. *Gymnasiarkhos* yazıtı henüz bulunmamış olsa da kent planı ve araştırmacılar kentte *gymnasion* bulunduğunu belirlemişlerdir. Araştırmacılar tiyatronun hemen doğusunda çok büyük dikdörtgen bir yapı belirlendiğini, tiyatronun kuzey ucunda üç büyük oda ve tiyatronun güney ucunda ise avlusuyla beraber bir dizi küçük odadan oluşan bir mekân tespit etmişlerdir. Burada büyük bir *palaestra*'dan oluşan bir *gymnasion* düşüncesi bulunmaktadır. Bunların arasında *ephebeion* da bulunmaktadır. Güneye bağlı yapının bir kısmı koşu parkuru olabilecek bir tür yarı stadyuma benzemektedir. Tiyatronun güneyinde üç apsisli odadan oluşan tuğladan küçük bir hamam kompleksi, çeşitli sokaklar tespit edilmiştir. (22. Araştırma Sonuçları Toplantısı, 2004: 374)

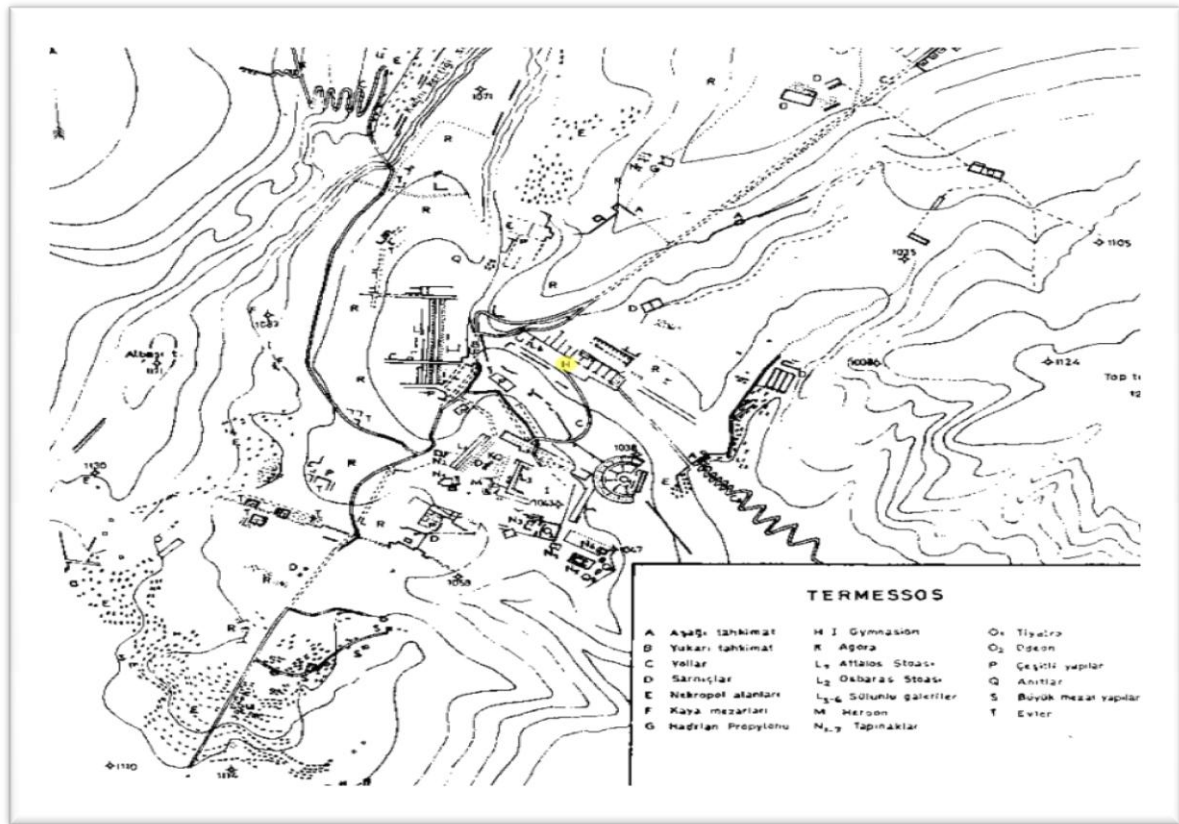

Şekil 1.8 Sagalassos tiyatrosunun ayrıntılı jeofizik haritası. Tiyatro soldaki beyaz karede yer almaktadır. Sağında (varsayılan) *gymnasion* bulunmaktadır. (22. Araştırma Sonuçları Toplantısı, 2004: 382)

2.3.2.3. Termessos

1986 yılı içerisinde Termessos *gymnasion*'una dair nitelikli bilgilere ulaşıyoruz. Araştırma Sonuçları Toplantısı'nda 'zengin cephe mimarisi ile dikkat çeken' olarak belirtilen *gymnasion* Roma Dönemi'ne tarihlenmiştir. Bu yapı surların dışına, agoraya oranla daha alçak bir seviyede inşa edilmiştir ve oldukça iyi korunduğu belirtilmiştir. Bu alanın dışında

Tiberius Claudius Agrippinus'un oğlu olan Tiberius Claudius Agrippa için dikilmiş bir onur yazıt bulunduğu belirtilmiştir. Yazıt İ.S 2.yy sonu İ.S 3.yy başlarına tarihlenmiştir.¹⁶⁴

Şekil 1.9 Termessos kentinin ayrıntılı jeofizik haritası. Gymnasion (H) ortada yer almaktadır (5. Araştırma Sonuçları Toplantısı, 1987: 224)

¹⁶⁴[ἡ β]ουλὴ καὶ ὁ δῆμος ἐτείμησεν/[τὸν] γενόμενον διὰ βίου Διὸς Σολυμέως/[ιερέα] Τιβέριον Κλαύδιον Ἀγρίππαν/[ἐπ]άρχον σπείρης α΄ Πανωνί-/[ων ἰ]ππικῆς παλαιᾶς, χειλίαρχον/[λ]εγεῶνος ι<α>΄ Κλαυδίας εὐσεβοῦς πιστῆς/ἐπαρχον εἵλης α΄ Θρακῶν Ἡρακλιωτικῆς, γενό-/μενον ἀρχιστράτορα ἐπὶ Οὐ<α>λερίου Εὐδαίμονος/ἐπάρχου Αἰγύπτου. TAM III,1 52.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KATALOG

3.1. LYKIA

3.1.1. Arneai

Kat. No.: 1

Kentin kuzey bölgesindeki sur duvarlarında bulunmuş dikdörtgen bir kaidedir.

Ölçüler: **Yük.:** 0.48 cm; **Gen.:** 2.36 cm; **Kalınlık:** 0.65 cm; **Harf Yük.:** 0.05- 0.06 cm.

Buluntu Yeri: Arneai

Yazıtın Tarihi: İ.S 101/102.

Yayımlandığı Yer: TAM II 759.

1   Αὐτοκράτορι Ν[έρ]ουα Τ[ρ]αιανῶ Καίσαρι Σεβασ-
τῷ Γερμανικῷ Δακικῷ τὸ ἕκτον Διότειμος Οὐ-
άσσου τοῦ Διοτείμου καὶ Λάλλα Τειμάρχου
τοῦ Διοτείμου, ἡ γυνὴ αὐτοῦ, ἐπεσσκεύασαν τὸ
5   παρόχιον καὶ τὰ ἐν αὐτῷ τάχειον γενόμενον
γυμνάσιον ἀναλώσαντες ἐκ τῶν ἰδίων εἰς
τὴν ἐπισκευὴν αὐτοῦ δηνάρια τρισχίλια.

“İmparator Nerva Traianus Caesar Augustus Germanicus Dacicus’un altıncı konsüllüğü sırasında, Dioteimos oğlu Vassas oğlu Dioteimos ile karısı Dioteimos oğlu Teimarkhos kızı Lalla önceden *gymnasion* olan yeri *parokhion* (devlet misafirhanesi) yaparak, restorasyon için kendi keselerinden üç bin *denaria* harcadılar.”

Kat. No.: 2

Tabanı, zirvesi ve alt tarafı süslemelidir. Kent duvarının önünde bulunmuştur. Dikdörtgen bir kaidedir.

Ölçüler: **Yük.:** 0.95 cm; **Gen.:** 0.62 cm; **Kalınlık:** 1.21 cm; **Harf Yük.:** 0.025 cm.

Buluntu Yeri: Arneai

Yazıtın Tarihi: İ.S 101/102.

Yayımlandığı Yer: TAM II 766.

[ὕπαρχοντα] διὰ προγόνων καὶ πεπολειτευ-
 [ομένον] ἐν πάσι σωφρόνως καὶ ἐνδόξως καὶ
 [γυμνα]σιαρχήσαντα καλῶς καὶ ἐνδόξως καὶ
 5 [μεγ]αλομερῶς ἀρετῆς ἕνεκεν καὶ εὐνοί-
 [ας] καὶ εὐεργεσίας, ἧς ἔχων διατελεῖ εἰς
 τε τὸν δῆμον καὶ τοὺς νέους.

“Arykandalıların *demos*’u, ön sırada oturma önceliğiyle, iyi yetişmiş bir adam olan, atalarından beri vatandaş olan, her koşulda sağduyulu ve saygın (biri olan), iyi ve saygın ve cömert bir şekilde *gymnasiarkhos*’luk yapmış, erdeme sahip olmasından dolayı, iyi niyeti ve *demos*’a ve gençlere kesintisiz bağışlarından dolayı filanca kişiyi onurlandırdı.”

Kat. No.: 4

Bir *prytan* için onurlandırma yazıtıdır. Nal Tepesi’nde bulunan kare kireçtaşı bir kaidedir. Kaidenin yüzeyi büyük oranda parçalanmıştır. Yazıt 1984 yılında kopyalandıktan sonra taşın ortasından iki parça kopmuştur ve bugün Arif kazı deposunda bulunmaktadır.

Ölçüler: **Yük.:** 0.71m; **Kal.:** 0,60 m; **Harf Yük.:** 0,022 m.

Buluntu Yeri: Arykanda

Şimdiki Yeri: Arif Kazı Deposu

Yazıtın Tarihi: Erken Roma İmparatorluk Dönemi (İ.S 1-2.yy)

Yayımlandığı Yer: IK Arykanda, 36.

01 [Ἀρυκανδέων ὁ δῆμος ἐτείμησεν]

02 [τὸν δεῖνα — — — — —]

03 [— — — — — σιτήσῃ ἐν τῷ]

1 πρυτανείῳ καὶ προεδρ[ίᾳ]

ἐν τοῖς ἀγῶσιν κα[ὶ ἀναγορεύ]-

σῃ ἄνδρα κάλ[ον καὶ] ἀγαθόν

[ὕπαρ]χοντα διὰ προγόνων

5 [καὶ πρ]υτανεύσαντα καθα-

[ρῶς καὶ] ἐπάνδρως καὶ γυ[μ]-

[νασιαρχ]ήσα[ντ]α μεγαλ[ο]-

[μερῶς καὶ ἐνδόξ]ως καὶ [καλ]ῶς

[— — ἀγορανομήσ]αντα ε[— —]

10 [— — — — —]ηση[— —]
 [— — — μεγαλόφρο]να πε-
 πολε[ιτευομένον —]ερα...ιου
 ἐκτενῶ[ς κ]αὶ ΛΙ..Λ ἀγαθῶς καὶ
 ἐν τῇ λοιπῇ πολειτείᾳ πά-
 15 ση ἀρετῇ διενένκαντα εὐ-
 νοίας καὶ εὐεργεσίας, ἥς [ἔ]-
 χων διατελεῖ πρὸς τὸν
 πάντα δῆμον.

‘Arykandalıların *demos*’u, *prytaneion* ve yarışmalarda en önde oturma hakkı bulunan, iyi bir adam olarak tanınan, atalarından beri dürüst bir şekilde yöneticilik yapmış, lekesiz ve mertçe *prytan*’lık yapmış, ünsever ve cömert bir şekilde *gymnasiarkhos*’luk, iyi bir şekilde ise *agoranomos*’luk yapmış, yüce gönüllü bir şekilde hizmetler vermiş, özen ve titizlikle geriye kalan tüm vatandaşlık (görevlerini) faziletli bir şekilde yerine getirmiş, iyi niyetli ve hayırhah birisi olan, halka karşı sonsuz (yardımlarından) dolayı filanca kişiyi onurlandırdı.’’

Kat. No.: 5

Beyaz kireçtaşından bir stel halinde bulunmuştur.

Buluntu Yeri: Arykanda

Şimdiki Yeri: Bilinmiyor

Yazıtın Tarihi: Erken Roma İmparatorluk Dönemi (İ.S 1-2.yy)

Yayımlandığı Yer: SEG 44.1153.

τὸ ἡρώον Ἑρμαίου τοῦ Τοαλλιο[ς]
 [πε]πρυτανευκότος καὶ τὰς ἄλλα[ς ἀρ]-
 [χὰς τετε]λεκότος ἐπισήμως· καὶ εἰε[ρα]-
 .τευκότ[ο]ς καὶ κεχρυσοφορηκότος τρι[ς]
 5 καὶ ἐπαν[γ]ελίας καὶ ἐπίδοσεις ἀργυρικὰ[ς]
 πεποιημ[ένο]υ τ[ῶ] δ[ὲ] ἡμῶ καὶ τῇ γερουσίᾳ·
 πάλιν δὲ κ[αὶ] το[ῖς] [γυ]μνασιάρχους καὶ ὑπο-
 γυμνασι[άρχους· καὶ] δεδειπνικότος τῇ[ν]
 γερουσί[αν] πολλάκ[ις]· καὶ γεγυμνασια[ρ]-
 10 χηκότος [— — — —]εουσίας καὶ θεθει-

κότος το[ὺς ἀγῶνας] ἐν τε τῷ γυμνασί[ῳ]
καὶ ἐν τῷ [δρόμῳ· καὶ] πρώτου τεθαικότο[ς]
δὲ κατὰ.Ι[— — — — —] -

“Tüm memuriyetleri ve *prytan*’lık görevini seçkin bir şekilde yerine getiren, üç kere *khrysophoros* (bir rahiplik türü) olmuş ve rahiplik yapmış, *gerousia* ve *demos* için ve aynı zamanda *gymnasiarkhos*’lara ve *hypogymnasiarkhos*’lara para bağışı yapmış, *gerousia*’ya yemek ziyafeti vermiş, *gymnasion*’da ve *dromos*’ta agonlar düzenlemiş Toallis oğlu Hermaios’un *heroon*’udur”

Kat. No.: 6

İmparator rahibesi için bir onurlandırmadır. Dairesel yapılı, sol tarafı okunamayacak hale gelmiş kireçtaşından bir kaidedir. 1984 kazılarında bulunmuştur.

Ölçüler: Yükl.: 0.68 cm; Kal.: 0,60 cm; Derin.: 0,60 cm; Harf Yükl.: 0,04 cm.

Buluntu Yeri: Arykanda

Şimdiki Yeri: Arif Kazı Deposu

Yazıtın Tarihi: İ.S 2-3.yy

Env. No.: Ary 84 / Kt 70

Yayımlandığı Yer: IK Arykanda, 42.

[— — — — — — — — — — —]
[—]η[ἐκ τῶν πρ]ῳτευόντ[ων]
[ἐν τῇ πατρίδι καὶ τῷ ἔθ]νγει· συν-
[γενίδα τῶν συν]κλητικῶν καὶ
[ύπατικῶν], συναρχιερασα-
5 [μένην] τῶν Σεβαστῶν τῷ ἀνδρ[ῷ]
[ἐαυτῆς] τῷ ἀξιολογωτάτῳ Τιβ(ερίῳ)
[Κλαυδίῳ] Ἐπιμάχῳ τῷ καὶ Ἀρισταινέ-
[τῳ καὶ ἐ]παινουμένην ἐπὶ τε σω-
[φροσ]ύνη καὶ φιλανδρία πα-
10 [ρα]σχομένην ἐκτενῶς οἴκο-
[θε]ν τὴν τοῦ ἐλαίου θέσι[ν]
[ἐ]ν τοῖς γυμνασίῳις [— — —]

“Vatanı ve halkı için öne çıkan birisi olan, *consul* ve senatör sınıfından olanların soyundan gelen, imparatorluk kültü rahibeliğini yapmış, saygın bir adam olan Tiberius Claudius Epimakhos Aristainetos’un eşi olan, cömert bir şekilde *gymnasion*’lara kendi hanesinden zeytinyağı bağışı yapmış, akliselim ve kocasever olmasıyla övülen (kadını) (*demos* onurlandırdı).”

Str.6-7: Tib. Epimakhos Aristainetos, görünüşe göre karısıyla birlikte birlik rahibiydi.¹⁶⁵ İsim bölümü hasarlı olduğundan okunması zordur.

Yazıtta geçen kadın *gymnasiarkhos*’un adı belli değildir. Onurlu bir davranış sergileyen bu kadının sadece *gymnasion*’a kendi hanesinden cömertçe yağ tedariki yaptığını kesin olarak öğrenebiliriz.

Kat. No.: 7

Kireçtaşından yapılan bir sunağın alt kısmıdır. 1982 yılında bulunmuştur. Bir *gymnasiarkhos* ve onun kocası Makedon’a adanmış bir yazıttır.

Ölçüler: Yükl.: 0,97 m; Kal.: 0,445 m; Derin.: 0,40 m; Harf Yükl.: 0,03 – 0,035 m.

Buluntu Yeri: Arykanda

Yazıtın Tarihi: Roma İmparatorluk Dönemi (İ.Ö 27 – İ.S 476)

Yayımlandığı Yer: IK Arykanda, 91.

[..].ωσ[— — —]

[..]ησικλέο[υς γυ]-

μνασιαρχοῦ-

σα σὺν τῷ ἀν-

5 δρὶ Μακεδόνι

ἐκ τῶν ιδίων

ἀνέθηκεν.

“*Gymnasiarkhos* olan bir kadın, eşi Makedon ile beraber kendi keselerinden bu sunağı diktiler.”

3.1.3. Idebessos

Kat. No.: 8

Dikdörtgen bir kaidedir. Üst ve alt cephesi süslemelidir. Üstündeki yüzeyde dört adet delik ve sağ ayak izi bulunmaktadır.

¹⁶⁵IGR III 713.

Ölçüler: Yük.: 1.05; **Gen.:** 1.18; **Kalınlık:** 1.10; **Harf Yük.:** 0.03.

Buluntu Yeri: Idebessos

Yazıtın Tarihi: İ.S 1-2.yy

Yayımlandığı Yer: TAM II 834.

1 Περικλῆν Τρεβήμου Τρέβημος ὁ καὶ Ἰα-
 μάρας τὸν ἑατοῦ πατέρα, διὰ τῶν
 ἐπιτρόπων Πιγρέους τοῦ Τρεβήμου
 καὶ Κτησικλέους τοῦ καὶ Κτασάδου
 5 κατὰ τὴν διαθήκην, πρυτανεύσαντα
 φιλοτείμως, ταμιεύσαντα ὁ[σ]ίως, γυμνα-
 σιαρχήσαντα δαπανηρῶς, ὑποφυλα-
 κήσαντα Λυκίων, δεκαπρωτεύσαντα
 τῆς συνπολιτείας ἐπεικῶς.

“*Epitropos*’lar Trebemos oğlu Pigres ve Ktasades oğlu Ktesikles aracılığıyla, vasiyeti uyarınca, ünsever bir şekilde *prytan*’lık, lekesiz bir şekilde *tamias*’lık, cömert bir şekilde *gymnasiarkhos*’luk, Lykialıların *hypophylaks*’lığını, uygun bir şekilde *sympoliteia*’nın *dekaprotos*’luğunu yapmış olan Trebemos nam-ı diğer Iamaras, kendi babası Trebemos’un oğlu Perikles’i (onurlandırdı.)”

Kat. No.: 9

Tiyatronun batı kısmına yakın, alt ve arka kısmından parçalara ayrılmış halde bulunmuştur. Ön tarafı ve kenarları süslemeli (0.18 cm.) sağ köşesinden sırtı doğru (0.12 cm.) civarında bir hat işlenmiş dikdörtgen kalker bir kaidedir.

Ölçüler: Yük.: 0.46 cm; **Gen.:** 1.50 cm; **Kalınlık:** 0.54 cm; **Harf Yük.:** 0.03-04 cm.

Buluntu Yeri: Idebessos

Yazıtın Tarihi: İ.S 1-2.yy

Yayımlandığı Yer: TAM II 835; IGR III 653.

1 Κονδόσας καὶ Πίγρης οἱ Πίγρητος τὸν πατέρα
 πρυτανεύσαντα καὶ παραφυλάξαντα καὶ <i>ε</i>ρασ-
 άμενον τῶν Σεβαστῶν μετὰ καὶ τῆς γυναικὸς
 αὐτοῦ Μελίννης τῆς καὶ Τοάδνης εὖσεβῶς καὶ

5 φιλοτείμως καὶ ἐπιμελητεύσαντα ἔργων δη-
 [μ]οσίων καὶ γυμνασιαρχήσαντα φιλοτείμως, ὥς
 [πολλάκι]ς [ἤδη τε]τειμηῖσθαι ὑπ[ὸ τ]ῆς πατρίδος καὶ τειμαῖς
 [— — — — —]

“Pigres’in çocukları Kondosas ve Pigres, *prytan*’lık ve *paraphylaks*’lık yapmış, imparator kültünün baş rahipliğini üstlenmiş, eşi Toadne adıyla da bilinen Melinne ile saygılı (hürmete şayan) ve ünsever bir şekilde (görevleri) yerine getirmesinden ve cömertçe *gymnasiarkhos*’luk yapmasından dolayı babaları (Pigres’i), halihazırda vatani tarafından onurlandırılması ve [— — — — —]

Str.1: Κονδόσας ve Πίγρης, *peregrinus* kategorisinde yer almaktadırlar.

Kat. No.: 10

Lahitin üst bölümü süslemelidir.

Ölçüler: **Yük.:** 2.45 cm; **Gen.:** 1.40 cm; **Derinlik;** 1.56 cm; **Harf Yük.:** 0.02 cm.

Buluntu Yeri: Idebessos

Yazıtın Tarihi: Roma İmparatorluk Dönemi (İ.Ö 27 – İ.S 476)

Yayımlandığı Yer: TAM II 862; IGR III 651.

1 Κλέων δις τοῦ Καλλικλέους ἱερατεύσας Σε-
 βαστῶν μετὰ καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Ἑρ-
 μαδέσσας τῆς Λυσανίου καὶ γυμνασιαρ-
 χήσα[ς κ]αὶ ταμιεύσας καὶ πρυτανεύ-
 5 σας δις καὶ τετειμημένος κατεσκεύα-
 σεν τὸ ἐξέδριον καὶ τὸ ἀνγείον ἑαυ-
 τῷ καὶ τῇ γυναικὶ αὐτοῦ Ἑρμαδέσσα καὶ
 τοῖς τέκνοις καὶ τῷ ἀδελφῷ Καλλικρά-
 τη Κλέωνος καὶ τῇ τούτου γυναικὶ Λυκί-
 10 α Ἑ[ρ]μακότου.

“Kallikles oğlu Kleon oğlu Kleon, karısı Lysanias kızı Hermadessa ile beraber İmparatorluk kültü rahipliği yapmış, *gymnasiarkhos*’luk ve *tamias*’lık üstüne iki defa *prytan*’lık yapmış, lahit ve *eksedrion*’u yaptırmıştır. Eşi Hermadessa ve çocuklarına ve Kleon’un oğlu Kallikrates’e ve onun eşi Hermakotas’ın kızı Lykia’ya (adadı).”

3.1.4. Kadyanda

Kat. No.: 11

Forumda bulunmuştur. İki parça halinde duran dikdörtgen bir kaidedir.

Ölçüler: **Yük.:** 0.62 cm. **Gen.:** 0.58 cm. (iki parça halinde olduğu için, üst kısmın derinliği; 0.52 cm. temelinin derinliği 0.14 cm. alt kısmının derinliği; 0.87 cm. temelinin derinliği; 0.27 cm. ayrıca süslemeli) taşın sol köşesinin üst kısmında aşağıya doğru uzanan 0.13 cm'lik bir delik bulunmakta, taşın sağ kısmının alt bölümünde yukarıya doğru uzanan 0.12 cm'lik bir delik bulunmakta, tepe noktasında üç adet yuvarlak delik bulunmaktadır. **Harf Yük.:** 0.02 cm.

Buluntu Yeri: Kadyanda

Yazıtın Tarihi: Roma İmparatorluk Dönemi

Yayımlandığı Yer: TAM II 661; IGR III 516.

1 Καδυανδέων ἡ βουλὴ
καὶ ὁ δῆμος ἐτείμησεν
κατ' εὐεργεσίαν καὶ ταῖς
τρίταις τειμαῖς Ὑπερή-
5 νορα Κλεοβούλου Καδυ-
ανδέα φυλῆς Ἀπολλω-
νιάδος, ἄνδρα καλὸν
καὶ ἀγαθὸν καὶ διὰ προ-
γόνων πάσῃ ἀρετῇ
10 διαφέροντα, ἱερασάμε-
νον τῶν Σεβαστῶν καὶ
πρυτανεύσαντα καὶ τα-
μιεύσαντα δήμου, γραμ-
ματεύσαντα βουλῆς, τα-
15 μιεύσαντα γερουσίας,
ἱερασάμενον Σεράπι-
δος, γυμνασιάρχῆσαν-
τα, παραφυλακήσαντα
δῖς, σειτομετρήσαντα,
20 ὑποφυλακήσαντα τοῦ
Λυκίων ἔθνους, εἰκοσα-

πρωτεύοντα καὶ τὰς λοι-
 πὰς ἀρχὰς καὶ λειτουρ-
 γίας τελέσαντα εὐα-
 25 ρέστως.

“Kadyandahıların *boule* ve *demos*’u, *prytan*’lık ve *demos*’un *tamias*’lığını yapmış, *boule*’nin katipliğini yapmış, Yaşlılar Meclisi’nin *tamias*’lığını yapmış, Serapis Tapınağı’nın baş rahipliğini yapmış, *gymnasiarkhos*’luk yapmış, iki defa *paraphylaks*’lık yapmış, buğday alımına yönelik para dağıtım işini gerçekleştirmiş, Lykia halkının *hypophylaks*’lığını yapmış, atalarının faziletini taşıyan, *eikosaprotos* olmuş ve diğer *leitourgia* ve yönetimlerini uygun bir şekilde tamamlamış olan, iyi yetişmiş bir adam olan, imparator kültü rahipliğini yapmış, Apollonis *Phyle*’sinden Kadyandialı Kleboulos oğlu üçüncü onurlarla (onurlandırılmış) Hyperenor’u onurlandırdı.”

Satır 19: σειτομετρήσαντα ile buğday tedarik eden kişilerden bahsedilmektedir. Kentlerde buğday önemli bir gıdadır ve buğday tedarikiyle ilgili memuriyetler oluşmuştur. Küçük Asya’da sıkça rastlanmaktadır. σιτομετρέω fiilinden türemiş dönüşlü çatıda bir *participium*’dur. σιτομετρέω ise buğday dağıtıyorum anlamına gelmektedir. Buğday dağıtımını (σιτομέτριον) gerçekleştiren bir memuriyeti (σιτομέτρης) ya da buğday dağıtımı (σιτομετρία) belirtmektedir.¹⁶⁶ Bu memuriyetin (*sitometroumenoi*)¹⁶⁷ sadece Lykia Bölgesi’ne özgü olması da dikkate değerdir. Buğday tedarikiyle kentler siyasi, maddi ve kültürel hayatlarına yön verebiliyorlardı.¹⁶⁸

Kat. No.: 12

Forumun alt bölgesinde bulunmuştur. Parçalanmış, kalker dikdörtgen süslemeli bir kaidedir.

Ölçüleri: Yük.: 0.56 cm. **Gen.:** 0.60 cm. (hemen hemen) **Kal.:** 0.50 cm. **Harf Yük.:** 0.02 cm.

Buluntu Yeri: Kadyanda

Yazıtın Tarihi: Roma İmparatorluk Dönemi

Yayımlandığı Yer: TAM II 671.

[— — — — — — — — — —]

[πολλὰ καὶ μεγάλη πεφιλοτεῖ]-

¹⁶⁶Akdoğan Arca, 2016: 115.

¹⁶⁷Garnsey, 1988: 262-3, Ras, 1995: 30.

¹⁶⁸Gökalp-Özdil, 2020: 491.

μημένον ἐν τῇ [πατρίδι ἰδίᾳ καὶ]
κατὰ κοινὸν τῷ Ἀ[υκίων ἔθνει]
5 καὶ ἐπιδόσεσιν [π]ολ[λαῖς καὶ]
οὐ μόνον εἰκοσαπρ[ωτεύσαντα],
ἀλλὰ καὶ ἐγ δευτέρου καὶ [τρίτου]
τετελεκότα παραπράσεις [σείτου]
καὶ ἐλαίου, παρ' ἑκάστα ποιῶν[τα]
10 καὶ θέσεις ἐν τῷ γυμνασίῳ, [καὶ]
ἐν τῷ ἄλλῳ δὲ βίῳ ἐαυτὸν πα[ρασ]-
χόντα πάσῃ τῇ πόλει χρήσιμ[ον ἐν]
πατρὸς τάξει, ὥς διὰ ταῦτα π[άν]-
τα ὑπερβ[α]λεῖν αὐτὸν πάσ[ῃ τῇ]
15 ἀρετῇ καὶ τετειμησθαι ἐ[πὶ]
ταῖς εὐεργεσίαις ἀνδριάν-
τι εἰκονικῶ, ὃν καὶ κατέστησ[εν]
ἡ πόλις ἐξ ἰδίων χρημάτων.
δεδωρημένον τῇ πόλ[ε]ι ἀργ[υρ]ίου
20 μύ(ρια) ᾗ, α εἰς τε διανομὰ[ς καὶ] πανήγυριν.

“ (Kent) kendi vatanında ----- ve Lykia Halkının *Koinon*’unda pek sevilen, pek çok kez yaptığı bağışlar sebebiyle ve sadece *eikosaprotos* ’luk yapmış olmakla kalmamış, aynı zamanda iki ve üç defa ucuz tahıl ve zeytinyağı tedariki sağlamış, *gymnasion* ’daki düzenlemeyi ve her bir işi (yardım, iyilik) yapmış, yaşamı içerisinde kendini tüm kente bağışlamış, faydalı birisi olan ve babasının düzenlemelerinde onu (babasını) geçmiş, tüm faziletiyle, bağışlarından dolayı bir heykel ile filancayı onurlandırmaya (karar vermiştir). Heykeli kent kendi imkanlarıyla yaptırdı. Kente hem para dağıtımları hem de festival için 6.000 gümüş para hediye etmiş olan filancayı”

3.1.5. Kandyba

Kat. No.: 13

Kule sınırının aşağı bölgesinde konuşlanmış kalker dikdörtgen taştır.

Ölçüler: **Yük.:** 0.84 cm; **Gen.:** 0.60 cm; **Kalınlık:** 0.54 cm; (süslü temeli kesik durumdadır.) 3-12. satırlar sol taraftan ve 1. satırın ilk harfi ise kayaya gizlenmiş durumdadır.

Harf Yük.: 0.015 cm.

Buluntu Yeri: Kandyba

Yazıtın Tarihi: İ.S 1.yy (yaklaşık)

Yayımlandığı Yer: TAM II 751.

1 [Κ]ανδυβέων οἱ νέοι ἐτείμησαν
 Ἀλέξανδρον Ἑρμαίου, τὸν γ[ε]-
 [νόμενον] ἀγωνοθέτην, εἰκόνι
 [χαλκῇ, χρυσῷ στ]εφάνῳ, ἐπαίνῳ, πρ[οε]-
 5 [δρία ἐν τοῖς ἀγῶ]σιν, πρυτανεύσαντα
 [καὶ ταμιεύσαντ]α καὶ ἱερατεύσαντα καὶ νο-
 [μοφυλακήσαν]τα καὶ γυμνασια[ρ]χίσαν-
 [τα καὶ ἀγωνοθ]ετήσαντα καλῶς καὶ ἐν-
 [δόξως καὶ με]γαλομερῶς καὶ ἐν τῇ ᾧ-
 10 [λῃ πολιτείᾳ] ἄνδρα ἀγαθὸν γεγον[ό]-
 [τα διὰ προγό]νων, ἀρετῆς ἕνεκεν [καὶ]
 [εὐνοίας κα]ὶ εὐεργεσίας τῆς εἰς ἑατο[ύς].

“Kandybalıların gençleri *agonothetes* ’lık yapmış, Hermaios oğlu Aleksandros’u, bronzdan bir *eikon* ile altından bir taşla ve övgüyle, yarışmalarda en önde oturma hakkıyla onurlandırdı. *Prytan* ’lık ve *tamias* ’lık ve rahiplik yapmış, *nomophylaks* ’lık ve *gymnasiarkh* ’lık yapmış, iyi, şanlı ve cömert bir şekilde *agonothetes* ’lık yapmış ve tüm vatandaşlığı boyunca atalarından beri iyi bir insan olan (Aleksandros’u), fazileti, iyi niyeti ve kendilerine karşı (yaptığı) yardımlar nedeniyle onurlandırdılar.”

3.1.6. Ksanthos-Letoon

Kat. No.: 14

Temel dikdörtgen kalker bir taştır.

Ölçüler: **Yük.:** 1.04; **Kalınlık:** 0,50; **Gen.:** 0,57 (en üst kısım 0,55) üst kısmı kırık durumda, alt kısmı ise taşın üzerindeki ayak izi boşlukları kaidenin üzerinde heykel durduğunu göstermektedir.

Harf Yük.: 0.025 - 0.03 cm.

Buluntu Yeri: Letoon

Yazıtın Tarihi: İ.Ö 2.yy

Yayımlandığı Yer: TAM II 498.

αὐτοῦ καὶ τοὺς κείονας μ(υριάδας) ε' ξ'
 Τλωεῦσιν εἰς μὲν βαλανεῖον μ(υριάδας) γ'
 20 εἰς δὲ τὴν ἀγορὰν μ(υριάδας) ε' ὅ(λον) μ(υριάδας) η'
 πᾶσιν δὲ τοῖς ἐν Λυκίαι κατὰ πόλιν
 βουλευταῖς ἀνὰ (δραχμὰς) ι'
 Ξανθίοις δὲ πᾶσι καὶ σίτου ἐκάστωι ἀνὰ μο(δίους) ι
 τὰ δὲ τέκνα πάντα τῶν πολειτῶν παιδεύ-
 25 εἰ τε καὶ τρέφει, ἔτεσιν μὲν ις αὐτὸς ἀνα-
 δεξάμενος τὴν φροντίδα, μετὰ ταῦτα δὲ
 κτήσεις καὶ ἀργύρια ἀναθεῖς τῇ πόλει σὺν
 ἐνιαυτοῦ προενθήκηι, ὥστε ἐκ τῆς προσόδου
 εἰς αἰῶνα τὴν χάριν αὐτοῦ φυλάσσεσθαι·
 30 δίδωσιν δὲ καὶ κηδευτικὸν τοῖς βιώσασιν,
 ἐκδίδωσιν δὲ καὶ τὰς πενιχρὰς παρθένους,
 τρέφει δὲ καὶ τοὺς πενομένους.
 τὰς στοὰς τὰς τε ἀπλᾶς καὶ τὰς διπλᾶς τοῦ ἱεροῦ
 τῆς Λητοῦς ἐμπρησθείσας καὶ τὸ Καισάρει-
 35 ον ἀποκαταστήσας ἐκ τῶν ιδίων καὶ κα-
 θιερῶν τὰ ἔργα ἔδωκεν
 τῇ μὲν βουλῇ καὶ γερουσίαι [κ]αὶ τοῖς
 σιτομετρομένοις ἀν[{αν}δράσ]ιν {ἀνδράσιν} , α
 τοῖς δὲ λοιποῖς πολεῖται[ς κ]αὶ
 40 μετοίκους ἀνὰ (δραχμὰς) ι.
 τόκους δὲ ἀνῆκεν καὶ ἀρχαῖα
 ἐχαρίσατο εἰς μ(υριάδας) μ'.

“Hediyeler verdi.

Lykialıların *Koinon* 'una 250 bin, tapınakta Kaisareion Halkı'na 30 bin,

Ksanthosluların *gerousia* 'sına 10 bin, Helene'ye 30 bin üzerinde, kadınlar hamamına 10 bin, tapınak işlerine 125 bin (yarım), *gymnasion* 'a ve hamamına 45 bin (yarım) ve de agoraya 30 bin bağışlamış, hepsi 250 bin (etmiş). Pataralıların liman yakınlarındaki çift koridorlu stoasına 40 bin, *sitometrios* 'a 10 bin, ulusal şenliğe 22 bin, hepsine 72 bin (bağışlamış). Myralıların *gymnasion* 'un sütunlu galerisine ve onun desenli (yapısı) ve çatlakları için 56 bin, Tlosluların hamamına 30 bin, agoraya 50 bin, hepsi için 80 bin

(bağışlamış), Lykia kenti boyunca bütün meclis üyelerine 10 *drahma*'nın üzerinde, bütün vatandaşların çocuklarını besleyen ve eğiten her Ksanthosluya 10 *modius* ölçüsünde tahıl, mülkünü ve gümüş sikkelerini yıllık kârıyla birlikte kente adayan, yaşamı boyunca refahından ziyade iyiliği gözettiği için yaşamdan göçenler için cenaze töreni düzenledi ve yoksul genç kızları evlendirdi, fakirleri besledi. Letoon Tapınağı'nda yakılan yalın ve çift katlı *stoa* 'ları ve kendi kesesinden *caisereon*'u restore etti ve de kutsal işler yaptı. *Boule*, *gerousia* ve *sitometroumenos*'lara bin *drahma*, geri kalan vatandaşlara ve *metoikos* 'lara ise 10 *drahma* üzerinde (para bağışladı), soyunu destekledi ve önceden beri 400 bin *denarii* (vereceğine dair) söz verdi.”

Kat. No. 16

Sarımsı kireçtaşı bir steldir. Yazıtta bir süsleme yer almaktadır. Stelin sol üst kısmında bir taç kabartma oyuğundan bahsedilmektedir.

Buluntu Yeri: Ksanthos — Letoon

Env. No.: 6240.

Ölçüleri: Yü.: 0.23 cm; Gen.: 0.23 cm; Kal.: 0.075 cm; **Harf Yü.:** 10-11 mm.

Çizgi Aralığı: 5 mm.

Yayımlandığı Yer: Gauthier 1996: 27.

1 ἀγαθῆι [τύχηι].

ἐπὶ ἱερέως Ὀροντοδ[άτου τοῦ — — —8-9— — —]

μηνὸς Γορπιαίου[υ ., ἔδοξεν Κανδυ]-

βέων τοῖς νέοις[ς καὶ τῶι γυμνα]-

5 σιάρχῳ Θεογέ[νεϊ· ἐπειδὴ —3-4—]

ων Χερσαίου Τ[λωεὺς ἀνὴρ καλὸ]-

ς κάγαθὸς ὦν δι[ατελεῖ καὶ εὖνους]

εἰς τὸ κοινὸν σύστη[μα τῶν νέων καὶ νῦν]

[βο]υλόμενος αὐξῆσαι τ[ὰ τῶν νέων καὶ εἰς]

10 [τὴν ἐ]ξ ἀρχῆς ἀποκατασ[τῆσαι διάθεσιν]

[ἐπαγγελί]αμενος Τ— — — — — — — —]

“ İyi Talihle! *Gorpiaios* Ayında, (?) *Orontodates*'un başrahipliği sırasında *gymnasiarkhos* olan *Theogenes* ve *Kandybalılar* için kararı sundular: Madem ki (3-4 satır okunamıyor) iyi yetişmiş *Tloslu Khersaios*'un oğlu (?) sonsuz beyefendiliğiyle ve gençlerin

birliğine karşı sadakatiyle, gençlerin birliğinin gelişimini istemesi ve baştan beri (birliğin) yönetimini düzenlemesi(nden dolayı ---- onurlandırıldı.)”

Str. 5-6: -ων ile biten kelime şüphesiz onurlandırılan kişinin adıdır. Ksersaios onurlandırılan kişinin babasını işaret etmektedir.

Kat. No.: 17

Bahçe duvarına monte bir şekilde bulunmuştur.

Buluntu Yeri: Ksanthos

Yayımlandığı Yer: TAM II 284; IGR III 621.

1 Μ(ἄρκον) Αὐρ(ήλιον) Εὐέλθοντα Ἀλε-

ξάνδρου β' Ξάνθιον Λυ-

κίων τὸ κοινὸν ἐτείμησεν

χρυσῷ στεφάνῳ καὶ εἰκόνι

5 χαλκῇ, ἀρχιφυλακήσαντα

ἐπεικῶς, ἱερασάμενον

τῷ ἔθνει καὶ τῶν Σεβα-

στῶν μετὰ ἐπιδόσεων,

γραμματεύσαντα, γυ-

10 μνασιαρχήσαντα γ', τ[ει]-

μηθέντα ἐν τῷ ἔθνει ..],

ἀγωνοθετήσαντα ..[καὶ ὁ]-

[πὲρ] τῶν υἱῶν ἀρχιφυ[λακί]-

[α]ν, ὑποφυλακίαν, [ἱεραι]-

15 [ωσ]ύνας γ' τῷ ἔθνει[ι, γραμ?]-

[μ]ατείας δύο, πρ[υτανεί]-

[α]ς β', ἱεραιωσύν[ην Σεβα]-

[σ]τῶν, ἀγωνοθεσ[ίας . ' καὶ]

[κοιν?]] ἢ δύο, πρεσβε[ίας δύο?]

20 [προ]ϊκα ἰς Ῥώμ<ην> [ἰς τὸν]

[θιό]τατον Αὐτ[οκράτορα Σ ε]-

[βασ]τόν, γυμ[νασιαρχίας]

[ἀφειδῶς τελέσαντα κτλ.]

“Lykia Birliği, dürüst bir şekilde *arkhiphylaks*’lık yapmış, halkı için imparator rahipliğini başlılarıyla birlikte yürütmüş, yazmanlık yapmış, üç kez *gymnasiarkhos*’luk yapmış, halk arasında onurlandırılmış, *agonothetes*’lik yapmış, oğulları adına da *arkhiphylaks*’lık, *hypophylaks*’lık, üç kez ulusuna rahiplik yapmış, iki kez yazmanlık yapmış, iki kez *prytan*’lık yapmış, iki kez para almaksızın Roma’ya ve en kutsal imparator Augustus’a elçi olarak gitmiş, *gymnasiarkhos*’luk (görevlerini) cömertçe tamamlamış olan Aleksandros II’nin oğlu Ksanthos’lu Marcus Aurelius Euelthon’u altın bir taç ve bronz bir heykelle onurlandırdı.”

Kat. No.: 18

Temel dikdörtgen bir taştır.

Ölçüleri: Yükl.: 1.14 cm; **Gen.:** 0.48 cm; üst noktası ve alt tabanı kırık haldedir.

Darbelerle aşınmıştır. Kale duvarının üst noktasında bulunmuştur. **Harf Yükl.:** 0.035 cm.

Buluntu Yeri: Ksanthos

Yayımlandığı Yer: TAM II 294.

[— — — — —]

1 [ί]ερασάμεν[ος πατρώ]-

ου θεοῦ Ξάνθου, γυ-

μνασιαρχήσας τῆς

σεμνοτάτης γερου-

5 σίας, τελέσας δὲ καὶ

ἐτέρας πλείονας πο-

λειτικὰς ἀρχάς, τῇ

πατρίδι τὸν ἀνδρι-

άντα κατὰ τὰ ἐψη-

10 φισμένα ἐκ τῶν ιδί-

ων ἀνέστησα. ̐ ̐

“Ksanthos’un yerel tanrısının rahipliğini yapan, son derece seçkin *gerousia*’nın *gymnasiarkhos*’u olan, diğer birçok memuriyeti (tamamlayan), vatan için kararname uyarınca heykeli (ben) kendi imkanlarımla (masraflarını kendim karşılamak suretiyle) diktim.”

Kat. No.: 19

Temel dikdörtgen kalker bir taştır.

Yük.: 1.04 cm. **Kalınlık:** 0,50 cm. **Gen.:** 0,57 cm. (En üst kısım 0,55 cm.) üst kısmı kırık durumda, alt kısmı ise toprağa gizlenmiştir. Taşın üzerindeki ayak izi boşlukları kaidenin üzerinde heykel durduğunu göstermektedir.

Harf Yük.: 0.025 - 0.03 cm.

Buluntu Yeri: Letoon

Yayımlandığı Yer: TAM II 496; IGR III 605.

1 [Εὐ]κλείδην τρις τοῦ Ἀπολλωνίου
 Ξάνθιον, ἄνδρα ἔνδοξον ἐκ προγό-
 νων, βουλευτήν, ἄρξαντα τῇ πατρίδι
 ἀγορανομίαν πόλεως · πρυτανεύσα[ν]-
 5 τα β καὶ ἐν ἔθν[ι]κῇ πανηγύρει · γυμνασι-
 ἀρχήσαντα τῶν νέων β · ἀγωνοθετή-
 σαντα β τῶν πατρῶ<ω>ν θεῶν μεγίστην
 καὶ ἐπώνυμον ἀρχήν, τειμηθέντα καὶ ὑπὸ
 τῶν ἱερῶν ξυστικῆς τε καὶ θυμελικῆς συν-
 10 ὁδῶν εἰκόνι τε γραπτῇ καὶ ἀνδριάντος
 ἀναστάσει · ἱερατεύσαντα καὶ ταμιεύσαν-
 τα τῶν πατρῶων θεῶν · ταμεία πόλε-
 ως · ἐργεπιστατήσαντα τοῦ ἐν πόλει γυ-
 μνασίου · καὶ βωμοῦ χαλκέου τῶν πατρῶ-
 15 ῶν θεῶν, τελέσαντα δὲ καὶ τὰς λοιπὰς λει-
 τουργίας καὶ ὑπὲρ τῶν ἐγγόνων,
 Ξανθίων τῆς μητροπόλεως τοῦ Λυ-
 κίων ἔθνους ἢ βουλῇ καὶ ὁ δῆμος ἐτεί-
 μησεν τῷ ἀνδριάντι ἐπὶ τῇ τοῦ βίου αἰ-
 20 δήμονι καὶ κοσμίῳ ἀναστροφῇ καὶ
 ἐφ' αἷς ἐτέλεσεν προγεγραμ-
 μέναις φιλοτείμως ἀρχαῖς,
 τὸν δὲ ἀνδριάντα ἀνεδέ-
 <ξ>ατο ἐκ τῶν ιδίων ἀναστή-
 25 σειν.

“Atalarından beri ünlü bir adam, vatanı için kentin *agoranomos*’luğunu yapmış olan, iki kez *prytan*’lık ve ulusal bayramda iki kez gençlerin *gymnasiarkhos*’luğunu yapmış, vatan tanrıları (adına düzenlenen oyunlarda) *agonothetes*’lik yapmış olan ve en kapsamlı (büyük) *eponym* memuriyeti (üstlenmiş), *thymelik* ve *kysistik* dernekler tarafından bir *eikon* ve heykelle onurlandırılmış olan, vatan tanrılarının rahipliğini ve haznedarlığını yapmış, kentteki *gymnasion*’da yöneticilik yapmış, kudretli tanrılar için bronz bir sunak (yaptırmış), ve geri kalan *leitourgia*’ları tamamlamış, gelecek nesiller için (hizmetlerinden dolayı) Lykia metropolisi Ksanthosluların *boule* ve *demos*’u, yaşamı boyunca ılımlı ve tevazu sahibi davranışından ve yukarıda yazılan memuriyetleri cömertçe yerine getirmesinden dolayı Apollonius oğlu Ksanthoslu üçüncü Eukleides’i heykel ile onurlandırıldı. Heykel kendi kesesinden dikilerek sergilendi.”

Kat. No.:20

Gri kireçtaşı bir steldir ve dört parça olarak bulunmuştur.

Ölçüleri: **Yük.:** 0,63 cm; **Gen.:** 0,37 cm; (Stel üstten ve alt köşesinden kırık durumdadır.) **Harf Yük.:** 9 mm (yuvarlak harfler 5-6 mm), **Çizgi Aralığı.:** 4 mm.

Buluntu Yeri: Ksanthos – Letoon

Yazıtın Tarihi: İ.S 196/7

Env. No.: 6164 a ve 6226 b.

Yayımlandığı Yer: Gauthier 1996: 2-3.

- 1 [βασιλευόν]των Ἀντιόχου καὶ Ἀντιόχου τοῦ υἱοῦ, vac.
 [(ἔτους) ςιρ' vac. μ]ηνὸς Γορπείου, vac. ἐπ' ἀρχιερέως Νικάνορος,
 [ἐν δὲ Ξάνθ]ωι ἐφ' ἱερέως τῶν μὲν βασιλέων Πρασί-
 δου [τοῦ Νικ]οστράτου, πρὸ πόλεως δὲ Τληπολέμου
 5 τοῦ Ἀρ[ταπ]άτου, vac. ἔδοξεν Ξαγθίων τοῖς νέοις· ἐπει-
 δὴ Λύσων Δημοσθένου, πολιτευόμενος ὥς καθή-
 κει τοῖς καλοῖς καὶ ἀγαθοῖς ἀνδράσιν, καὶ πολλὰς
 ἀποδείξεις τῆς τε πρὸς τὴν πόλιν εὐνοίας καὶ
 τοὺς νέους πεποίηται ἐν τοῖς ἀναγκαιοτάτοις και-
 10 ροῖς ἀξίως αὐτοῦ τε καὶ τῆς τῶν προγόνων ἀνα-
 στροφῆς, ὧν ἕνεκεν καὶ ὑπὸ τῆς πόλεως τιμᾶται
 ταῖς ἀρμοζούσαις [τ]ιμαῖς, vac. αἰρεθείς τε γυμνασί-
 αρχος τῆς τε περὶ τὸ γυμνάσιον ἐπιμελείας

καὶ κατασκευῆς προέστη μετὰ πάσης ἐκτενεΐ-

15 ας καὶ πολλὰ τῶν ιδίων εἰσανηλώσας ἐκόσμη-
σεν, προαιρούμενος οὐ μόνον τοῖς ἐν τῷ πολιτεύ-
ματι πεπραγμένοις αὐτῷ καλοῖς καὶ ἐνδόξοις ἀκό-
λουθος φαίνεσθαι[ι], ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐξ ἡμῶν ἐπιγίνο-
μένοις ὑπόμνημα καταλιπεῖν ἧς ἔσχεν αἰρέσε-

20 ως πρὸς τὰ τῇ πατρίδι συμφέροντα καὶ τοὺς νέ-
ους, ὅθεν καὶ ἡμεῖ[ς, ἐ]πιγινόντες τήν τε ἐν τοῖς ἐ-
πάνω χρόνοις περ[ὶ α]ὐτὸν καλοκἀγαθίαν καὶ τὸν [ἐ]-
νεστῶτα καιρὸν θε[ωρο]ῦντες προσδε[ό]μενον ἀν-
δρὸς ἀξίου καὶ δυνα[μέν]ου [δι]εξαγαγεῖν ἀνεγκλή-

25 τως τὴν κατὰ τὸ γυ[μνάσιον] ἀρχήν, παρεκαλέσαμε[ν]
αὐτὸν καὶ εἰς τ[ὸν ἐ]χόμενον ἐνιαυτὸν παρασχεῖσ-
θαι τὴν χρεία[ν, κ]αὶ ἐπιδόντος αὐτοῦ προθύμως εἰ-
[λόμεθα αὐτὸν γ]υμνασίαρχον· ἐπὶ οὖν ἐμ πᾶσιν
[τοῖς συμφέρου]σιν τῇ τε πόλει καὶ τοῖς νέοις ὁμοί-

30 [ως τὴν αὐτὴν] προθυμίαν ἔχων οὐθενὸς ἀφίστα-
[ται τῶν χρησί]μων, vac. ἀγαθῇ τύχῃ δεδόχθαι ἐπαιné-
[σαι Λύσωνα Δη]μοσθένου ἀρετῆς ἔνεκεν καὶ εὐνοί-
[ας ἧς ἔχων διατ]ελεῖ πρὸς τε τὴν πατρίδα καὶ τοὺς
[νέους καὶ τὰ τῶ]ν βασιλέων πράγματα· vac. τιμῆσαι δὲ

35 [αὐτὸν καὶ εἰκ]όνι χαλκῇ καὶ ἀναθεῖναι αὐτὴν ἐν τῷ
[γυμνασίῳ] ἐν τῷ ἐπιφανεστάτῳ τόπῳ, ἐπιγρά-
[ψαι δὲ καὶ τὴν] ἐπιγραφὴν τήνδε· vac. Ξανθίων οἱ νέοι vac. vac.
[Λύσωνα Δη]μοσθένου γυμνασιάρχῆσαντα ἐφ' ἔτη
[δύο ἀρετῆ]ς ἔνεκεν καὶ εὐνοίας τῆς εἰς αὐτοὺς

40 [καὶ τὴν πό]λιν· vac. ιδρύσασθαι δὲ καὶ βωμοὺς δύο ἐν
[τῷ ἐπιφανε]στάτῳ τόπῳ τοῦ γυμνασίου, τὸ μὲν
[τοῦ Διὸς τοῦ Σ]ωτῆρος, τὸν δὲ ἄλλον τοῦ Λύσωνος vac.
[— — — — —], ἐφ' ὧν θύσει Λύσων τε ἕως ἂν ζῇ ἢ ἄλ-
[λος ἀντ' αὐτ]οῦ τῷ Δί, τὸν δὲ ἕτερον ὁ κατ' ἐνιαυτὸν

45 [αἰρούμενο]ς γυμνασίαρχος, παριστάντων τοῦ τε
[κοινοῦ τῶν ν]έων καὶ τοῦ γυμνασιάρχου ἀπὸ τῆς
[— — — — —] ΤΩ.[β]οὺς τριετ[εῖ]ς [δύο — — —][— — —]

“Antiokhos ve oğlunun krallıkları sırasında, 116 yılının Gorpaios Ayında Nikanor’un başrahip olduğu sırada, Ksanthos’ta Nikostratos’un oğlu Prasidas’ın kralların baş rahipliğini yaptığı sırada, şehrin önde gelen rahibi Artapates’in oğlu Tlepolemos, [---] Ksanthoslu gençler karar aldılar: Madem ki Demosthenes’in oğlu Lyson, pek çok yararlı şeylere ve iyi insanlara hizmet etmiş, kente gösterdiği çabalardan ve gençler için yaptıklarından, zor zamanlarda erdemli bir şekilde onun ve atalarının davranışlarından dolayı, uygun onurlarla kent tarafından onurlandırıldı. *Gymnasion*’un bakımı için seçilerek *gymnasiarkhos* ’luk yapan ve bütün gayretiyle inşaatını yapan ve büyük kısmını kendi kesesinden harcama yaparak düzenleyen, sadece seçilmekle kalmamış bütün memuriyetlerde de iyi ve şanlı bir şekilde üstesinden gelmesi ve izinden gidilebilir görünmesi, aynı zamanda bizden sonraki nesillere örnek davranış biçimini miras bırakması, kent ve gençlere katkıları için, biz eski zamanlarda onun asaletine tanık olarak ve onun yararlı faaliyetlerine bakarak rağbet gören değerli ve muktedir bir adamın şikayet etmeksizin *gymnasiarkhos* ’luğunu yapmasından dolayı, onu işi devir alması için çağırdık. O halde bütün katkıda bulunduğu şeylerde gençler ve kent için aynı şevkle yararlı şeyler yaptığı için ve bir yıl boyunca (oylamayla) seçerek gönül rahatlığıyla (istekle) ona *gymnasiarkhos* ’luğu verdik. İyi talihle; Demosthenes’in oğlunun erdeminden dolayı övgüye layık görülmesi, kralın işlerinde hem kente hem de gençlere karşı sonsuz iyi niyeti için (övgüye layıktır.) Onu onurlandırmak için bronz büstü *gymnasion* ’da görünebilir bir yere dikilecek ve taşın üstünde şunlar yazacaktır; Ksanthoslu gençler *gymnasiarkhos* ’luk yapan Demosthenes’in oğlu Lyson’u iki yıldaki erdeminden dolayı ve kente iyi niyetinden dolayı *gymnasion* ’un görünen bir bölgesinde iki adet sunak inşa edilmesine, Zeus Soter adına ve diğeri de Lyson adına, [— — —] birinde Lyson Zeus’a canlı bir kurban verirken, diğesinde yıllık *gymnasiarkhos* olarak seçilen o (olacak). Koinon gençleri yan yana (sunakları) inşa ederek, *gymnasiarkhos* ’un [-----]— —][— — —]”

Str. 2: $\varsigma\iota\prime$ tersten yazılmıştır, $\varsigma' = 6$, $\iota' = 10$, $\rho' = 100$ buradaki tarih 116 yılına tarihlenmektedir. Yıl 116, yani 197/6. Şehir tarafından atanan ‘kralların rahibi’ ilk *eponym* olarak belirtilmiştir ve adı resmi belgelerde ve sözleşmelerde geçmiştir. Onurlandırma da 197/6 yılından itibaren olmalıdır. Bu nedenle 1. yıl başında, *Seleukos Erası*’na göre 116 olması gerekir.

Str. 15-16: (κοσμεῖν) Bu fiil ile dekorasyon yaptırdığını belirtmektedir. *Gymnasion* ’un pek çeşitli olduğunu bilmekteyiz. Bu yapıda yarışmaya çıkmadan önce sürülen yağ odaları, güreş odaları, banyo ve portiko bulunmaktaydı.¹⁶⁹

¹⁶⁹Quass, 1993: 206-208.

Str. 42, 44: Zeus Soter kültünün kentte var olduğunu kanıtlamış olmaktadır.

3.1.7. Lydai

Kat. No. 21

Buluntu Yeri: Lydai

Ölçüleri: **Yük.:** 1.45 cm; **Gen.:** 1.10 cm; **Kal.:** 0.88 cm; **Harf Yük.:** 0.02 cm.

Yayımlandığı Yer: TAM II 130.

1   Λεοντομένην Ἀπολλωνίδου
 Ἀρυμαξέα
 ἱερατεύσαντα Ἀπόλλωνος καὶ Διὸς καὶ θεῶν ἀγροτέρων
 καὶ Διοσκόρων καὶ Πανὸς καὶ γυμνασιαρχήσαντα καὶ
 5   πρυτανεύσαντα δις καὶ γραμματεύσαντα βουλῆς καὶ
 τοῦ δήμου, κατασκευάσαντα δὲ καὶ ποτήριον ἀργύρεον
 τῇ πόλει ἐξ ιδίου, ἔϛ τὸν καὶ γενόμενον γεραιὸν διὰ βίου,
 Τειμαγόρας β καθ' (υἱοθεσίαν) δὲ Ἀγρεοφῶντος καὶ Λεοντο-
 μένου Ἀρυμαξεὺς τὸν ἑατοῦ πατρῶον, κατὰ δὲ
 10   τὴν υἱοθεσίαν πατέρα
 θεοῖς.

“Agreophon ve Leontomenes’in üvey oğulları Arymaksalı Teimagoras oğlu Teimagoras kendisinin *patronus*’u ve üvey babası olan, Apollon, Zeus, Theoi Agrioi, Dioskourlar ve Pan’ın rahipliği yapmış, *gymnasiarkhos*’luk, iki kez *prytan*’lık ve *boule* ile *demos*’un yazmanlığını yapmış, kendi kesesinden kente gümüş bir kap (çanağı) sağlamış¹⁷⁰, yaşam boyu Yaşlılar (Meclisi üyesi) olmuş, Apollonides oğlu Arymaksa’lı Leontomenes’i tanrılar için (onurlandırdı.)”

3.1.8. Patara

Kat. No.: 22

Kireçtaşıdan yapılmış ve iki parçaya ayrılmış bir kaidedir. Kaidenin üst kısmı (1-17 satır) kapı sisteminin doğu kanadında bulunmuş ve bunu büyük metin kaybı olmadan takip eden alt kısım (18-25. Satırlar), güneye doğru çökmüş olan kapı sisteminin kalıntıları altında bulunmuştur. Üst profil şeritleri iyi korunmuştur.

¹⁷⁰Bu kap, tapınaklarda sunuların konması için kullanılmaktadır.

Ölçüler: Yük.: 0.88 cm; **Gen.** 0.65 cm; **Derinlik;** 0.70 cm; **Harf Yük.:** 0.025 cm.

Buluntu Yeri: Patara

Yazıtın Tarihi: İ.S 117-138.

Yayımlandığı Yer: Adak 1996: 130 no. 2.

1   Παταρέων τῆς μητροπό-
λεως τοῦ Λυκίων ἔθνους
ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος καὶ ἡ γε-
ρυσία Κλαυδίαν Ἀνδρονείκου
5   θυγατέρα Ἀνασσαν Παταρίδα, γυ-
ναῖκα Τιβερίου Κλαυδίου Εὐδή-
μου Παταρέως, μεγαλόφρονα
καὶ φιλόπατριν, γένους ἐκ τοῦ
πρώτου, πολλὰ καὶ μεγάλα παρα-
10   σχομένην τῇ πατρίδι ἐν αἷς ἐ-
ποιήσατο εὐεργεσίαις καὶ ἀν[αθή]-
μασιν καὶ αἷς κατέλιπεν ἐ[πιδό]-
σεσιν τοῖς πολεῖταις [καὶ]
γυμνασιαρχίᾳ εἰς ἅπ[αντα]
15   τὸν αἰῶνα, ὥς [διαπρέψαι ἐν]
[τ]αῖς δωρεα[ῖς] μειμησαμένην
[το]ῦ ἀνδρὸς αὐτῆς τὴν μεγαλο-
[φροσύνην· τ]ῇν δὲ [τοῦ ἀνδριάντος]
[ἀνάστα]σιν ἐκύρωσεν ἡ [βουλὴ]
20   [καὶ] ὁ δῆμος γενέσθαι ἀπὸ
[τῶν] προσπεσόντων μ[ετὰ]
[τὴν] θέσιν τοῦ ἐλαίου χρημ[ά]-
[τω]ν διὰ προνοητῶν τῶν [σὺν]
[Τ]ιβερίῳ Κλαυδίῳ Ἐπαφρο[δεί]-
25   [τ]φ κληρονόμων αὐτῆς. vac.

“Pataralıların metropolisi, Lykia halkının *boule*, *demos* ve *gerousia*’sı Andronikos’un kızı Pataralı Claudia Anassa’yı, Pataralı Eudemos Tiberius Claudius’un eşini, gönlü yüce ve vatansever, asil bir soydan gelen, vatanı için pek çok hatırı sayılır olanaklar sağlamış,

hayırseverlik, vatandaşlara ve *gymnasiarkhos*'luğa tüm yaşamı boyunca bağışlar vermiş, kocasının yüce gönüllülüğün peşinden gitmiş, göze çarpacak kadar çok yararlılıkta bulunmuş olan Anassa'yı (onurlandırdı). *Boule* ve *demos*, zeytinyağı satın alındıktan sonra arta kalan paralarla heykelinin dikilmesini uygun gördü.”

3.1.9. Phaselis

Kat. No.: 23

Tiyatroda bulunan dikdörtgen bir kaidedir.

Ölçüler: Yükl.: 0.50 cm; Gen.; 0.56 cm; Kalınlık; 0.64 cm; Harf Yükl.: 0.02 cm.

Buluntu Yeri: Phaselis

Yazıtın Tarihi: Roma İmparatorluk Dönemi

Yayımlandığı Yer: TAM II 1202.

1 Φασηλειτῶν ἡ βουλὴ καὶ
ὁ δῆμος ἐτείμησεν
καὶ ταῖς πέμ[π]ταις τει[μ]αῖ[ς]
[K]ολάλη[μ]ιν Ἐξακέ[στου?],
5 [ἄν]<δ>ρα κ[αλὸ]ν καὶ ἀ[γαθὸν καὶ]
[τοῦ πρ]ώτου τάγμ[ατος τῆς]
[πό]λεως, εἰκοσαπρωτε[ύσαν]-
[τ]α μέχρι τέλους, γυμνασιαρχή-
σαντα, γραμματεύσαντα τῆς [βου]-
10 λῆς καὶ [ἱερα]τεύσαντα καὶ [πρυτα]-
[νεύσα]ντα δῖς, γενόμενον δὲ καὶ
[ἐ]πιμελητὴν γυμνασιαρχ[ίας] καὶ [δη]-
μοσ<ί>ων ἔργων, πάσας τὰς ἀρχὰς
[ἄρξ]αντα φιλοτείμως, ὥ[στε καὶ]
15 καθ' ἐκάστην ἀρχὴν τε[τειμῆσθαι]
τὸν Κολάλημιν ὑπὸ τῆς πόλ[εως]
καὶ ὑπὸ τῆς γερουσίας, τὸν ἔ[κγο]-
[νον] προγόνων ἐνδόξων καὶ ἐ-
κ τοῦ πρώτου τάγματος τ[ῆς]
[πό]λεως, ἀρετῆς ἕνεκεν.

“Phaselis’in *boule* ve *demos*’u, kentin önde gelenlerinden iyi ve adil bir adam olan Eksakestes? oğlu VI. Kolalemis’i erdemi dolayısıyla beş onurla onurlandırdı. Son nefesine kadar *eikosaprotos*’luk yapmış, *gymnasiarkhos*’luk yapmış, *boule*’nin katipliğini, rahipliğini ve iki kez *prytan*’lığını yapmış, *gymnasiarkhos*’luk ve kamu işleri yöneticiliğini yapmış, bütün memuriyetleri sevgiyle yerine getiren, tüm bu idareciliğinden dolayı ve atalarından gelen şanı ve kentin ileri gelenlerinden olması ve de erdeminden dolayı kent ve *gerousia* tarafından onurlandırılması (kararı alındı).”

Kat. No.: 24

Dikdörtgen bir taştır.

Ölçüleri: Gen.: 1.15 cm; **Kalınlık:** 1,23 cm; üst kısmında iki adet iz bulunmaktadır.

Harf Yük.: 0.04 cm.

Buluntu Yeri: Patara

Yazıtın Tarihi: Roma İmparatorluk dönemi

Yayımlandığı Yer: TAM II 415.

1 M(ἄρκος) · Αὐρήλιος Ἀλεξίων ὁ καὶ Ἐ
Βόηθος β γυμνασιαρχήσας
τῶν νέων τῇ γλυκυτάτῃ πα-
τρίδι μετὰ πάσας ἄς ἐτέλεσεν
5 ἀρχὰς ἐκ τῶν ἰδίων ἀνέστησε.

“Marcus Aurelius Aleksion, nam-ı diğer Boetos oğlu Boetos, gençlerin *gymnasiarkhos*’luğunu yapmış pek sevgili şekilde vatani için tamamladığı diğer memuriyetlerle birlikte kendi kesesinden bu (heykeli) diktirdi.”

Aurelius gens isminden dolayı MS 212 sonrasına tarihlendirilmektedir.

Str. 1: Aleksion ismi Bithynia, Ionia ve Bithynia’da da oldukça sık karşılaşılan isimdir.¹⁷¹

3.1.10. Telmessos

Kat. No. 25

Rodos Şövalyeleri tarafından yükseltilmiş sur duvarında eski limanın ve hanın arka tarafında bulunmuştur. Uzun ve çok düzgün harfler barındırmaktadır. Dört fragman aynı yazıta aittir. Yazıt alt kısmından kırık ve kararnamenin son bölümü tam olarak okunamıyor.

¹⁷¹LGPN V/A, 20.

Bölüm bölüm olan fragmanlarda kent uğruna yararlı işler yapmış insanlar onurlandırılmaktadır.

Buluntu Yeri: Telmessos

Ölçüleri: **Yük.:** 2.57 cm; **Gen.:** 1 cm; **Kal.:** 0.45 cm.

Yayımlandığı Yer: Berard 1890, 3.

I.1 [Λυκίων τ]ὸ κοινὸν ἐτείμησεν [ταῖς τρίταις] τειμαῖς
[Φίλιππο]ν Κλεάρχου τοῦ Τλ[ηπολέμου] τοῦ Φιλώ-
[του Τελ]μησσέα, πολιτευόμενον δὲ καὶ ἐν ταῖς
[κα]τὰ Λυκίαν πόλεσι πάσαις, τὸν ἀρχιερέα τῶν Σε-
5 [βας]τῶν, τὸν δὲ αὐτὸν καὶ γραμματέα Λυκίων τοῦ
[κοι]νοῦ, δι' ᾧς ἐτέλεσεν μεγαλοψύχως μονομαχί-
[ας] καὶ θηριομαχίας, καὶ ἀργυρικὰς ἐπιδόσεις καὶ τὰς
[λοιπὰς δαπάνας π]αρεσχημένον καὶ τῇ πατρίδι
[γυ]μνασίου χαρισάμενον καὶ ἀριθμ[ήσαν]τα λε[πτοῦ]
10 [ἀργυ]ρίου μυριάδ[α]ς πέντε καὶ ἑξάκις χειλίας
[πεν]τήκοντα ὀκτὼ δραχμάς.

II.1 Λυκίων τὸ κοινὸν ἐτε[ίμησεν ταῖς]
τρίταις τειμαῖς Ἀρτέμιον τὴν καὶ Ταταν
Μεγασύστου Τελμησσίδα, τὴν ἀρχι-
έριαν τῶν Σεβαστῶν, γυναῖκα
5 Φιλίππου τοῦ Κλεάρχου τοῦ Τλη-
πολέμου τοῦ Φιλώτου Τελμησσέως
[πολι]τευομένου δὲ καὶ ἐν ταῖς κα-
τὰ Λυκίαν πόλεσι πάσαις, κεκοσμη-
μέ<v>ην πάσῃ ἀρετῇ καὶ σωφροσύνῃ.
[— — — — — ἀνέστησε τοὺς]
[ἀνδριάντας σὺν ταῖς βάσεσιν]

1 καὶ τῷ σύνπαν[τι κόσμῳ· ἐὰν δέ τις]
μεταθῇ ἢ μετε[νέγκῃ] τούσδε τοὺς]
Φιλίππου τοῦ Κ[λεάρχου τοῦ Τλη]-
πολέμου τοῦ Φιλώτου ἢ Ἀρ[τεμίου]
5 τῆς καὶ Τατας Με[γ]ασύστου Τελ-

μησέων ἀνδρι[ά]ντας ὤτινι οὖν
 τρόπῳ [ἢ κακῶς] ποιήσῃ ἐν ὧι
 δὴ τ[ινι μέρει?] εἴτε ἄρχων εἴτε
 [ιδιώτης, ...]ν αὐτὸν ὑπὲρ
 10 [...11....]υτος τῷ Λυκίων
 [ἔθνει ..6..]γαθῶς καὶ τὰ χει
 [...8... ἢ ἐκ]κλησία ἐψηφίσατο.

“I:“Lykia Birliği, bütün Lykia kentlerinde hizmet etmiş, imparator başrahibi, Lykia Birliği’nin bizzat yazmanı olan, yüce gönüllü bir şekilde gladyatör savaşları ve hayvan dövüşlerini düzenlemek üzere bağış olarak gümüş para veren, kalan masrafları üstelenen, kente *gymnasion* sözü veren ve elli altı bin (küçük) gümüş para ile altı bin elli sekiz *drakhme* bağışta bulunan Philotas Tlepolemos’un torunu, Klearkhos’un oğlu Telmessoslu Philippos’u üçüncü onurlarla onurlandırdı(lar).

II.; Lykia Birliği, imparatorların başrahibeliğini yapmış, Philotas Tlepolemos’un torunu Klearkhos’un oğlu olan bütün Lykia kentlerinde hizmet etmiş Telmessoslu Philippos’un karısı, Tata olarak da bilinen Megasytes’in kızı, fazilet ve sağduyuyla donanmış, Artemion’u üçüncü onur payeleriyle onurlandırdı. III. Bütün süslemeleri ve temeliyle birlikte heykelleri inşa etti: Madem ki herhangi birisi Telmessoslu Philotas Tlepolemos’un torunu Klearkhos’un oğlu Philippos’un ya da Tata olarak da bilinen Megasytes’in kızı Artemion’un söz konusu heykellerinin yerine başka bir şey dikerse ya da yerini değiştirirse ona kötü bir ceza verilecektir, (ona hem *arkhon* ----) Lykialıların halkı ..... halk meclisi karar kıldı.”

3.1.11. Sidyma

Kat. No. 26

Kilise duvarında bulunmuş kalker bir taştır.

Buluntu Yeri:; Sidyma

Ölçüleri: **Yük.:** 0.57 cm; **Gen;** 1.73 cm; **Kal;** 0.66 cm; **Harf yük;** 0.02 cm.

Yayımlandığı Yer: TAM II 197; IGR. III 596.

1 Διομήδην Λύσωνος Σιδυμέ[α]
 Λύσων Διομήδου τὸν ἑαυτοῦ πατέρα τειμη-
 θέντα ταῖς ὑπογεγραμμέναις τειμαῖς·

Σιδυμέων ὁ δῆμος ἐτείμησεν ταῖς πρώταις
 5 καὶ δευτέ[ρ]αις καὶ τρίταις τειμαῖς Διομή-
 δην Λύσωνος πρυτανεύσαντα δις δαπανη-
 ρῶς καὶ ἱερατεύσαντα τῶν Σεβαστῶν ἐν-
 δόξως καὶ γυμνασιαρχήσαντα φιλοδόξως καὶ
 τελέσαντα πάσας τὰς ἀρχὰς καὶ ἐστιάσαντα τὸν
 10 δῆμον τρίς καὶ πρεσβεύσαντα πρὸς τοὺς Σεβασ-
 τοὺς καὶ πολειτευσάμενον τὰ (sic) πρὸς ὠφελίαν τῆς
 πόλεως καὶ πίστει καὶ δικαιοσύνῃ καὶ ἀρετῇ διενέν-
 καντα.

“Diomedes oğlu Lyson aşağıda kayda geçirilen payelerle onurlandırılmış olan babası Lyson oğlu Sidymalı Diomedes’i (heykelini dikerek onurlandırdı).

Sidyma Halk Meclisi ise, iki kez cömert bir şekilde *prytan*’lık yapmış, şanlı şerefli bir şekilde imparator kültü rahipliğini yapmış, ünsever bir şekilde *gymnasiarkhos*’luk yapmış, bütün memuriyetleri yerine getirmiş, üç defa halka şölen düzenlemiş, İmparatorluk elçiliği yapmış, kentin yararına memuriyet görevleri almış, güven, adalet ve faziletle donanmış Lyson oğlu Diomedes’i birincil, ikincil ve üçüncül onurlarla onurlandırdı.”

Kat. No.: 27

Portikoda bulunmuş, süslemeli tabanı bulunan dikdörtgen biçiminde kalker bir taşır.

Buluntu Yeri: Sidyma

Ölçüleri: Yükl.: 0.55 cm; Gen.: 0.80 cm.

Yayımlandığı Yer: TAM II 200; IGR. III 594.

1 τ[ῆν] ἀ[ξιολογ]ωτάτην νεωκόρον Μαρκίαν
 Αὐρηλίαν Ἀριστοτέλειαν τὴν καὶ Ἀνδρο-
 βιανήν, θυγατέρα τοῦ ἀξιολογωτάτου
 Μ(άρκου) Αὐρ(ηλίου) Ἀντιπατριανοῦ Δημοσθένους
 5 τοῦ καὶ Ἀνδροβίου Σιδυμέως καὶ Ξανθίου,
 γενομένου ὑποφύλακος Λυκίων,
 πρυτάνεως Ξανθίων μητροπόλεως
 τοῦ Λυκίων ἔθνους, τῆς δὲ πα-
 τρίδος ταύτης γραμματέως, γυμνα-
 10 σιάρχου, ἱερέως Σεβαστῶν, κατὰ τὸ

[δόγμα τῆς βουλῆς καὶ τοῦ δήμου?]

[— — — — —]

[— — — — —]

[— — — — —]

“İmparator kültü rahibi, *gymnasiarkhos*, memleketin *grammateus*’luğunu yapmış, Ksanthos metropolisinde *prytan*’lık yapmıştır.

Lykia *hypophylaks*’ı olmuş, Androbios adıyla bilinen Ksanthoslu ve Sidymalı pek saygıdeğer Marcus Aurelius Antipatrianos Demosthenes’in kızı, pek saygıdeğer *neokoros* Androbiane adıyla da bilinen Marcia Aurelia Aristoteleia’ı (onurlandırdılar.)”

Kat. No.: 28

Çift sıra halinde yazılmış kalker dikdörtgen bir taştır.

Buluntu Yeri: Sidyma

Ölçüleri: Yükl.: 0.45 cm; **Gen.:** 1.68 cm.

Yayımlandığı Yer: TAM II 201.

[— — — — —]

[— — — — —]

[...7.. ἄνδρα ἄγα]-

1 θὸν καὶ φιλόδοξον

[.. .6.. ὕ]πάρχοντα

[— — — — —]

[— — — — —]

[— — — — — χορη]-

1 γήσαντα εἰς τὸ γυμνάσιον καὶ βα-

λανεῖον ἔλαιον δωρεάν, ποιησά-

μενον δὲ καὶ ἐπιδόσεις καὶ ἐστι-

ασμοὺς δαψιλεῖς, τὸν ἱερέα διὰ βί-

5 ου τῆς πόλεως ἡμῶν Διονύσου

καὶ δεκάπρωτον.

“-----Dionysos ve kentimizin yaşam boyu rahibi, *dekaprotos*’u, pek çok şölen düzenlemiş, para yardımı yapmış, *gymnasion* masraflarını karşılamış ve banyo odası için

zeytinyağı hediye etmiş, yöneticilik yapmış, iyi ve ünsever bir adam olan filanca kişiyi (onurlandırdı).”

3.1.12. Tlos

Kat. No.: 29

Büyük bir duvarın dibinde bulunmuştur. Forum ve kale arasında duran dört köşeli kalker bir taştır. Üst kısmı bezemelidir.

Ölçüler: Yük.: 1.55 cm; **Gen.:** 0,42 cm; (kapı eşiğinin en üst noktasında görünüyor ve süslemelidir.) **Harf Yük.:** 0.028.

Buluntu Yeri: Tlos

Yayınlandığı Yer: TAM II 552.

1 Ἀπολλώνιος Ἀπολλωνίου τοῦ Νεοπτολέμ[ου ..5.]
γυμνασιαρχήσας καὶ ἀγων[οθετήσας]
καὶ Ἀντιγένης Ἀπολλωνίου Σαρπηδόνιος ὁ ἱερεὺ[ς ...7..
ὑπογυμνασιαρχήσας ἀνέθηκ[αν ...8...]

“Neoptolemos oğlu Apollonios oğlu *gymnasiarkhos*’luk ve *agonothetes*’lik yapmış olan Apollonios ve *hypogymnasiarkhos*’luk yapmış olan rahip Antigenes (bu steli) adadılar.”

3.2. PAMPHYLIA

3.2.1. Attaleia

Kat. No.: 30

Heykel kaidesidir.

Ölçüleri: Yük.: 1.47 cm; **Gen;** 0.60 cm; **Derin.;** 0.57 cm; **Harf yük;** 0.030-0.35 cm.

Buluntu Yeri: Attaleia

Şimdiki Yeri: Antalya Müzesi

Yazıtın Tarihi: İ.S 98-117.

Env. No.: 263.

Yayımlandığı Yer: SEG 17, 584.

1 Λ. Γάουιον Λ. Γαουίου Φρόν-
τωνος υ(ιόν) Φρόντωνα, πρει-
μοπειλάριον λεγ(εῶνος) γ’ Κυρηνα-
ϊκῆς καὶ στρατοπεδάρ-

5 χην λεγ(εῶνος) ιε΄ Ἀπολλιναρί-
 ας πρῶτον καὶ μόνον ἐκ
 τῆς πατρίδος, πατέρα Λ.
 Γαοίου Αἰλιανοῦ ταμίου καὶ
 ἀντιστρατήγου δήμου Ῥωμαί-
 10 ων, πάππον Λ. Γαοίου Κλάρου
 πλατυσήμου, ἵππῳ δημοσί-
 ῳ τετειμημένον ὑπὸ τοῦ Σε-
 βαστοῦ καὶ τειμαῖς ἀριστεί-
 οῖς, ἐνχειρισθέντα ὑπὸ θε-
 15 οῦ Τραϊανοῦ τρισχειλίου οὐ-
 ετρανοῦς λεγεωναρίους ἰς τὸ
 κατοικίσαι Κυρήνην, ἐπηγγελμέ-
 νον αἰώνιον γυμνασιαρχίαν κα-
 τὰ πενταετίαν πρῶτον, ἀρχιε-
 20 ρέα πάντων τῶν Σεβαστῶν ἐπὶ
 τετραετίαν κα[ὶ] ἀγωνοθέτην ἐ-
 κ τῶν ιδίων σκηνικῶν ἀγώνων
 καὶ γυμνικῶν, Λ. Γάουιος Σέ-
 λευκος τὸν ἑαυτοῦ πάτρωνα
 25 καὶ εὐεργέτην.

“ Kendi patronu ve *euergetes* bir adam olan L. Gavius Fronto'nun oğlu, vatanından III. Kyrenaika Lejyonu'na *primipilarius* ve XV. Apollinaria Lejyonu'na *praefectus castrorum* olan ilk ve tek kişi olarak, Roma halkının *quaestor* ve *propraetor*'u Lucius Gavius Aelianus'un babası, senatör Lucius Gavius Clarus'un büyükbabası, imparator tarafından devlet atıyla ve en yüce şereflerle şereflendirilen, İmparator Traianus tarafından askeri görevlerini tamamlayarak, 3000 lejyonerin Kyrene'ye yerleştirilmesi emri verilen, beş yıl süreyle sürekli *gymnasiarkhos*'luk yapan, dört yıl boyunca bütün imparator kültlerinin başrahipliğini yapan, *skenik* ve *gymnik* şenliklere para yardımı yaparak *agonotethes* olan L. Gavius Fronto'yu, L. Gaius Seleucus onurlandırdı.”

Kat. No.: 31

Heykel kaidesinin üst kısmıdır.

Ölçüleri: **Yük.:** 0.64 cm; **Gen;** 0.65 cm; **Derin.;** 0.75 cm; **Harf yük;** 0.035-0.04 cm.

Buluntu Yeri: Attaleia

Şimdiki Yeri: Antalya Müzesi

Yazıtın Tarihi: İ.S 2.yy

Env. No.: 407.

Yayımlandığı Yer: Bean 1958, 32 no.19; SEG 17, 577.

1   ὁ δῆμος ἐτείμησεν

Σέξστον Πάκκιον Οὐα-

λεριανὸν Φλάκκον, ἱερα-

σάμενον θεᾶς Ῥώμης

5   δις καὶ ἀγωνοθετήσαν-

τα τῶν μεγάλων πεντα-

ετηρικῶν Καισαρῶν

ἀγώνων λαμπρῶς καὶ

[φι]λοδόξως καὶ γυμνα-

10   [σια]ρχήσαντα γεραιῶ[v]

— — —

“*Demos*, Tanrıça Roma’nın iki defa rahipliğini yapmış ve beş yılda bir düzenlenen Büyük İmparator Bayramları’nda ünsever ve dinamik bir şekilde *agonothetes*’lik yapmış olan Sextus Paccius Valerianus Flaccus’u onurlandırdı.”

Kat. No.: 32

Kare kaidenin alt parçasıdır.

Ölçüler: **Yük.:** 0.70 cm. **Gen;** 0.67 cm. **Derin.;** 0.67 cm. **Harf yük;** 0.035 cm.

Buluntu Yeri: Attaleia

Şimdiki Yeri: Antalya Müzesi

Yazıtın Tarihi: İ.S 2.yy

Yayımlandığı Yer: Bean 1958, 39 no. 30; SEG 17 no. 588.

[— — — γυμνα]-

[σιαρχήσαντα γεραιῶν]

1   [καὶ ν]έων καὶ παίδων κ[αὶ]

[ἀπ]ολιπόντα κατὰ δια-

θήκας τῇ πόλει ἀγρὸν
 Σιοῦντα καὶ σώματα,
 5 τῆς εἰς τὸν δῆμον εὐ-
 νοίας ἔνεκα.

“Yaşlılar, gençler ve çocukların *gymnasion*'unda (*gymnasiarkhos*'luk yapmış olan), kente kölelerle birlikte Sious adlı tarlayı bağışlamış (filanca kişiyi) halka gösterdiği iyi niyet sebebiyle onurlandırdı.”

Kat. No.: 33

Buluntu Yeri: Attaleia

Yazıtın Tarihi: Roma İmparatorluk Dönemi

Yayımlandığı Yer: SEG 2, 696.

1 ὁ δῆμος ἐτείμησε[ν]
 Καικιλίαν Τέρτυλ[αν]
 ἱερασαμένην Ἰου[λίας]
 Σεβαστῆς καὶ θεᾶ[ς]
 5 ἀρχηγέτιδος Πρώμ[ης]
 καὶ γυμνασιαρχήσα[σαν]
 γεραιῶν καὶ νέων καὶ π[αί]-
 δων, μητέρα Μάρκου
 Καλπουρνίου Προύφο[υ]
 10 ἀνδρὸς στρατηγικ[οῦ],
 σωφροσύνης {σωφροσύνης} ἔνεκα [καὶ]
 τῆς πρὸς τὴν πόλιν
 εὐνοίας.

“Tanrıça Roma’ya ve Iulia Augusta’ya rahiplik yapmış, genç, yaşlı ve çocuklara *gymnasiarkhos*’luk yapmış ve aynı zamanda Vali Marcus Calpurnius Rufus’un annesi olan Caecilia Tertulla’yı erdeminden ve kente iyiliklerinden dolayı *demos* onurlandırdı.”

Kat. No.: 34

Buluntu Yeri: Attaleia

Yazıtın Tarihi: Roma İmparatorluk Dönemi

Yayımlandığı Yer: SEG 17, 575; Bean 1958, 30/1 no.17.

1 — — —

καὶ γυμνασιαρχήσασαν

γεραιῶν καὶ νέων καὶ

παίδων, ἀρετῆς ἕνεκεν.

“ - - - genç, yaşlı ve çocuklara *gymnasiarkhos*’luk yapan filanca kişiyi erdeminden dolayı (onurlandırdı).”

Kat. No.: 35

Buluntu Yeri: Attaleia

Yazıtın Tarihi: Roma İmparatorluk Dönemi

Yayımlandığı Yer: IGR. 3, 783; Lanckoronski 1890, 158 no.8.

— — —

1 [... γυ]μνασιαρχή[σαντα γεραι]-

[ῶν κ]αὶ νεῶν καὶ παίδων καὶ ἀγω-

νοθετήσαντα τοὺς μεγάλους

[ίερ]οὺς ἀγῶνας τῶν Σεβασ-

5 [τείων κοσμ]ίως καὶ ἐνδόξως

[εὐεργεσίας] ἕνεκα.

“-----Gençlerin, yaşlıların ve çocukların *gymnasiarkhos*’luğunu yapmış, Büyük Kutsal İmparator Bayramlarının , *agonothetes*’liğini yapmış filancayı, yardımsever birisi olmasından dolayı (onurlandırdı/onurlandırdılar).”

Kat. No.: 36

Kalker taş kaidedir. Üst tarafından kırık bir vaziyettedir. Duvara monte edilmiştir.

Buluntu Yeri: Attaleia

Şimdiki Yeri: Kesik Minare girişinde sağ taraftaki duvardadır.

Yazıtın Tarihi: Roma İmparatorluk Dönemi

Yayımlandığı Yer: SEG 16, 761; IGR 3, 782.

1 Μ(ᾱρκον) Πλάνκιον Μ(άρκου) υ(ιὸν) Πλατω-

νιανὸν Πρόκλον ἄνδρα κ[α]-

λὸν καὶ ἀγαθὸν γένους ἱερατ[ι]-
 κοῦ γυμνασιαρχικοῦ ἀρχῆ[ς]
 5 κρ...ξαντα τῆς πόλ[εως]
 καὶ εἰρηναρχήσαντα· [τὸν]
 δὲ ἀνδριάντα ἀνέστησ[αν]
 Μ(ἄρκος) Πλάνκιος Πλάτων καὶ
 Α(ῦλου) Τιβ(ερίου) θυγ(άτηρ) Καλπουρνιανή.

“İyi ve dürüst bir adam olan, rahip soyundan gelen *gymnasiarkhos*’luğa başkanlık eden üstelik kentin *eirenarkhes*’liğini üstlenmiş olan Marcus oğlu Plancius Marcus Platonianus Proclus’u, heykelini dikerek Marcus Plancius Platon ve Aulus Tiberius kızı Calpurniane (onurlandırdı).”

Kat. No.: 37

Buluntu Yeri: Attaleia

Yazıtın Tarihi: İ.S 1-3.yy

Yayımlandığı Yer: IGR. 3, 777; Lanckoronski 1890, 158 no.9.

1 [— — — γυμνασιαρχήσαντα γεραιῶν καὶ]
 καὶ γέων καὶ παίδων, ἔπαρχον σπε[ίρας]
 Βρεττανικῆς, χειλιάρχον λεγιῶ[νος ιε΄]
 Ἀπολλιναρίας, ἔπαρχον εἴλης πρ[ώτης]
 5 Δαρδάνων, ἔπαρχον ἔθνους Δρομ[...],
 γένους συνκλητικοῦ, φίλον καὶ ἐ[π]ί[τρο]-
 πον γενόμενον τῶν Σεβαστῶν,
 Τ. Κρεπερήιος Φρόντων τὸν ἐα[υτοῦ]
 πατέρα.

„...gençlerin ve çocukların [*gymnasiarkhos*’luğunu yapan], *Britania cohors*’unun *praefectus*’u, 15. Apollinaria lejyonunun *tribunus militum*’u, Ala I Dardanorum’un *praefectus*’u, Drom[...] *ethnos*’unun *praefectus*’u, senatörler sınıfına mensup bir kişinin soyundan gelen, Augustus’ların dostu ve *procurator*’u olan [Crepereius’u], T. Crepereius Fronto, kendi babasını (onurlandırdı).“

10 [φιλοτειμίαν] ὑπὲρ τῶν ἐπειγόντων τῇ πόλει προθυμότατα ὑπέσ-
 [χετο πρεσβε]ύσειν εἰς Ῥώμην δωρεὰν ὥς ἂν φιλόπατριν καὶ πά-
 [ση ἀρετῇ τῇ]ν ἑαυτοῦ ἐπιδείξας ψυχὴν ἄφειστον καὶ δαψιλῇ· εὐτυ-
 [χῶς τε τῇ πό]λει τὴν ἐπὶ Ῥώμης τελέσας ἐπιδημίαν ἐπανῆλθεν· πρέ-
 [πον δὲ δῆμ]ος ἡγεῖται τοὺς οὕτως ὑπὲρ τῆς πατρίδος σπουδαίως
 15 [πολιτεύοντα]ς ταῖς καταξίους ἀμείβεσθαι τειμαῖς πρὸς τὸ καὶ τοὺς
 [ἄλλους εἰδ]ότας τὰς τῆς πόλεως ἀμοιβαίας χάριτας εἰς τὸ λοιπὸν ζη-
 [λωτὰς τῶν τ]οιούτων ἀνδρῶν γείνεσθαι· τύχῃ ἀγαθῇ· ἔδοξε τῇ βου-
 [λῇ ἐστεφα]νῶσθαι μὲν αὐτὸν χρυσῷ στεφάνῳ ἀριστείῳ, τετειμησθαι
 [δὲ καὶ εἰκόν]ι γραπτῇ ἐν ὄπλῳ ἐπιχρύσῳ καὶ ἀνδριάντι· καὶ τὴν μὲν εἰκόνα
 20 [ἀνατεθῆναι] ἐν τῷ παιδικῷ γυμνασίῳ, ἐπιγραφῆς γενομένης· "ὁ δῆμος ἐ-
 [τείμησεν] Ἀπολλώνιον Λυσιμάχου, ἄνδρα καλὸν καὶ ἀγαθὸν καὶ φι-
 [λόπατριν], πάσῃ τε ἀρετῇ καὶ διὰ προγόνων κεκοσμημένον"· τὸν δὲ
 [ἀνδριάντα] ἀνατεθῆναι ἐν τῷ ἱερῷ τῆς Ἀρτέμιδος κατὰ τὸν ἐπιφανέσ-
 [τατον τόπο]ν· ἐπὶ δὲ τῆς βάσεως ἐπιγραφῆναι τοῦδε τοῦ ψηφίσ[μ]ατος
 25

τὸ ἀντίγραφον

sol — — —

Vasiyetname uyarınca

Lysimakhos'un oğlu Pelopides Pantia adıyla da bilinen filancayı (onurlandırdı.)

sağ — — —

Lysimakhos'un oğlu Apollonides

Asklepiades'in kızı olan eşi Arista'yı

İyi niyetinden

ve tanrılara karşı erdeminden dolayı

(onurlandırdı.)"

“Pergelilerin kararınca; Lysimakhos oğlu Apollonides, yalnız burada değil kent dışında da elçilik görevini Germanicus Caesar yanında (başarıyla) yerine getirdi. Baştan beri imparatorluk hanesine saygılı, tüm vatandaşların gözünde ünsever bir adam, kentin (sorunlarına) her koşulda kulak verdiği için imparatorluk agorasına büyük bir zevkle görüşmeye davet edildi. Saygınlık konusunda onun üstüne çıkılamayacak biri olan, kente yarar konusunda oldukça baskın biri olan, elçilik görevini tamamlamış, Roma'ya hediye

(götürme) konusunda vatansever ve erdemli (davranış gösteren) saygın ve bir ruha sahip biridir.

Talihli bir şekilde Roma'daki görevini tamamlayıp geri döndü. Bu şekilde hızlı bir şekilde halka hizmet ettiği için ve diğer yaşayan tüm insanların bu kıymet faydaları bilmesi için şüphesiz halk bu kişiyi onurlandırmak için liderlik etti.'

İyi Talihle; Meclis, en cesur olana verilen altın bir çelenk ile taçlandırmaya karar verdi. Üst üste bezeli bir alet ve üzeri yazılı bir *eikon* ve heykelle onurlandırıldı ve bu heykel çocuklar *gymnasion*'una işaretli bir şekilde dikildi. Halk, iyi ve güzel bir vatansever olan baştan beri bütün erdemiyle düzenlemeler yapmış Lysimakhos oğlu Apollonides'i onurlandırdı.

Heykel Artemis Tapınağı'nın görülebilecek bir yerine dikilecek, bir adım önüne kararname yazılacaktır.''

Kat. No.: 39

Buluntu Yeri: Perge

Yazıtın Tarihi: İ.S 54-68

Yayımlandığı Yer: IGR 3, 789.

[Γ.] Ἰούλιος Κορν[οῦτος τὸ γυμνάσι]ον κατασκευάσας
[ἀνέθηκεν].

“C. Iulius Cornutus *gymnasion*'u (yaptırdı).”

Kat. No.: 40

Demetrios ve Apollonios kardeşler bir kemer yaptırdılar. Kemerin iki ayağının alt kısımları tekrar inşa ettirilmiştir.

Ölçüler: Yü.: 11.27 m; **Gen.:** 8.45 m; **Derinlik.:** 1,4 m.

Buluntu Yeri: Perge

Yazıtın Tarihi: İ.S 81-84.

Yayımlandığı Yer: IK Perge 56.

Doğu.I.1

θε[ῶι Σεβασ]τῶι

Οὐεσ[πασιανῶι]

II.1

[θ]εῶι Σεβασ[τ]ῶι

Τίτωι [[Ο[— — — —]]]

2 [[Αὐτοκράτορι Καίσαρι Δομιτιανῶι]]

[[Σεβαστῶι ἀρχιερεῖ μεγίστῳ δημαρχικῆς ἐξουσίας τὸ .']]

[[αὐτοκράτορι τὸ ..' ὑπάτωι τὸ ..' πατρὶ πατρίδος σωτῆρι τοῦ κόσμου]]

5 ἱερεὺς τῆς Ἀρτέμιδος καὶ δημιουργὸς καὶ γυμνασίαρχος νέων τε καὶ
γεραιῶν καὶ παίδων

Δημήτριος Ἀπολλωνίου Ἐπικύδρου εὐσεβῆς φιλόκαισαρ καὶ φιλόπατρις πανάρετος
υἱὸς τῆς πόλεως καὶ

Ἀπολλώνιος Ἀπολλωνίου Ἐπικύδ[ρο]υ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἐκ τῶν ἰδίων
[κα]τασκευάσαντες ἀνέ[θηκα]ν καθιερούντων

Γαίου Καριστανί[ου] Φρ[όντω]νος πρεσ[β]ευτοῦ ἀ[ντι]στρατήγου τοῦ
[Αὐ]τοκράτορος [[Δομιτιανοῦ]] καὶ

[Λουκίου Οὐει]ήνου Λόγ[γο]υ
ἐπιτρόπου τοῦ Σεβαστ(οῦ)

10

West.I.1 Σεβαστῇι

Εὐνομίαι

II.1 Σωτῆρι Παμφύλῳι

ἐπηκόῳ Ἀπόλλωνι

III.1 Σωτείραι ἀσύλῳι

Περγαίαι Ἀρτέμιδι

IV.1 εὐ[σεβεῖ φιλοκαίσ]αρι

[[ἱερ[ᾶι νεωκόρ]ῳι]] Πέργῃι

3 ἱερεὺς τῆς Ἀρτέμιδος καὶ δημιουργὸς [κ]αὶ γυμνασίαρχος νέων [τ]ε καὶ
γεραιῶν καὶ παίδων

Δημήτριος Ἀπολλωνίου Ἐπικύδρου εὐσεβῆς φιλόκαισαρ καὶ φιλόπατρις πανάρετος
υἱὸς τῆς πόλεως καὶ

5 Ἀπολλώνιος [Ἀ]πολλωνίου Ἐπικύδρου ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἐκ τῶν ιδίων
κατ[ασκ]εύασαντες ἀνέθηκαν καθιερούντων

Γαίου Καριστιανίου Φρ[ό]ντωνος πρεσβευτοῦ ἀγτιστρατήγο[υ τοῦ] [Ἀύ]τοκράτορος
[[Δομιτιανοῦ]]]]καὶ

Λουκίου
ἐπιτρόπου τοῦ Σεβαστοῦ

Οὐειηνοῦ

Ἀό[γ]γου

“Doğu I.1 Tanrısar Caesar

Vespasianus’a

II.1

Tanrısar Caesar Titus’a

Augustus, *pontifex maximus*, *tribunicia potestas*, İmparator Caesar Domitianus'a, en yüksek İmparator’a, vatanın oğlu, dünyanın kurtarıcısı, genç, yaşlı ve çocukların *gymnasiarkhos*’u, *demiourgos* ve Artemis rahibine izafeten Epikydrös torunu Apollonios'un oğlu Demetrios, erdemli ve sevgi dolu vatansever, çalışkan bir adam, şehrin oğlu sayılan ve kardeşi Epikydrös'un torunu Apollonios'un oğlu Apollonios (bu anıtı), ile birlikte kendi keselerinden ile diktirdi ve bağışladılar. Legatus Augusti Gaius Caristianus Fronto ve Caesar’ın *epitropos*’u Lucius Vilenus.

Batı.I.1 Caesar’a

Eunomia

II.1 İşiten, kurtarıcı Apollon Pamphylos’a

III.1 Kurtarıcı- *asylos*

Perge Artemis’ine

IV.1 Dindar imparator yanlısı

Perge *neokoros*’una

“Genç, yaşlı ve çocukların *gymnasiarkhos*’u, *demiourgos* ve Artemis rahibi, Epikydrös torunu Apollonios'un oğlu Demetrios, erdemli ve sevgi dolu vatansever, çalışkan bir adam, şehrin oğlu sayılan ve kardeşi Epikydrös'un torunu Apollonios'un oğlu Apollonios

(bu anıtı) ile birlikte kendi keselerinden diktirdi ve başışladılar. Legatus Augusti Gaius Caristanius Fronto ve Caesar'ın *epitropos*'u Lucius Vilenus.”

Kat. No.: 41

Ölçüler: Yükl.: (Ana Parça) 0.575 m; 0.22 m; (Sağ Alttaki parça) **Gen.:**0.69 +31 m;

Harf Yükl.: 0,04-0,05 m.

Buluntu Yeri: Perge

Şimdiki Yeri: Perge kazı deposu

Yazıtın Tarihi: İ.S 81-96.

Env. No.: 11.84312 ve 11, 81.518 (yukarıdaki ana parça grubu); 16,82,383 (küçük parça ortada); 13, 79.451 (Sağ alttaki parça). 78.424 (aşağıdaki ortadaki küçük parça).

Yayımlandığı Yer: IK Perge 61.

1 [Γναῖος Ποστ]ούμιος Κορνοῦτος ἀ[ρχιερεὺς]
[τῶν Σεβαστῶ]ν καὶ ἀγωνοθέτης τ[ῶν μεγάλων]
[πενταετηρικῶ]ν Καισαρῶν ἀγώνων ἐκ τῶν ἰ[δίων],
[καὶ ἀγωνοθέτ]ης πενταετηρικ[ῶν ἀ]γώνων Ἀ[ρτεμει]-
5 [σείων Οὐεσπ]ασιανείων, υἱὸς δις δ[ημιουργοῦ γυμ]-
[νασιάρχου τ]ῶν τριῶν γυμνασίων Κοίντου Π[οστου]-
[μίου Κολλεῖν]α Φρόντωνος καὶ ἱερείας τῆς Ἀρτ[έμιδος]
[— — — — —]ης, ἀδελφ[ὸς ἀρχ]ιερέως τῶν Σε[βαστῶν]
[— — — Ποστουμίου — — —]ω[— — —]
10 [— — — — — — — — —]ς φιλ[όκαισαρ καὶ φιλόπατρις],
[πανάρετος, — — —] υἱὸς [τῆς πόλεως τὸ λ]ακω[νι]-
[κὸν — — — — π]ρὸ στ[οᾶς ἀνέθηκε] καὶ καθιέρω[σε]
[καὶ — — — — —]σιν[— — —]λης τοῦ βα-
[λανείου — — —]

“İmparator başrahibi ve *agonothetes*, beş yılda bir düzenlenen Megala Kaisarea Bayramlarını kendi kesesinden düzenlemiş ve ayrıca beş yılda bir düzenlenen Vespasianus onuruna Artemisia Bayramı’nda bayram yöneticiği yapmış, iki kez *demiourgos*’luk yapmış, üç kategoride *gymnasiarkhos* olmuş, Colleina Tribus’undan, Artemis’in rahibi Quintus Postumius Fronto’nun oğlu olan, imparatorsever ve vatansever biri olan, erdemli biri olan, Gnaeus Postumius Cornutus stoa önündeki *lakonikon*’u? (yaptırdı) ve adadı.”

Kat. No.: 42

Kireçtaşıdan yapılmış bir bloğun üst kısmıdır.

Cornutus-Gymnasionu'nun batı tarafındaki girişinin önünde molozun altında yer almaktadır.

Ölçüler: **Yük.:** 0.76 m; **Gen.:** 0.56 m; **Kalınlık:** 0.58 m; **Harf Yük.:** 0,035 m.

Buluntu Yeri: Perge

Yazıtın Tarihi: Roma İmparatorluk Dönemi

Yayımlandığı Yer: IK Perge 179.

1 Τίτον Αἴλιον Αὐρήλ[ιο]ν

Ἀσκληπιάδην, ὀλυμπι-

ονίκην, δημιουργόν, φι-

λότειμον ἐν πολλοῖς,

5 ἄνδρα ἀγαθόν, προγόνων

ἀρχιερέων, δημιουργῶν,

γυμνασιάρχων

ἢ Πεδνηλισσέων πό-

λ[ι]ς τῆς εἰς [α]ὐτὴν προ-

10 [θυμίας ἔνεκεν]

“Olympia oyunları galibi, *demiourgos*, pek çok konuda ünsever biri olan, eskiden beri yönetici, *demiourgos* ve *gymnasiarkhos*’ların soyundan gelen biri olan Titus Aulius Aurelius Asklepiades’i, Pednelissos kenti yüce gönüllü biri olmasından ötürü onurlandırdı.”

Kat. No.: 43

Buluntu Yeri: Perge

Yayımlandığı Yer: CIG 4342b3; IGR 3.794.

frg. a.1

[Πλ]ανκία Μά[γνα], Πλανκίου Οὐάρου καὶ πόλεως θυγάτηρ, δημιου[ρ]γὸς καὶ γυμ[νασίαρχος]

[— — —] Κοκκήια Τι[— — —]

frg. b.1

[— — — διὰ τὴν εἰς τὴν ἐπα]ρχεῖαν εὐεργεσίαν.

“(a.1) *Demiourgos* ve *gymnasiarkhos* olan kentin ve Plancius Varus’un kızı Plancia Magna’yı --- (b.1) eyaletine karşı iyiliklerinden ötürü (onurlandırdılar).”

Kat. No.: 44

Kireçtaşı bir kaidedir.

Ölçüler: **Yük.:** 0,65 m; **Gen.:** 0,85 m; **Kalınlık:** 0,26 m; **Harf Yük.:** 0,02 – 0,025 m.

Buluntu Yeri: Perge

Yazıtın Tarihi: İ.S 2.yy

Yayımlandığı Yer: IK Perge 193; SEG 49,1890.

— — —
 01 [— — — Οὐειβιανὸν Τέρτυλλον(?) — — —]
 02 [— — —]
 1 .ΩΝ.[— — —]
 .ΙΟΝ ΜΟΝΟ[— — —]
 .εἰσιν αὐτῷ ὑπὸ τῷ[ν Σεβαστῶν καὶ ἱερέα τῆς Ἀρ]-
 τέμιδος καὶ δημιουργ[ὸν — — — ἐκδικήσαν]-
 5 τα ὑπὲρ τῆς πατρίδος τὰς περὶ.[— — — δίκας]
 καὶ κατορθώσαντα καὶ ἐν μηδενὶ ἀπρ[όσδεκτον τὸ]
 δαπάνημα λογισάμενον· τῇ πόλει προ[δικήσαντα]
 πολλάκις ἐνδόξως καὶ ἐπωφελῶς ἐπ[ιμεληθέντα]
 καὶ δωρεᾶς λίθων Φρυγίων τῶν χαρισθέν[των ὑπὸ]
 10 θεοῦ Ἀντωνείνου καὶ κατασκευῆς πάντ[ων τῶν]
 περὶ τὸ γυμνάσιον καινουργηθέντων, ἐπιμ[εληθέν]-
 τα καὶ στοᾶς διπλῆς μακέλλου τοῦ πρὸς τῇ μ[εγάλῃ πύ]-
 λῃ, κατασκευάσαντα καὶ σφαιριστήριον ἐν τ[ῷ γυμνα]-
 σίῳ, ἐξ ὧν παρεχώρησεν τῇ πατρίδι πόρω[ν — —]
 15 υῖὸν Τερτύλλου καὶ Οὐειβίας δημιουργῶν εἰ[ερασάμε]-
 γον καὶ τοῖς ἀπὸ τοῦ Μουσείου.
 οἱ ἐπ’ αὐτοῦ ἀρχιερωμένου μαστειγοφ[όροι]

" İmparator kültü ve Artemis'in rahibi, *demiourgos*, vatani için yargıçlık hizmeti vermiş, ücret talep etmeden inşa faaliyetleri gerçekleştirmiş ve hesaplamalar yapmış, kent için

yargıçlık görevini çoğu kez ünsever bir şekilde gerçekleştirmiş ve yardımsever bir şekilde hizmetler gerçekleştirmiş, *gymnasion* alanında üstlenilen tüm yenileme çalışmalarının yanı sıra tanrılaştırılmış Antoninus tarafından bahşedilen/hediye edilen Frig mermerleriyle ilgilenmiştir. Ayrıca Büyük Kapı'nın karşısındaki *macellum*'un çift katlı? stoasının yapımını da denetlemiştir/yapımıyla ilgilenmiştir. Ayrıca *gymnasion*'da *sphairisterion* yaptırmıştır ve bunun gelirini vatanı için kullanılabilir hale getirmiştir. Tüm bu hizmetlerinden dolayı *demiourgos*'lar olan Tertullus ve Vibia'nın barış elçisi oğlu için, *mastiks* taşıyıcıları Vibianus Tertullus'u onurlandırdı.”

Kat. No.: 45

Birkaç parçaya bölünmüş halde duran mermerden kaidelerdir. Güney cephesindeki sütunlu caddenin ortasındaki podyum yapısının hemen doğusunda geçiş yerinde keşfedilmiştir.

Ölçüler: Yük.: 1.27 m; **Gen.:**0.58 m; **Kalınlık:** 0.55; **Harf Yük.:** 0,05 cm.

Buluntu Yeri: Perge

Yazıtın Tarihi: İS 138-161.

Yayımlandığı Yer: IK Perge 182.

[ή βουλῇ]

1 παρ' ἑαυτῆς

Γναῖον Πεδάνι-

ον Σατορνεῖλον

Φιλώτην ὑὸν {υἱὸν}

5 πόλεως δημι-

ουργὸν καὶ γυ-

μνασίαρχον ὑ—

περβαλόμενον

πάντας τοὺς

10 πρὸ αὐτοῦ

δημιουργούς.

“Kent, *demiourgos* ve *gymnasiarkhos* ve tüm *demiourgos*'ları gölgesinde bırakan Gnaeus Pedanius Saturninus Philotes'i onurlandırdı.”

Kat. No.: 46

Güney termal banyolarında bulunan profilli kireçtaşı bir kaidedir. Taban birçok parçadan oluşmaktadır.

Ölçüler: **Yük.:** 1.57 m; **Gen.:** 0.48 m; **Kalınlık:** 0.49; **Harf Yük.:** 0,035 m.

Buluntu Yeri: Perge

Yazıtın Tarihi: İ.S 1-2.yy

Yayımlandığı Yer: IK Perge 257.

1 ἡ βουλὴ παρ'έ[αυ]-
τῆς [{τὸν δεῖνα}—]τ[— —]
ωτ[— — — ἱερέα Ἀρ]-
τ[έμιδος Περγαίας]
5 ἀσύλου κ[αὶ — —]
τον δημ[ιουρ]γὸν
καὶ γ[υμνα]σίαρχον
ΑΥΘ[— — —]ον ἀγο-
ρανόμο[ν — —]. βας-
10 [.]ον κ[αὶ τ]ὸν υἱὸν [πόλεως]
vacat.

“*Boule*, Kutsal Perge’nin Artemis rahibi, *demiourgos*’u ve *gymnasiarkhos*’u -- aynı zamanda *agoranomos*’u, --- kentin oğlunu onurlandırdı.”

Kat. No.: 47

Kireçtaşı bir kaidedir.

Ölçüler: **Yük.:** 0.80 m; **Gen.:** 0.54 m; **Kalınlık:** 0.53 m; **Harf Yük.:** 0,0555 m.

Buluntu Yeri: Perge

Yayımlandığı Yer: IK Perge 14; SEG 38, 1988, no. 1396.

A.frg. 1 — — —
1 τα ζηλωταὶ τῶν ὁμοίων γί-
νωνται· ἀγαθῇ τύχῃ· δεδόχθα[ι]
ἐπηνῆσθαί τε ἐπὶ πᾶσι τοῖς προ-
γεγραμμένοις Στασίαν Βοκίου

5 καὶ τετιμῆσθαι χρυσῶι στεφά-

ναι ἀριστεύει καὶ εἰκόνι χαλκῇ[ι],

ἦν καὶ ἀνασταθῆναι ἐν τῷ ἱερῷ[ι]

τῆς Ἀρτέμιδος κατὰ τὸν ἐπιφα-

νέστατον τόπον καὶ ἐπιγραφῆναι

10 ἐπὶ τῆς βάσεως· "ὁ δῆμος ὁ Περ-

γαίων ἐτίμησε Στασίαν Βοκίου

χρυσῶι στεφάνῳ καὶ εἰκόνι χαλ-

κῇ γενόμενον κατὰ πόλιν στρατη-

γόν." Vac. ὁ δῆμος ἐτίμησε

15 τὸ δεύτερον Στασίαν Βοκίου

ταῖς ὑπογεγραμμέναις τιμαῖς

γυμνασιαρχήσαντα·

ἔδοξε Περγαίων τῇ βουλῇ καὶ τῷ[ι]

δήμῳ· ἐπεὶ Στασίας Βοκίου, ἀνὴρ κ[α]-

20 λὸς καὶ ἀγαθός, ζηλωτὴς ὑπάρχων[ν]

τῶν καλλίστων, ἐν τε ταῖς λοιπαῖς [...]-

αῖς καλῶς ἀνεστραμμένος καὶ [ἐν]

τοῖς ἄλλοις πᾶσιν ἄριστα πολιτευ[όμε]-

νος διατελεῖ, κατασταθεὶς δὲ καὶ γ[υμνα]-

25 σίάρχος ἡγήσατο τοῦ γυμνασίου[υ πρε]-

[π]όντως καὶ τῆς τῶν ἐφήβων καὶ [νέων]

σωφροσύνης προέστη ὡς βέλτ[ιστον]

ἀκόλουθον ἑαυτὸν ἐχ[ι].[— —]

νος ἀξίως ἑαυτοῦ [— —]

— — —

frg. 2 [— — — ἵνα καὶ οἱ]

30 [ἄλλοι] βλέποντες τὸν δ<ῆ>μ[ον τὰς]

πρεπούσας ἀπονέμοντα τιμὰ[ς]

[τ]οῖς ἀρίστοις σπεύδωσιν ἐφάμιλ[λοι]

[γί]νεσθαι τοῖς τοιοῦτοις τῶν ἀνδρ[ῶν]

vacat.

B.frg. 1 — — —

ἀναστραφεῖς ἐν αὐτοῖς ἀνδρε[ί]-

35   ως καὶ ἐπιεικῶς, καὶ ἔσπευκεν
 κατὰ πάντα τὸν δῆμον ἐν εἰ-
 ρήνῃ τε καὶ ἀσφαλείᾳ διατηρῆσαι,
 δι' ἣν αἰτίαν ἐσχηκότος διηνεκῶς
 τοῦ δήμου ἀποδείξεις τῆς τοῦ
 40   ἀνδρὸς ἀρετῆς τε καὶ εὐνοίας καὶ
 φιλαγαθίας ἐπιβάλλει καὶ αὐτῷ τι-
 μῆσαι τὸν ἄνδρα πάλιν ταῖς καθη-
 κούσαις τιμαῖς· ἀγαθῇ τύχῃ·
 ἐπηνῆσθαι Στασίαν Βοκίου ἐπὶ
 45   πᾶσι τοῖς προγεγραμμένοις καὶ
 ἐφ' ἧ ἔχων αἰρέσει διατελεῖ εἰς τὰ
 τοῦ δήμου πράγματα, καὶ ἐστεφα-
 νῶσθαι αὐτὸν χρυσῷ στεφάνῳ
 ἀριστείῳ, τετειμῆσθαι δὲ αὐτὸν
 50   καὶ εἰκόνι χαλκῇ, ἣν καὶ ἀνασταθῆ-
 ναι ἐν τῷ τῆς Ἀρτέμιδος ἱερῷ κατὰ
 [τ]ὸν ἐπιφανέστατον τόπον, καὶ ἐπι-
 [γρ]αφῆναι ἐπὶ τῆς [β]άσεως· "ὁ δῆμος
 [ὁ Π]εργαίων ἐτίμησε Στασίαν Βοκίου
 55   [κα]τασταθέντα ἐπὶ τῆς τηρήσεω[ς]
 [τῆ]ς πόλεως πλεονάκι καὶ τοῦ [δῆ]-
 [μο]υ καὶ τῶν ξένων ἀνδραγα[θί]-
 [ας] ἔνεκεν καὶ ἀρετῆς ἄριστα [πε]-
 [πο]λιτευμέ[νον] χρυσῷ στεφά[νῳ]
 60   [ἀ]ριστείῳ κ[αὶ εἰκό]νι χαλκῇ".

frg. 2

[— — —]λησιν οὐδ[— —]
 [— — —]μενος, ἀλλὰ πολλὰ [— —]
 [— — —]ε καὶ ἀπερ οὐκ ἦν ε[— —]
 [— — —]ν τῶν νέων καὶ ἐφήβων [— —]
 65   [καὶ εἰς] τὴν εὐσχημοσύνην το[ῦ γυμνα]-
 [σίου] τοῖς τε ἀπὸ τῶν μαθημάτων ἀπαρχο]-

μ[έν]οις καὶ καταντῶσιν εἰς τ[ὴν πόλιν]
 φιλαγάθως καὶ πρεπόντως [προσεφέ]-
 ρετο, ἐξ ὧν συνέβαινε τῇ [μὲν πό]-
 70 λει τὴν εὐφημίαν, τοῖς δὲ ἐφήβ[οις καὶ]
 τοῖς νέοις [ο]ὐ τὴν τυχοῦσαν ὠ[φέλειαν]
 περιγίνεσθαι· ὅπως οὖν καὶ ὁ δῆμος
 φαίνεται τοῖς τοιοῦτοις τῶν ἀνδρῶν
 [τὰς πρέπουσας χάριτας ἀποδιδούς]

“İyi talihle! Daha önce bahsedilen tüm bu (işleri yapan) Bokios oğlu Stasias'ın övülmesine ve en cesur kişilere verilen altın bir çelenk ile ve bronz bir *eikon* ile onurlandırılmasına ki bu anıtın Artemis Tapınağı'nda görülebilecek bir yere (konuşlandırılmasına) ve bir adım önüne şunların yazılmasına karar verildi. ‘Pergelilerin Halkı Bokios oğlu Stasias'ı altın bir çelenkle ve bronz bir heykelle komutanlara yaraşır bir şekilde onurlandırdı.’ Halk ikinci kez Bokios oğlu *gymnasiarkhos*'luk yapan Stasias'ı şerefli sözlerle onurlandırdı. Pergelilerin *demos* ve *boule* 'si karar aldı. Mademki Bokios oğlu Stasias iyi ve saygın adam, en iyi yöneticiler arasından gıpta edileni, payına düşen (memuriyetleri) güzel bir şekilde üstesinden gelen ve bütün saygınlığıyla vatandaşlık görevini yerine getiren, kurulan *gymnasion*'a uygun bir şekilde *gymnasiarkhos* olarak liderlik eden, ihtiyatı sebebiyle *ephebos* ve gençlerin takipçisi konumunda duran, -----

Halkın görebileceği yere kurulan onurlandırmaya bakanlar en iyiler için feyz alınacak bir kişi olduğuna (karar verecekler). Görevini cesurca ve sorunsuzca yerine getiren, barış zamanında halka karşı gösterdiği emekten dolayı ve de istikrarlı olarak ilgilenmesi, halka karşı sürekli olarak sorumluluk sahibi olduğunu göstermesinin yanında iyi niyetli ve erdem sahibi bir adam olması, iyilik sever tavırlar sergilemesinden dolayı yeniden onur payelerine layık olarak onurlandırıldı. İyi Talihle! Bokios'un oğlu Stasias yerleştiren bütün sözlerle ve onun için halkın işlerini kendine amaç edinerek onları tamamladığı için ve en cesur insanlara verilen altından bir çelenk ile taçlandırılması, bronz *eikon* ile onurlandırılması, Artemis Tapınağı'nda bir anıt dikerek ve onu görülebilen bir yere koyarak ve bir adım önüne şunları yazmaya karar kılındı. ‘Pergelilerin halkı vatandaşın, yabancıların ve kentin korumalığını hatta daha fazlasını yapan, vatana hizmet eden Bokios oğlu Stasias'ı yiğitliğinden ve üst düzey erdeminden ötürü bronz bir *eikon* ve altın bir çelenk ile onurlandırdı.’ ----

Asil kişi olan, *gymnasion*'da kurban törenlerinde bilgilerinden (yararlanılan) ve kente gösterdiği sevgi dolu ve saygın yaklaşımını sürdüren ve kente hayırlı sözler söyleyerek,

ephebos’lara ve gençlere yardımcı olan, bundan dolayı halk bu tür insanları önemseyip (görüp) görünebilecek şekilde onurlandırmayı inşa ettirdi.”

3.2.3. Side

Kat. No.: 48

Mermerden bir bloktur.

Ölçüler: Yük.: 0.38 m; **Gen.:** 0.80 m; **Harf Yük.:** 0,04 m.

Buluntu Yeri: Side

Yazıtın Tarihi: İ.S 1.yy

Yayımlandığı Yer: IK Side II 44.

1 Τιβέρι[ος .....]ος Μάγ[νος ἱερεὺς]
Θεᾶς [Ῥώμης] καὶ δημιουργ[γός, ἱερεὺς]
Καίσαρο[ς Σ]ε[β]αστοῦ, ἀγωνοθ[έτης τῶν]
πενταετηρικῶν ἀγώνων, ἱε[ρεὺς Διὸς]
5 καὶ γυμνασίαρχος, ἱερεὺς Θ[— — —]
[.....]ος, πρόβουλος [— — —]

“İmparator rahibi, dört yılda bir düzenlenen yarışmalarda *agonothetes* olan, *demiourgos* ve Tanrıça Roma’nın rahibi, Zeus rahibi, *gymnasiarkhos* olan Tiberius Magnus (bu anıtı dikti/diktirdi.)”

Str.1: Side'deki tiyatrodan bir Iulius Magnus'un oturma yazıtları vardır. (no.143,3) Yazıtta adı geçen kişi de ἀγωνοθέτης idi. Her ikisi de büyük olasılıkla aynı kişidir.

Kat. No.: 49

Mermerden bir bloktur. *Demiourgos* Tiberius Iulius Magnus için onurlandırma yazıtıdır.

Ölçüler: Yük.: 0.38 m; **Gen.:**0.80 m; **Harf Yük.:** 0,04 m.

Buluntu Yeri: Side

Yazıtın Tarihi: İ.S 1.yy

Yayımlandığı Yer: IK Side 75.

1 Τιβέρι[ος Ἰούλι]ος Μάγ[νος, ἱερεὺς]
Θεᾶς [Ῥώμης] καὶ δημιουργ[γός, ἀρχιερεὺς]

Καίσαρο[ς Σε]βαστοῦ, ἀγωνοθ[έτης τῶν]
 πενταετηρικῶν ἀγώνων, ἱε[ρεὺς — — —]
 5 καὶ γυμνασίαρχος, ἱερεὺς θ[εοῦ — — —]
 Ἀ[πόλλων]ος, πρόβουλος [— — — — —]

“Tanrıça Roma’nın rahibi ve *demiourgos* olan, İmparator Augustus’un başrahibi olmuş, dört yılda bir yapılan yarışmalarda *agonothetes*’lik yapmış, *gymnasiarkhos*, Tanrı Apollon rahibi, -- Tiberius Iulius Magnus (onurlandırıldı).

Kat. No.: 50

Kireçtaşındandır bir bloktur. Tamamen kırık olduğu için okunamamaktadır.

Ölçüler: Yükl.: 0.49 m; **Gen.:** 0.91 m; **Derinlik:** 0,54; **Harf Yükl.:** 0,025 m.

Buluntu Yeri: Side

Yazıtın Tarihi: Erken Roma İmparatorluk Dönemi

Yayımlandığı Yer: IK Side 103.

[ὁ δῆμος ἐτείμησεν]
 [— — — — —]
 [— — — — —]
 1 [— — — — — ἀρχιερα]-
 [σαμένην κατ]ὰ τετραε-
 [τίαν, ζήσασα]ν κοσμίως
 [καὶ σωφρόνως], θυγατέρα
 5 [— — — — —]εους Ιαν-
 [βει, ἀδελφὴν δ]εκαπρώτου
 [καὶ εἰς τὸν αἰ]ῶνα γυμνα-
 [σίάρχου].
 [τὸν δὲ ἀνδριά]ντα ἀνέ-
 10 [στησεν Κνεις] Τουεους
 [Νέωνος ἢ μήτ]ηρ αὐτῆς
 [φιλοτεκνίας ἔνεκεν].

Sağ [ὁ δῆμος ἐτείμησεν]
 [— — — — —]

[— — — — — δε]-
 1 [κάπρ]ωτον, φιλόπατριν, π[ανά]-
 ρετον καὶ εἰς τὸν αἰῶνα [γυ]-
 μνασίαρχον, κατὰ τετρα[ετί]-
 αν ἀρχιερασάμενον τοῖ[ς Σε]-
 5 βαστοῖς εὐσεβῶς καὶ φιλ[ο]-
 τείμως καὶ ἐπιδόντα τῇ [βου]-
 λῇ ἀργυρίου δηνάρια πε[ντα]-
 κισχίλια.
 τὸν δὲ ἀνδριάντα ἀνέστ[η]-
 10 σεν Κνεις Τουεους Νέ[ω]-
 νος ἡ μήτηρ φιλοτεκνί[ας]
 [ἔνεκεν].

“Dört yıl boyunca rahiplik yapan, yaşadığı zaman boyunca düzenli ve akliselim biri olmasıyla, *dekaprotos* 'lardan ve devamlı *gymnasiarkhos* 'luk yapmış adil biri, Toues kızı, Neon'un torunu, Ianbeis'in oğlu filancanın kızı, öz annesi olan Kneis bir heykelle çocuklarının sevgisini taçlandırdı ve *demos* filanca kişiyi onurlandırdı.”

“*Dekaprotos*, vatansever, erdem timsali ve dört yıl boyunca devamlı olarak *gymnasiarkhos* 'luk görevi yapmış olması, imparatorlara dindar ve cömert bir şekilde rahiplik yapması, meclise beş bin *denaria* bağış yapması, Toues kızı, Neon'un torunu kendi öz annesi Kneis bir heykelle çocuklarının sevgisini taçlandırdı ve *demos* filanca kişiyi onurlandırdı.”

3.3. PISIDIA

3.3.1. Adada

Kat. No.: 51

Buluntu Yeri: Adada

Yazıtın Tarihi: İ.S 238-239.

Yayımlandığı Yer: IGR. 3, 373.

1 ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος
 ἐτείμησεν Βιάνορ[α]
 Ἀντιόχου πρεσβύτε-
 ρον φιλόπατριν, γυ-

5   γυμνασίαρχον, ἀρχιε-
ρέα τῶν Σεβαστῶν,
κτίστην τῆς πόλεω[ς].

“*Boule ve demos*, Yaşlılar Meclisi üyesi, vatansever, *gymnasiarkhos*, imparator rahibi, kentin kurucusu Antiokhos oğlu Bianor’u (onurlandırdı.)”

Kat. No.: 52

Buluntu Yeri: Adada

Yazıtın Tarihi: İ.S 238-239.

Yayımlandığı Yer: IGR. 3, 372.

1   Βιάνορα Ἀντιόχου
πρεσβύτερον,
ἀρχιερέα τῶν Σεβασ-
τῶν, φιλόπατριν,
5   γυμνασίαρχον, ἡ
φαμιλία, τῆς εἰς
αὐτὸν εὐνοίας
χάριν.

“Yaşlılar Meclisi üyesi, imparator rahibi, vatansever, *gymnasiarkhos*, Antiokhos oğlu Bianor’u kendi ailesi iyiliğinden ötürü inayetle (onurlandırdı.)”

3.3.2. Apollonia

Kat. No.: 53

Heykel kaidesidir. Onurlandırma yazıtıdır. (Yazıtın üst kısmına haç oyulmuştur.)

Buluntu Yeri: Apollonia

Yazıtın Tarihi: Roma İmparatorluk Dönemi

Yayımlandığı Yer: SEG 52, 1392.

[— — — — — — — — — — — — — — —]
[— — — — —].[...].1-2.]N..[— — — — —]
[— — — — —]NOM[.1-2.]X.[— — — — —]
[— — — — —]σαρων OZIA[— — — — —]

[— — —]ΣΙΝΤΑ[.1-2.]Τ[— — —]
 5 [— — —].ΝΚΑΙ...[.]ΑΝ.[— — —]
 [.]ΙΝ γυμνάσ[ι]α Ν[— — — —]
 αινως Α[.]ΙΤΑ[.1-2.]ΑΣ[— — —]-
 είας τῶν ΖΩ[.1-2.]ΝΕΜ[— — —]
 καθὼς καὶ ΤΟ[.1-2.]ΤΟΑ.[— — —]
 10 θείως ἐπετρα[.1-2.]ΗΤΥ[— — —]
 ΓΟ[.] ταδε ΚΑΙΚΟΝΤ.[— — —]
 ον ἐπιφανῶς ν μετα[— — —]
 λας αὐτοῦ καὶ ἐνδο[— — —]
 περὶ τὴν πατρίδα [λει]-
 15 τουργίας τε καὶ πρεσ[βεί]-
 ας καὶ ἐν πᾶσι καιροῖς
 [ύ]πέρ τε ἑαυτοῦ καὶ τῶν
 παίδων ἐπιδόσεις [καὶ]
 εὐεργεσίας.

“- - - -(ilk 11 satır okunamıyor) vatani için (yerine getirdiği) *leiturgia*’lardan ve elçilik görevlerinden ve zor zamanlarda o ve çocuklarının (yaptığı) bağışlardan ve iyiliklerinden ötürü (filanca kişi) (onurlandırıldı.)”

3.3.3. Ariassos

Kat. No.: 54

Büyük bir kare levhadır.

Buluntu Yeri: Ariassos

Yazıtın Tarihi: İ.S 238-239

Yayımlandığı Yer: Bérard, 1892, 429 no. 59.

1 γυμνασίαρχον
 Διότιμον Σάμου
 ἐκ χρημάτων ιδίων
 τὸν ἀνδριάντα κ-
 5 [— — —]ν αὐτοῦ
 ἐπὶ ἀρχ[όν]των τῶν περὶ
 Μ. Αὐρ. Κονδιανόν

Διότιμον ἀρχιπρό-
 βουλον· ἐπιμελη-
 10 σαμένου Αὐρ. Ἡρα-
 κλείδου Μεν-
 νέου ἐν ἔτει
 υκζ'.

“Baş *proboulos* M. Aur. Condianus Diotimos’un yanındaki *arkhon*’lar, Samos oğlu *gymnasiarkhos* Diotimos’u kendi mal varlığından heykelini (diktirerek onurlandırdı.) Aur. Herakles Menneas (heykelin dikilmesiyle) ilgilendi 427 yılında”

3.3.4. Etenna

Kat. No.: 55

Kireçtaşından silindirik bir heykel kaidesidir.

Buluntu Yeri: Etenna

Yazıtın Tarihi: İ.S 2. yy (ilk yarısı)

Yayımlandığı Yer: SEG 42, 1214.

[— — —]

[— — —]

[— — —]

1 [— — — ἄνδρα] καλὸν καὶ ἀγα—

θὸν [— — —] καὶ δε[κά]-

πρωτον, ἀρχιερασάμε-

[ν]ον καὶ ἄρξαντα ἐπιστημό[νως]

5 [κ]αὶ γυμνασιαρχήσαντα κ[αὶ]

[πρ]εσβεύσαντα πρὸς θε[ὸν]

Τραιανὸν [— — —] ἀναρ[—]

[— — —] ο[— — —] δεδοκό-

τα ὅλῳ τῷ πλήθει τῆς χώ[ρας].

10 τὸν δὲ ἀνδριάντα ἀνέστη-

σεν Λας ἡ γυνὴ αὐτοῦ φι[λαν]-

δρίας καὶ φιλοστοργί[ας]

[χάριν].

“-----iyi yetişmiş bir kişi olan, *dekaprotos*’luk, baş rahiplik yapmış ve ihtiyatlı bir şekilde yöneticilik yapmış olan, *gymnasiarkhos*’luk yapan, Traianus’a elçilik yapan, *khora*’nın tüm halkına vermiş----- bulunan filanca kişiyi (onurlandırdı). Heykelini ise karısı Las, sevgisi ve eşseverliği nedeniyle diktirdi.”

Kat. No.: 56

Kireçtaşından gri bir heykel kaidesidir. Sağ köşesinde bir taç bulunmaktadır.

Buluntu Yeri: Etenna

Yazıtın Tarihi: Roma İmparatorluk Dönemi

Yayımlandığı Yer: SEG 42, 1215.

1   ἐτείμησεν Βρύονα Ιανγβει
νέον, ἄνδρα γένει καὶ ἀξίᾳ ἐν
τοῖς πρώτοις καταριθμηθέν-
τα καὶ ἐν τῇ ἐπαρχείᾳ διάση-
5   μον γεγονότα, ἀγορανομή-
σαντα πιστῶς καὶ ἀρχιερασά-
μενον τοῖς Σεβαστοῖς εὖσε-
βῶς καὶ γυμνασιαρχήσαντα
ἀφειδῶς καὶ ἄρξαντα ἐνδό-
10   ξως καὶ εἰρηναρχήσαντα ἁ-
γνῶς ἔν τε ἐγδικίαις καὶ πρεσ-
βείαις καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς τῆς
πόλεως χρείαις εὐχρηστον
γεγονότα· τὸν δὲ ἀνδριάντα
15   ἀνέστησεν Οὐῶς Βρύωνος
ἡ μήτηρ μνήμης καὶ φιλο-
στοργίας χάριν.

“---güvenilir bir şekilde *agoranomos*’luk ve imparatorlara dindar bir şekilde baş rahiplik yapmış, *gymnasiarkhos*’luk görevini cömert bir şekilde yerine getiren ve kıymetli bir şekilde yöneticilik, temiz bir biçimde *eirenarkhos*’luk yapmış olan, elçiliklerde, yargıcılık

görevlerinde ve diğer geriye kalan tüm (memuriyetlerde) kent için faydalı biri olmuş Iangbeis Bruon'u oğlu Ouos'u annesi minnet ve şefkatle onurlandırdı.”

Kat. No.: 57

Aurelia Septimiane Nana için bir onurlandırma yazıtıdır.

Buluntu Yeri: Etenna

Yazıtın Tarihi: İ.S 2-3.yy

Yayımlandığı Yer: Lanckoronski 1892, 235 no. 259; Bean 1970, 16 no.1; SEG 42, 1212.

1 [β]ουλῆς καὶ δήμου δόγματι·
[A]ῦ(ρηλίαν) Σεπτιμιανὴν Ναναν ἰέρει-
αν διὰ βίου θεοῦ Δήμητρος τῆς
κατὰ πόλιν, ἐν ταῖς δωρεα[ῖς]
5 γυμνασίαρχον, γυναῖκα [δὲ] Μαι-
κία Τουησιανοῦ νέου τοῦ ἀξιο-
λογωτάτο[υ ἀνδρὸς γυμνα]-
σιάρχῃσαντος δῖς· Αὐρ(ηλία) Κιλλαρα-
μωτιανὴ ..... ἡ μήτηρ τὴν
10 γλυκυτάτην θυγατέρα τειμῆς
καὶ φιλοστοργίας χάριν.

“*Boule* ve *demos* kararınca: Yaşam boyu kent için Tanrıça Demeter rahibi olmuş, (verdiği) hediyelerle birlikte *gymnasiarkhos* olmuş Aurelia Septimiane Nana'yı, iki defa *gymnasiarkhos*'luk yapmış birisi olan genç Maicias Tuesianus'un eşini annesi Aurelia Killaramotiane dünyalar tatlısı kızının anısı ve sevgisi nedeniyle onurlandırdı.”

3.3.5. Kibyra

Kat. No.: 58

Q. Veranius Philagros için yapılan onurlandırma yazıtıdır. Tiyatro diazomasının arka duvarına inşa edilmiş heykel kaidesidir.

Ölçüler: Yükl.: 0.81 cm. Harf Yükl.: 0.02- 0.025 cm.

Buluntu Yeri: Kibyra

Yazıtın Tarihi: İ.S 72-73?

Yayımlandığı Yer: CIG 4380a; IKibyra 42A.

1   [ὁ Κιβ]υρατῶν δῆμος, ἡ Ἐ[πρίου] Πανκράτου φυλὴ ἐτείμησεν
 Κοίντον Οὐηράνιον Τρωΐλου υἱὸν Κλουστουμείν
 Φίλαγρον ἱερέα Ἀρετῆς, γυμνασίαρχον ἐπὶ ἔτη
 δεκάδυο, ᾧ ἐγυμνασιάρχησεν αὐτὸς ζῶν,
 5   ἐχαρίσατο δὲ τῇ πόλει καὶ εἰς τὴν μετὰ ταῦτα
 γυμνασιarchίαν τὴν αἰώνιον μυριάδας δραχμῶν
 Ῥοδίων τεσσαράκοντα, ὥς γυμνασιarchεῖσθαι
 ἐκ τῶν τόκων· ἡ δὲ αἰώνιος γυμνασιarchία ἤρξατο
 ἔτους ἐνάτου τεσσαρακοστοῦ τῆς κτίσεως,
 10   vacat ζῶντος τοῦ Φιλάγρου· vacat
 τοῦ Ῥωμαϊκοῦ δηναρίου ἰσχύοντος ἁσάρια δεκαῆξ
 ἡ Ῥοδία δραχμὴ τούτου τοῦ δηναρίου ἰσχύει ἐνΚιβύραι
 ἁσάρια δέκα, ἐν ᾗ δραχμῇ Ῥοδίαι δέδοται ἡδωρεά.

“Arete’nin rahibi, on iki yıl *gymnasiarkhos*’luk yapan, kente ve doğumundan beri *gymnasiarkhos* olarak seçildiği için daimî *gymnasiarkhos*’luğa 400 bin Rhodos *drahme* bağışlamış, kalıcı *gymnasiarkhos* memuriyetinin başlangıçtan beri kırk dokuzuncu yılında görevi üstlenen, (vac.) Philagros yaşarken, (vac.) Roma *denarii*’si 16 *assaria* ’nın üstündedir, Kibyra’daki Rhodos *drahme*’si ise 10 *assaria* ’dan fazla gelir. Rhodos *drahme*’sı şeklinde hediye verilmiştir. Kibyalıların *demos*’u, Eprius *phyle*’si Kloustoumeina *Tribus*’undan Troilos’un oğlu Quintus Veranius Philagros’u onurlandırdı.”

Kat. No.: 59

Q. Veranius Philagros için yapılan onurlandırma yazıtıdır. Tiyatro diazomasının arka duvarına monte edilmiş heykel kaidesidir.

Ölçüler: Yükl.: 0.81 cm; Harf Yükl.: 0,02-0,025 cm.

Buluntu Yeri: Kibyra

Yazıtın Tarihi: İ.S 72-73?

Yayımlandığı Yer: IK Kibyra 42B.

1   ἡ Πλάτ[ωνος Καλλικ]λέο[υ]ς φυλὴ ἐτείμησεν
 Κοίντον Ο[ὐηράνιο]ν Τρωΐλου υἱὸν Κλουστουμείνα
 Φίλαγρον ἱερέα Ἀρετῆς, γυμνασίαρχον ἐπὶ ἔτη

δεκάδυο, ἃ ἐγυμνασιάρχησεν αὐτὸς ζῶν,
 5 ἐχαρίσατο δὲ τῇ πόλει καὶ εἰς τὴν μετὰ ταῦτα
 γυμνασιarchίαν τὴν αἰώνιον μυριάδας δραχμῶν
 Ῥοδίων τεσσαράκοντα, ὥς γυμνασιarchεῖσθαι
 ἐκ τῶν τόκων· ἡ δὲ αἰώνιος γυμνασιarchία
 ἥρξατο ἔτους ἐνάτου τεσσαρακοστοῦ τῆς
 10 κτίσεως, vacat ζῶντος τοῦ Φιλάγρου·

“Yaşamının on iki yılı *gymnasiarkhos* ’luk yapan, kente (bağış yapmak için) söz veren ve bunun ardından *gymnasiarkhos* ’luk süresi boyunca kente 400 bin *drahme* (bağışlayan), çocukluk yaşlarından beri *gymnasiarkhos* seçilen, *gymnasiarkhos*’luk memuriyetinin kuruluşundan 49 yıl sonra Philagrus’un yaşamı sırasında da (onun tarafından) gerçekleştirilmesi vesilesiyle Platon *phyle*’si Kloustoumeina *Tribusu*’ndan Troilos’un oğlu Arete’nin rahibi Quintus Veranius Philagros’u onurlandırdı.

Kat. No.: 60

Q. Veranius Philagros için yapılan onurlandırma yazıtıdır. Tiyatro diazomasının arka duvarına montelenmiş bir heykel kaidesidir.

Ölçüler: Yük.: 0.81 cm; **Harf Yük.:** 0,02-0,025 cm.

Buluntu Yeri: Kibyra

Yazıtın Tarihi: İ.S 72-73?

Yayımlandığı Yer: Petersen, Luschan 1889, 186, 242-187, 244 (l. 1); IGR IV 915a; IK Kibyra 42C.

1 [( )ῆ Μουσαίου Κάστορος φ]υλὴ ἐτείμησεν
 Κοῖντον Οὐηρ[άνιον Τρωίλ]ου υἱὸν Κλουστουμείνα
 Φίλαγρον [ιέρέα Ἀρ]ετῆς, γυμνασιarchον ἐπὶ ἔτη
 δεκάδυο, ἃ [ἐγυμνασ]σιάρχησεν αὐτὸς ζῶν,
 5 ἐχαρίσατο δὲ τῇ πόλει καὶ εἰς τὴν μετὰ ταῦτα γυμνασι-
 archίαν τὴν αἰώνιον μυριάδας δραχμῶν Ῥοδίων τεσ-
 σαράκοντα, ὥς γυμνασιarchεῖσθαι ἐκ τῶν τόκων·
 τὰς δὲ τεσσαράκοντα μυριάδας [μ]ένειν δανειζομέ-
 νας τὸν πάντα χρόνον· ἡ δὲ αἰώνιος γυμνασιarch-
 10 χία ἥρξατο ἔτους ἐνάτου τεσσαρακοστοῦ τῆς

κτίσεως ζῶντος τοῦ Φιλάγρου·
τοῦ Ῥωμαϊκοῦ [δ]ηναρίου ἰσχύοντος ἀσσάρια δεκαεξ
ἢ Ῥοδία δραχμή τούτου τοῦ δηναρίου ἰσχύει ἐν Κιβύρα[ι]
ἀσσάρια δέκα, ἐν ᾗ δραχμῇ Ῥοδία δέδοται ἡ δωρεά.

“Musaios *phyle*’si, Kloustoumeina *Tribus*’undan Troilos’un oğlu Arete’nin rahibi, Quintus Veranius Philagrus’u onurlandırdı. Yaşamının on iki yılı *gymnasiarkhos*’luk yapan, kente söz verdikten sonra bunun ardından *gymnasiarkhos*’luk süresi boyunca kente 400 bin Rodos *drahme*’si (bağışlayan) çocukluk yaşlarından beri *gymnasiarkhos* olarak seçilen, tüm zamanı boyunca 400 bin *drahme* borç vermeyi sürdürmesi, *gymnasiarkhos*’luk memuriyetinin kuruluşundan 49 yıl sonra Philagros’un yaşamı sırasında da (onun tarafından) gerçekleştiril(di).”

Kat. No.: 61

Q. Veranius Philagros tarafından kurulan *gymnasiarkhos*’luk düzeniyle ilgili hükümler içermektedir. Tiyatro diazomasının arka duvarına iki blok halinde inşa edilmiştir.

Ölçüler: Yükl.: 0.81 cm; Harf Yükl.: 0,02-0,025 cm.

Buluntu Yeri: Kibyra

Yazıtın Tarihi: İ.S 72-73?

Yayımlandığı Yer: Laum 1914, 129, 162.

blok1 ἐά[ν] τινες τὴν αἰώνιον [γ]υμν[ασ]ιαρχίαν θελήσωσιν καταλύ-
ειν καὶ τὰ χρήματα αὐτῆς ἐλαττοῦν, ἐγαγεῖς ἔσ[τωσα]ν καὶ
ἀλειτήριοι τῶν τε Σεβαστῶν καὶ τῆς συνκλήτου καὶ τῆς πατρί-
δος καὶ τῶν ἐν ταύτῃ ἱερῶν καὶ θεῶν καὶ αὐτοὶ καὶ γενεαὶ αὐ-
5 τῶ[ν]. ὁμνύωσαν δὲ καθ’ ἕκαστον ἐνιαυτὸν οἱ ἔφηβοι
ἐν τῷ γυμνασίῳ τὸν πάτριον ὄρκον συνφυλάξειν τὴν
γυμνασιαρχίαν καὶ πάντας τοὺς πόρους αὐτῆς. ὁμνύ-
τω δὲ καὶ ὁ δῆμος ἐν τῇ τῶν κατευχῶν ἡμέρῃ διὰ τῶν
ἀρχόντων καὶ τοῦ γραμματέ[ω]ς τοῦ δήμου ὡς ὑπὲρ σω-
10 τηριωδεστάτου πράγματος τηρήσειν τὴν γυμνασι-
αρχίαν ταύτην καὶ τὰ χρήματα αὐτῆς. ἐὰν δέ ποτε
καθ’ ὃν δήποτε οὖν τρόπον καταλυθῇ ἡ γυμνασιαρχί-
α, ὑπεύθυνος ἔστω ὁ δῆμος τῷ αὐτοκράτορι καὶ τῇ

συνκλήτῳ εἰς τὸ ἀποκαταστήσαι τὴν γυμνασιαρ-
 15 χίαν παρ' ἑαυτοῦ καὶ τοὺς πόρους αὐτῆς
 blok b.16 ταῖς τειμαῖ[ς τῶ]ν Σεβαστῶν καὶ τ[ῆ]ς συνκλ[ή]-
 του, ὥστε μένειν τὴν γυμνασιαρχίαν ἐν
 τῇ πόλει δι' αἰῶνος, καθὼς ἔταξεν Κοῖντος
 Οὐηράνιος Φίλαγρος. vac. ἐὰν δέ τινες γυμνα-
 20 σιαρχῆσαι θελήσωσιν ἐκ τῶν ιδίων ἀναλω-
 μάτων, vac. τὴν πρόσοδον τῶν τεσσαράκον-
 τα μυριάδων πρᾶσσέτω ὁ δῆμος μετὰ τῶν
 γυμnasiάρχων καὶ ἐξ αὐτῆς ἀγοραζέτω
 κτήσεις σειτοφόρους· εἰς ἄλλο δὲ μ[η]-
 25 δὲν [ἐ]ξέστω καταχρῆσθαι τῇ προσόδῳ
 [τα]ύτῃ, vac. ὥς περὶ τούτου τῷ αὐτοκράτο-
 ρι καὶ τῇ συνκλήτῳ λόγου ἀποδοθησομέ[νου].
 [τὰ]ς δὲ κ[τῆ]σεις καλεῖσθαι ταύτας γυμνασ-
 [ια]ρχικὰς Φιλαγριανὰς.

“Her kim ebedi *gymnasiarkhos*’luğa zarar verir ve bütçesini azaltmak isterse lanetlenir! Hem de imparatorlar, *synkletes*, babası, rahipler ve tanrılar tarafından da günahkâr olarak anılırlar. *Ephebos*’lar her yıl *gymnasion*’da vatan borcu için *gymnasiarkhos*’luğu koruyacaklarına ant içmelidirler tek çare budur. Halk adak gününde *arkhon*’ların aracılığıyla, halk katibinin en faydalı kurumu görmesi ve de *gymnasiarkhos*’luğun bu denli yararını görmesi için söz versin. Eğer ki herhangi bir zaman, bir şekilde *gymnasiarkhos*’luk yıkılırsa, bundan imparatorun ve *synkletes*’in şerefi adına halk *gymnasiarkhos*’luğu ve yollarını restore etmesi için *otokrator*’a ve *synkletes*’e sorumlu olacaktır. Dahası, *gymnasiarkhos*’luğun kentte ebedi kalmasını (sağlasın) ve hatta Kointus Veranius Philagros (*gymnasiarkhos*’luğu) düzene kavuştursun. Eğer herhangi birisi *gymnasiarkhos* olmak isterse tüm masrafları kendi cebinden (karşılacak), halk *gymnasiarkhon*’lardan 400 bin *denarii* ücret alacak ve ondan sonra (o ücretle) buğday satıcılarından alışveriş yapacaktır. Kimse bu ücretten faydalanmayacaktır. Bu konuda imparatora ve senatoya hesap vermesi gerektiği için topraklar, ‘*Philagros Gymnasion*’ları olarak adlandırılmalıdır.”

3 Önceki yayınlarında τῆς καὶ ve συνκλήτου arasına eklenmiştir ancak taş üzerinde yer yoktur.

Str. 5-11: Kurum, *ephebos* ve diğer insanların yemin etmeleri için her yıl tekrarlanan yeminlerle güvence altına alınır. Yeminin içeriği hem kurumun bakımına hem de sermayeden elde edilen faizin (πόρους) teminat altına alınmasına kadar uzanır. 11 numaralı satır ve 13-18'in gösterdiği gibi, memurlar ve *grammateus* görünüşe göre şehrin en yüksek organıydı ve aynı zamanda fahri yazıtlardan da sorumluydu.

Kat. No.: 62

Sağ kısmı iki parçaya ayrılmış bir kaidedir.

Ölçüler: Yükl.: 0.50 cm; Gen.; 0.56 cm; Kalınlık; 0.64 cm; Harf Yükl.: 0.02 cm.

Buluntu Yeri: Kormoi

Yazıtın Tarihi: Roma İmparatorluk Dönemi

Yayımlandığı Yer: TAM II 902; IGR III 658.

1 [Παρπο]λίνγης καὶ Ὀρειος οἱ Κονδόσου
[Κονδ]όσαν Παρπολίνγιος, τὸν ἐαυ-
[τῶν πα]τέρα, κατὰ τὴν διαθήκην,
[πρυταν]εύσαντα καὶ ταμειύσα[ντα]
5 [καὶ γυμνα]σιαρχήσαντα καὶ ὑποφυλα-
[κήσαντα Λ]υκίων καὶ ἱερατεύσαν-
[τα Διὸς Ὀλ]υμπίου καὶ ἱερατεύσαν-
[τα τῶν Σεβα]στῶν καὶ δεκαπρωτεύ-
[σαντα ἀγν]ῶς καὶ τὰς λοιπὰς ἀρχὰς
10 [ἄρξαντα ἀ]πάσας καὶ τειμηθέντα
[ὑπὸ τῆς συνπ]ολειτείας κατὰ τὰς
[συνειθισ]μένας τειμὰς.

“*Prytan*’lık ve *tamias*’lık yapan, *gymnasiarkhos*’luk ve Lykia *hypophylaks*’lığı yapmış olan ve aynı zamanda Zeus Olympios rahipliğini yapmış, imparator rahipliğini yapmış olan, görevini lekelemeden *dekaprotos* olmuş, geriye kalan tüm memuriyetleri üstlenmiş, *sympoliteia* tarafından bilindik onurlandırılmalara göre onurlandırılan, Kondosas oğulları Parpolingis ve Oreios, Parpolingis oğlu Kondosas’ı (onurlandırdı).”

3.3.6. Selge

Kat. No.: 63

Gri-kahverengi kireçtaşından yapılmış bir kaidenin orta kısmıdır. Yazıtlı taşın yüzeyi okunmayacak bir şekilde aşınmıştır. Bazilika'da kuzey vadide bulunmuştur. *Agon* onurlandırılmasıdır.

Ölçüler: **Yük.:** 1.04 m; **Gen.:** 0.53 m; **Derinlik:** 0.49 m; **Harf Yük.:** 0,026 m.

Buluntu Yeri: Selge

Yazıtın Tarihi: İ.S 225-250.

Yayımlandığı Yer: IK Selge 57.

1 [ἐπὶ Π. Π]λανκίου Μαγνι-
[ανοῦ Αἰλιαν]οῦ Ἀρρί-
[ου] Περ[ι]κλέ[ο]υς, προ-
[έ]δρου κ[αὶ φι]λοπάτριδος,
5 ἀρχιεροθύτου, ἀγωνοθέ-
του, γυμνασιάρχου, δημι-
ουργοῦ διὰ βίου καὶ διὰ
γ[ένους]
Αὐρ. · Ε.....ς νεικήσας
10 ἐνδό[ξω]ς παίδων πυγμὴν
πε[ριόδ]ου .’.

“Yaşam boyu *demiourgos*, *gymnasiarkhos*, *agonothetes* Plancius Magnius Aelianus Arrius Perikles’in zamanında, çocuklar kategorisinde şanlı bir şekilde müsabaka kazanan Aur. E... (onurlandırıldı?).”

Kat. No.: 64

Kireçtaşı kaidenin orta, alt ve üst kısmında dübel delikleri bulunmaktadır.

Ölçüler: **Yük.:** 0.90 m; **Gen.:** 0.47 m; **Derinlik:** 0.34; **Harf Yük.:** 0,035 m.

Buluntu Yeri: Selge

Yazıtın Tarihi: Roma İmparatorluk Dönemi

Yayımlandığı Yer: IK Selge 53.

1 ἐπὶ ἀγωνοθέτου
καὶ γυμνασιάρχου
ἐκ τῶν ιδίων Αὐρηλίου

Διογενιανοῦ Ἑρμολάου
 5 νέου τὸν Ἀρτεμείσιον
 ἀγῶνα ἐνείκησαν
 ἐνδόξως ἀγωνισάμενοι.
 Ἀὐρ. Κε[ν]δεας γ´
 παίδων πανκράτιν
 10 περιόδου η´.

“Kendi kesesinden (masrafları karşılayarak) *agonothetes* ve *gymnasiarkhos*’luk yapmış olan genç Aurelius Diogenianus Hermolaos’un zamanında, Artemisios yarışmasında şanlı bir şekilde yarıştıktan sonra kazandılar. III. Aur. Kendeas, çocuklar kategorisinde güreş müsabakasını (kazandı).”

3.3.7. Termessos

Kat. No.: 65

Temel dikdörtgen çift yapıdır. A bölümü sol tarafta, B bölümü ise sağ tarafta yer almaktadır.

Ölçüler: Yük.: 1.82 m; **Gen.:** 1.85 m; **Kalınlık:** 0.62; **Harf Yük.:** 0,045 – 0,05 m.

Buluntu Yeri: Termessos

Yazıtın Tarihi: İ.S 198-212

Yayımlandığı Yer: TAM III,1 no.55; CIG 4363.

A.1 ἡ πατρίς
 ἀρχιερέα τῶν Σε-
 βαστῶν Ἀπολλώ-
 νιον Σιμωνίδου Ἀ-
 5 πολλωνίου Θόαν-
 τος, φύσει Θόαν-
 τος Σιμωνίδου, ἀρ-
 χιερώμενον εὖσε-
 βῶς καὶ ἐνδόξως
 10 καὶ φιλοτείμως, γέ-
 νους ὄντα ἀρχιερα-
 τικοῦ καὶ γυμνασι-

αρχικοῦ καὶ φιλο-
τείμου

B.1 ἡ πατρις
ἀρχιέρειαν Ἀντιο-
χίδα, θυγατέρα Τιβε-
ρίου Κλ(αυδίου) Πλάτωνος
5 τοῦ καὶ Τι(βερίου), συναρ-
χιερωμένην τῷ ἀν-
δρὶ αὐτῆς, ἀρχιερεῖ
Ἀπολλωνίῳ Σιμωνί-
δου, εὐσεβῶς καὶ ἐν-
10 δόξῳς καὶ φιλοτεί-
μῳς, γένους οὗσαν
ἀρχιερατικοῦ καὶ
γυμνασιαρχικοῦ
καὶ φιλοτείμου.

“(A) *Gymnasiarkhos*, baş rahip ve vatansever bir soydan gelen, ünsever, vatansever ve dindar bir şekilde *arkhiereus*’luk yapan Thoas Apollonios torunu Simonides’in oğlu olan Apollonios’u babası (onurlandırdı).”

“(B) *Gymnasiarkhos*, baş rahip ve vatansever bir soydan gelen, ünsever, vatansever ve dindar bir şekilde *arkhiereus*’luk yapan kendisiyle birlikte *arkhiereus*’luk yapmış olan, Tiberius ile Tiberius Claudius Platon’un kızı baş rahibe Antiokhis’i Simonides’in oğlu Apollonios ile birlikte (kendi vatani) onurlandırdı.”

Kat. No.: 66

Dikdörtgen biçiminde kireçtaşından bir kaidedir. Tiberius Claudius Zenodotianos Mollianos ile ilişkili *agon* onurlandırılmasıdır. Alt ve üst silmenin altında palmet frizleri ve ön tarafta köşe akroteri bulunmaktadır. *Gymnasion*’un alt tarafında bulunmuştur.

Buluntu Yeri: Termessos

Yazıtın Tarihi: İ.S 200 (yaklaşık)

Yayımlandığı Yer: SEG 41, 1259.

1 Τι(βέριος) Κλ(αύδιος) Ζηνοδοτιανός
 Μολλιανός, υἱὸς Τι(βερίου)
 Κλ(αυδίου) Φλώρου, νεική-
 σας παίδων πάλην
 5 ἀγῶνα τὸν ἀχθέν-
 τα πρῶτον ἐπὶ μνήμη Τι-
 βερίων Κλαυδίων Οὐάρου
 καὶ Ἀσκληπιοδότου ὑπὸ τῶν
 γονέων αὐτῶν· ἱερέως Τι(βερίου)
 10 Κλ(αυδίου) Τειμοδώρου καὶ Τιβε-
 ρίας Κλαυδίας Περικλέ-
 ας τῆς γυναικός, τῶν
 γυμνασιάρχων, προ(βούλου)
 Κόνωνος Διοτεΐμου Κόνωνος.

“Konon’un torunu Dioteimos’un oğlu Konon’un *proboulos*’luğu sırasında, Tiberius Claudius Varus ve Asklepiadotos’un da anısıyla, rahip Tiberius Claudius Teimodoros ve eşi Claudia Perikleia *gymnasiarkhos*’luk yapmış ebeveynlerdir. Tiberius Claudius Florus’un oğlu Tiberius Claudius Zenodotianos Mollianos, ilk kez düzenlenen çocuklar arasındaki güreş yarışmasını kazanmıştır.”

Yazıtın, Teimodoros ve Perikleia çiftinin *gymnasiarkhos* ünvanlarından dolayı burada bulunan *gymnasion*’da hem erkek hem de kadın öğrencilerin katılım sağladığı bir tesis ile ilgili olabileceği düşünülmektedir.¹⁷²

Kat. No.: 67

M. Aurelius Platonianus Perikles ve karısı Aurelia Lalla için onurlandırma yazıtıdır. Kireçtaşından bir kaidedir.

Buluntu Yeri: Termessos

Yazıtın Tarihi: İ.S 212 (yaklaşık)

Yayımlandığı Yer: SEG 57, 1440.

ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος
 ἐτείμησεν

¹⁷²Çelgin, 1994: 138.

Μᾶρ(κον) Αὐρ(ήλιον) Πλατωνια-
 νὸν Περικλέα ἀρ-
 5 χιερασάμενον τοῦ
 οἴκου τῶν Σεβασ-
 τῶν μεγαλοπρεπῶς
 καὶ ἄρξαντα τὴν ἐπώ-
 νυμον ἀρχὴν ἐνδό-
 10 ξως καὶ φιλοτείμως,
 γένους ὄντα ἀρχι-
 ερατικοῦ καὶ γυμνα-
 σιαρχικοῦ καὶ φι-
 λοτείμου.

ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος
 ἐτείμησεν
 Αὐρηλίαν Λάλλαν,
 Οπλεους Σωκρά-
 5 τους θυγατέρα, γυ-
 ναῖκα Μάρ(κου) Αὐρηλίου
 Πλατωνιανοῦ Περι-
 κλέους, γένους ἀρ-
 χιερατικοῦ καὶ γυμνα-
 10 σιαρχικοῦ καὶ ἀρχον-
 τικοῦ, ἀρχιερασαμέ-
 νην ἐνδόξως τῶν
 Σεβαστῶν σὺν τῷ
 ἀνδρὶ αὐτῆς Πε-
 15 ρικλεῖ.

C, Alt.1 τὴν δὲ ἀνάστασιν τῶν ἀνδριάντων ἐποίησατο Αὐρ(ηλία) Ἄρτεμεις ἡ καὶ
 Περίκλεια

vacat ἢ θυγάτηρ. *vacat*.

“*Boule* ve *demos*, imparator kültünün baş rahipliğini şanlı bir şekilde yapmış, ünsever ve cömert bir şekilde *epoynm* olarak başkanlık yapmış, vatansever, *arkhiereus* ve *gymnasiarkos*’ların soyundan gelen Marcus Aurelius Platinianus Perikles’i onurlandırdı.

Boule ve *demos*, başrahibelik yapan ve kocasıyla birlikte imparator kültü rahibeliğini şanlı bir biçimde yapmış olan, *arkhon*, *arkhiereus* ve *gymnasiarkhos*’ların soyundan gelen Marcus Aurelius Platonianus Perikles’in eşi olan Sokrates oğlu Oples’in kızı Aurelia Lalla’yı onurlandırdı.

“Heykeli kızları Aurelia Artemeis nam-ı diğer Perikleia yaptırdı.”

Kat. No.: 68

Ölçüler: Yükl.: 0.13 + 0.18 m; Gen.: 2.32 - 2.48 m.

Buluntu Yeri: Termessos

Yazıtın Tarihi: İ.S 212 (yaklaşık)

Yayımlandığı Yer: TAM III, 1 no. 21.

1 [[θεοῖς Σεβαστοῖς καὶ τῇ λαμπροτάτῃ Τερμησσεῶν πόλει ὁ | διὰ βίου ἱερεὺς | Ἀπόλλωνος κα]-

| ἢ γυμνασίαρχος | εἰς τὸν αἰῶνα | Μᾶρ(κος) Αὐρ(ῆλιος) Μειδιανὸς Πλατωνία|νὸς Πλάτων Μειδίου Πλάτωνος Μειδίου, καθ’ υἱοθεσίαν δὲ Πλ|άτωνος Οτανει|τος φιλόπατρις, | υἱὸς πόλεως με|τὰ Πλάτωνος, τ|[οῦ υἱοῦ, καὶ Ἀρτε|μειτος, τῆς γυναι|κός, τὸ γυμνάσι|]ον σὺν τῇ κρηπε|

[[ἰδι καὶ τῇ θεμ]|ελιώσει καὶ τα[ῖς | στοαῖς καὶ σύμπ|αντι τῷ τ]υπικῷ | [κόσμῳ ἐκ τῶν ἰδίων ἀνέθηκεν]]

“Theoi Sebastoi ve Termessosluların son derece ünlü kenti için, yaşam boyu Apollon rahipliği ve devamlı olarak *gymnasiarkhos*’luk yapmış Meidius Platon oğlu Meidius Platon torunu Platonianus Medianus Marcus Aurelius ve evlatlık oğlu vatansever Otaneitos Platon ile birlikte kentin evladı sayılmış, oğlu ve eşi Artemeis, *gymnasion* yapısını temeliyle ve bütün stoalarıyla beraber kendi kesesinden inşa ettirdi.”

Kat. No.: 69

Ölen Perikles için bir onurlandırma yazıtıdır. Tiyatroda bulunmuştur.

Buluntu Yeri: Termessos

Yazıtın Tarihi: İ.S 2. yy (Geç Dönem)

Yayınlandığı Yer: SEG 47, 1771; SEG 57, 1444.

Περικλέα Οβριμοτου Ἑρμαίου Πα[δα]-
μουριος, φιλόπατριν, υἱὸν πόλεως, [δι']
αἰῶνος γυμνασίαρχον, προήγορον
τῆς πόλεως ἀεὶ γενόμενον, ἄρξαντ[α]

5 τὴν ἐπώνυμον τῶν ἀρχιπροβούλων ἀρ-
χὴν, ἐπωφελῶς καὶ διαφερόντως πολε-
τευσάμενον, τὰς δύο ὁδοὺς βασιλικὰ[ς]
καταλιπόντα τῇ πόλει, εἰς λόγον θεωρία[ς]
, ξτ', εἰς δὲ λόγον γυμνασιαρχίας καὶ

10 ἀγώνων ἐννεετηρικῶν δόντα κληρὸν
τε τὸν ἐν Κερυανδοῖς καὶ κτήσιν τὴν ἐν
Νέα Κώμῃ τῇ κάτω καὶ τὴν ἐν Ναιβοῖς, ἐν
ταῖς δὲ Οατησσοῦ ἀμπέλοις καὶ κτήσ-
εις τὰς ἐν Κοβαυνοῖς καὶ τὰς ἐν Κλυα-

15 μοῖς αὐτοῦ ὅλας καὶ κτήσιν τὴν ἐν Κο-
λονταις, πολλὰ καὶ ἄλλα ἀγαθὰ διαπρα-
ξάμενον τῇ πόλει· τὸν δὲ ἀνδριάντα

ἀνέθηκε Ἑρμαῖος Οβριμοτου Ἑρμαίου
Παδαμουριος, φιλόπατρις, υἱὸς πόλεως,

20 ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, κατὰ τὴν τοῦ Περικλέους
vacat διαθήκην. vacat

“Vatansever, kentin oğlu, yaşamı boyunca *gymnasiarkhos* olmuş, daima kentin *proegoros*’luğunu yapmış, meclis yöneticilerine *eponym* olarak liderlik yapmış, yardımsever ve sıradışı bir şekilde kente hizmet etmiş, kente iki kraliyet yolu bırakan, hesaba göre 7300 seyircisi (olan) dokuz yılda bir düzenlenen yarışmalarda hem de Keruandos’da pek çok şey veren (hediye eden) ve aşağı Neos Köyü’nde pek çok kazanımları olan, Naibos’da da aynı şekilde (pek çok hediye, madalya) elde etmiş, Oatuessos’un üzüm bağlarında ve Kluamos’un her dalında(?) ve Kolantes’de de başarısından dolayı, kent için iyi ve güzel bir insan olmuş rahmetli Padamouris oğlu Hermaios oğlu Obrimotes oğlu Perikles onurlandırıldı. Heykeli kentin oğlu, Perikles’in kardeşi Padamouris oğlu Hermaios oğlu Obrimotes oğlu Hermaios yaptırdı.”

Kat. No.: 70

Gymnasion avlusunda bulunmuş bir kaidedir.

Ölçüler: **Yük.:** 0.875 m; **Gen.:** 0.69:0.705 m; **Harf Yük.:** 0,035 m.

Buluntu Yeri: Termessos

Yayımlandığı Yer: TAM III,1 no.58.

1 βουλῆς καὶ δήμου δόγματι
 Αὐρ(ηλίαν) Αρτεμειν Θόαντος Ἑρμαί-
 ου, τὴν κρατίστην, μητέρα βου-
 λῆς,
 5 φιλόπατριν καὶ δι' αἰῶνος
 γυμνασίαρχον, κτίστριαν καὶ
 αὐτὴν τοῦ γυμνασίου καὶ
 ἐτέρων ἔργων μετὰ τοῦ ἀν-
 δρὸς αὐτῆς Μειδιανοῦ Πλά-
 10 τωνος. τὸν δὲ ἀνδριάντα
 ἀνέστησεν Αὐρ(ήλιος) Μολῆς
 δις Κοσάμα, τὴν πατρώνισσαν.

“*Boule* ve *demos* kararınca, Hermaios oğlu Thoas’ın kızı, kurucu, *boule*’nin annesi, vatansever, yaşam boyu *gymnasiarkhos* olmuş, *gymnasion* işlerinden (sorumlu) ve onun kurucusu olan ve diğer işleri eşi Medianus Platon ile beraber (tamamlayan) Artemeis Aurelia’yı. İkinci Aurelius Moles kendi patroniçesinin bir heykel ile diktirdi.”

Kat. No.: 71

Kare bir sütunun sol alt köşesidir.

Ölçüler: **Yük.:** 0.74 m; **Gen.:** 0.65 m; **Kalınlık:** 0.70 m; **Harf Yük.:** 0,045 m.

Buluntu Yeri: Termessos

Yayımlandığı Yer: TAM III,1 no.107.

1 [Ἀρ]χιπρόβουλον Τιβ(έριον) Κλ(αύδιον) Εὐ-
 [...ν]α τὸν καὶ Τιμόδωρον,
 [γεγενημέ]νον πρεσβευτὴν

[εἰς Ῥώμην , γυμν]ασιάρχην,
 5 [δεδωκότα ἐπιδόσει]ς πλείο-
 [νας ἀργυρικὰς τῇ πόλει]ι, οἱ
 [ἴδιοι συν πρόβουλοι·]

“Roma’ya elçi olarak giden, *gymnasiarkhos*’luk yapan, kente maddi pek çok bağış yapmış, *arkhiproboulos* Tiberius Claudius Eu(..n)’u ve Timodoros’u beraber çalıştıkları *proboulos*’lar (onurlandırdılar.)”

Kat. No.: 72

Gymnasion’da yerde bulunmuş silindirik bir kaidedir.

Ölçüler: Çap.: 0.60 m; **Harf Yük.:** 0.045 m; 0.05 m. (bazı satırlar)

Buluntu Yeri: Termessos

Yayımlandığı Yer: TAM III,1 no.121.

1 ἱερέα Ἀπόλλωνος
 διὰ βίου Μᾶρ(κον) Αὐρ(ήλιον)
 Μειδιανὸν Πλατωνιανὸν
 Πλάτωνα,
 5 κτίστην
 καὶ γυμνασίαρχον
 εἰς τὸν
 αἰῶνα,
 ἢ Μαραμοτου
 10 φυλῇ
 τὸν ἀρχιφυλέτην
 καὶ φιλόπατριν.

“Yaşamı boyunca Apollon rahibi olmuş, devamlı olarak *gymnasiarkhos*’luk yapmış, kurucu, *arkhiphyletes* ve vatansever birisi olan, Maramotes *Phyle*’si, Marcus Aurelius Medianus Platonianus Platon’u (onurlandırdı.)”

Kat. No.: 73

Gymnasion’da bulunmuş dikdörtgen bir kaidedir.

Ölçüler: Yükl.: 1.10 m; **Gen.:** 0.70-78 m; **Harf Yükl.:** 0,04 m.

Buluntu Yeri: Termessos

Yayımlandığı Yer: TAM III,1 no.122.

1 βουλῆς καὶ [δ]ήμου δόγματι Μει-
διανὸν Πλατωνιανὸν Πλάτω-
να, τὸν κτίστην τοῦ γυμνασίου
καὶ δι' αἰῶνος γυμνασίαρχον,
5 υἱὸν πόλεως καὶ φιλόπα-
τριν, κτίστην καὶ ἐτέρων
ἔργων μετὰ καὶ τῆς γυναι-
κὸς αὐτοῦ Αὐρ(ηλίας) Αρτεμειτος
Θόαντος Ἑρμαίου, μητρὸς
10 βουλῆς, τῆς κρατίστης. τὸν
δὲ ἀνδριάντα ἀνέστησεν
Αὐρ(ήλιος) Μολης δις Κοσάμα, τὸν
πάτρωνα.

“*Gymnasion*’un kurucusu ve daimî yöneticisi, kentin evladı ve vatansever biri, diğer işlerde de başı çeken biri olan ve eşi Thoas Hermaios kızı Aurelia Artemeis Meidianus ki o kentin annesi ve önde gelenlerinden birisidir. İkinci Aurelius Moles Kosama, Meidianus Platonianus Platon için *boule* ve *demos* kararınca *patronus*’u için bir heykel inşa ettirdi.”

Kat. No.: 74

Gymnasion’da bulunmuş dikdörtgen bir kaidedir.

Ölçüler: Yükl.: 1.345 m; **Gen.:** 0.61 - 0.73 m; **Harf Yükl.:** 0,045 m.

Buluntu Yeri: Termessos

Yayımlandığı Yer: TAM III,1 no.123.

1 βουλῆς καὶ δήμου
δόγματι τὸν κτίστην τοῦ
γυμνασίου καὶ δι' αἰῶνος
γυμνασίαρχον, υἱὸν
5 [πόλε]ως καὶ φιλόπατριν,

ἱερέα Ἀπόλλωνος
 διὰ βίου,
 Μᾶρ(κον) Αὐρ(ήλιον) Μειδιανὸν
 Πλατωνιανὸν Πλάτωνα,
 10 καὶ πάντ<ω>ς ἔργων κτίστην
 μετὰ καὶ τῆς γυναικὸς
 αὐτοῦ Αὐρ(ηλίας) Αρτεμειτος Θό(αντος),
 μητρὸς βουλῆς καὶ δήμου.
 τὸν δὲ ἀνδριάντα
 15 ἀνέστησεν Αὐρ(ήλιος)
 Σωτήριχος δῖς, πραγμα-
 τευτῆς καὶ ἀπελεύθερος
 τῆς γυναικὸς αὐτοῦ
 Αὐρ(ηλίας) Αρτεμειτος Θόαντος,
 20 τοὺς πάτρωνας.
 Νέω Ἡρώδη Πλάτωνι.

“*Gymnasion*’un kurucusu ve daimî yöneticisi, kentin evladı ve vatansever birisi, yaşam boyu Apollon rahibi, diğer işlerde de lider birisi olan ve eşi Thoas Hermaios kızı Aurelia Artemeis Meidianus ki o *boule* ve *demos*’un annesi ve önde gelenlerinden birisidir. *Boule* ve *demos* kararınca ikinci Aurelius Soterikhos *patronus*’ları (Thoas kızı Aurelia Artemeis ve Meidianus Platonianus Platon) için bir heykel inşa ettirdi.”

Kat. No.: 75

Dikdörtgen bir kaidedir.

Ölçüler: **Yük.:** 1.01 m; **Gen.:** 0.97 m; **Kalınlık:** 0.49 m; **Harf Yük.:** 0,05 m.

Buluntu Yeri: Termessos

Yayımlandığı Yer: TAM III,1 no.137.

1 Κλαυδία | [— — — —],
 Τιβερίου | [Κλαυδί]-
 ου Πλάτω|[νος θυ]-
 γάτηρ, γυμ|[νασίαρ]-
 5 χος, παντ|[ὸς τοῦ πλή]-

θους ε[[ὕεργέτις].

“Tiberius Claudius Platon’un kızı *gymnasiarkhos* Claudia [— —] pek çok iyiliklerinden ötürü (onurlandırıldı.)”

Kat. No.: 76

Agora’nın doğusunda, moloz yığınları arasında bulunan dikdörtgen bir heykel kaidesidir. Yarışmada zafer kazanan güreşçi Marcus Aurelius Oplisianos’la ilgilidir.

Ölçüler: Yük.: 1.18 m; **Gen.:**0.62-064 m; **Harf Yük.:** 0,03 m.

Buluntu Yeri: Termessos

Yayımlandığı Yer: TAM III,1 no.171.

1 Μᾶ(ρκος) Αὐ(ρήλιος) Οπλεσιανὸς ὁ καὶ
 Ἀρχιγένης, υἱὸς ἰ(ερέως)
 Αὐ(ρηλίου) Οπλωνιανοῦ
 Πλάτωνος, νεική-
 5 σας θέμιν ἀνδρῶν
 πάλῃ ἀχθεῖσαν ἐκ φι-
 λοτειμίας Ἀπολλωνί-
 ου Σιμωνίδου.
 Γυμνάσι(ον).

“Ben Marcus Aurelius Oplisianos nam-ı diğer Arkhigenes, rahip Platon Oplonianos Aurelius’un oğlu, Simonides Apollonios’un onur severliğiyle (cömertliğiyle) yetişkinler arasında (düzenlenen) güreşte adilce (dövüşerek) zafer kazandım.”

Str.9: Γυμνάσι(ον) ifadesi heykel kaidesinin gymnasion’a dikileceğini göstermektedir.¹⁷³

Kat. No.: 77

Dikdörtgen şekilli bir kaidesidir.

Ölçüler: Yük.: 1.39 m; **Gen.:**0.55: 0.55 m; **Harf Yük.:** 0,04 m.

Buluntu Yeri: Termessos

Yayımlandığı Yer: TAM III,1 no.178.

¹⁷³Çelgin, 1994: 114.

1 Μᾶρ(κος) Αὐρ(ήλιος) Τιβ(έριος) Οπλητια-
 νὸς Πανκράτης,
 υἱὸς ἰ(ερέως) Μάρ(κου) Αὐρ(ηλίου)
 Τιβ(ερίου) Οπλητος, στε-
 5 φθεῖς ἀγῶνα παί-
 δων πάλην τὸν
 ἀχθέντα τὸ α΄
 ἐκ φιλοτειμίας
 τοῦ πάππου αὐτοῦ
 10 Τιβ(ερίου) Κλ(αυδίου) Πλάτωνος
 τοῦ καὶ Τιβερίου καὶ
 τῆς μάμμης αὐτοῦ
 Αὐρ(ηλίας) Γῆς Ἑρ(μαίου) Οπλεους
 Ἑρ(μαίου), γυμνασιάρχων,
 15 πρ(οβούλου) Τιβ(ερίου) Κλ(αυδίου) Ζη-
 νοδοτιανοῦ Μολια-
 νοῦ.

“Tiberius olarak da bilinen ve *gymnasiarkhos*’luk yapan, Tiberius Claudius Platon ve onun annesi Hermaios’un kızı Aurelia Ge Hermaia Oples ve onurseverliği neticesiyle birincisi kutlanan *agon*’da rahip Marcus Aurelius Tiberius Oples’in oğlu Marcus Aurelius Tiberius Opletianus Pankrates, Tiberius Claudius Zenodotianus Molianus’un *proboulos*’luğu zamanında çocuklar klasmanında yarışı kazandığı için taçlandırıldı.”

Kat. No.: 78

Kare bir kaidedir.

Ölçüler: Yük.: 1.05 m; **Gen.:** 0.86-0.82 m; **Harf Yük.:** 0,06 m.

Buluntu Yeri: Termessos

Yayımlandığı Yer: TAM III,1 no.57.

1 Αὐρηλίαν Ἀρτεμε[ι]ν Θόαν[τος]
 [Ἑ]ρμαίου, μητέρα βουλ[ῆς],
 κτίστριαν καὶ γυμνασίαρχ[ον]

[ε]ἰς τὸν αἰῶνα, γυναῖκα ἱερέω[ς]

5 Ἀπόλλωνος διὰ βίου Μάρ(κου) Αὐρ(ηλίου)

[Μ]ειδιανοῦ Πλατωνιανοῦ Πλάτωνος,

κτίστου καὶ γυμνασιάρχου,

ἡ Ἰδαλωγβασιος

φυλή.

“Hermaios oğlu Thoas kızı, meclisin annesi, kurucu ve yaşam boyu *gymnasiarkhos*, Aurelia Artemeis'i ve Platon oğlu yaşam boyu Apollon rahibi, kurucu ve *gymnasiarkhos* Marcus Aurelius Medianus Platonianus'un eşini İdalogbasios *Phyle* 'si onurlandırdı.”

Kat. No.: 79

Dikdörtgen bir taştır.

Ölçüler: **Yük.:** 0.66 m; **Gen.:** 0.39 m; **Kalınlık:** 0.58 m; **Harf Yük.:** 0,06 m.

Buluntu Yeri: Termessos

Yayımlandığı Yer: TAM III,1 no.880.

1 εὐτύχει,

Α[ὐ]ρ(ηλία) Καβαλίσ,

γ[υ]μνασίαρ[χο]ς.

“Hayırlı olsun, *gymnasiarkhos* Aurelia Kabalis (adağı adadı.)”

Kat. No.: 80

Kemer duvarında bir taş kaidedir.

Ölçüler: **Yük.:** 0.52 m; **Gen.:** 1.20 m; **Kalınlık:** 0.60 m; **Harf Yük.:** 0,03 m.

Buluntu Yeri: Termessos

Yayımlandığı Yer: TAM III, 1 no. 25.

1 γεγονῶς δὲ καὶ ἀγορανόμος,

ἐπιμελησάμενος δὲ καὶ τῶν

γυμνασίων, ἐπὶ ἀρχιπρο(βούλου) ἱ(ερέως) Μ(άρκου) Αὐρ(ηλίου)

Οπλητος Πλάτωνος τὸ ἄγαλμα

5 τοῦ Ἑρωτος ἐκ τῶν ιδίων
τῇ πατρίδι.

“*Agoranomos* ve *gymnasion*’ların bakımından sorumlu olan filanca kişi, arkiproboulos ve rahip olan Marcus Aurelius Opletes Platon’un yönetimi zamanında Eros heykelini vatani için kendi kesesinden yaptırdı.”

Kat. No.: 81

Buluntu Yeri: Termessos

Yayımlandığı Yer: TAM III,1, no.31.

1 Αὐρή[λιος]
Ἰουλιαν[ός]
Μηνογέν[ου, παλ]-
αι[σ]τήρ, τὸ ἄγα[λ]-
5 μα τῇ Τύ[χ]ῃ τοῦ γ[υ]-
μνασίου εὐξάμε-
νος ἀνέθηκεν.

“Menogenes oğlu güreşçi Aurelius Iulianus, Tanrıça Tykhe için *gymnasion*’a heykel diktirdi.”

Kat. No.: 82

Dikdörtgen şekilli bir heykel kaidesidir.

Ölçüler: Yük.: 1.165 m; **Gen.:**0.65- 0.65 m; **Harf Yük.:** 0,035 m.

Buluntu Yeri: Termessos

Yazıtın Tarihi: İ.S 227-235.

Yayımlandığı Yer: TAM III, 1 no.179.

1 Μ(ἄρκος) Αὐρ(ήλιος) Τιβ(έριος) Οπλητιανός
Πανκράτης, υἱὸς ἰ(ερέως) Μ(άρκου) Αὐρ(ηλίου)
Τιβ(ερίου) Οπλητος, στε-
φθεῖς ἀγῶνα παί-
5 δων ἀχθέντα τὸ α΄

ἐκ φιλοτειμίας Αὐρ(ηλίου)
 Χαριδημianoῦ Ἀ-
 πολλωνίου καὶ Αὐρ(ηλίας)
 Ἀντιοχίδος, τῆς
 10 θείας, γυμνασίαρ-
 χων, προ(βούλου) Μ(άρκου) Αὐρ(ηλίου)
 Παδαμουριανοῦ Οπλητος.

“Marcus Aurelius Padamourianos Oples’in *proboulos*’luğu zamanında, *gymnasiarkhos* olan Aurelius Kharidemianos Apollonius ve Aurelia Antiokhis’in onurseverliği neticesiyle birincisi kutlanan *agon*’da, rahip Marcus Aurelius Tiberius Oples’in oğlu Marcus Aurelius Tiberius Opletianos Pankrates çocuklar klasmanında yarışı kazandığı için taçlandırıldı.”

3.4. KILIKIA

3.4.1 Anemourion

Kat. No.: 83

Gri kireçtaşından heykel kaidesidir. Yazıtın bazı yerleri kırılmıştır ancak okunmaktadır. Harf karakterleri geç Helenistik ya da erken Roma İmparatorluk Dönemi’ne işaret etmektedir.

Buluntu Yeri: Anemourion

Yazıtın Tarihi: Geç Helenistik, erken Roma İmparatorluk Dönemi

Yayımlandığı Yer: Bean ve Mitford, 1970: 186, 206.

1 ὁ δῆμο[ς]
 Φιλοκράτη Πτο-
 λεμαίου, ἥρωα φι-
 [λ]όπατριν, τὸν πα-
 5 ρ’ ἐνιαυτὸν εἰς αἰ-
 ὤνα γυμνασίαρ-
 χον.

“*Demos*, birbirini takip eden yıllarda daimî *gymnasiarkhos*’luk yapan Ptolemaios oğlu merhum Philokrates için (bu adağı adadı.)”

3.4.2. Antiokheia ad Cragum

Kat. No.: 84

Buluntu Yeri: Antiokheia ad Cragum

Yazıtın Tarihi: Roma İmparatorluk Dönemi

Yayımlandığı Yer: Bean ve Mitford, 1965: 34, 37.

a.1 [ὁ δῆμος ἐτείμησεν Ἰαμβίαν(?)],

ἱερασάμενον τῶν Σεβαστῶν

καὶ τοῦ Διός,

[κα]ὶ ἄρξαντα ἀμέμπτως

5 τειμῆς]] ἔνεκεν

καὶ εὐν[ο]ίας

τῆς [[εἰς αὐτόν.

b.1 ὁ δῆμος ἐτείμη [[σεν]]

Νάναν Τβωτος τοῦ [[Νη]]

γυναῖκα δὲ Ἰαμβίου τοῦ M— —]]

γυμνασιαρχήσασαν

5 φιλοδόξως, τειμῆς ἔνεκεν.

“*Demos*, imparator kültü ve Zeus rahibi, (görevine) leke sürdürmemiş bir şekilde yöneticilik yapmış olan Iambias’ı iyi niyetinden dolayı onurlandırdı.”

“*Demos*, ünsever bir şekilde *gymnasiarkhos*’luk yapan M. oğlu Iambias eşi Tbos kızı N? Nanas’ı şanından ötürü onurlandırdı.”

3.4.3. Iotape

Kat. No.: 85

Tapınakta bulunan gri kireçtaşıdan bir kaidedir.

Ölçüler: **Yük.:** 0.68 m; **Gen.:** 0.52 m.

Buluntu Yeri: Iotape

Yazıtın Tarihi: İS. 98-117.

Yayımlandığı Yer: Heberdey ve Wilhelm, 1896: 148, 250.

1 Αὐτοκράτορι Νέρουα Τραιανῶ

νοίας τῆς εἰς αὐτόν.

c.1 ὁ δῆμος ἐτείμησεν

Κόνωνα Νινε[ι] νέον, νεανίαν

ἀ[γ]αθόν, προγόνων παναρέτων

καὶ δεκαπρώτων, πατρὸς δη-

5 μιουργήσαντα συμφερόντως

τῇ πόλει καὶ παραφυλάξαντος

πιστῶς καὶ σειτωνήσαντος,

ἀρετῆς ἔνεκεν καὶ εὐνοίας

τῆς εἰς αὐτόν· τὸν δὲ ἀνδρι-

10 ἄντα ἀνέστησεν Νάνας Ἀπα-

τουρίου ἢ μήτηρ αὐτοῦ.

d.1 ὁ δῆμος ἐτείμησεν Ἰνδουν Ουα-

ξανδοβηρου, ἄνδρα ἀγαθὸν καὶ φι-

λότειμον, γονέων ἀγαθῶν καὶ

διασήμων, ἀρχιερατεύσαντα

5 τοῦ Σεβαστοῦ καὶ γυμνασιαρ-

χήσαντα πολυτελῶς, ἀρετῆς

ἔνεκεν καὶ εὐνοίας τῆς εἰς αὐ-

τόν.

“(A.1) *Demos*, iyi bir adam, imparatorların baş rahipliğini yapmış biri olan, atalarından beri vatani için onursever bir şekilde çalışan Nineis oğlu Kois oğlu Nineis’i iyi niyeti ve erdeminden dolayı onurlandırdı.

(B.1) *Demos*, iyi bir adam, atalarından beri vatani için onursever bir şekilde çalışan Nineis oğlu Mopsos’u iyi niyeti ve erdeminden dolayı onurlandırdı.

(C.1) *Demos*, iyi bir delikanlı olan, atalarının erdemi ve *dekaprotos*’luğu ile, lider bir şekilde kente *demiourgos*’luk yapan, dürüst bir şekilde *paraphylaks*’lık ve buğday tedarigi yapan Nineis oğlu Konon’u erdemi ve iyi niyetinden dolayı onurlandırdı. Apatourios kızı Nanas heykeli yaptırdı.

(D.1) *Demos*, iyi ve onursever bir adam, iyi ve saygın ebeveynlere sahip biri, imparatorların baş rahipliğini yapmış, *gymnasiarkhos*’luk yapmış, Vaksandoberos oğlu Indous’u erdemi ve iyi niyetinden dolayı onurlandırdı.”

Kat. No.: 87

Buluntu Yeri: Iotape

Yayımlandığı Yer: CIG 4411, c; IGR 3.833, c.

1   ὁ δῆμος ἐτείμησεν

Ἰερώνυμον Νέωνος

γυμνασιαρχήσαν[τα]

καὶ πολλὰ περὶ τὴν [πα]-

5   τρίδα πεφιλοτειμη[μέ]-

νον ἀρετῆς ἔνεκεν

καὶ εὐνοίας τῆς εἰς

αὐτόν.

“*Demos, gymnasiarkhos*”luk yapan ve vatanı için onursever davranışlar sergilemiş biri erdemi ve iyi niyetinden dolayı, Neon oğlu Hieronymos’u onurlandırdı.”

Kat. No.: 88

Yazıtlı yüzeyin tüm ortası dağılmış, sağ tarafında tabanın üst yüzeyinde biri üç, diğeri iki derin dairesel dübel deliği olan bir kaidedir.

Ölçüler: Yük.: 1.15 m; **Gen.:** 1.91 m; **Kal.:** 0.59 m; **Harf Yük.:** (A kısmı) 0,03-0.045 m; (B kısmı) 0.022-0.03 m.

Buluntu Yeri: Iotape

Yayımlandığı Yer: Bean ve Mitford, 1970: 151,154.

a.1   ὁ δῆμος ἐτ[είμησεν]

Σεουρή[ραν τοῦ δεῖνα],

γυν[αῖκα Τουεους]

Ρωγδ[ου, ἀνδρὸς σω]-

5   φρονε[σ]τ[άτου καὶ πατρὸς]

τῆς πόλ[εως, ἀρχιε]-

ρασ[α]μένην [σεμ]-

νῶς, ἀρετῆς ἔνεκα κ[αί]

ε[ὐ]νοίας τῆς εἰς ἐαυτό[ν].

b.1   ὁ δ[ῆ]μος
 [ἐτείμησ]εν Τουεα
 [Ρωνδου ἄ]νδρα ἀγ[α]-
 [θόν, γυ]μνασιαρχήσαν[τα]
 5   [πολυτελῶς] ἀρετῆς
 [ἔνεκα καὶ εὐνοία]ς τῆς
 [εἰς αὐτόν].

“(a.1) *Demos*, kentin en aklı başında kişisi ve kentin babası Rondas oğlu Toues’in eşi, saygın bir şekilde baş rahibelik yapan Severa’yı erdeminden ve iyi niyetinden ötürü onurlandırdı.”

(b.1) İyi bir adam, değerli bir şekilde *gymnasiarkhos*’luk yapan Rondas oğlu Toues’i, *demos* iyi niyetinden ve erdeminden ötürü onurlandırdı.”

Kat. No.: 89

Buluntu Yeri: Iotape

Yazıtın Tarihi: İ.S. 2. yy

Yayımlandığı Yer: IGR 3, 833, a-b.

a.1   [ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος]
 [ἐτείμ]ησαν Κενδεα[ν, ἄνδρα εὐσχήμο]-
 να καὶ τοῦ βουλευτι[κοῦ τ]άγμα[τος, πατέ]ρα Μομψου
 Κενδεου φι[λοπάτριδο]ς, [ἀνδρὸς εὐσχημονεστάτου] καὶ
 5   φιλοτειμ[οτάτου κ]αὶ πρωτεύον[τος τοῦ παρ’ ἡ]-
 μεῖν τάγ[ματος τ]ῆς βουλ[ῆ]ς, ἀρχ[ι]ε[ρ]α[σαμέ]ν[ου]
 τῶν Σεβασ[τῶ]ν [ἀγνώς, δημιουργ]ήσα[ντος φιλοτεί]-
 μως, πρυτα[νεύσαντο]ς τ[ρὶς δημωφελῶς, ἀγορα]-
 νομήσαντ[ος] ἐκτενῶ[ς, δεκαπρω]τεύσαν-
 10   τος πλειστά[κις] ἐπὶ τῇ[ς εἰσαγω]γῆς τῶν κυ-
 ριακῶν φόρων πιστῶς· [ὅς καὶ να]ὸν θεοῦ
 Ποσειδῶνος μετὰ καὶ τοῦ ἐν [α]ὐτῷ εἰδ[ρ]υ-
 μένῳ ἀνδριάντι χαλκέῳ οἶκ[ο]θεν [τῇ πα]-
 τρίδι κατεσκεύασεν· ἐπιδούς καὶ εἰς [τὸ κο]ι-
 15   νὸν βαλανεῖον κατασκευαζόμενον ο[ἷ]-

κοθεν (δην.) , ακε', καὶ ἄλλας δὲ μείζονας φιλο-
 τειμίας πεπονημένος, δούς εἰς τὸ δημό-
 σιον ἅμα Μα Μομψου τῇ γυναικὶ αὐτοῦ ἄρ-
 γυρίου (δην.) μυ(ριάδας) ε' εἷς τε διανομὰς τῶν βουλευτῶν

20 καὶ οἰνοδοσίας καὶ γυμνασιαρχίας τῶν πολει-
 τῶν· καὶ αὐτὴ δὲ ἡ Μας, ἀρχιερασαμένη θεᾶς Σε-
 βαστῆς Φαυστεινῆς, ἔτι καὶ ναὸν θεᾶς Μοίρας μετὰ
 καὶ τοῦ ἀγάλματος οἴκοθεν τῇ πατρίδι κατεσκευάσεν

τὸν δὲ ἀνδριάντα ἀνέστησεν Μομψος

25

Κενδεου φιλόπατρις.

b.1 [ἡ βουλή καὶ ὁ δῆμος]

ἐτείμησαν Ναννουν

Ταλλ[ι]ου [γυ]ναῖκα Κενδε-

[ου .. ἀνδ]ρὸς εὐσχήμο-

5 [νος καὶ το]ῦ βουλευτι-

[κοῦ τά]γ[ματ]ος, μητέρα

δὲ Μομψου Κενδεου φι-

λοπάτριδος, ἀνδρὸς

φιλοτειμ[οτάτο]υ καὶ

10 πρωτεύ[ον]τ[ος τ]οῦ πα-

ρ' ἡμεῖν [τ]άγματο[ς τ]ῆς βου-

λῆς, ἀρχ[ιερ]ασαμέν[ου]

τῶν Σεβαστῶν [κ]αὶ δη-

[μ]ιουργήσαντ[ος φ]ιλο-

15 .τείμως καὶ τὰς λοιπὰς

δὲ ἀρχὰς καὶ φιλοτειμί-

ας ἀποπληρώσας

τῇ πατρίδι·

τὸν δὲ ἀνδριάντα

20 ἀνέστησεν Μομψος

Κενδεου φιλόπατρις.

“(a.1) *Boule* ve *demos*, saygın bir adam, önde gelen meclis üyesi, Kendeas oğlu Mompsos oğlu baba Kendeas’ı onurlandırdı. Vatansever, en saygın biri ve en onursever biri, en hatırı sayılır kişilerden biri, önde gelen *boule* üyesi, lekesiz bir şekilde imparator baş rahibi olmuş, onursever bir şekilde *demiourgos*’luk yapmış, üç defa yardımsever bir şekilde *prytan*’lık yapmış, gayretli bir şekilde *agoranomos*’luk yapmış, imparator kasasına giren (toplanan) vergiler hakkında pek çok kez *dekaprotos*’luk yapmış, babası Kendeas oğlu Mompsos, Tanrı Poseidon tapınağını ve içinde bulunan bronz heykeli kendi cebinden vatani için yaptırmıştı. Kendi cebinden masrafları karşılayıp ortak bir banyo yaptırmıştı. 1025 ve daha büyük (meblağ) diğer (harcamaları) cömertçe yapmış ve aynı zamanda Mompsos’un eşi Mas ile beraber kamusal bağışlar da yapmıştır. Bouleutes’lerin *dianome*’si için, *oinodosia*’lara (şarap dağıtımı) ve kentin *gymnasiarkhos*’luğuna 5 *muriad* vermiştir. Thea Sebaste Faustina başrahipliği yapmış eşi Mas için ve vatani için Tanrıça Moira tapınağını ve kendi cebinden bir heykel yaptırdı.

Heykeli vatansever Kendeas oğlu Mompsos diktirdi.”

“(b.1) *Boule* ve *demos*, Tallias oğlu, iyi bir adam ve önde gelen meclis üyelerinden Kendeas’ın eşi, vatansever Kendeas (en onursever ve meclisin en önde gelen kişilerinden, imparator baş rahipliği yapan, şanlı bir şekilde *demiourgos*’luk ve geri kalan tüm yöneticilikleri onursever bir şekilde vatani için tamamlayan) oğlu Mompsos’un annesi Nannous’u onurlandırdı.

“Heykeli vatansever Kendeas oğlu Mompsos yaptırdı.”

3.4.4. Iulio Sebaste

Kat. No.: 90

Asar Tepe’deki bir tapınakta bulunmuştur. Kireçtaşından bir kaidedir. Kaide iki aslan pençesi ve süslemeler barındırmaktadır. Üst kısımda iki dairesel delik bulunmaktadır.

Ölçüler: Yük.: 0.97 m; (içinde kalan kısım, 1.11, dışında kalan kısım, 0.64.)

Kal.:0.66; **Harf Yük.:** 0,25-28 m.

Buluntu Yeri: Iouliosebaste

Yayımlandığı Yer: Bean ve Mitford, 1970: 171,188.

1 Ελωνις — — —

— — — δίζ, ἀνέστησεν

Ενεγκνιτα Ελωνιτος

τὸν πατέρα, τὸν ἱερέα καὶ

5 γυμν[ασίαρχο]ν δι' αἰῶνος.

“Devamlı *gymnasiarkhos*’luk yapan ve rahip babası Elonis oğlu Enenkis’i, Elonis ---- (bu kaideyi) dikerek onurlandırdı.”

3.4.5. Kestros

Kat. No.: 91

Macar Kalesi’ndeki platonun zirvesinde, Antoninus Pius tapınağının kuzey bölgesine doğru 50 m. civarında bulunmuştur. Kireçtaşı kaidedir. İki köşesinden kırık bir haldedir.

Ölçüler: Yük.: 0.70 m; **Gen.:**0.94 m; **Kal.:** 0.60 m; **Harf Yük.:** 0.28 – 0.03 m.

Buluntu Yeri: Kestros

Yazıtın Tarihi: İS 180-192.

Yayımlandığı Yer: Bean ve Mitford, 1970: 160,165.

1 Αὐτοκράτορα Καίσαρα [Μᾶρκον]

[Αὐρήλιον [Κόμμοδον Ἀντωνεῖνον]

Σεβ(αστόν), τὸν γῆς καὶ θαλάσσης δεσπότην,

ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος

5 ἀπὸ τόκων γυμνασιαρχικῶν ὧν ἐ-

φιλοτειμήσατο Ὀρόντης Μισιο[ς]

τοῦ Μωτα.

“*Boule* ve *demos*, dünyanın ve denizlerin hâkimi İmparator Caesar Marcus Aurelius Commodus Antoninus Augustus’u onurlandırdı. *Gymnasiarkhos* soylarından onursever bir şekilde (çalışmış) Motas oğlu Misis oğlu Orontes tarafından (bu kaide) dikilmiştir.”

Kat. No.: 92

Buluntu Yeri: Kestros

Yazıtın Tarihi: İ.S. 2 yy.

Yayımlandığı Yer: SEG 20: 97.

a.1 [ὁ δῆμος]ς ἐτείμη-

σεν Ἀφρίαν Μω-

τατος θυγατέρα,

γυναῖκα Σουρβιος
 5 Ὀρέντου, γυμνασιαρ-
 χήσασαν καλῶς καὶ
 λαμπρῶς, τειμῆς ἕνεκεν.

b.1 ὁ δῆμος ἐτείμη[σεν]
 Σουρβιν Ὀρέντου [ιε]-
 ρασάμενον Διὸς
 καλῶς τε καὶ κο[σ]-
 5 μίως ἀρετῆς ἕ-
 νεκεν καὶ εὐνοί-
 ας τῆς εἰς ἑαυτόν.
 Ἀφρίας Μωτατος τὸν
 ἴδιον αὐτῆς ἄνδ[ρα]. “

“*Demos*, iyi ve şerefli bir şekilde *gymnasiarkhos*’luk yapmış, Sourbis oğlu Orentes’in eşi Motas kızı Apphia’ı şanından ötürü onurlandırdı.

“*Demos*, Orentes oğlu iyi ve görkemli bir şekilde Zeus’un baş rahipliği yapmış olan Sourbis’i iyi niyeti ve erdeminden ötürü onurlandırdı. Motas kızı Apphias onun eşidir.”

Demos, iyi ve şerefli bir şekilde *gymnasiarkhos*’luk yapmış, Sourbis oğlu Orentes’in eşi Motas kızı Apphia’ı şanından ötürü onurlandırdı”

3.4.6. Mallos

Kat. No.: 93

Beyaz mermerden bir kaidedir.

Buluntu Yeri: Mallos

Şimdiki Yeri: Adana Müzesi

Yazıtın Tarihi: İ.Ö 2.yy.

Yayımlandığı Yer: SEG 37:1312.

1 Μαλλωτῶν ὁ δῆμος Ἰάσονα Ἰάσονος
 τοῦ [Α]πολλωνίου πολίτην ἀγαθὸν
 γεγενημένον καὶ εὖνουν τῇ πατρίδι
 καὶ γ[υ]μνασιαρχήσαντα ἐπιδόξως

5 καὶ μ[ι]σοπονήρως καὶ ἀξίως vac.
 αἰωνίου μνήμης, ἀλε[ί]ψαντα δὲ
 καὶ το[ύς] νέους ἐκ τοῦ ἰδίου μεγαλομερῶς
 καὶ οἰκείως τοῦ τῆς πατρίδος ἀξιόμ[α]τος
 τὸν ἐπὶ [τῆς] ἀρχῆς χρό[ν]ον.

“Mallosluların *demos*’u Apollonius oğlu Iason oğlu, iyi bir vatandaş olan ve vatanına karşı dürüst, ünsever bir şekilde *gymnasiarkhos*’luk yapan, kıymetli ve yararlı bir şekilde (vac.) sonsuz anısıyla, gençlerin yağlanması cömert bir şekilde kendi kesesinden (katkıda bulunan), yöneticiliği zamanı boyunca vatanın en değerli adamlarından olan Iason’u onurlandırdı.”

3.4.7. Seleukeia ad Kalykadnum

Kat. No.: 94

Buluntu Yeri: Seleukeia ad Calycadnum

Yayımlandığı Yer: Heberdey ve Wilhelm, 1896: 102, 181.

1 [ἡ βου]λή καὶ ὁ δῆμος ἐτίμησε
 Θεόδοτον Αἰνέου τοῦ
 Θεοδότου τὸν δημιουργὸν
 καὶ γυμνασίαρχον, ἀλίψαντα
 5 ἀπὸ ἡλίου ἀνατολ[ῆς] μ[έχρι] δύσε]-
 [ως] τιμηθέντα .....
 [μεγα]λοψυχίας .....

“*Boule* ve *demos*, Theodotos oğlu Aineas oğlu, *demiourgos* ve *gymnasiarkhos* olmuş, gün doğumundan gün batımına kadar şanlı ve yüce gönüllüyle yağlama (işini gerçekleştiren) Theodotos’u onurlandırdı.”

3.4.8. Tarsos

Kat. No.: 95

Mermerden bir heykel kaidesidir.

Buluntu Yeri: Tarsos

Yazıtın Tarihi: İ.S 2-3. yy.

Yayımlandığı Yer: SEG 26:1457.

1 εὐτύχι Ἡμέρι.
 Ῥωμαίων ὕπατον, μέγ' ἔξο-
 χον ἐν Κιλικέσσιν, εἵνεκα
 καὶ παιδὸς πανυπέρτατον ἐν
 5 πολιήταις, τούτῳ γὰρ βασιλῆς
 δώκαν γέρας ὄφρα οἱ υἱὸς συνκλή-
 του βουλῆς μετέχοι πολυκυδέα
 τειμήν, τρεῖς στεφάνους ἐξῆς
 [ἀ]ναδησάμενον παναρίστους
 10 δημιουργὸν ΠΑΠΕΙΝ Κιλικάρχην
 γυμνασίαρχον σύνδικον ἀγνότα-
 τον, βουλῆς στέφος, εὐγενὲς αἶμα
 Δήμητρος θεράποντες ἀγακλέα τόνδ' ἀνέ-
 θηκαν· ἐπὶ γραμματέων τῶν περὶ Νέω-
 15 να τὸ β' καὶ Λούκιον τὸ β' καὶ Ἀλέξανδρον
 τὸ β' καὶ Μυραγένην τὸ β'· οἱ αὐτοὶ γραμμα-
 τεῖς τὴν στατίωνα ἐκ τῶν ἰδίων τῷ ἱερῷ συνεργίῳ.

“Talihle Hemerios!

Kilikia’da Romalıların en önde gelen *consul*’ü, oğlundan dolayı vatandaşlar arasında üstün bir konumdadır çünkü imparator ona mecliste saygın bir konumda bulunmanın şanını vermiştir. Arka arkaya en prestijli taşlarla üç kez taçlandırılan, *demiourgos*’luk, papalık, Kilikia yöneticiliği ve de *gymnasiarkhos*’luk, en dürüst bir şekilde avukatlık yapan, asil bir soydan gelen birisi olan ve meclisin tacını (hak eden birisidir.) Demeter hizmetkarları (*therapontes*) ikinci kez (görevde bulunan) Neon’un *grammateus*’luğu sırasında ünlü bir adama bu heykeli adadı: İkinci kez (görev yapan) Lucius; İkinci kez (görev yapan) Alexandros; ikinci kez (görev yapan) Myragenes. Aynı sekreterler, kutsal dernek için yapıyı kendi keselerinden yaptırdılar.”

SONUÇ

Gymnasion, İ.Ö 6-4. yy. arasında basit bir koşu parkuru ve güreş alanının (*palaestra*) birleşmesiyle birlikte bir kompleks olarak karşımıza çıkmaya başlamıştır. Bu iki yapı birleştiği zamandan itibaren salt bir talim alanı değil aynı zamanda içinde pek çok farklı alanı barındıran bir mekân olmuştur. Bununla beraber *gymnasion*, salt bir yapı olarak değil aynı zamanda kentlerin varlıklarını sürdürebilmeleri için gerekli olan bir demirbaş haline gelmiştir. Güney Anadolu Kentlerinde *Gymnasion* olgusu ile bahsedilen bir mekân değil bir konsepttir. Bu konsept ise *gymnasion*'un yönetilmesi, yönetilirken destek alınan *hypogymnasiarkhos*, *paidonomos*, *ephebarkhos*'un *gymnasion* olgusuna yaptığı katkılar, memurların *gymnasiarkhos* olmaya hak kazandıkları zamana kadar hangi memuriyetleri yaptığı ve *gymnasiarkhos* olduktan sonra kent nezdinde kendilerini kabul ettirebilmek için yaptığı faaliyetler, *gymnasiarkhos*'ların sadece erkekler değil aynı zamanda kadın *gymnasiarkhos*'ların da bulunması, şöhretlerine şöhret katmak isteyen memurların devamlı olarak *gymnasiarkhia*'da tutunma çabaları ve bu durumun vakıf sistemine yol açması, devamlı olarak kente ve *gymnasion*'a sunulan katkılar sonucunda kentin kendi memurlarına aynı ölçüde onur nişaneleri ve çeşitli hediyeler bahşetmesidir. Bahsedilen tüm bu olgular yazıtlar ışığında aydınlatılmıştır.

Gymnasion olgusu çok yönlü bir komplekstir ve içerisinde pek çok organizmayı barındırır. Bu organizma *gymnasiarkhos*'ların vatanseverliğine ve *euergesia*'sına sıkı sıkıya bağlı olsa da memurun kent eşrafından edineceği siyasi çıkara da bağlıdır. Çalışmada yazıtlar ışığında *gymnasion* olgusunun işleyişini, faaliyetlerini ve bu organizmada görev alan memurlar aydınlatılmaya çalışılmıştır ancak *gymnasion* salt bir yapı değil içinde pek çok anlam barındıran siyasi bir arena olduğu için sadece bir yapı olarak ele almak yanlış olacaktır. Bu noktada bazı sorular ortaya çıkmaktadır. Bu sorulardan bazıları, *gymnasiarkhos*'un bu denli yüksek meblağlardaki bağışlarının perde arkasındaki asıl sebep nedir? *Gymnasiarkhos* olarak seçilen ya da göreve gelen kişilerin kente kendini kabul ettirebilmesi adına yaptığı faaliyetler sadece formalite midir? Bu durum, antik çağ insanının onur kavramına verdiği önemin göstergesi midir? Kent meclisleri ya da kent eşrafı, kendi varlığını sürdürebilmesi adına zengin ve yoksul arasında önemli bir iş bölümü mü ortaya çıkarmıştır? Siyasi arenada rakiplerinden öne çıkmak için mi yoksa salt *euergesia* faaliyetleri için mi bu görevleri üstlenmişlerdir.

Bu çalışma, yazıtlardan yararlanılarak bilimsel bir metodolojiyle oluşturulmuştur. Bu sorulara cevap vermek bilimsel faaliyetten uzak olacağı için çalışmada baştan sona kadar

aydınlatılmaya çalışılan konu yorumdan ziyade tarihsel olgular ve bilimsel kanıtlardır. *Gymnasiarkhos*'ların kent için, *gymnasiarkhia* için ve diğer konularda yaptığı faaliyetler yazıtlar ışığında ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. Bu çalışmadan elde edilen bilgiler somut veriler olmuştur. Örneğin bir *gymnasiarkhos*, *gymnasiarkhos* olma yolunda başarı ve şöhret elde etmek istiyorsa eğer öncelikle yüksek meblağlarda bağışlar, zeytinyağı ve tahıl tedarigi yapmalıdır. Bu göreve gelebilmek için belli miktar refah düzeyi olmalı ve kent için diğer önemli görevlerde bulunmuş olmalıdır. Yazıtlar ışığında kalıcı *gymnasiarkhia* kavramının oluşumuna ve kalıcı olarak memuriyet halini aldığı kanıtına ulaşılmaktadır. Her ne sebeple olursa olsun *gymnasiarkhia*'da uzun yıllar görev vermiş olan *gymnasiarkhos*'lar, *gymnasiarkhia*'nın kalıcı bir memuriyet ve vakıf halini aldığına kanıt niteliğindedir. Kadın *gymnasiarkhos*'lar da bu görevi başarıyla yerine getirmiş, *gymnasion* kategorilere ayrılmış ve memurlar görevlerini bu üç kategori dahilinde yapmışlardır.

Çalışmadaki bu tür somut veriler disiplinlerarası bir sentez ile daha da kanıtlanmıştır. Örneğin Kilikia Bölgesi'nden nümizmatik veriler ile Syedra'da tek kulplu fincan ve *gymnasiarkhos*'un palmiyeli yağ haznesi, altta küçük palmiye şeklinde betimlenmesi bu kentte bir *gymnasion* ve onun yöneticisi hakkında değerli kanıtlar sunmuştur. Aynı şekilde epigrafik ve arkeolojik verilerin karşılaştırmasıyla, kent içerisinde *gymnasion*'un konumu ya da hangi kentte kaç adet *gymnasion* olduğu sorusu çalışmadaki yazıtlar dahilinde bu karşılaştırmayla kanıtlanmaya çalışılmıştır.

KAYNAKÇA

Antik Kaynaklar

- Vitruvius, (1931-1934). *On Architecture*. (Çev. F. Granger), The Loeb Classical.
- Aristoteles, (2017). *Athenaion Politeia*. (Çev.A. Çokona), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
- Posidonius, (1972), *Volume 3, The Translation of the Fragments*. (Ed. Kidd, I. G.)

Modern Kaynaklar

- Adak, M. (1996). “Claudia Anassa-Eine Wohltäterin aus Patara”, *EA* 27, 130.
- Akdoğu-Arca, E. N. (2016). “Lykia’ya Özgü Bir Kavram Olarak Sitometroumenoi Andres’i Plinius’un 116/117. Mektupları Işığında Yeniden Değerlendirme”. *Adalya* 19, 115-132.
- Arca Akdoğu, E. N. (2001). *Antik Çağ Lykia ve Pamphylia kentlerinde Euergesia*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Antalya.
- Aytaç, K. (1972). “*Avrupa Eğitimi Tarihi. Antik Çağdan 19.yyın Sonuna Kadar*”. Ankara Üniversitesi Dil-Tarih ve Coğrafya Fakültesi, Ankara. 71-88.
- Aytüre, S. (2017). “Roma İmparatorluk Dönemi Smyrnası’nda Demos ve Boule üzerine”. *Tarih Araştırmaları Dergisi*, 36 (62), 59-74.
- Başgelen, N. (2009). *Antikçağ Kent Yaşamında Kamusal Spor-Eğitim Mekanları ve Hellenistik Çağ Anadolu Gymnasion’ları*. Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul.
- Bérard, V. (1890). “Le Consul Voconius Saxa”. *BCH* 14, 3.
- Bérard, V. (1892). *Inscriptions d'Asie Mineure. Bulletin de Correspondance Hellénique*, 16(1), 417-446.
- Bean, G. E. (1958). “Inscriptions in the Antalya Museum”. *Belleten XXII*: 21-91.
- Bean, G. E. (1997). “*Eski Çağda Ege Bölgesi*” (Çev. İ. Delemen), Arion Yayınları, İstanbul.
- Bean, G. E., & Mitford, T. B. (1970). “*Journeys in Rough Cilicia 1964-1968*”. Böhlau.
- Bean, G. E., & Mitford, T. B. (1965). “*Journeys in Rough Cilicia in 1962 and 1963*” mit 11 Tafeln; vorgelegt in der Sitzung am. Denkschriften.
- Bingöl, A. (2013). “*Antik Dönemde Gymnasiumun Önemi ve Pergamon Gymnasium’u*” Doktora Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Bilgiç, E. (2014). Epigrafik Veriler Işığında Antikçağ Anadolu’sunda Eğitim. *Cedrus*, 2, 323-338.
- Çelgin, A. V. (1994). “Termessos Gymnasion’ları: Yazıtların Işığında Bazı Gözlem ve Değerlendirmeler”. *Arkeoloji Dergisi*, 111-144.

- Çelgin, G. (2011). “Eski Yunanca-Türkçe Sözlük.” Kabalcı Yayınevi, İstanbul.
- Çutuk, S. Ve Zengin, E. (2006). “Pergamon (Bergama) Medeniyetinde Beden Eğitimi ve Spor Kültürü ve Yönetim Stratejilerinin İncelenmesi”, Spor Yönetimi ve Bilgi Teknolojileri Dergisi, Cilt 1, Sayı 1, E-Dergi.
- Daubner, F. (2015). “Gymnasia: Aspects of a Greek Institution in the Hellenistic and Roman Near East” M. Blömer, et alii. (Ed). *Religious identities in the Levant from Alexander to Muhammed*, 33-46, Belgium.
- Dinç, S. (2021). *Hellenistik ve Roma Çağı Anadolu Okul Vakıfları*. Arkeoloji ve Sanat Yayınları. İstanbul.
- Dmitriev, S. (2005). “City Government in Hellenistic and Roman Asia Minor”. Oxford University Press, New York.
- Delorme, J. (1986) “Gymnasium” *Reallexikon für Antike und Christentum*. 13. Stuttgart.
- Deyer, B. (2004) “Die Neoi im hellenistischen Gymnasion”, D. Kâh, P. Scholz (Ed). *Das Hellenistische Gymnasion*, Akademie Verlag: 211- 236, Berlin.
- Dutch, R. (2005). “The educated elite in 1 Corinthians education and community conflict in Graeco-Roman context, London”. T&T Clark International, New York.
- Gardiner, E. N, (1930). “Athletics in the Ancient World” Oxford University Press. London
- Garnsey, P. (1988). “Famine and Food Supply in the Graeco-Roman World. Responses to Risk and Crises”. Cambridge University Press, United Kingdom.
- Gauthier, P. (1996). “Bienfaiteurs du gymnase au Létôon de Xanthos”. *Revue des études grecques*, 1-34.
- Özdil, N. G. (2020). “Antalya Müzesi’nden Zeus Khalazios için Yeni Bir Adak Yazıtı”. *Cedrus* (2020) 8, 489-495.
- Groß-Albenhausen, K. (2004). “Bedeutung und Funktion der Gymnasien für die Hellenisierung des Ostens”, in *Das hellenistische Gymnasion*, ed. by D. Kâh ve P. Scholz. 313–22. Berlin.
- Gunaropulu, L., Chatzopoulos, M. B. (1998). “Epigraphes kato Makedonis metaxy tu Bermiu orus kai tu Axiu potamu. 11, *Athena* (u.a): De Boccard.
- Güler, E. (2017). *Roma Döneminde Karia Kentlerinde Dağıtımlar*. Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Muğla.
- Hadot, P. (2011). "Gymnasium" Brill's New Pauly. *Antiquity volumes* (Ed. Hubert Cancik ve Helmuth Schneider). Brill, Brill Online. Oxford University libraries.
- Heberdey, R. ve Wilhelm, A. (1896). “Reisen in Kilikien” *Österreichische Akademie der Wissenschaften, Denkschriften* 44,6. Vienna.

- Höcker, C. (2011). "Gymnasium" Brill's New Pauly. *Antiquity volumes* (Ed. Hubert Cancik ve Helmut Schneider). Brill, Brill Online. Oxford University libraries.
- Ioannidis, T., Stefanović, Đ., Kariotu, M., Šiljak, V., & Mijatović, S. (2008). "The role and significance of gymnasium in preparation of the young for competitions in the ancient Greece Olympic games". *Fizička kultura*, 62(1-2), 66-83.
- Jones, A.H.M. (1963). "The Greeks under the Roman Empire", *DOP*/17.
- Kyle, D. G. (193). *Athletics in Ancient Athens*. E.J. Brill, Leiden, Netherlands.
- Lanckoronski, K. G. (1890). "Städte Pamphyliens und Pisidiens I".
- Lanckoronski, K. G. (1892). "Städte Pamphyliens und Pisidiens, Pisidiens Bd. II".
- Laum B. (1914). "Stiftungen in der griechischen und römischen Antike. Ein Beitrag zur Antiken Kulturgeschichte". Vol. 1–2, Leipzig/Berlin.
- Merkelbach, R. Ve Şahin, S. (1988). "Die publizierten Inschriften von Per-ge". *Epigraphica Anatolica* 11, 106 no 8.
- Peker, G. (2012). *Hellenistik ve Roma dönemlerinde Pamphylia'da kent memuriyetleri*. Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi. Antalya.
- Radt, W. (2002). *Pergamon. Antik Bir Kentin Tarihi ve Yapıları*. (Çev. S. Tamer) Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Ras, M. (1995). Oinoanda in Lykia, Oinoanda in Lykia, "The Elite and Economy in the Roman Empire", Lykia II, 1995, 22-38.
- Quass, F. (1993). "Die Honoratiorenschicht in den Städten des griechischen Osten.
- Saltuk, S. (1993). *Arkeoloji Sözlüğü*, İnkılap Yayınları, İstanbul.
- Schuler, C. (1999). "Kolonisten und Einheimische in einer attadischen Polisgründung", *ZPE* 128: 124-132.
- Şengül, N. C. (2016). "Bithynia'dan Yeni Mezar Yazıtları". *Vir Doctus Anatolicus*, 261-262.
- Ünver, G. (2012). "Yazıtlar ışığında Karia Kentlerinde Yurttaşların Kent İmarına Katılımları İ.Ö I-III Yy. Doktora Tezi. Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- Viale, V. (1925-1926). "Relatione sull' attività della Missione Archeologica di Adalia" *Annuario della regia scuola archeologica di Atene e della missioni Italiene in Oriente*".
- Yaraş, A. (1997). "Antik Çağın En Önemli Eğitim Kurumu: "Gymnasionlar" *Türk Arkeoloji Dergisi*, Sayı XXXI, Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Yegül, F. K., Erten, E., & Avunç, B. (2006). *Antik Çağ'da Hamamlar ve Yıkanma*. (E. Erten, B. Avunç) Homer Kitabevi ve Yayıncılık. İstanbul.

Ziebarth, E. (1909). “*Aus dem griechischen Schulwesen*” Eudemos von Milet und Verwandtes, B.G Teubner, Leipzig; Berlin.

Wörrle, M. (1988). Stadt und Fest im kaiserzeitlichen Kleinasien: Studien zu einer Agonistischen Stiftung aus Oinoanda. (Vestigia, Beiträge zur alten Geschichte, 39.) Germany.

KAYNAKÇA KISALTMALARI

CIG	Böckh, A. (Ed). (1828-1877). Corpus Inscriptionum Graecarum, Berlin.
IG	Inscriptiones Graecae, Berlin.
IG XII	Gaertringen, F. H. (Ed). (1939). Inscriptiones Graecae, XII. Supplementum. Berlin.
IGR	Inscriptiones Graecae ad Res Romanas Pertinentes. Paris.
IGR	Cagnat, R. (Ed). (1906-1927). Inscriptiones Graecae ad Res Romanas Pertinentes, I-IV, Paris.
IK	Inschriften griechischer Städte aus Kleinasien.
IK Arykanda	Şahin, S. (Ed). (1994). Die Inschriften von Arykanda Teil I, Bonn.
IK Ephesos	Knibbe, D. ve Engelmann, H. ve Merkelbach, R. (Ed). (1980). Die Inschriften von Ephesos. Vol. V, nos. 1446-2000.
IK Kibyra	Corsten, Th. (Ed). (2002). Die Inschriften von Kibyra. Teil I, Band 2, Bonn.
IK Perge	Şahin, S. (Ed). (1999). Die Inschriften von Perge. Teil I, Band 2, Bonn.
IK Selge	Nollé, J. ve Schindler, F. (Ed). (1991). Die Inschriften von Selge.
IK Sestos	Krauss, J. (1980). (Ed). Die Inschriften von Sestos und der thrakischen Chersones. (IK 19), Bonn.
IK Side	Nollé, J. (1993/2001) Side im Altertum, Geschichte und Zeugnisse. Band 1-2, Bonn.
JÖAL	Jahreshefte des österreichischen archäologischen Instituts in Wien.
LGPN	Corsten T. (Ed). (2010) A Lexicon of Greek Personal Names: Coastal Asia Minor: Pontos to Ionia. Vol. VA Oxford.
MDAI(A)	Mitteilungen des deutschen archäologischen Instituts. Athenische Abteilung, Berlin.

- Samos McCabe, D. F. (1986). Samos Inscriptions. Text and List. The Princeton Project on the Inscriptions of Anatolia, The Institute for Advanced Study, Princeton. Packard Humanities Institute CD #6, 1991.
- SEG Supplementum Epigraphicum Graecum.
- TAM II Kalinka, E. (Ed). (1920-1944). Tituli Asiae Minoris, II: Tituli Lyciae linguis Graeca et Latina conscripti. Wien. Fasc. 1, nos. 1-395, Pars Lyciae occidentalis cum Xantho oppido (1920); fasc. 2, nos. 396-717, Regio quae ad Xanthum flumen pertinet praeter Xanthum oppidum (1930); fasc. 3, nos. 718-1230, Regiones montanae a valle Xanthi fluminis ad oram orientalem (1944).

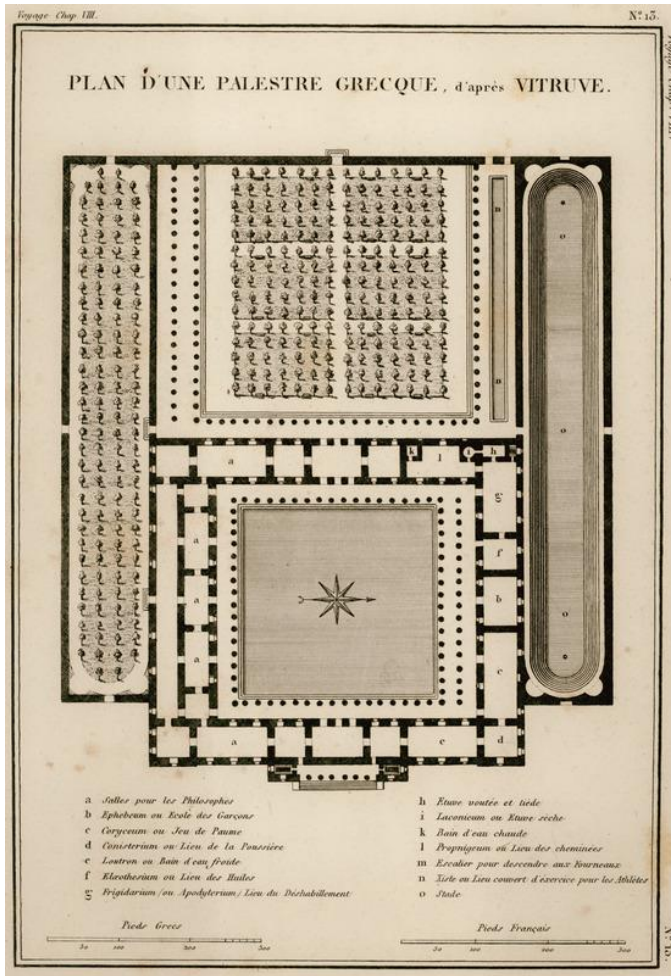
INTERNET KAYNAKLARI

The Online Liddell-Scott-Jones Greek-English Lexicon: <http://stephanus.tlg.uci.edu/lsg/#eid=23791>
(erişim tarihi: 10.05.2021).

Welwei, K. W. (2011). "Gymnasiarchy." Brill's New Pauly. Antiquity volumes edited by:
Hubert Cancik and Helmuth Schneider. Brill, 2011. Brill Online. Oxford University
libraries. 02 July 2011 <http://brillonline.nl/subscriber/entry?entry=bnp_e500640>

RESİMLER-TABLolar

Resim 1: Vitruvius'a göre gymnasion(palaestra) izdüşümü. (Barthélemy, J. J. 1832:13.)

Resim 2: Eğitim sürecinde kullanılan ekipmanlarla palaestra yöneticisi. (Ioannidis, T., Stefanović, Đ., Kariotu, M., Šiljak, V., & S. Mijatović, 2008: 66-82.)

Resim 3: Sporcunun eline yağ döken birisi, diğer sporcunun elinde strigilis. (Ioannidis, T., Stefanović, Đ., Kariotu, M., Šiljak, V., & S. Mijatović, 2008: 66-82.)

Tablo 1: Nümizmatik – Arkeolojik – Epigrafik Veri Tablosu

Kent	Epigrafik Veri	Arkeolojik Veri	Nümizmatik Veri	Yıl
Pisidia				
Ariassos	Kat. No: 54	Hamam-gymnasion	-	İ.S 238-239
Arykanda	Kat. No: 3-4-5-6-7	Hamam-gymnasion	-	İ.S 1-3.Yy.
Rhodiapolis	-	Hamam-gymnasion	-	İ.Ö 8.Yy.
Sagalassos	-	Gymnasion (Ephebeion mevcut)	-	-
Termessos	Kat. No: 65-82	Gymnasion	-	İ.S 2-3.Yy.
Kilikia				
Syedra	-	-	CYEAΠEΩN ΓΥMNACI APXIA lejantlı gymnasiarkhos sikkeleri	İ.S 249-268

Tablo 2 : Erkek Gymnasiarkhos Veri Tablosu

Kent	Erkek Gymnasiarkhos	Katalog Numarası	Yıl
Lykia			
Arykanda	Hermaios	Kat. No: 5	İ.S 1-2.Yy
Idebessos	Perikles	Kat. No: 8	İ.S 1-2.Yy
Idebessos	Kleon	Kat. No: 10	Roma İmparatorluk Dönemi
Kadyanda	Hyperenor	Kat. No.: 11	Roma İmparatorluk Dönemi
Kandyba	Aleksandros	Kat. No.: 13	İ.S 1.Yy
Ksanthos	Marcus Aurelius Euelthon	Kat. No.: 17	Roma İmparatorluk Dönemi
Letoon	Eukleides	Kat. No.: 19	Roma İmparatorluk Dönemi
Letoon	Aikhmon	Kat. No.: 14	İ.Ö 2.Yy
Letoon	Lyson	Kat. No.: 20	İ.S 196/7
Lydai	Leontomenes	Kat. No.: 21	Roma İmparatorluk Dönemi
Patara	Boetos	Kat. No.: 24	Roma İmparatorluk Dönemi
Phaselis	Kolalemis	Kat. No.: 23	Roma İmparatorluk Dönemi
Sidyma	Diomedes	Kat. No.: 26	Roma İmparatorluk Dönemi
Tlos	Antigenes	Kat. No.: 29	Roma İmparatorluk Dönemi
Kilikia			

Anemourion	Philokrates	Kat. No.: 83	Geç Helenistik, erken Roma İmparatorluk Dönemi
Iotape	Irdaveksas oğlu Toues	Kat. No.: 85	İ.S. 98-117
Iotape	Indous	Kat. No.: 86	Roma İmparatorluk Dönemi
Iotape	Hieronimos	Kat. No.: 87	Roma İmparatorluk Dönemi
Iotape	Rondas oğlu Toues	Kat. No.: 88	Roma İmparatorluk Dönemi
Iouliosebaste	Enenkis	Kat. No.: 90	
Kestros	Misis oğlu Orontes	Kat. No.: 91	İ.S 180-192
Mallos	Apollonius oğlu Iason	Kat. No.: 93	İ.Ö 2.Yy.
Seleukeia ad Calycadnum	Aineas oğlu Theodotos	Kat. No.: 94	Roma İmparatorluk Dönemi
Pamphylia			
Attaleia	L. Gavius Fronto	Kat. No.: 30	İ.S 98-117
Attaleia	Sextus Paccius Valerianus Flaccus	Kat. No.: 31	İ.S 2.Yy
Attaleia	Plancius Marcus Platonianus Proclus	Kat. No.: 36	Roma İmparatorluk Dönemi
Perge	C. Iulius Cornutus	Kat. No.: 39	İ.S 54-68
Perge	Demetrios	Kat. No: 40	İ.S 81-84
Perge	Gnaeus Postumius Cornutus	Kat. No: 41	İ.S 81-96
Perge	Titus Aulius Aurelius Asklepiades	Kat. No: 42	Roma İmparatorluk Dönemi
Perge	Vibianus Tertullus	Kat. No.: 44	İ.S 2.Yy
Perge	Gnaeus Pedanius Saturninus Philotes	Kat. No.: 45	İ.S 138-161

Perge	Stasias	Kat. No: 47	Roma İmparatorluk Dönemi
Side	Tiberius Magnus	Kat. No: 48-49	İ.S 1.Yy
Side	Kneis	Kat. No: 50	Roma İmparatorluk Dönemi
Pisidia			
Adada	Bianor	Kat. No.: 51-52	İ.S 238-239
Ariassos	Diotimos	Kat. No.: 54	İ.S 238-239
Etenna	Ouos	Kat. No.: 56	Roma İmparatorluk Dönemi
Kibyra	Quintus Veranius Philagros	Kat. No.: 58	İ.S 72-73
Kormoi	Kondosas	Kat. No.: 62	Roma İmparatorluk Dönemi
Selge	Plancius Magnius Aelianus Arrius Perikles	Kat. No.: 63	İ.S 225-250
Selge	Aurelius Diogenianus Hermolaos	Kat. No.: 64	Roma İmparatorluk Dönemi
Termessos	Apollonios	Kat. No.: 65	İ.S 198-212
Termessos	Tiberius Claudius Teimodoros	Kat. No.: 66	İ.S 200
Termessos	Marcus Aurelius Platinianus Perikles	Kat. No.: 67	İ.S 212
Termessos	Marcus Aurelius Medianus	Kat. No.: 68	İ.S 212
Termessos	Medianus Platon	Kat. No.: 70	Roma İmparatorluk Dönemi
Termessos	Tiberius Claudius Eu(.n)	Kat. No.: 71	Roma İmparatorluk Dönemi
Termessos	M. Aurelius Medianus Platonianus Platon	Kat. No.: 72	Roma İmparatorluk Dönemi
Termessos	Tiberius Claudius Platon	Kat. No.: 77	Roma İmparatorluk Dönemi

Termessos	Aurelius Kharidemianos Apollonius	Kat. No.: 82	Roma İmparatorluk Dönemi

Tablo 3 : Kadın Gymnasiarkhos Veri Tablosu

Kent	Kadın Gymnasiarkhos	Katalog Numarası	Yıl
Lykia			
Arneia	Lalla	Kat. No: 2	İ.S 101/102
Arykanda	?	Kat. No: 6	İ.S 2-3.Yy.
Arykanda	?	Kat. No: 7	Roma İmparatorluk Dönemi
Attaleia	Caecilia Tertulla	Kat. No: 33	İ.S 2.Yy.
Idebessos	Hermadessa	Kat. No.: 10	Roma İmparatorluk Dönemi
Patara	Anassa	Kat. No: 22	İ.S 117-137
Pamphylia			
Perge	Plancia Magna	Kat. No: 43	Roma İmparatorluk Dönemi
Pisidia			
Termessos	Aurelia Lalla	Kat. No: 67	İ.S 212
Etenna	Aurelia Septimiane Nana	Kat. No: 57	İ.S 2-3.Yy.
Termessos	Artemeis Aurelia	Kat. No: 70-78	Roma İmparatorluk Dönemi
Termessos	Claudia Perikleia	Kat. No: 66	İ.S 200
Termessos	Claudia ..?	Kat. No: 75	Roma İmparatorluk Dönemi
Termessos	Aurelia Kabalis		Roma İmparatorluk Dönemi
Kilikia			
Antiokeia ad Cragum	N? Nanas	Kat. No: 84	Roma İmparatorluk Dönemi
Kestros	Apphia	Kat. No: 92	İ.S. 2 Yy.

Tablo 4 : Eikon ve Çeşitli Hediyelerle Onurlandırılma Veri Tablosu

Kent	Eikon ve Çeşitli Hediyeler	Katalog Numarası	Sebebi
Lykia			
Arykanda	Yarışmalarda en önde oturma hakkı	Kat. No: 3	-
Arykanda	<i>Prytaneion</i> 'da ve yarışmalarda en önde oturma hakkı	Kat. No: 4	Halka karşı sonsuz yardımlarından dolayı
Kadyanda	Bronzdan <i>eikon</i> ile yarışmalarda en önde oturma hakkı	Kat. No: 12	-
Kandyba	Bronz bir <i>eikon</i> ve yarışmalarda en önde oturma hakkı	Kat. No:13	-
Letoon	Altın bir çelenk ve <i>eikon</i>	Kat. No:14	-
Letoon	Altın bir çelenk ve <i>eikon</i>	Kat. No:16	-
Letoon	Altın bir taç ve bronz bir heykel	Kat. No:17	-
Letoon	Eikon ve heykel	Kat. No:19	-
Letoon	<i>Gymnasion</i> 'un görünen bölgesinde bronz bir heykel dikilmesi	Kat. No:20	-
Pamphylia			
Perge	Üst üste bezeli bir alet ve üzeri yazılı bir <i>eikon</i> - en cesur olana verilen altın bir çelenk ile taçlandırma	Kat. No:38	-
Perge	Cesur insanlara verilen altından bir çelenk ile taçlandırılması, bronz eikon	Kat. No:46	<i>Gymnasion</i> 'daki kurban törenlerinde bilgilerinden yararlanıldığından dolayı
Perge	Altın bir çelenk ve bronz bir <i>eikon</i> 'un Artemis Tapınağı'nda herkesin görebileceği yere konuşlandırılması	Kat. No:47	Görevini cesurca ve sorunsuzca yerine getirdiğinden dolayı

Tablo 5 : Gymnasiarkhos Kategorileri Veri Tablosu

Gymnasiarkhos	Kategori	Katalog Numarası	Yıl
Lykia			
Boetus	Gençlerin <i>gymnasiarkhos</i> 'luğu	Kat. No. 23	Roma İmparatorluk Dönemi
Lyson	Gençlerin <i>gymnasiarkhos</i> 'luğu ?	Kat. No. 20	İ.S 196/7
Aleksion	Gençlerin <i>gymnasiarkhos</i> 'luğu	Kat. No. 24	Roma İmparatorluk Dönemi
Pamphylia			
Sextus Paccius Valerianus Flaccus	Yaşlıların <i>gymnasiarkhos</i> 'luğu	Kat. No. 30	İ.S 2.Yy
?	Genç, yaşlı ve çocukların <i>gymnasiarkhos</i> 'luğu	Kat. No. 31	İ.S 2.Yy
?	Genç, yaşlı ve çocukların <i>gymnasiarkhos</i> 'luğu	Kat. No. 34	Roma İmparatorluk Dönemi
?	Genç, yaşlı ve çocukların <i>gymnasiarkhos</i> 'luğu	Kat. No. 35	Roma İmparatorluk Dönemi
Apollonides	Çocukların <i>gymnasiarkhos</i> 'luğu ?	Kat. No. 38	İ.S 20
Demetrios	Genç, yaşlı ve çocukların <i>gymnasiarkhos</i> 'luğu	Kat. No. 40	İ.S 81-84
Gnaeus Cornutus	Genç, yaşlı ve çocukların <i>gymnasiarkhos</i> 'luğu	Kat. No. 41	İ.S 81-96

ÖZGEÇMİŞ

ADI ve SOYADI	Metehan Gümüş
EĞİTİM DURUMU	
Mezun Olduğu Lise	Beşiktaş Bingül Erdem Lisesi
Lisans Diploması	Akdeniz Üniversitesi Eskiçağ Dilleri ve Kùltürleri
Yabancı Dil / Diller	İngilizce
BİLİMSEL FAALİYETLER	
2018 Nysa Antik Kenti Kazı Çalışmaları (Epigraf)	
İŞ DENEYİMİ	
Stajlar	
Projeler	
Çalıştığı Kurumlar	Raven Pub – Dilek Ecza Deposu- Poros Pharma Dış. Tic. A.Ş.
ORCID	0000-0001-6392-4129